

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวง
แผ่นดินหมายเลข 2

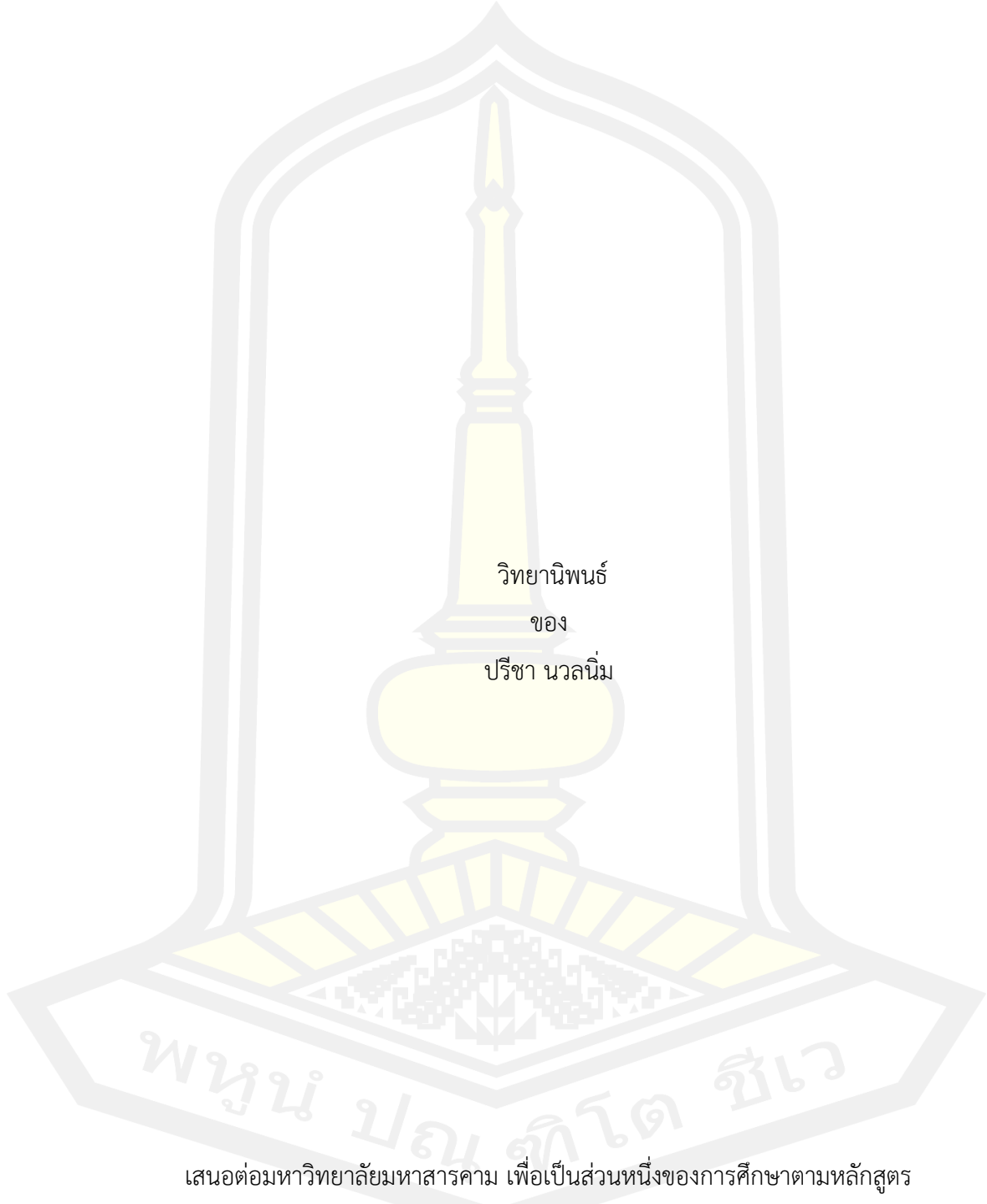
วิทยานิพนธ์
ของ
ปรีชา นวลน้อม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวง
แผ่นดินหมายเลข 2

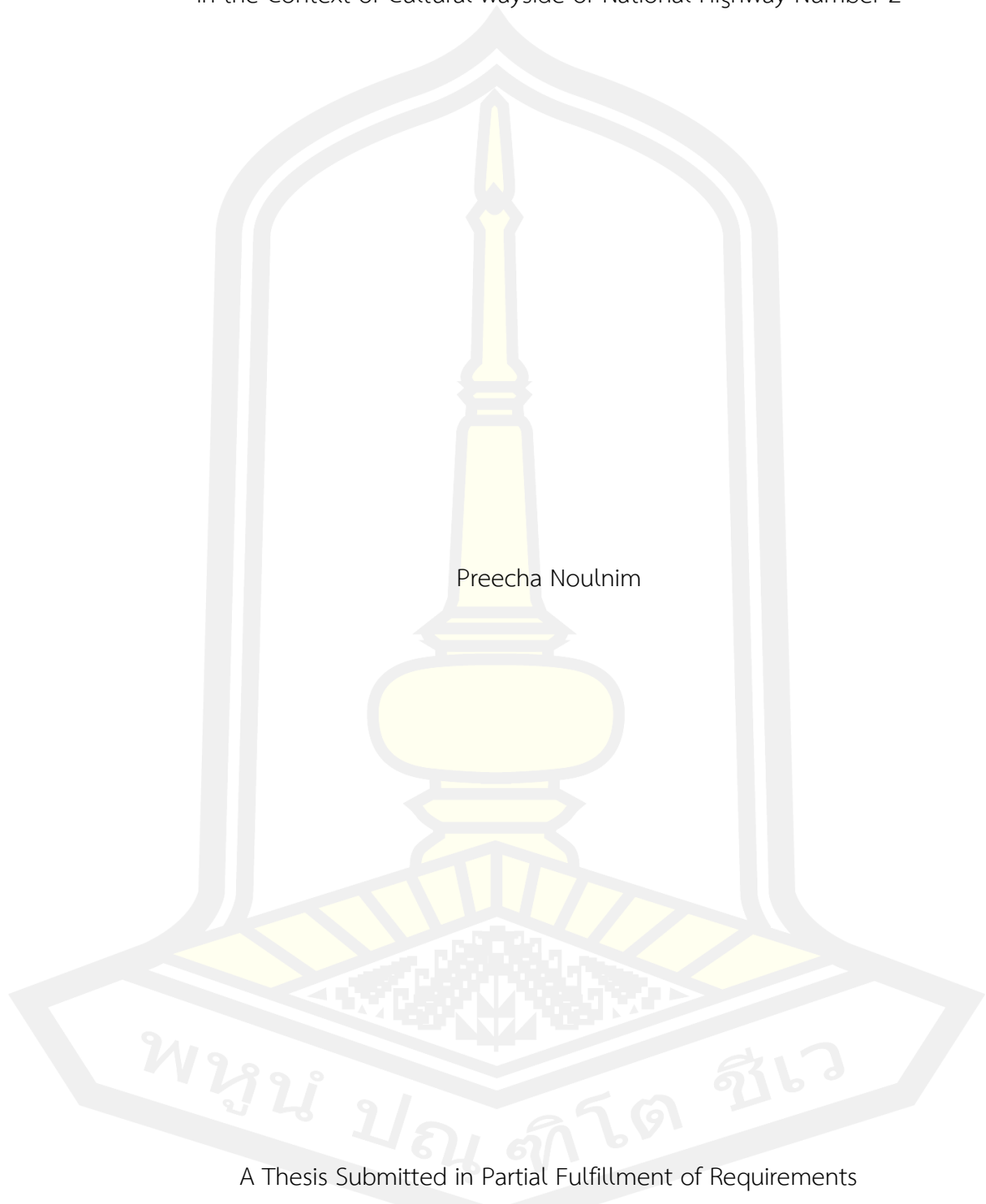

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์

พฤษภาคม 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Jao Pu Kham Hua Chang spirit house : Sacred Space Public Space and Installation Art
in the Context of Cultural wayside of National Highway Number 2

Preecha Nounim

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (Fine and Applied Arts Research and Creation)

May 2023

Copyright of Maharakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายปรีชา นวลน้อม แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. นิยม วงศ์พงษ์คำ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. อาคม เสี่ยงมวิบูล)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ. ดร. กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์)

กรรมการ

(ศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

กรรมการ

(ผศ. ดร. วุฒิพงษ์ โรจน์เขมศรี)

กรรมการ

(ผศ. ดร. พีระ พันธุ์ท้าว)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ผศ. ดร. กนกพร รัตนสุธีระกุล)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์

(รศ. ดร. กิริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบท วัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2		
ผู้วิจัย	ปรีชา นวลน้อม		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อาคม เสงี่ยมวิบูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	การวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรม ศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหมายเลข 2 "ปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในริมทาง โดยเฉพาะเส้นทางรองรับการเดินทางของผู้คน ส่วนใหญ่จะเป็นจุดพิเศษหรือจุดสำคัญและจะเป็นพื้นที่อันตราย การกลายเป็นพื้นที่พิเศษ ในอัตลักษณ์บริบททางวัฒนธรรมริมทาง" ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของพื้นที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง 2) เพื่อศึกษาศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในฐานะพื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง 3) เพื่อถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในบริบทวัฒนธรรมริมทาง 4) เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยสร้างสรรค์ (Research & Creation) ร่วมกับปรากฏการณ์สนาม ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบ โคงร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์ และมีดำเนินการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลสนามเอกสารทางวิชาการและกลุ่มประชากร เพื่อนำไปวิเคราะห์ ทำความเข้าใจปรากฏการณ์เพื่อถอดรหัสหมายและนำไปสู่การสร้างสรรคเป็นผลงานทางด้านศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบศิลปะสื่อประสม (Multimedia art) ศิลปะจัดวาง (Installation art)

ผลการวิจัยสร้างสรรค์ พบว่า ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง คือ พื้นที่ที่มีการพัฒนาการทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมมาตั้งแต่อดีต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เรื่องเล่า ตำนานของชาติไทย ผ่านสัญลักษณ์ของช้างศึก ที่มีการสร้างวาทกรรม ทำให้เกิดความเกรงกลัว ผ่านรูปเคารพ ฝัเจ้าที่เจ้าปู่คำหัวช้างและการผลิตซ้ำทางความเชื่อในรูปแบบเดิมและในรูปแบบใหม่ ซึ่งทำให้เห็น

ความหมาย ความต้องการและความหวังที่อยากจะเป็นอย่างจะมีของคน เพราะมนุษย์ต้องการใช้พื้นที่ สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นทางผ่านตามความต้องการของตัวเองและเป็นการทำตามแบบแผน ของความเชื่อที่คนอื่นเขามุ่งหวังทำกันมา เห็นคนอื่นประสบความสำเร็จ เห็นคนอื่นใช้ช่าง จึงใช้ช่าง ตามบ้าง ซึ่งทำให้เห็นการผลิตซ้ำทางความเชื่อที่คาดหวังความสำเร็จ จนกลายเป็นแบบอย่าง กลายเป็นความทรงจำทางสังคม ผ่านรูปเคารพ ผีเจ้าที่เจ้าปู่คำหัวช้าง

ดังนั้นปฏิบัติการจัดวางศิลปะในรูปแบบท้องถิ่นในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เห็นการประสานความหมายทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนท้องถิ่นเข้ากับสังคมร่วมสมัย ที่ก่อเกิด เป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมริมทางหลวงแผ่นดิน ผ่านการเชิญชวนทางด้านความงามการ จัดวางศิลปะแบบท้องถิ่น โดยอาศัย ประติมากรรมรูปปั้นเจ้าปู่คำหัวช้าง ประติมากรรมรูปช้างหมอบ รูปเคารพ พุทธ พราหมณ์ ผี วัตถุสักการะรูปปั้นบริวาร รวมทั้งการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers) ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำ หัวช้างในแบบเดิมกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การประดิษฐ์สร้างพื้นที่เฉพาะ ในเชิงพุทธพาณิชย์และ การพักผ่อน แสวงบุญ เช่น พื้นที่โรงงาน พื้นที่การเช่าวัตถุมงคล พื้นที่สนามของเล่น เพื่อเป็นกุศโลบายในการทำให้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะมากขึ้น

จากสิ่งที่กล่าวนั้นนำไปสู่ การถอดรหัสความหมายผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้าปู่ คำหัวช้าง ซึ่งทำให้เห็นสัญญาณภาพแทนความหมายที่ถูกซ่อนเร้นเอาไว้กับการความเชื่อและพิธีกรรม ในรูปแบบ พุทธ พราหมณ์ ผี ผ่านศิลปะจัดวาง วัตถุสักการะ รูปเคารพ ที่ผลิตสร้างขึ้นในพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์ โดยกลุ่มคนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของ ชุมชนท้องถิ่นในอดีตที่เชื่อมโยงถึงความ เป็นสมัยใหม่ ที่มีการประกอบสร้างความหมายและทิศทาง ใหม่ๆในเชิงสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย ในเงื่อนไขของเวลา ผ่านการสักการะ บนบานศาลกล่าว การมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้านและกลุ่มคนเดินทางสัญจร นักแสวงบุญ เชื่อมโยงไปสู่ พื้นที่ทางสังคม ของคนในหลากหลายชนชั้นและเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทางอื่นๆในประเทศไทย ก่อเกิดการผสมผสานองค์ประกอบทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมในบริบททางสังคมร่วมสมัยใน ยุคปัจจุบัน งานวิจัยและสร้างสรรค์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะ จัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหมายเลข 2 เป็นการสะท้อนให้ถึงจุดร่วมระหว่างศิลปะแบบท้องถิ่น กับศิลปะร่วมสมัย เนื่องจากรูปแบบศิลปะในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่มีได้ผูกพันไว้กับศิลปะแต่ศิลปะถูกให้ ความหมายใหม่ในมิติต่างๆทางความเชื่อพิธีกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะ เป็นศิลปะที่ถูก จัดวางในพื้นที่พิเศษภายนอกพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ทางด้านศิลปะ พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จึงเป็นสิ่งที่ บ่งบอกถึงการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ของศิลปะจัดวางในกระบวนการติดตั้งของคนท้องถิ่นที่

สามารถแปรเปลี่ยนถ่ายเทรูปแบบไปสู่การจัดวางในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นมุมมองใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะสื่อประสม ศิลปะจัดวาง โดยการใช้สัญลักษณ์รูปทรงชายแก่เจ้าปู่คำหัวช้าง รูปทรงของช้างหมอบ รูปทรงประติมากรรมสมัยใหม่ การประกอบสร้างรูปทรงและการจัดองค์ประกอบในรูปแบบใหม่ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย โดยการใช้วัสดุและเทคนิคสมัยใหม่ ที่แตกต่างกับการใช้วัสดุเทคนิคในรูปแบบเดิมของชาวบ้าน เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์การติดตั้งจัดวางวัตถุสักการะ รูปเคารพ ในรูปแบบความงานของศิลปะท้องถิ่น ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบทางด้านทัศนศิลป์

งานวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้เป็นประโยชน์ในด้านศิลปะและวัฒนธรรม สามารถใช้วิธีศึกษาเป็นตัวอย่างในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทของวัฒนธรรมริมทาง ผ่านแนวคิดพื้นที่ พื้นที่พิธีกรรม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในบริบทความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งในทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่สาธารณะท้องถิ่นริมทาง จึงกลายเป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในมิติวัฒนธรรมการเดินทางที่บรรจุไปด้วยความหมายในเงื่อนไขทางความเชื่อและพิธีกรรมของสังคมในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้เป็นตัวอย่างวิธีการศึกษาในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทของวัฒนธรรมริมทาง ในแนวคิด พื้นที่พิธีกรรม ในทางสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมสมัยใหม่และศิลปกรรมร่วมสมัย ภายใต้เงื่อนไขของ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางด้านทัศนศิลป์ร่วมสมัยและพื้นที่ศิลปะท้องถิ่นที่ถูกจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านและการมีส่วนร่วมกับกลุ่มคนเดินทางในหลากหลายมิติ ในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง, พื้นที่สักการะ, พื้นที่สาธารณะ, ศิลปะจัดวาง, วัฒนธรรมริมทาง

TITLE	Jao Pu Kham Hua Chang spirit house : Sacred Space Public Space and Installation Art in the Context of Cultural wayside of National Highway Number 2		
AUTHOR	Preecha Noulnim		
ADVISORS	Associate Professor Arkom Sa-Ngiamviboon , Ph.D. Assistant Professor Kanokwan Nithirattapat , Ph.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Fine and Applied Arts Research and Creation
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2023

ABSTRACT

The research on Chao Pu Kham Hua Chang Shrine: Worship Area, Public Area and Installation Art in the Context of Roadside Culture Number 2, “One important phenomenon that occurs along the roadside, especially the road that support people's travel, is the most in special or important points in dangerous areas. It became special areas in the context of roadside culture”. There are 4 objectives 1) to study the development of the process area in becoming a sacred area and worship area of Chao Pu Kham Hua Chang shrine, 2) to study Chao Pu Kham Hua Chang shrine as a worship area and public area in the context of roadside culture, 3) to decode the meaning of contemporary installation art from Chao Pu Kham Hua Chang shrine in the context of roadside culture, and 4) to create installation art in the context of roadside culture. The researcher uses qualitative research emphasizing on research and creation with field phenomena. The research area is defined at Chao Pu Kham Hua Chang shrine, "votive elephants, the curve of hundred corpses", stated in Muang Wan subdistrict, Nam Phong district, Khon Kaen province, which located along National Highway number 2, Mittraphap road, during the 28th kilometer before reaching Ubonrat dam. The research is conducted by collecting field data, academic papers and population

groups to be analyzed in order to decode the meaning and lead to the creation of contemporary art works in the forms of multimedia art and installation art.

The finding revealed that Chao Pu Kham Hua Chang shrine is the area that has developed in beliefs and rituals since the past. It is related to history, stories, and legends of the Thai nation through the symbols of war elephants that have created discourses causing fear through idols and Chao Pu Kham Hua Chang ghost reproducing beliefs in the old and in new ways. The elephants show the meaning of the needs and hopes that people would like to have. People use worship or sacred area as a way to pass their own needs and follow the type of belief. When people saw others succeed by using elephants to worship, they following to use the same. This reveals the reproduction of beliefs that expect success and becoming a role model and social memory through the idols and Chao Pu Kham Hua Chang ghost.

Installation art in the local style in Chao Pu Kham Hua Chang shrine area shows the cultural synergy between local communities and contemporary society. It created an identity of beliefs and rituals along the national highway through local art installations using sculpture statue of Chao Pu Kham Hua Chang, crouching elephant sculptures, idols, Buddha images, Brahmins, ghosts, objects of worship, statues of followers, including the placement of contemporary sculptures like Robot Bumblebee in Transformers movie. These installations turn the area into the creation of a specific area in commercial and recreational pilgrimages such as canteen area, sacred object rental area, playground area, as a strategy to make sacred area become more public area.

From what was said, it led to decoding the meaning through the phenomenon that occurred in the area of Chao Pu Kham Hua Chang shrine which makes it possible to see symbols representing hidden meanings in beliefs and rituals in the form of Buddha, Brahmin, and ghost through the installation art. Worship objects and idols produced in sacred areas by local people show the dynamics of the cultural movements of the local communities in the past that are linked to modern times. The creation of new meanings and directions in contemporary socio-cultural in terms of

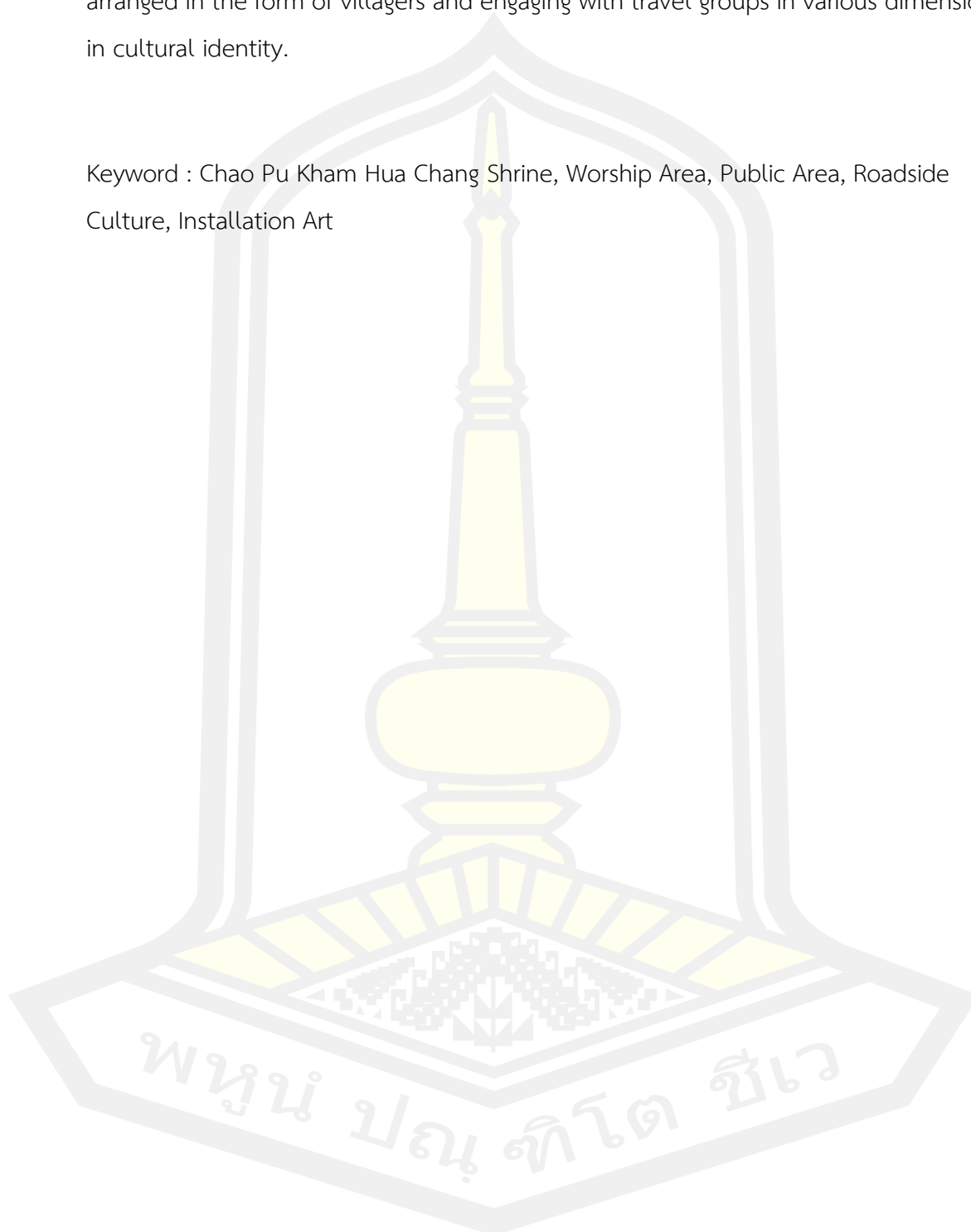
time through worship pledge, the interaction with sacred areas of villagers and traveler groups, link to social spaces of people of various classes and link to other sacred areas along the road in Thailand. This causes the integration of elements of art and culture in the contemporary social context of the present day.

The research and creativity of Chao Pu Kham Hua Chang shrine: Worship Area, Public Area and Installation Art in the Context of Roadside Culture Number 2 reflects the point of convergence between local art and contemporary art. Because of the current art form, it is something that is not tied to the artist, but art is given new meaning in various dimensions of beliefs, rituals, society and culture. This may be art that is placed in a special area outside a museum or art gallery. Therefore, Chao Pu Kham Hua Chang shrine area indicates the coexistence between the areas of installation art in the installation process of local people that can be transformed into installations in other areas. It can be used as a new perspective to create mixed media art work and installation art by using the old man shape symbol to Chao Pu Kham Hua Chang, crouching elephant shape, and modern sculpture shape. To reconstructing shapes and compositions through the process of creating contemporary art by using modern materials and techniques is different from the use of technical materials in the traditional style of the villagers to understand the phenomenon of the installation of worship objects, idols in the form of local art in the form of visual arts.

This creative research is useful in arts and culture. The study method can be used as a model for understanding phenomena in the context of roadside culture through concepts, areas, ritual areas, sacred area. In the context of the identity of roadside culture which in every point of local people and local public areas along the road thus becoming a special area sacred area. In the dimension of cultural travel that contains meaning in terms of beliefs and rituals of past and present societies. It can be used as a study method for understanding the phenomenon in the context of roadside culture in concepts of ritual areas in semiology and signification, understanding the phenomenon in modern society and contemporary art. under the terms of Chao Pu Kham Hua Chang shrine, worship area, public area in the context of

roadside culture through the creations of contemporary visual arts and local art area arranged in the form of villagers and engaging with travel groups in various dimensions in cultural identity.

Keyword : Chao Pu Kham Hua Chang Shrine, Worship Area, Public Area, Roadside Culture, Installation Art

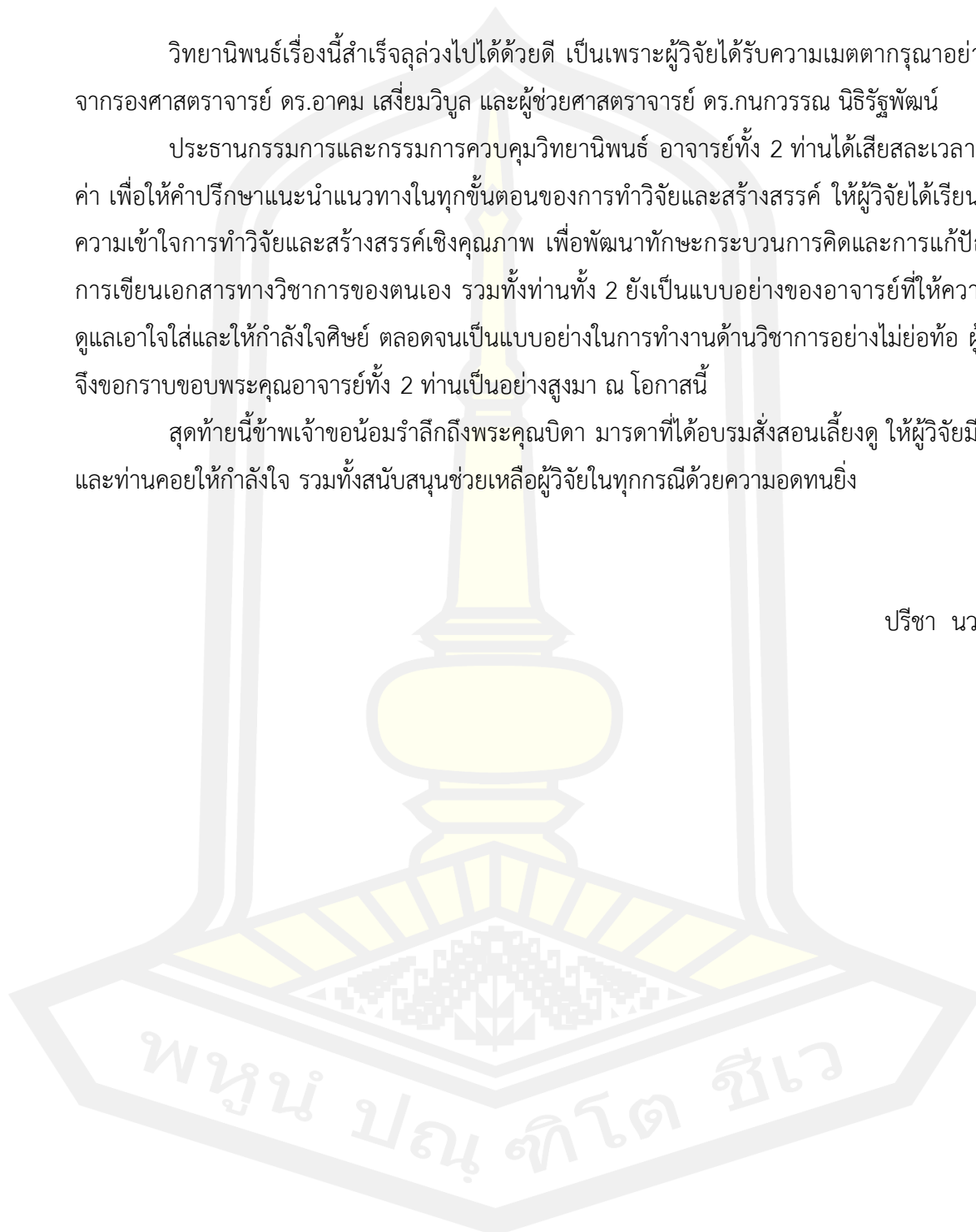
กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาอย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.อาคม เสงี่ยมวิบูล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ นิธิรัฐพัฒน์

ประธานกรรมการและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ทั้ง 2 ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในทุกขั้นตอนของการทำวิจัยและสร้างสรรค์ ให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ทำความเข้าใจการทำวิจัยและสร้างสรรค์เชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา การเขียนเอกสารทางวิชาการของตนเอง รวมทั้งท่านทั้ง 2 ยังเป็นแบบอย่างของอาจารย์ที่ให้ความรักดูแลเอาใจใส่และให้กำลังใจศิษย์ ตลอดจนเป็นแบบอย่างในการทำงานด้านวิชาการอย่างไม่ย่อท้อ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง 2 ท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดาที่ได้อบรมสั่งสอนเลี้ยงดู ให้ผู้วิจัยมีวันนี้ และท่านคอยให้กำลังใจ รวมทั้งสนับสนุนช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกกรณีด้วยความอดทนยิ่ง

ปรีชา นวลน้อม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ณ
บทที่1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	10
คำถามการวิจัย.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	11
แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	12
กรอบโครงสร้างการวิจัย Research&Creation.....	15
ประเภทงานวิจัย.....	15
พื้นที่ในการวิจัย.....	16
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	16
กลุ่มประชากร.....	23
การดำเนินงานวิจัย.....	24
เครื่องมือในการวิจัย.....	27
ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย.....	28
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	29
การนำเสนอผลการวิจัย.....	30

บทที่ 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง.....	32
1. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน.....	32
2. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต.....	42
3.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต	51
4.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ประวัติศาสตร์การตั้งเมืองขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับถนนสายมิตรภาพ เส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต.....	67
5. การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์บนขอบทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2.....	75
6.พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การผลิตซ้ำและการจัดวางศิลปะประติมากรรมรูปช้างกับการ กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์.....	84
7. สรุปท้ายบท.....	88
บทที่ 3 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ ในบริบท วัฒนธรรมริมทาง.....	91
1.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ การกลายเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2.....	92
2.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่โรงงาน ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2.....	94
3. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของพื้นที่ของฝาก การเช่าวัตถุมงคล ริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2.....	97
4. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของจัดวางกับการกลายเป็น สนามของเล่น สถานที่แะพัก ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2.....	100
5.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2	101
6.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2	103

7. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ใน ภาพยนตร์เรื่อง Transformers) กับศิลปะจัดวางในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข2.....	115
8. สรุปท้ายบท.....	118
บทที่ 4 การถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยของชาวบ้านจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในบริบท วัฒนธรรมริมทาง.....	122
1.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง.....	123
2. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต	128
3.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างกับการประดิษฐ์ สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวง แผ่นดิน.....	131
4.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์ สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน	136
5.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางวัตถุสักการะการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน	142
6.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางรูปทรงและพื้นผิว ผ่านวัตถุสักการะใน พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	142
7.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยการประดิษฐ์ สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน	145
8. การถอดรหัสหมายจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย ในรูปแบบ QR CODE เพื่อการสร้างสรรค.....	148
บทที่ 5 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง.....	158
1. ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านวิชาการในการทาบมองประกอบการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	159

2. ทฤษฎีและแนวคิด รูปแบบทางด้านทัศนศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานผลงาน วิทยานิพนธ์	159
3. อิทธิพลของศิลปินทางด้านศิลปกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	164
4. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน	168
5. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง.....	217
6. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทาง เดินทัพในสมัยอดีต	222
7. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 3 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวาง ประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ สถานที่แะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน.....	224
8. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 4 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวาง ประติมากรรมรูปช้างและประติมากรรมร่วมสมัยกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน	229
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	236
สรุปผลการวิจัย.....	236
อภิปรายผล.....	250
ข้อเสนอแนะ	263
บรรณานุกรม.....	264
ประวัติผู้เขียน.....	269

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 การสัมภาษณ์พระสงฆ์ (Key informant).....	17
ภาพประกอบ 2 การนำผลงานสร้างสรรค์ในการขอคำแนะนำจากพระสงฆ์ (Key informant).....	17
ภาพประกอบ 3 การสัมภาษณ์นักธุรกิจ	18
ภาพประกอบ 4 การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาแก่นบน.....	18
ภาพประกอบ 5 การสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาแก่นบน.....	19
ภาพประกอบ 6 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่มารำแก่นบน	19
ภาพประกอบ 7 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะริมถนนสาย มิตรภาพ.....	20
ภาพประกอบ 8 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะริมถนนสาย มิตรภาพ.....	20
ภาพประกอบ 9 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะริมถนนสาย มิตรภาพ.....	21
ภาพประกอบ 10 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะ ริมถนนสาย มิตรภาพ.....	21
ภาพประกอบ 11 การสัมภาษณ์คุณตา อายุ 80 ปี ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านคำแก่นน้อย	22
ภาพประกอบ 12 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านมิตรภาพ	22
ภาพประกอบ 13 พิธีกรรมการนับถือผี.....	34
ภาพประกอบ 14 ศาลเจ้าปู่หลุบ อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น35	
ภาพประกอบ 15 ประเพณีเลี้ยงผีปู่ตาของชาวอีสาน.....	36
ภาพประกอบ 16 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง.....	38
ภาพประกอบ 17 ศาลเจ้าปู่หลุบ ริมถนนหมายเลข 210 ช่วงขึ้นเขาภูพาน บ้านภูพานทอง ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	39

ภาพประกอบ 18 ศาลเจ้าปู่ภูพาน โค้งศักดิ์สิทธิ์บนเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร	40
ภาพประกอบ 19 พระยาเบ็ก เจ้าพ่อขุนตาล เจ้าผู้ครองนครลำปาง (เมืองเขลางค์นคร)	41
ภาพประกอบ 20 ศาลพระภูมิหลากหลายริมถนนเส้นเขากระปุก-โป่งเกตู จ.เพชรบุรี	42
ภาพประกอบ 21 แผนที่เส้นทางเคลื่อนที่ของทัพไทยลาว	43
ภาพประกอบ 22 การเดินทางและขนส่ง โดยใช้ควายเทียมเกวียน ในชนบทของโคราช เมื่อปี พ.ศ. 2465.....	52
ภาพประกอบ 23 การเดินทาง บนเส้นทางถนนมิตรภาพ สายนครราชสีมา-สระบุรี ก่อนปี พ.ศ.2501	52
ภาพประกอบ 24 ภาพพิธีมอบถนนมิตรภาพช่วง สระบุรี - นครราชสีมา ให้แก่ประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2501 ณ บริเวณกิโลเมตรที่ 37 มวกเหล็ก จ.สระบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นประธานในพิธี	53
ภาพประกอบ 25 จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ตัดริบบิ้นเปิดทางหลวงสายโคราช-หนองคาย	54
ภาพประกอบ 26 พิธีการเปิดใช้ถนนมิตรภาพ เมื่อ 10 ก.พ. 2501	55
ภาพประกอบ 27 พิธีการเปิดใช้ถนนมิตรภาพ เมื่อ 10 ก.พ. 2501	55
ภาพประกอบ 28 ภาพเส้นทางถนนสายมิตรภาพในอดีต.....	56
ภาพประกอบ 29 ภาพแผนที่เส้นทางถนนสายมิตรภาพโคราช - หนองคายในอดีต.....	57
ภาพประกอบ 30 ภาพเส้นทางถนนสายมิตรภาพในอดีต.....	59
ภาพประกอบ 31 ภาพการประกอบอาชีพ การขายข้าวโพด มันสำปะหลัง ริมถนนสายมิตรภาพในอดีต	60
ภาพประกอบ 32 ภาพการประกอบอาชีพ การทำไร่ฝ้าย ริมถนนสายมิตรภาพในอดีต	61
ภาพประกอบ 33 ภาพการทำไร่ถั่ว ถั่วปากอ้า จังหวัดนครราชสีมา ริมถนนสายมิตรภาพในอดีต	61
ภาพประกอบ 34 ภาพการขนส่งออกไปขาย บนถนนสายมิตรภาพในอดีต	63
ภาพประกอบ 35 ภาพรถประจำทางระหว่างกรุงเทพ - หนองคาย ที่เล่นผ่านถนนสายมิตรภาพใน อดีต.....	64

ภาพประกอบ 36 แผนที่จังหวัดขอนแก่น	70
ภาพประกอบ 37 แผนที่อำเภอน้ำพอง	72
ภาพประกอบ 38 เชื้อนอบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น	74
ภาพประกอบ 39 พื้นที่บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต.....	77
ภาพประกอบ 40 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่ตั้งติดริมถนน 2 เลน สายมิตรภาพในอดีต	77
ภาพประกอบ 41 การตั้งศาลเจ้าปู่คำหัวช้างติดถนน 2 เลน สายมิตรภาพ ในอดีต	78
ภาพประกอบ 42 ด้านหน้าศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต	78
ภาพประกอบ 43 พื้นที่บริเวณด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต	79
ภาพประกอบ 44 ศาลปู่-ย่า"(เจ้าที่วัดป่าคำหัวช้าง) หลังบูรณะปฏิสังขรณ์บริเวณพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว ช้างในอดีต.....	81
ภาพประกอบ 45 ศาลปู่-ย่า"(เจ้าที่วัดป่าคำหัวช้าง) หลังบูรณะปฏิสังขรณ์บริเวณพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว ช้างในอดีต.....	81
ภาพประกอบ 46 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	82
ภาพประกอบ 47 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	83
ภาพประกอบ 48 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	83
ภาพประกอบ 49 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	86
ภาพประกอบ 50 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	86
ภาพประกอบ 51 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	87
ภาพประกอบ 52 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	87
ภาพประกอบ 53 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	88
ภาพประกอบ 54 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ	88
ภาพประกอบ 55 ภาพมุมบนพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	93
ภาพประกอบ 56 ภาพมุมด้านบนพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	93
ภาพประกอบ 57 ภาพมุมด้านหน้าพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	94

ภาพประกอบ 58 สถานที่โรงงานด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	95
ภาพประกอบ 59 สถานที่โรงงานด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	95
ภาพประกอบ 60 สถานที่โรงงานด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	96
ภาพประกอบ 61 สถานที่โรงงานด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	96
ภาพประกอบ 62 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	97
ภาพประกอบ 63 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	98
ภาพประกอบ 64 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	98
ภาพประกอบ 65 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	99
ภาพประกอบ 66 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	99
ภาพประกอบ 67 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	100
ภาพประกอบ 68 สนามเด็กเล่นด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	101
ภาพประกอบ 69 สนามเด็กเล่นด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	101
ภาพประกอบ 70 การจัดวางวัตถุมงคลการประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	102
ภาพประกอบ 71 การจัดวางวัตถุมงคลการประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	102
ภาพประกอบ 72 การจัดวางวัตถุมงคลการประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	103
ภาพประกอบ 73 การจัดวางวัตถุมงคลการประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	103
ภาพประกอบ 74 รูปเคารพ(พระพุทธรูปปางประทานพรกับช้างหมอบ)	105
ภาพประกอบ 75 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)	107
ภาพประกอบ 76 ป้ายประชาสัมพันธ์การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	107
ภาพประกอบ 77 ภาพมุมบนพื้นที่การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	108
ภาพประกอบ 78 ภาพมุมบนพื้นที่การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	108
ภาพประกอบ 79 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	109
ภาพประกอบ 80 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	109
ภาพประกอบ 81 การจัดสร้าง (หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	110

ภาพประกอบ 82 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	110
ภาพประกอบ 83 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	111
ภาพประกอบ 84 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	111
ภาพประกอบ 85 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	112
ภาพประกอบ 86 การปิดทอง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)	112
ภาพประกอบ 87 พระพรหมประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบพราหมณ์	113
ภาพประกอบ 88 พระพิฆเนศวร ประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบพราหมณ์	114
ภาพประกอบ 89 ปู่ ย่า ประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบผี.....	115
ภาพประกอบ 90 เจ้าปู่คำหัวช้าง ประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบผีเจ้าที่.....	115
ภาพประกอบ 91 ประติมากรรมร่วมสมัย(หุ่นยนต์บัลเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers).....	117
ภาพประกอบ 92 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่นกัปตันอเมริกา	117
ภาพประกอบ 93 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่นเดอะฮัค.....	118
ภาพประกอบ 94 ภาพสัญญาของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณด้านหน้าศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต....	125
ภาพประกอบ 95 ภาพสัญญาของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต....	125
ภาพประกอบ 96 ภาพสัญญาของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต.....	126
ภาพประกอบ 97 ภาพสัญญาของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในปัจจุบัน	126
ภาพประกอบ 98 ภาพสัญญาของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในปัจจุบัน	127
ภาพประกอบ 99 ภาพสัญญาของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในปัจจุบัน.....	127
ภาพประกอบ 100 ภาพสัญญารูปปั้นชายแก่ เจ้าปู่คำหัวช้าง	128
ภาพประกอบ 101 ภาพสัญญารูปปั้นใบหน้าของชายแก่ เจ้าปู่คำหัวช้าง.....	128
ภาพประกอบ 102 ภาพสัญญารูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบเคารพ.....	130
ภาพประกอบ 103 ภาพสัญญารูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบเคารพ.....	131
ภาพประกอบ 104 ประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลม.....	132

ภาพประกอบ 105 ประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลม.....	132
ภาพประกอบ 106 ประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลม.....	133
ภาพประกอบ 107 การจัดวางประติมากรรมประกอบสถาปัตยกรรมไทย.....	134
ภาพประกอบ 108 การจัดวางประติมากรรมประกอบสถาปัตยกรรมไทย.....	134
ภาพประกอบ 109 การจัดวางประติมากรรมประกอบรูปเคารพ ศาลพระพรหม	135
ภาพประกอบ 110 การจัดวางประติมากรรมรูปช้าง ประกอบรูปเคารพพระสังกัจจายน์.....	135
ภาพประกอบ 111 การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางประทานพร)	137
ภาพประกอบ 112 การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางนาคปรก)	137
ภาพประกอบ 113 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)	138
ภาพประกอบ 114 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)	138
ภาพประกอบ 115 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด).....	139
ภาพประกอบ 116 รูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพรหม).....	140
ภาพประกอบ 117 รูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพิฆเนศ).....	140
ภาพประกอบ 118 รูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่ย่า).....	141
ภาพประกอบ 119 รูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่คำหัวช้าง).....	141
ภาพประกอบ 120 รูปวัตถุสักการะในรูปแบบผี (ต้นไม้เจ้าแม่ตะเคียน).....	142
ภาพประกอบ 121 ภาพประกอบ รูปวัตถุสักการะในรูปแบบผี (รถแก่งตำนานปู่พญานาค)	142
ภาพประกอบ 122 หน้าพระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์กวนอิม	143
ภาพประกอบ 123 เจ้าปู่คำหัวช้างและหลวงปู่ทวด	143
ภาพประกอบ 124 รูปปั้นตุ๊กตาในรูปแบบต่างๆ	144
ภาพประกอบ 125 รูปปั้นตุ๊กตาในรูปแบบต่างๆ.....	144
ภาพประกอบ 126 รูปร่องรอยพื้นผิวของวัตถุ ปูน ไม้ ที่ผ่านการเวลาในรูปแบบต่างๆ.....	145

ภาพประกอบ 127 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์ เรื่อง Transformers.....	147
ภาพประกอบ 128 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่น THE HULK เดอะฮัลค์ (Hero Avengers)และหุ่น กัปตันอเมริกา Captain America Avengers.....	147
ภาพประกอบ 129 ลักษณะการใช้ QR CODE ในยุค 4.0.....	148
ภาพประกอบ 130 รูปแบบ QR CODE ที่สื่อความหมายถึง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง.....	149
ภาพประกอบ 131 รูปแบบ QR CODE ที่สื่อความหมายถึง หลวงปู่ทวด.....	149
ภาพประกอบ 132 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสิ่งลึกลับ (ปู่คำหัว ช้าง).....	153
ภาพประกอบ 133 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ที่แสดงถึงรูปเคารพ(หลวงปู่ ทวด).....	153
ภาพประกอบ 134 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ พื้นที่สักการะชุมชนใน จินตนาการ.....	154
ภาพประกอบ 135 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ในความเป็นชาติ.....	154
ภาพประกอบ 136 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ของชุมชนรูปเคารพในพื้นที่ สักการะ.....	155
ภาพประกอบ 137 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ของชุมชนรูปเคารพในพื้นที่ สักการะ.....	155
ภาพประกอบ 138 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์พื้นที่สักการะที่เชื่อมโยงสู่โลก เสมือน Social network.....	156
ภาพประกอบ 139 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์พื้นที่สักการะ(การบวชป่า).....	156
ภาพประกอบ 140 ศิลปิน : วิชัย สิทธิรัตน์.....	165
ภาพประกอบ 141 ศิลปิน : วิชัย สิทธิรัตน์.....	165
ภาพประกอบ 142 ศิลปิน สาครินทร์ เครืออ่อน.....	166
ภาพประกอบ 143 ศิลปิน : Nam June Paik.....	167

ภาพประกอบ 144 ศิลปิน : Nam June Paik	168
ภาพประกอบ 145 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะที่ทำจากไม้.....	169
ภาพประกอบ 146 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะที่ทำจากปูน.....	170
ภาพประกอบ 147 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะที่ทำจากโลหะ	171
ภาพประกอบ 148 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะ	172
ภาพประกอบ 149 ภาพข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับช่างศึกไทยเพื่อการใช้งานสร้างสรรค์	176
ภาพประกอบ 150 ภาพข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปปั้นช่างหมอบในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัว ช่างเพื่อการใช้งานสร้างสรรค์.....	176
ภาพประกอบ 151 ภาพข้อมูลการนำวัสดุพวงมาลัยดอกไม้ ในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัวช่างมาใช้ใน การสร้างสรรค์ผลงาน	177
ภาพประกอบ 152 ภาพข้อมูลการนำก้อนซีเมนต์ของรูปและเทียน ในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัวช่าง มาใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงาน	177
ภาพประกอบ 153 ข้อมูลรูปผ้าสามสี ในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัวช่าง	178
ภาพประกอบ 154 ข้อมูลการนำเศษผ้าสามสี มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน.....	178
ภาพประกอบ 155 ภาพข้อมูลขวดบรรจุ เรซินใส เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์.....	179
ภาพประกอบ 156 ภาพข้อมูลสีผสมเรซินใส สีแดง สีน้ำเงิน เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์	179
ภาพประกอบ 157 ภาพข้อมูลจอคอมพิวเตอร์ภาพเคลื่อนไหว ขนาดกลาง เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์	180
ภาพประกอบ 158 ภาพข้อมูลจอคอมพิวเตอร์ภาพเคลื่อนไหว ขนาดกลาง เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์	180
ภาพประกอบ 159 ภาพข้อมูลเส้นหลอดไฟสีขาว เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์.....	181
ภาพประกอบ 160 ภาพข้อมูลเส้นหลอดไฟที่ใช้ประกอบในงานสร้างสรรค์.....	181
ภาพประกอบ 161 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปเจ้าปู่คำหัวช่าง	182
ภาพประกอบ 162 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปหลวงปู่ทวด.....	182
ภาพประกอบ 163 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปสัญลักษณ์วัตถุสักการะบริวารศาลเจ้าที่.....	183

ภาพประกอบ 164 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปธงชาติ คิวอาร์โค้ด.....	183
ภาพประกอบ 165 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปศาลเจ้าที่.....	184
ภาพประกอบ 166 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการจัดวางรูปปั้นช้างและศาลเจ้าที่.....	184
ภาพประกอบ 167 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการจัดวางประติมากรรมรูปช้าง.....	185
ภาพประกอบ 168 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการจัดวางประติมากรรมรูปช้าง.....	185
ภาพประกอบ 169 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปหุ่นยนต์.....	186
ภาพประกอบ 170 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปช้าง.....	186
ภาพประกอบ 171 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปหุ่นยนต์.....	187
ภาพประกอบ 172 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปหุ่นยนต์.....	187
ภาพประกอบ 173 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปช้าง.....	188
ภาพประกอบ 174 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปช้าง.....	188
ภาพประกอบ 175 รูปแบบการจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร(BACC).....	189
ภาพประกอบ 176 รูปแบบการจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ศิลปวัฒนธรรมแห่ง กรุงเทพมหานคร(BACC).....	189
ภาพประกอบ 177 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ มุมมองจากด้านบน.....	190
ภาพประกอบ 178 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านหน้า.....	190
ภาพประกอบ 179 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด	191
ภาพประกอบ 180 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด.....	191
ภาพประกอบ 181 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด.....	192
ภาพประกอบ 182 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด	192
ภาพประกอบ 183 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด	192

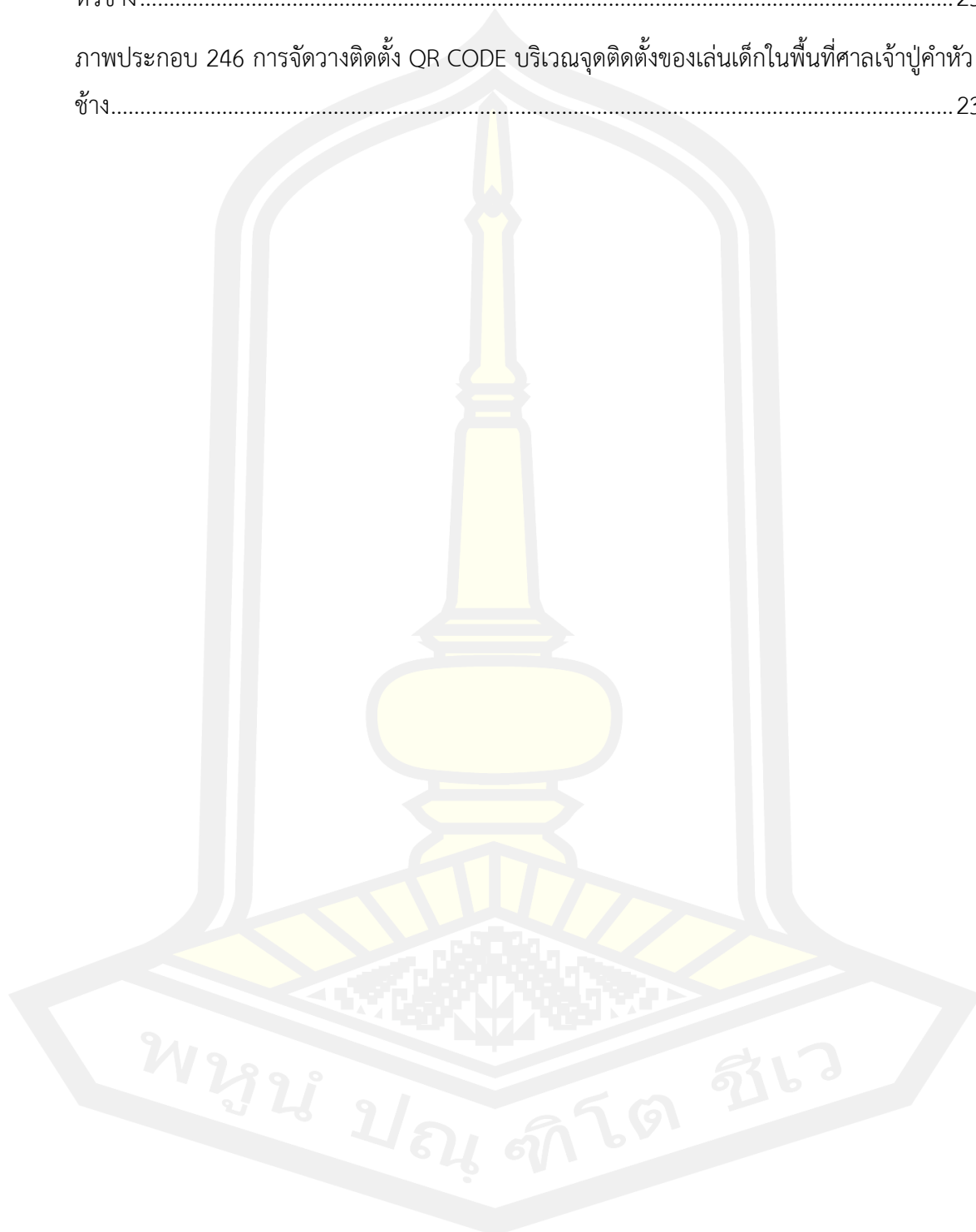
ภาพประกอบ 184	การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด	193
ภาพประกอบ 185	การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด	193
ภาพประกอบ 186	ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงข้างหมอบในการหล่อเรซินใส	194
ภาพประกอบ 187	ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงข้างหมอบในการหล่อเรซินใส	195
ภาพประกอบ 188	ขั้นตอนการหล่อเรซินใส รูปทรงข้างหมอบ	195
ภาพประกอบ 189	ขั้นตอนการหล่อเรซินใส รูปทรงข้างหมอบ	196
ภาพประกอบ 190	รูปทรงข้างหมอบที่หล่อด้วยเรซินใส	196
ภาพประกอบ 191	รูปทรงข้างหมอบที่หล่อด้วยเรซินใสที่เรียงต่อกันเป็นธงชาติไทย	197
ภาพประกอบ 192	ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	197
ภาพประกอบ 193	ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	198
ภาพประกอบ 194	ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	198
ภาพประกอบ 195	ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	199
ภาพประกอบ 196	พิมพ์ต้นแบบรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง รูปทรงหุ่นยนต์	199
ภาพประกอบ 197	ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	200
ภาพประกอบ 198	ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	200
ภาพประกอบ 199	ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	201
ภาพประกอบ 200	ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง	201
ภาพประกอบ 201	รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้างที่หล่อออกมาเสร็จสมบูรณ์	202
ภาพประกอบ 202	ขั้นตอนการหล่อรูปทรงหุ่นยนต์	202
ภาพประกอบ 203	รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้างและรูปทรงหุ่นยนต์ ที่หล่อออกมาเสร็จสมบูรณ์	203
ภาพประกอบ 204	การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติไทย	203
ภาพประกอบ 205	การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติไทย	204
ภาพประกอบ 206	รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติไทย	204

ภาพประกอบ 207 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่งชาติ ไทย	205
ภาพประกอบ 208 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่งชาติ ไทย	205
ภาพประกอบ 209 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่งชาติ ไทย	206
ภาพประกอบ 210 ห้องแสดงนิทรรศการ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2	206
ภาพประกอบ 211 การทาสีห้องแสดงนิทรรศการ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2	207
ภาพประกอบ 212 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการติดตั้งผลงาน พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2	207
ภาพประกอบ 213 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2.....	208
ภาพประกอบ 214 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2.....	208
ภาพประกอบ 215 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ ทดลองการใส่ไฟสี่งชาติไทย.....	209
ภาพประกอบ 216 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ ทดลองการใส่จอมอนิเตอร์ สำหรับ ภาพเคลื่อนไหว.....	209
ภาพประกอบ 217 การจัดเรียง ตัดตั้งผลงานสร้างสรรค์ ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2... 210	
ภาพประกอบ 218 การจัดเรียง ตัดตั้งผลงานสร้างสรรค์ ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2... 210	
ภาพประกอบ 219 ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ การแสดงผลงานสร้างสรรค์	211
ภาพประกอบ 220 ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ การแสดงผลงานสร้างสรรค์	211
ภาพประกอบ Figure 221 ผู้วิจัยนั่งต้อนรับผู้คนที่มาชมงาน การแสดงผลงานสร้างสรรค์	212
ภาพประกอบ 222 ภาพข้อมูลการแสดงผลงานสร้างสรรค์ ในการจัดนิทรรศการ.....	212
ภาพประกอบ 223 การติดตั้งผลงานสร้างสรรค์ในการจัดนิทรรศการ	213
ภาพประกอบ 224 ภาพผู้ชมที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผลงานสร้างสรรค์ โดยสแกน คิวอาร์โค้ดการ ... 213	
ภาพประกอบ 225 ภาพผู้ชมที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผลงานสร้างสรรค์ โดยสแกน คิวอาร์โค้ดการ ... 214	
ภาพประกอบ 226 ภาพผู้ชมที่เข้าชมผลงานสร้างสรรค์	214

ภาพประกอบ 227 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์.....	215
ภาพประกอบ 228209 ภาพผลงานสร้างสรรค์.....	215
ภาพประกอบ 229 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์.....	216
ภาพประกอบ 230 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์.....	216
ภาพประกอบ 231 ชื่อผลงาน ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์แห่งความลึกกลับ 1	218
ภาพประกอบ 232ชื่อผลงาน พื้นที่สักการะชุมชนจินตนาการ	219
ภาพประกอบ 233 ชื่อผลงาน เสียงประสานภาพสัญลักษณ์จากสิ่งสักการะทางวัฒนธรรมของความเป็นไทย	221
ภาพประกอบ 234 ชื่อผลงาน ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์แห่งความลึกกลับ 1	223
ภาพประกอบ 235 ชื่อผลงาน QR CODE รูปสัญลักษณ์ทางความเชื่อในความเป็นชาติไทย	224
ภาพประกอบ 236 ชื่อผลงาน ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง สัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง	226
ภาพประกอบ 237 ชื่อผลงาน รูปเคารพ วัตถุสักการะ สัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง.....	228
ภาพประกอบ 238 ชื่อผลงาน สัญลักษณ์ชุมชนรูปเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.....	230
ภาพประกอบ 239 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง.....	230
ภาพประกอบ 240 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณรูปปั้นหลวงปู่ทวดในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	231
ภาพประกอบ 241 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณตรงทางขึ้นด้านหน้าพระพุทธรูปปางประทานพรและซ่างหมอบในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง.....	231
ภาพประกอบ 242 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณรูปปั้นเทพทันใจในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง	232
ภาพประกอบ 243 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณโรงทานในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง.....	232
ภาพประกอบ 244 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณตรงจุดเช่าบูชาวัตถุมงคลในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง.....	233

ภาพประกอบ 245 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณจุดติดตั้งหุ่นซูเปอร์ฮีโร่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำ
หัวช้าง..... 233

ภาพประกอบ 246 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณจุดติดตั้งของเล่นเด็กในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว
ช้าง..... 234

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบ โควงร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ พื้นที่ดังกล่าวเป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นภาพความจริงหนึ่งที่คุ้นตาสำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้ที่เดินทางผ่านไปผ่านมา มีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายกลุ่ม ในชนชั้นทางสังคม พื้นที่ดังกล่าวจะสะดุดตาไปกับรูปปั้นช้างบริวารหลากสี มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน วางเรียงรายกว่า 800 เมตร ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัว หรือมากกว่านั้นและในอนาคตข้างหน้าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามแรงศรัทธาของคนที่มา ซึ่งรูปปั้นช้างเป็นภาพแทนความจริงที่เปรียบเสมือนบริวารของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกแห่งวิญญาณ รูปปั้นช้างดังกล่าวได้ถูกจัดวางตามรูปแบบของพระสงฆ์ คนท้องถิ่น กลุ่มคนที่เดินทางสัญจรหรือกลุ่มคนอื่นๆที่เข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าว จะมีการวางรูปปั้นช้าง และรูปปั้นสักการะอยู่บนโขดหินที่สลักซับซ้อนและเนินผาที่โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีการสร้างวาทกรรมทำให้เกิดความเกรงกลัว ไปสู่สังคมท้องถิ่นและสังคมสมัยใหม่ ด้วยการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างความหมายตามกาลเวลา ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ก่อเกิดเป็นความทรงจำทางสังคมทั้งในอดีตเชื่อมโยงถึงปัจจุบัน

จากสิ่งที่กล่าวมานั้นส่งผลให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างกลายเป็นพื้นที่พิเศษริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ที่มีอัตลักษณ์ทางพื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ในความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ (Mentel space) รวมทั้งเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการแวะพัก ท่องเที่ยวและแสวงบุญ ของชาวบ้านท้องถิ่นและกลุ่มคนที่เดินทางสัญจรไปมา ซึ่งในอดีตลักษณะรูปแบบของปรากฏการณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างนั้นเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการสร้างความหวังในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในหลากหลายมิติทางวัฒนธรรมของชาวอีสานรวมทั้งในพื้นที่อื่นๆ

ซึ่งในมิติทางวัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ซึ่งในแต่ละภาคของประเทศไทยก็มักมีเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป ความเชื่อทำให้มนุษย์ยอมรับสิ่งต่างๆว่าเป็นจริงทั้งๆที่สิ่งนั้นจะพิสูจน์ไม่ได้ก็ตาม ด้วยเหตุผลหรือ

ปราศจากเหตุผลมารองรับ ความเชื่อ คือ ผลที่มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกมาเป็นจนวนหลายพันปีและเชื่อว่ามี อำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย มนุษย์กลัวอำนาจของลึกลับนั้น ต่อมาจึงได้มี พิธีต่างๆ ขึ้นเพื่อบูชาเช่นสรวง คติความเชื่อของชาวบ้านว่าคติความเชื่อ เจ้า ภูมิ เจ้าไพร เจ้าป่า ผีसाงานางไม้ ซึ่งเป็นคติความเชื่อของชาวอีสานมาแต่โบราณ (พระอริยานุวัตร เขม จาริเถระ 2536: 66)

ในทางกลับกันพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาแห่งเหตุผลสอนมิให้พุทธศาสนิกชนเชื่ออะไรง่ายๆ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ชาวพุทธมีศรัทธาหรือความเชื่อและให้มีความเลื่อมใสในสิ่งที่ควรเชื่อ ควรเลื่อมใส เพราะความเชื่อเป็นคุณธรรมที่จำเป็นเบื้องต้นในการนำไปสู่จุดหมายปลายทาง คนเราจึงทำอะไรต่างๆ ตามความเชื่อ เช่น ชาวพุทธปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบรรลุถึงมรรค ผล นิพพาน ก็เพราะเชื่อว่า นิพพานมีจริง ชาวคริสต์เชื่อว่าสวรรค์มีจริงจึงเคารพรักพระเจ้าเพื่อจะได้ไป สวรรค์ ฉะนั้นความเชื่อจึงเป็นคุณสมบัติอันจำเป็นมาก (แสง จันทร์งาม, 2544 : 94)

ความเชื่อเรื่องผีในทัศนคติของชาวบ้าน ผีที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผีเป็นผู้ให้ความหมายหรืออาจกล่าวได้ว่า ผีเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ผีเป็นสิ่งที่รู้สึกสัมผัสได้อาจจะไม่ใช่ด้วยระบบประสาททั้งห้า แต่เกิดขึ้นด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาที่ทำให้เกิดดุลยภาพในสังคมระดับชาวบ้าน ซึ่งในราชสำนักไทยแต่เดิมพิธีกรรมต่าง ๆ ก็มีความเชื่อเรื่องผีเข้าไปปะปนอยู่มาก ความเชื่อเรื่องภูตผีนั้นฝังแน่นอยู่กับคตินิยมของคนไทยตั้งแต่สมัยอดีต แม้แต่ทางบ้านเมืองก็ยังมีพระราชพิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องภูตผีอยู่ไม่น้อย ในรอบปีหนึ่งๆ เช่น การเซ่นสรวงพระเสื้อเมือง พระทรงเมืองและหลักเมือง รวมทั้งพิธีสวดสวนคติความสมัยอดีตโดยใช้พิธีลุยไฟ ดำน้ำ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของจำเลย ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวเป็นความเชื่อในภูตผีวิญญาณทั้งสิ้น แม้แต่สมัยกรุงสุโขทัยซึ่งศาสนาพุทธกำลังเจริญรุ่งเรือง การนับถือผีสาางก็ยังนิยมกันอยู่ ปัจจุบันในท้องถิ่นอีสานบางแห่งความเชื่อเรื่องผีก็ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนอยู่มาก ในความเชื่อเรื่องผีเป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนแต่ละคน ซึ่งพยายามหาคำตอบในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ผีเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่อยู่เหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มนุษย์มีความผูกพันกันและได้แสดงพฤติกรรมร่วมกันเกิดเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีมาแต่โบราณ

ดังนั้นคนอีสานเชื่อว่า ผีคือวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วหรือที่มีอยู่แล้ว โดยไม่ทราบว่ามีมาแต่เมื่อใดหรือมีมาอย่างไร ผีเหล่านี้ประกอบด้วยผีประเภทต่าง ๆ เช่น ผีนา ผีป่า ผีเขา ผีบ้าน ผีหมูบ้าน ผีปู่ตายาย ผีฟ้า ผีถ่าน และผีอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งผีที่เกิดจากการกระทำของบุคคล เช่น ผีปอบ ความเชื่อเรื่องผีอันเป็นความเชื่อที่มีมาแต่เดิม ผสมผสานกับความเชื่อในพระพุทธศาสนา จนแทบจะแยกกันไม่ออกว่าพิธีกรรมใดเกิดจากความเชื่อในพระพุทธศาสนา หรือพิธีกรรมใดเกิดจาก

ความเชื่อเรื่องผีความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานเข้ามาผูกพันในการประกอบอาชีพ ซึ่งว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน การทำนาอันเป็นอาชีพที่ขึ้นอยู่กับสภาพของธรรมชาติดินฟ้าอากาศ จะได้ผลหรือไม่ได้ผลขึ้นอยู่กับธรรมชาติ และสิ่งที่น่าสนใจว่ามีความสำคัญต่อการทำนาก็คือน้ำ น้ำที่ได้จากน้ำฝน ซึ่งชาวอีสานเชื่อว่าผีเป็นผู้คอยบันดาลให้ฝนตก ฝนจะตกต้องตามฤดูกาลหรือไม่ มีน้ำเพียงพอหรือไม่ ขึ้นอยู่กับอำนาจดลบันดาลของผีแถน ก่อนลงมือทำนาเมื่อย่างเข้าฤดูฝนจึงต้องมีพิธีกรรมขอฝนจากผีแถน เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล มีน้ำมากพอที่จะได้ทำนา เมื่อได้น้ำฝนแล้ว ก่อนลงมือหว่านข้าวกล้าก็จะมีพิธีไหว้ผีระจำที่นา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าผีตาแฮก เพื่อข้าวกล้าจะได้เจริญงอกงามไม่ถูกรบกวนจากศัตรูข้าว ได้ข้าวเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินชีวิต เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็มีพิธีสู่ขวัญลานนวดข้าว สู่ขวัญข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลมีข้าวได้พอกินตลอดปี ก่อนที่จะถึงฤดูกาลทำนาในปีต่อไป ซึ่งล้วนแต่เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับผีทั้งสิ้น

ผีเป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจเหนือธรรมชาติที่ชาวอีสานให้ความสำคัญมาก เพราะผีผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิต พอแรกเกิดชีวิตก็ผูกพันกับผีทันที คือมีพิธีการสู่ขวัญเด็กแรกเกิด เพื่อให้ผีที่เชื่อว่าเป็นผีร้ายไม่ให้มาทำลายชีวิตที่จะเติบโตต่อไปในวันข้างหน้า และให้ผีที่ตีมาคุ้มครองปกป้องรักษาให้เป็นคนดีมีความเจริญ มีวิถีทางในการดำเนินชีวิตที่ดีในภายภาคหน้า เมื่อเจริญวัยขึ้นการดำเนินชีวิตตามฮีตตามคอง อันเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของชาวอีสานแต่อดีต ความเชื่อเรื่องผีก็เข้าไปมีบทบาทอยู่มาก ในหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเมื่อถึงวัยอันควรที่จะมีชีวิตคู่เข้าสู่พิธีแต่งงาน พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็จะดูว่าชายที่จะมาเป็นลูกเขย มีความประพฤติเป็นอย่างไร ประพฤติตัวผิดผีหรือไม่ เมื่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงพิจารณาเป็นที่พอใจแล้วก็จะจัดให้มีพิธีแต่งงาน ในพิธีแต่งงานนั้นช่วงหนึ่งจะมีพิธีบอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้ทราบว่ายหญิงคู่นี้จะใช้ชีวิตร่วมกัน ขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผีปู่ย่าตายายจงมารับรู้ มาปกป้องรักษาให้ชีวิตคู่ของคนทั้งสองมีการครองเรือนที่มีแต่ความสุข อย่าให้ความทุกข์มากล้ำกราย แม้ถึงคราวเจ็บป่วยความเชื่อเรื่องผีก็เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยชาวอีสานจะพิจารณาจากอาการ จากลักษณะของโรคที่เป็นแยกออกเป็นสองลักษณะคือ โรคที่เกิดจากพยาธิหรือเชื้อโรคนั้นหมายถึงเป็นโรคที่เกิดจากธรรมชาติ ต้องหายมารักษาซึ่งอาจได้จากสมุนไพรที่มีอยู่ทั่วไปหรือยาจากสาธารณสุข และถ้าไม่ใช่โรคที่เกิดจากธรรมชาติก็เกิดจากการกระทำของภูตผี หรือว่าคนป่วยไปกระทำการอันใดอันหนึ่งที่เป็นการผิดผีมา ก็จะมีวิธีการรักษาอีกแบบหนึ่ง คือใช้นางเทียม (ผู้ทรงผีฟ้า) เข้าประทับทรงติดต่อกับผีสอบถามว่าผู้ป่วยได้กระทำการอันใดที่เป็นการผิดผีหรือไม่ ถึงได้สำแดงให้ต้องเป็นไปเช่นนั้น เมื่อทราบจากนางเทียมว่าผู้ป่วยไปกระทำการอันใดที่เป็นการผิดผี ก็ให้ผู้ป่วยไปแก้ไขตรงจุดนั้น ด้วยการแต่งพิธีกรรมเพื่อขอขมาบูชาเช่นสรวง ซึ่งบางรายก็หายจากการเจ็บป่วยจริง ๆ ก็มี อาจเป็นเพราะความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติที่ทำให้เกิดกำลังใจในการต่อสู้กับโรคร้ายก็เป็นได้

อำนาจเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผียังเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวอีสาน

แม้กระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต เมื่อมีคนตายชาวอิสานจะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการส่งวิญญาณของผู้ที่จากไปให้ไปสู่ภพที่มีแต่ความสงบสุข ดินแดนที่ชาวอิสานเชื่อว่ามี ความสงบสุขก็คือสวรรค์ จากความเชื่อที่ว่าถ้าได้ทำบุญให้ผู้ตายแล้ว ผู้ตายจะไปมีสุขอยู่บนสวรรค์น่าจะส่งผลมายังญาติพี่น้องที่อยู่ข้างหลัง คือช่วยให้คลายทุกข์โศกจากการจากไปของญาติที่เสียชีวิต ถึงแม้เขาจะจากไปแต่ก็ไปพบกับความสุขอยู่บนสวรรค์ ซึ่งเป็นดินแดนที่มีแต่ความสุข สงบ สบาย แม้ผู้ตายจะตายไปนานแล้วก็ตาม ชาวอิสานก็ยังมีความเชื่ออาทรต่อผู้ตาย คือยังมีพิธีกรรมในอดีตเดือนเก้า การทำบุญข้าวประดับดิน เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ยังคงได้รับความสุขอยู่บนสวรรค์ โดยเชื่อว่าผีผู้ตายสามารถที่จะรับเอาส่วนบุญนี้ได้

ความเชื่อเรื่องผีของชาวอิสานยังมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอีกหลายสิ่งหลายอย่างไม่ว่าจะเป็น ป่า เขา ไร่ นา และหมู่บ้าน สังเกตได้จากการมีพิธีกรรมทำบุญให้ผีอย่างสม่ำเสมอเกือบตลอดทั้งปี หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติเกิดขึ้น เป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าก็จะมีกรบนบานขอขมาต่อภูตผี วิญญาณ เพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจของตนกลับคืนมา เปรียบเสมือนผีคืออำนาจเหนือธรรมชาติ ชาวอิสานมีจิตสำนึกอยู่เสมอว่าธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็น ป่า เขา มีภูตผีวิญญาณสิ่ง สติที่อยู่ซึ่งมองไม่เห็นแต่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึกรู้สึกที่มีอยู่ ในทัศนะเช่นนี้เป็นการเอื้อต่อการดำเนินชีวิตให้ มีความสมดุลในสังคมอิสาน ไม่เอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ความเชื่อเรื่องผีในสังคมอิสานคล้ายกับ กฎหมายในปัจจุบัน คนอิสานจึงยึดถือปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ ซึ่งหมายถึงบรรทัดฐานแห่งการ ดำเนินชีวิตของคนในชุมชน อันมีความเชื่อเรื่องผีเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่มาก

ความเชื่อเรื่องผีมีความผูกพันกับชีวิตของคนอิสานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เกี่ยวข้องกับชีวิต ตลอดเวลา อำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งมีผีเป็นตัวแทน จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของวิถีชีวิตชาวอิสานมา ตั้งแต่ครั้งอดีต ผีทำให้ชาวอิสานดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกันด้วยความราบรื่น สงบสุข โดยไม่ต้องมี กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีศาลมากอยดัดสินคดีถึงสิ่งถูกผิด ความ เชื่อเรื่องผีในท้องถิ่นจะเป็นสิ่งที่เชื่อว่า อย่างนั้นตัวอย่างนี้ไม่มี ความเชื่อเรื่องผีความสำคัญอาจจะไม่อยู่ที่ ผี แต่อยู่ที่ “ จิตสำนึกของมนุษย์ ” (วีระศักดิ์ จารุแพทย์ : ออนไลน์)

ความเชื่อเรื่องภูตของชาวอิสานแม้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น เป็นเรื่องที่ พิสูจน์ไม่ได้ก็ตาม แต่ หากว่าถ้าการถือปฏิบัติตามคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษนี้ ได้ นาพาชุมชนให้อยู่เย็นเป็น สุข เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ปลูกฝังความกตัญญูกตเวทีให้ ลูกหลานได้ระลึกถึงบุญคุณของบรรพ ชนที่ได้บุกเบิกก่อร่างสร้างเมืองมาให้เราอยู่อาศัยทุกวันนี้ คติความเชื่อของชาวบ้านมีความสอดคล้อง ไปในทิศทางเดียวกันกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องกรรมถ้าคนเรามีความเชื่อในหลักแห่ง กรรมแล้ว ก็ย่อมจะเชื่อในเรื่องบาปบุญ สวรรค์ นรก และภพภูมิต่างๆ เรื่องชาติได้ดี ทาชั่วได้ชั่ว ดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน กาลามสูตร ดิถินิบาต อังคุตตรนิกาย 6 ว่าคนทาช่วยยอมเดือดร้อนในชาตินี้ ถ้า ชาติหน้ามีจริง และนรกมีจริง ตายไปแล้วเขายอมมีหวังเดือดร้อนในอนาคตอีก คนทาดีย่อมอยู่สุข

สบายในโลกนี้ ตายไปแล้วถ้าสวรรค์มีจริง เขาก็มีหวังสุขสบายในโลกหน้าอีก จากพระสูตรนี้ เราจะเห็นว่า ความเชื่อในบางสิ่ง บางอย่างที่พิสูจน์ไม่ได้ บางทีก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ยุ่งยากนัก เพราะถ้าเชื่อแล้วทำให้ประพฤติ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรม ถูกต้องตามครรลองของชุมชน และนาเราไปสู่การกระทำที่ถูก(กรรมดี) ก็น่าจะเพียงพอแล้ว

กลุ่มชนชาวอีสานมีคติความเชื่อในการดำเนินชีวิตที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือความเชื่อในอำนาจลี้ลับที่เหนือธรรมชาติเชื่อในเรื่องการรวมกลุ่มกันเพื่อตั้งหมู่บ้านชุมชนเพื่อการครองเรือน การทำมาหาเลี้ยงชีพที่ไม่ต่างอะไรกับมนุษย์กลุ่มชนอื่นๆซึ่งเป็นสัตว์สังคมที่มี การใช้ชีวิตพึ่งพาอาศัยกัน ดำรงอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บนโลกร่วมกันมีความเชื่อ มีแนวความคิดความเคยชินถ่ายทอดสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นคติความเชื่อของชุมชน และเป็นประเพณีที่กระทำสืบสานเรื่อยมา มนุษย์เราทุกคนล้วนมีสัญชาตญาณในการกลัวภัยอันตรายที่จะ เกิดแก่ตนเองทรัพย์สินของตนเมื่อมีภัยอันตรายอันน่าสะพรึงกลัวเกิดขึ้นจึงเกิดความสะทกสะท้านลงเลใจเพื่อความปลอดภัยในชีวิตเป็นเหตุให้เกิดความเชื่อผีนางไม้เทวดามีการบูชา อ้อนวอนเพื่อหวังให้ป้องกันรักษาให้เกิดความปลอดภัยการอ้อนวอนบูชาเจ้าป่าเจ้าเขาซึ่งเชื่อกันว่า มีเทวดาอยู่ทั่วไปให้ปกป้องรักษาเพื่อที่ตนเองจะได้ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆมีการบูชากราบ ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เข้าใจว่ามีอำนาจเหนือตนให้ลดบันดาลสิ่งที่ตัวเองปรารถนาบ้างการบูชาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์จนก่อให้เกิดความเชื่อและศาสนาที่ใครไม่ควรลบหลู่ดูหมิ่น

ปู่ตา (ย่าพ่อปู่) หรือศาลปู่ตา ของชาวอีสานถือกำเนิดมาพร้อมๆ กับการตั้งชุมชน หมู่บ้านของชาวอีสาน เมื่อมองไปรอบๆ ชุมชนเราจะสังเกตเห็นว่าทุกหมู่บ้านในอีสานจะมีตูปู่ตาหรือบ้านหลังเล็กๆ ถูกสร้างไว้ใกล้ๆ หมู่บ้าน ปกติแล้วจะเลือกเอาบริเวณที่มีป่าร่มรื่นเย็นสบายไม่เข้าไปแผ้วถางบุกรุก ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้หรือไม้ที่แห้งเป็นพินแล้วก็เอาไม่ได้ สัตว์เลี้ยงต่างๆ จะต้อง ไม่ปล่อยให้เข้าไปรบกวนปู่ตา ผีปู่ตาเป็น ผีรักษาบ้านรักษาเมือง คุ้มครองดูแลปกป้องรักษา หมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ชาวอีสานเชื่อว่าผีปู่ตามีอิทธิฤทธิ์สามารถบันดาลให้เราได้ถ้าทำนพอใจ ดังนั้นจึงมีการบะ (การบน) ให้ได้ตามที่เราตั้งใจจะมาเลี้ยง เช่น ไปคัดเลือกทหารไม่ยากได้ใบแดง เดินทางไปต่างถิ่นขอให้เดินทางโดยปลอดภัย วัว ควายหรือสิ่งของสำคัญหายหรือการเจ็บป่วย เรือรั้งด้วยความเชื่อในอำนาจปู่ตาจึงมีการเลี้ยงปู่ตาหรือพิธีกรรมการบูชาปู่ตาเป็นประจำ (พระวิศิษฐ์ สุมนโน (แทบทาม), 2556 : 18-20)

จากสิ่งที่กล่าวมานั้น คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานและความเชื่อเรื่องศาลปู่ตา เป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนแต่ละคนและกลุ่มคน เพราะผีเป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจเหนือธรรมชาติที่ชาวอีสานให้ความสำคัญ คนอีสานถือว่าผีคือวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ผีเหล่านี้ประกอบด้วยผีประเภทต่าง ๆ เช่น ผีนา ผีป่า ผีเขา ผีบ้าน ผีหมู่บ้าน ผีปู่ตายาย ผีฟ้า ผีแถน และผีอื่น ๆ ผีมีความผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิตในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนั้นการเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมของ

ชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ผ่านการสักการบูชา บะบน ที่เกิดจากเรื่องเล่า เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถนำไปสู่การทำความเข้าใจเพื่อถอดรหัสหมายทางสัญลักษณ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

การเล่าเรื่องที่มีเรื่องราวและการมีประวัติศาสตร์ให้บอกเล่าในทัศนะของทฤษฎีหลังสมัยใหม่ หรือกล่าวเป็นเฉพาะคือทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมนี้คือวาทกรรมนั่นเอง ชีวิตประจำของผู้คนล้วนแต่มีการเล่าเรื่อง นัยของการเล่าเรื่องและการบอกเล่าเรื่องราวซ้ำอีกก็คือการสร้างความจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง เรื่องเล่ามีอำนาจ เรื่องเล่าคือวาทกรรม การเล่าเรื่องจึงเป็นหนทางไปสู่การกระทำในทำนองเดียวกัน กับปฏิบัติการทางวาทกรรม การเล่าเรื่องเป็นการปลูกเร้าและสร้างพลังให้กับคนที่เล่าเรื่องสร้างผลกระทบต่อนับกับผู้ฟังเรื่องราวเหล่านั้น เรื่องเล่ามีผลในทางปฏิบัติอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) เรื่องเล่านิยามความหมายและกำหนดการกระทำ 2) เรื่องเล่าขับเคลื่อนให้เกิดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง 3) เรื่องเล่ากำหนดทางเลือกในการกระทำ เรื่องราวแบ่งออกเป็นสองประเภท คือเรื่องราวที่เป็นทางการที่มีอำนาจในหมู่สาธารณชน (Public transcript) กับเรื่องราวที่ถูกซุกซ่อนไว้ (Hidden transcript) เหมือนขบวนการใต้ดิน มีการใช้เรื่องราวทำนองความจริงอีกชุดหนึ่งให้แพร่กระจายออกไปในรูปของข่าวลือและความเชื่อทำนองอภินิหารเพื่อบั่นทอนอำนาจครอบงำของความรู้และเรื่องราวที่เป็นที่ยอมรับของสาธารณะ (ชูศักดิ์ วิทยาคัด 2558 : 5-6)

เรื่องเล่าจากกรณีของหลวงพ่อศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำห้วยซ่าง ซึ่งท่านเล่าให้ฟังว่า เจ้าที่ปู่คำห้วยซ่างในอดีตเคยเป็นช่างศึกของน้องสาวยาโม ชื่อ “แก้วกระดิ่งทอง” ได้ล้มตายลงในหนองน้ำ ซึ่งด้านหลังข้างศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่าง ในอดีตเคยเป็นหนองน้ำมาก่อนและยังเป็นพื้นที่เส้นทางผ่านจากการเดินทาง การแวะพักตั้งค่ายพักแรมของทหารไทยที่เดินทางไปรบที่ประเทศลาวในสมัยรัชกาลที่ 1-3 ในศึกกบฏเจ้าอนุวงศ์ กษัตริย์ของประเทศลาวในอดีต ทุกครั้งที่ออกเดินทางหรือกลับจากการรบกองทัพจะมาพักที่บริเวณ ศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่าง เพื่อให้ไพร่พล ช่างศึก ม้าศึก ได้แวะพักกินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่ใกล้ๆศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่าง ซึ่งปัจจุบันดินเนินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำอีก เหมือนในอดีตและมีอยู่ครั้งหนึ่ง ช่างศึกเชือกหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก ทหารพยายามช่วยเหลือ ดึงเท่าไรก็ไม่สามารถดึงช่างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำไม่ได้ ในที่สุดก็ต้องปล่อยให้ช่างจมน้ำตายไปในที่สุด ทำให้กลายเป็นตำนานที่เล่าต่อกันมาเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ผ่านการนิมิต นำไปสู่ความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทาง

ปรากฏการณ์ต่อมา มีโยมคนหนึ่งมาทำบุญถวายเพลที่วัดป่าคำห้วยซ่าง ขณะที่ถวายเพลอยู่นั้น มีโยมคนนั้น แสดงอาการเสมือนคนที่ถูกผีเข้า แล้วเขาก็พูดออกมาว่าข้า ชื่อ “แก้วกระดิ่งทอง” ได้พูดออกมาอีกว่าอยากให้เป็นช่างไว้บริเวณพื้นที่นี้และให้ตั้งศาลเพื่อให้เป็นที่อยู่ของตนเอง จากคำบอกเล่าของร่างทรงที่ชาวบ้านคนนั้น จึงทำให้ หลวงพ่อศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ได้มีการปั้นรูปช่างหมอบ ชื่อว่า “แก้วกระดิ่งทอง” ขึ้นเพื่อระลึกถึงช่างเชือกดังกล่าวไว้หน้าวัดตั้งชื่อวัดว่า “วัดป่าคำห้วยซ่าง” และมีการสร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้หน้าช่างที่หมอบอยู่และเมื่อครั้งที่ปั้นรูปช่างขนาดเท่าตัวจริง

หน้าวัด ช่วงเวลาต่อมา หลวงพ่อศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ได้มีการปรับพื้นที่เพื่อก่อสร้าง กุฏิ ศาลาวัดและสร้างสิ่งอื่นๆเพิ่มเติม ในขณะที่คนงานนำเครื่องจักรเพื่อปรับพื้นที่อยู่นั้น ได้ขุดพบโครงกระดูกจำนวนมากในบริเวณของพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้างจากการ(สัมภาษณ์ หลวงพ่อศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง วันที่ วันที่ 9 กันยายน 2560)

เรื่องเล่าจากการนิมิตและผ่านร่างทรงดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีการอธิบายถึงลักษณะของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถสรุปความและแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ลักษณะเชิงพื้นที่ ซึ่งมักอยู่ในตำแหน่งภูมิประเทศที่เด่น เช่น เนินเขา หรือเป็นสถานที่ ที่มีร่องรอยอันไม่สามารถอธิบายได้ เช่น ศาสนสถานของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือมีลักษณะทางธรรมชาติที่แปลกประหลาด 2) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่า ซึ่งชุมชนได้สร้าง ความหมายให้กับพื้นที่ ที่มีความสำคัญในชุมชน ผ่านการผูกเรื่องราว และตำนานในอดีตออกมาเป็นเรื่องราว เล่าขานสืบต่อกันมาจนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานที่ผูกเอาไว้ได้เชื่อมโยง ความเป็นตัวตนของคนในชุมชนเข้ากับพลังอำนาจบางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ระหว่างความสัมพันธ์ของ มนุษย์กับธรรมชาติ3)ร่องรอยกิจกรรมทางศาสนาซึ่งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็น ร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ ปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน ความเป็นมา ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ “ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง” ตลอดจนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ในฐานะที่เป็นสถานที่ ภาพตัวแทน ของความศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่พิเศษ ที่บรรจุไปด้วยความหมายในอัตลักษณ์วัฒนธรรมริมทาง ที่เชื่อมโยงไปสู่สังคมในหลายมิติดังนี้

พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างกับการสร้างถนนสายมิตรภาพในมิติความสัมพันธ์กับรัฐ ในเงื่อนไขการพัฒนาของประเทศไทยทางการเมืองและเศรษฐกิจและการคมนาคมในยุคอดีตและปัจจุบันของคนหลากหลายกลุ่ม ซึ่งในอดีตนั้นพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกตัดสร้างเป็นถนนทางหลวงแผ่นดินตามนโยบายของรัฐบาลไทย ปี พ.ศ. 2500 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และได้ตั้งชื่อถนนเส้นนี้ว่า “ถนนทางหลวงแผ่นดินสายมิตรภาพ” เป็นถนนทางหลวงที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในด้านงบประมาณการก่อสร้าง เพื่อแสดงให้เห็นถึงมิตรภาพของประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาในการก่อสร้างถนนร่วมกัน จึงขนานนามถนนสายนี้เป็นถนนมิตรภาพมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีพิธีมอบถนนให้ประเทศไทย ในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 ถนนสายนี้เริ่มเปิดใช้เมื่อ 28 มกราคม พ.ศ. 2508 สร้างเป็นรูปแบบถนน 2 เลน ซึ่งศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้างตั้งอยู่บริเวณริมขอบถนนดังกล่าวในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งในอดีตบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นโค้งหักศอกอันตรายสำหรับผู้คนที่สัญจรไปมาและทำให้เกิดอุบัติเหตุรถชนคนตายจำนวนมากและมีการสร้างวาทกรรมที่เรียกว่า “โค้งร้อยศพ” จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีทางศาสนาและมีการแก้เคล็ดด้วยสร้างรูปปั้นชายแก่ขึ้นมาเป็นภาพตัวแทนของเจ้าที่

ปกปักษ์รักษาพื้นที่ดังกล่าว พร้อมกับการเคลื่อนย้ายที่ตั้งศาลเดิม ซึ่งมีการสร้างขึ้นมาก่อนในอดีตที่มีขนาดเล็กมาอยู่ร่วมกับศาลใหม่ (ศาลปู่คำหัวช้าง) ต่อมารัฐได้ก่อสร้างขยายถนนจาก 2 เลน เป็นถนน 4 เลนเพื่อรองรับการเดินทางของผู้คน เพราะเส้นทางดังกล่าวเป็นถนนสายหลักในการรองรับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

ภาครัฐบาล เอกชนและชาวบ้านท้องถิ่น กลุ่มคนเดินทางได้ใช้พื้นที่ร่วมกันและสร้างสัญลักษณ์การต่อรองเชิงอำนาจในการครอบครองพื้นที่ทางกายภาพ การกลายเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อให้ได้มาตามความต้องการของตนเอง ซึ่งการสร้างวาทกรรม “โค้งร้อยศพ” จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ ในช่วงอดีตที่ผ่านมาได้กลายเป็นตำนานเรื่องเล่าที่บรรจุด้วยความหมายในโลกรแห่งวิญญาณ ทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวเมื่อเดินทางสัญจรผ่านพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากปรากฏการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การสักการบูชา เพื่อเคารพผีเจ้าที่ สิ่งที่ยังมองไม่เห็นทางกายความจริง แต่ในจิตใจลึกๆของผู้คนเหล่านั้นเป็นภาพแทนความจริงที่ทำให้เกิดความหวังเป็นพึ่งทางใจ นำไปสู่การสักการบูชา โดยการนำเอาประติมากรรมรูปช้างที่มีขนาดแตกต่างกันมาจัดวางติดตั้งในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นพลังความศักดิ์สิทธิ์ด้วยบริวารช้างที่ผ่านการสักการบูชา รวมทั้งการนำรูปหุ่นยนต์ บัมเบิลบี ชูปเปอร์แมน เดอะฮัค เข้ามาจัดวางติดตั้งในพื้นที่และสามารถดึงดูดให้กลุ่มคนเดินทางได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่มากขึ้น ซึ่งมีความหมายเชื่อมโยงไปสู่การสร้างอำนาจของพื้นที่จากความศักดิ์สิทธิ์ ในเงื่อนไขของการสักการะของกลุ่มคนที่สมหวังจาก การบะบนโดยชอบธรรม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ใหม่ทางวัฒนธรรมริมทางที่เชื่อมโยงสู่กลุ่มคนเดินทางในสังคมสมัยใหม่ (Modern social) ก่อเกิดเป็นพื้นที่พิเศษริมทางหลวงแผ่นดิน

จากสิ่งที่กล่าวมานั้นในเรื่องของปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นผ่าน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ตำนาน ซึ่งมีการผลิตซ้ำทางความเชื่อและพิธีกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้นำไปสู่การจัดวางวัตถุรูปปั้นบริวารและรูปเคารพ ในหลากหลายรูปแบบ ในบริเวณพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เช่น การสร้างพระพุทธรูป รูปเทพเจ้าอื่น ๆ ร่วมกับการจัดวางรูปเคารพปู่คำหัวช้างและประติมากรรมรูปปั้นช้างบริวารที่มีขนาดแตกต่างกันจำนวนมาก รวมทั้งประติมากรรมรูปหุ่นยนต์ บัมเบิลบี ชูปเปอร์แมน เดอะฮัค ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้ ซึ่งกลายเป็นศิลปะจัดวางของพระสงฆ์และชาวบ้านท้องถิ่น กลุ่มคนเดินทางที่สัญจรผ่านไปผ่านมา ในพื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 และเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะท้องถิ่นในมิติทางวัฒนธรรม เพราะความเชื่อและพิธีกรรมเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดหรือเผ่าพันธุ์ใดย่อมมีความเชื่อในเรื่องต่างๆมากมาย เพียงแต่ความเชื่อเหล่านั้นอาจจะนำไปตามบริบทของสภาพแวดล้อมของบุคคล ทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งมนุษย์ในสังคมเดียวกันจะมีความเชื่อหลายอย่างในแนวเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันและจะสั่งสมสืบทอดความเชื่อต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม ซึ่งมีอิทธิพลมาก

ต่อความคิด พฤติกรรมและวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะนำมาสู่ ประเด็นทางวิชาการ "ปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในริมทาง โดยเฉพาะเส้นทางรองรับการเดินทางของผู้คน ส่วนใหญ่จะเป็นจุดพิเศษหรือจุดสำคัญและจะเป็นพื้นที่อันตรายและกลายเป็นที่พิเศษ ในอัตลักษณ์บริบททางวัฒนธรรมริมทาง" ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางกายภาพทางธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนั้นเป็นการรื้อฟื้นความทรงจำทางสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผ่าน เรื่องเล่าและตำนาน จากกรณีและระบบ นำไปสู่การผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้าง ของกลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มคนเดินทาง นักท่องเที่ยว นักแสวงบุญ ซึ่งเป็นการสร้างภาพตัวแทนความหมาย กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบททางวัฒนธรรมริมทางและสามารถนำไปสู่การถอดรหัสหมายเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยและจะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงวิชาการด้านมิติทางวัฒนธรรมริมทาง

ปัญหาทางวิชาการเกิดจากปรากฏการณ์ในบริบทวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นริมทาง ในกรณีศึกษาของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่ได้ถูกประดิษฐ์สร้าง ผลิตซ้ำ จากเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ มีการระบบ สักการะบูชา จากผู้คนหลากหลายกลุ่ม จนกลายเป็นพื้นที่พิเศษพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และกลายเป็นพื้นที่สาธารณะเป็นที่รองรับคนเดินทางที่มีการสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่มคนและสัมพันธ์กับพื้นที่ซึ่งในพื้นที่อื่น ๆ ริมทางนั้นยังมีปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นมากมายในประเทศไทย จากสิ่งที่กล่าวมานั้นยังไม่มีการศึกษาทำความเข้าใจในวงวิชาการ ในมิติทางด้านวัฒนธรรมและศิลปกรรมร่วมสมัยในสังคมโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการถอดรหัสหมายจากพื้นที่ดังกล่าวเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางร่วมสมัย เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบในวงวิชาการด้านสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งวงวิชาการทางด้านศิลปะร่วมสมัยต่อไป

จากชุดข้อมูลประเด็นทางวิชาการและปัญหาทางวิชาการดังกล่าวพบว่า ปรากฏการณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้กลายเป็นส่วนหนึ่งทางวัฒนธรรมของถนนสายมิตรภาพ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิติของโครงสร้างทางสังคมสมัยใหม่ในวงกว้างและพื้นที่ดังกล่าวยังกลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่พิเศษที่มีการสร้างและประสาน ภาพแทนและความหมาย ในทางสัญลักษณ์วิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุป สัญลักษณ์ดังกล่าว ให้เห็นและตระหนักถึงสิ่งต่างๆ ที่ถูกประกอบสร้างและประสานกันในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เช่น พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ การจัดวางรูปเคารพ วัตถุสักการะบูชา ซึ่งมีความสัมพันธ์ในมิติทางวัฒนธรรมอันหลากหลายระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มคนหลากหลายกลุ่ม เป็น "สิ่งแทนความ" (object) ที่บรรจุสร้างไปด้วยความหมายในรูปแบบความเชื่อและพิธีกรรมในมิติต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทางวิชาการที่สำคัญและสามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดและรูปแบบของสัญลักษณ์ทางด้านศิลปะร่วมสมัย ซึ่งผู้วิจัยและได้ใช้กรอบโครงสร้างการวิจัย Research&Creation การถอดรหัสหมายชุดข้อมูลในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่

สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะ ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดิน สู่การสร้างสรรค ผลงานวิทยานิพนธ์ ผ่านรูปแบบงาน ศิลปะพื้นบ้าน (folk art) ศิลปะจัดวางของพระสงฆ์ ชาวบ้าน ผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผสมผสานบูรณาการกับรูปแบบ ของศิลปะสมัยใหม่ ศิลปะสื่อประสม (mixed media) ศิลปะจัดวาง” (Installation Art) ศิลปะที่ต้อง ใช้ปฏิสัมพันธ์จากผู้ดู"Interactive Art"เพื่อเป็นการนวัตกรรมใหม่และยกระดับวิชาการทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมและศิลปกรรมร่วมสมัย การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมใน สังคมสมัยใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของพื้นที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะของ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
2. เพื่อศึกษาศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในฐานะพื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรม ริมทาง
3. เพื่อถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในบริบทวัฒนธรรมริมทาง
4. เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

คำถามการวิจัย

- 1.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างปรากฏการณ์ พัฒนาการของพื้นที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่สักการะของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้าง จากเรื่องเล่าและตำนานผ่าน กระบวนการสักการะบูชากับการนำเอาประติมากรรมรูปช้างมาจัดวางพื้นที่ทางกายภาพซึ่งมี ความสัมพันธ์กับพื้นที่สักการะ ที่ถูกบรรจุสร้างความหมายในมิติทางวัฒนธรรมอย่างไร
- 2 พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้ถูกประกอบสร้างด้วยสัญลักษณ์ใหม่ผ่าน การจัดวางวัตถุและรูปเคารพที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่อย่างไร การจัดวางเหล่านั้นได้สร้างอัตลักษณ์ใหม่ที่ ดึงดูดให้ผู้คนได้เข้ามาแวะพักและใช้พื้นที่ร่วมกันอย่างไร
- 3 พื้นที่สาธารณะในมุมมองความเป็นศิลปะนั้นได้กลายเป็นศิลปะจัดวางบนสักการะของคน ท้องถิ่นอย่างไรและในมุมมองของคนท้องถิ่นได้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และกลายเป็นพื้นที่รองรับการ เดินทางผู้คนได้มีส่วนร่วมอย่างไร นำไปสู่การถอดรหัสหมายทางสัญลักษณ์และการสร้างความหมายใหม่ ในรูปแบบศิลปะจัดวางอย่างไร กลายเป็นวัฒนธรรมริมทางที่มีนัยยะสำคัญของผู้คนอย่างไร
- 4 บนฐานการวิจัยในมิติทางวัฒนธรรม เรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง นำไปสู่การถอดรหัสหมายทางสัญลักษณ์และการ สร้างความหมายใหม่ในรูปแบบศิลปะจัดวางร่วมสมัยอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

จากความมุ่งหมายการวิจัย 4 ข้อ ทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาและพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนแรกศึกษาพัฒนาของพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและกลุ่มคนเดินทางที่สัญจรไปมากับพื้นที่ เพื่อให้เห็นถึงบริบทต่างๆที่มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่และนำไปสู่การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนที่สองผู้วิจัยต้องการถอดรหัสหมายทางสัญลักษณ์จากข้อมูลดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบศิลปะจัดวางร่วมสมัย ปฏิบัติการทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นจะอยู่ในช่วงปี พ.ศ.2559-2561 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การปฏิบัติงานสนามและพื้นที่การศึกษาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการค้นคว้าเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1.1 พื้นที่การวิจัยหลักศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ตั้งอยู่ที่ ต.ม่วงหวาน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น ริมทางหลวงแผ่นดินถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์ ศึกษาพัฒนาการและปรากฏการณ์การกลายเป็น พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สาธารณะกับการระบบ ผ่านเรื่องเล่า นำไปสู่การจัดวางวัตถุและรูปเคารพริมทาง

2.2 ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย ผู้วิจัยจะศึกษาพัฒนาการและปรากฏการณ์การกระบวนการกลายเป็นพื้นที่สักการะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สาธารณะที่ทำการระบบ ผ่านเรื่องเล่า นำไปสู่การจัดวางวัตถุและรูปเคารพในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ใช้ระยะเวลา 3 ปี จำแนกเวลาการศึกษาเป็น 2 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 ระหว่างปีที่ 1-2 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปข้อมูล ทั้งหมด ช่วงที่ 2 ระหว่างปี 2-3 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวาง

2.3 ขอบเขตด้านการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค้งานวิจัย 1) ศึกษาพัฒนาการของพื้นที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง 2) ศึกษาศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในฐานะพื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางในสังคมร่วมสมัย 3) การถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเนื้อหาที่มีการถอดความหมายในประเด็นทางวิชาการ ไปสรุปวิเคราะห์เป็นแนวความคิด รูปแบบ เทคนิคกระบวนการในการสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำผลงานสร้างสรรค์ออกมาจำนวน 4 ชุดดังนี้

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

การสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนานเรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต

การสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 3 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แะพักริมนทางหลวงแผ่นดิน

การสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 4 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและประติมากรรมร่วมสมัยกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แะพักริมนทางหลวงแผ่นดิน

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข2 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด

แนวคิดเรื่อง พื้นที่ (Place) ของอังรี เลอเฟลบัว (Henri Lefebvre)

1.พื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งเป็น ป่าธรรมชาติเป็นเนินเขา มีโขดหิน และเป็นหน้าผาไม่สูงมากนัก ซึ่งในอดีตนั้นบริเวณด้านข้างนั้นเป็นหนองน้ำมาก่อน แม่น้ำ อาคาร สิ่งก่อสร้าง ถนน ประชาชน ฯลฯ ซึ่งต่างล้วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2.พื้นที่ทางความคิด (Mental Space) เป็นพื้นที่จินตนาการหรือเป็นพื้นที่ที่ถูกก่อกำขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน ซึ่งให้ความหมายเกี่ยวกับพื้นที่ในหลากหลายมุมและพื้นที่ที่การให้ความหมายแล้วส่งผลย้อนกลับไปสู่คนในรูปแบบจินตนาการ มีผลต่อคนทำให้เชื่อถือในสิ่งที่มองไม่เห็น โลกแห่งวิญญาน เมื่อพื้นที่ที่มีความหมายซึ่งถูกให้โดยมนุษย์แล้ว พื้นที่ มีความสำคัญต่อคนผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆด้วย

3.พื้นที่ทางสังคม (social space) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ทั้งในมิติของจินตนาการและปฏิบัติการซึ่งอาจตั้งอยู่บนพื้นที่กายภาพหรืออยู่นอกอาณาเขตพื้นที่กายภาพ

4.พื้นที่และการเมือง (Politics of Space) การวิเคราะห์ แนวคิดเรื่อง "การเมืองเรื่องพื้นที่" ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศิลปะจัดวางรูปเคารพในบริบทของวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนที่ใช้พื้นที่ร่วมกัน ระหว่างชาวบ้านกับผู้ท้องถิ่น ผู้คนที่เดินทางที่สัญจรไปมา รวมถึงผู้นำทางด้านศาสนา พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ รวมไปถึงการนำพื้นที่มาใช้เป็นเครื่องมือแสดงอำนาจของภาครัฐกับการต่อสู้ต่อรองอำนาจของชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อได้มาซึ่งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของแต่ละ

ฝ่ายในเงื่อนไขของความเชื่อและพิธีกรรม โดยการสร้างรูปเคารพเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าว ในยุคโลกาภิวัตน์

5. แนวคิด เรื่อง วัฒนธรรมสาธารณะ นำมาทาบมองในงานวิจัยพบว่าการใช้แนวคิดดังกล่าว นั้น มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งในอีกหนึ่งบทบาทของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะ แวะพัก ทำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มที่เดินสัญจรในหลายมิติ ทำให้เห็นบริบทของวัฒนธรรมริมทาง เช่น การใช้พื้นที่สาธารณะในฐานะแนวคิดและอุดมการณ์ของกลุ่มคนในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งกิจกรรมกลายเป็นความจำเป็นทางสังคม อุดมการณ์อาจทำให้สิ่งซึ่งในความเป็นจริงนั้นเป็นภาพลวงตาที่สื่อสารถึงโลกแห่งวิญญาณที่มีจำเป็นทางสังคม ซึ่งมนุษย์ได้สร้างขึ้นและมีลักษณะรูปแบบซ้ำมีการเลียนแบบกันทางสังคม ที่ยอมปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัย รวมทั้งพื้นที่สาธารณะยังเป็นพื้นที่ ซึ่งอัตบุคคลเข้ามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ในการพูดคุย ถกเถียงด้วยเหตุผลเพื่อแสวงหาความจริงและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวประกอบด้วยผลประโยชน์ของเอกชนและรัฐสื่อทางวัฒนธรรมทั้งระดับล่างและระดับสูงความแตกต่างทางชนชั้น และภาพตัวแทนกลุ่มความคิดที่หลากหลาย ที่นำไปสู่ข้อถกเถียงว่าอะไรคือวัฒนธรรม หรืออะไรที่ควรเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมสาธารณะจึงเป็นการผสมผสานและสิ่งที่แสดงให้เห็นชุดความปฏิสัมพันธ์ จากประสบการณ์และโครงสร้างทั้งหมดเช่น อาจจัดแสดงผ่านการจัดวาง รูปเคารพ วัตถุทางความเชื่อ และพิธีกรรม ให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนเองในเงื่อนไขของใช้ชีวิตกับสังคมสมัยใหม่ในปัจจุบัน ซึ่ง “พื้นที่สาธารณะ” ก็มีแนวโน้มที่จะถูกรุกล้ำ/ครอบงำโดยสื่อ อย่างเช่น เงินตรา อำนาจ และกฎหมาย มีการขยายอาณาเขตรุกล้ำเข้ามาควบคุมโลกชีวิตและพื้นที่สาธารณะ จากสิ่งที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับ พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศิลปะจัดวาง ในบริบทของวัฒนธรรมพิธีกรรมและความเชื่อริมขอบทางหลวงแผ่นดิน เป็นการช่วงชิงอำนาจเรื่องพื้นที่ การคุกคามพื้นที่สาธารณะ

6. แนวคิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) มีองค์ประกอบ 2 ด้าน “โลกสามัญ” (Profane World) และ “โลกศักดิ์สิทธิ์” (Sacred World) ได้ให้ความหมายว่า เป็นโลกที่มองไม่เห็นและสัมผัสได้ ซึ่งมีทั้งการเกิดการตาย สุข และทุกข์ โดยบันทึกเรื่องราวผ่าน เรื่องเล่าและตำนานในอดีตของชุมชน โดยนำเรื่องราวมาผูกโยงเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ทั้งนี้ความเชื่อและตัวตนของชุมชนจะถูกตั้งไว้ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชน โดยการสร้างความเชื่อกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย และมีวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่า “โลกศักดิ์สิทธิ์” (Sacred World)

7. แนวคิด อัตลักษณ์ (Identity) การใช้แนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ Identity ซึ่งมีการสอดคล้องกับทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (postmodernism) การมองพื้นที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่บรรจุไว้ด้วยความหมาย พื้นที่ทางกายภาพต่างๆ เช่น เกาะ ป่า สวนสาธารณะในเมืองหรือพื้นที่ในบ้านเรือน มิได้เป็นเพียงวัตถุหรือที่ว่างเพียงอย่างเดียว วิธีการจัดการพื้นที่สะท้อนวิธีคิดต่างๆ พื้นที่ที่ไม่สามารถ

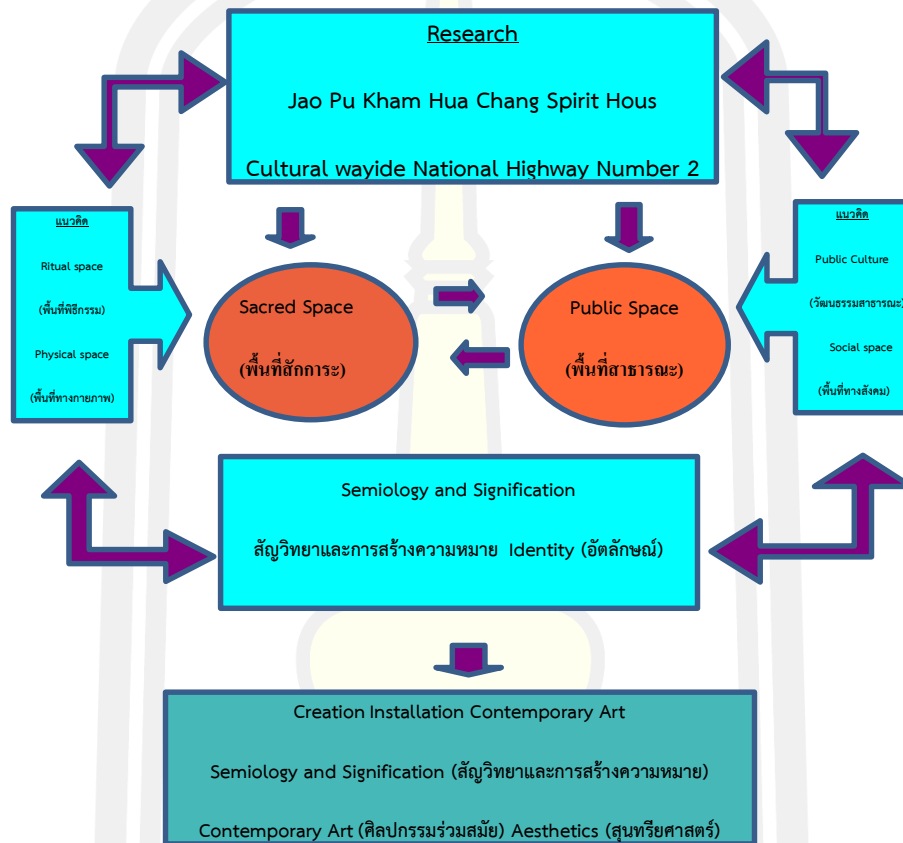
จะผลิตความหมายของตัวเองขึ้นมาได้ แต่มนุษย์เป็นผู้สร้างจัดความสัมพันธ์และให้ความหมายแก่พื้นที่ เมื่อมนุษย์เข้าไปใช้พื้นที่นั้นและจะรู้จักการใช้พื้นที่อย่างหวงแหนและเคารพอย่างมีความหมายต่อวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ ซึ่งในทฤษฎีดังกล่าวนี้ มีความเชื่อมโยงไปสู่ พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศิลปะจัดวาง ที่มีการผลิตซ้ำผลิตสร้างความหมายเชิงอัตลักษณ์อันซ้อนเร้นและแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) ของผู้นำทางความเชื่อและความศรัทธาเช่น พระสงฆ์และช่างทรงในการสวมบทบาทหน้าที่ใหม่มากกว่าอัตลักษณ์ระดับปัจเจกที่เป็นอยู่ และการใช้แนวคิดดังกล่าวนี้ยังมีการผลิตสร้างความหมายใหม่ในเชิงอัตลักษณ์ร่วม ผ่านปรากฏการณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมพุทธ พราหมณ์ ฮินดู ของ พระสงฆ์ ชาวบ้านในพื้นที่และผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนทางหลวงแผ่นดิน

8. แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) การวิเคราะห์สัญศาสตร์ช่วยให้เราตระหนักถึงความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างตัวเรา กับ “สิ่งแทนความ” (object) ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงอาจเข้าใจได้ว่า ความหมายของ ภาพใดๆหรือวัตถุใดๆย่อมมีพลวัตคือมีการเปลี่ยนแปลงเลื่อนไหลของความหมายอย่างไม่หยุดนิ่งใน สัญศาสตร์ (semiotics) อาจก่อให้เกิดความหมายร่วมและเข้าใจถึงกระบวนการที่ทำให้เรา “เข้าใจความหมาย” ของสิ่งใดๆ (comprehend meanings) หรือกระบวนการที่เรา “ให้ความหมาย” แก่สิ่งใดๆ (attribute meanings) โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ได้อธิบายถึงสัญยะ ประเภท ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เนื่องจากมองว่าเป็นความหมายที่มีความสำคัญอย่างแท้จริงในแง่ของการรับรู้ เป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ได้เกิดจากตัวของสัญยะเอง เป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เมื่อสัญยะกระทบกับความรูสึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้และคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างมีสิ่งแทนความหมายในเงื่อนไขของความเชื่อและพิธีกรรม ผ่านการสักการะบูชา เช่น สัญยะเรื่องพื้นที่ทางกายภาพ ธรรมชาติ ป่า ภูเขา พื้นที่สาธารณะการสร้างปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆของกลุ่มคนหลากหลายมิติ การสักการะเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่ไม่มองเห็นตามความเชื่อ และให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมานั้น ได้มีการสร้าง สิ่งแทนความหมาย ลงไปในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จนกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่พิเศษ ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

ดังนั้นสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ดังกล่าว หากพิจารณาสัญศาสตร์อย่างสัมพันธ์กับภาพ (visual images) หรือขยายกรอบการพิจารณาออกไปถึงทัศนธรรม (visual culture) และวัตถุธรรม(material culture) สัญศาสตร์ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ (symbolism) สามารถสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสมัยใหม่ ได้แก่ ศิลปะจัดวาง (Installation Art), ศิลปะสื่อประสม(Mixed media Art),ศิลปะสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ (New Media Art)ศิลปะที่ต้องใช้ปฏิสัมพันธ์จากผู้ดู"Interactive Art" เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะในมุมมองใหม่ที่ผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมกับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม

สมัยใหม่ผ่านสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยและเป็นการพัฒนางานศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทย

กรอบโครงสร้างการวิจัย Research&Creation

ประเภทงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยสร้างสรรค์ (Research & Creation) เป็นหลักร่วมกับปรากฏการณ์สนาม ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและกลุ่มประชากร เพื่อนำไปวิเคราะห์ ทำความเข้าใจปรากฏการณ์เพื่อถอดรหัสหมายและนำไปสู่การสร้างสรรค์เป็นผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

พื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาปรากฏการณ์สนามในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่น โคงร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ด้วยงานวิจัยชุดนี้ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เป็นเอกสาร เป็นภาพถ่ายเป็นเรื่องราวเล่าข้อมูลจากบุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญและข้อมูลจากปรากฏการณ์ในสนาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงวางแผนที่จะเก็บข้อมูลสนามเป็น 3 ส่วนใหญ่ คือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสารและสื่อโซเชียลมีเดีย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสังเกตการณ์ การเก็บข้อมูลทั้ง 3 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์กันซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เช่น กรณีของการศึกษาเอกสารที่เชื่อมโยงไปสู่ปรากฏการณ์ในสนามการศึกษาปรากฏการณ์ในสนามจะเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นสำคัญที่จะสัมภาษณ์เชิงลึกในด้านนั้นๆ และปรากฏการณ์ที่มีความเกี่ยวข้อง

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการวิจัยและสื่อโซเชียลมีเดีย

การศึกษาข้อมูลส่วนนี้เป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดพื้นที่สนาม ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และบริบทของการวิจัย อย่างไรก็ตามพื้นที่หลักในการ เก็บข้อมูล คือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ห้องสมุดและข้อมูลจากสื่อโซเชียลมีเดีย ประกอบด้วยข้อมูลเสียง ข้อมูลภาพนิ่งภาพวิดีโอที่ส่งข้อมูลส่วนนี้รวมไปถึงเทคโนโลยีการสื่อสารช่องทางต่างๆผ่านระบบ Internet สื่อประชาสัมพันธ์โฆษณาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเน้นสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นตัวแทน ที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์สนาม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ จำแนกวิธีการสัมภาษณ์เป็น 2 กลุ่ม คือการสัมภาษณ์แบบกลุ่มหรือ (Focus Group) และการสัมภาษณ์รายบุคคลที่ได้แจกแจงไว้ในหัวข้อของประชากรการวิจัยด้วยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีกลุ่มบุคคลเกี่ยวเนื่องหลักๆ คือกลุ่มคนที่เป็นแกนหลักของงานวิจัย กลุ่มที่เป็นแกนร่วมที่เข้ามามีส่วนร่วมและกลุ่มที่เป็นบุคคลภายนอก ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดการสัมภาษณ์โดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวตั้งดังนี้ คือ การสัมภาษณ์พระสงฆ์ (Key informant) การสัมภาษณ์บุคคลหรือกลุ่มคน เช่น กลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มคนเดินทางกลุ่มภาครัฐและเอกชน

ภาพประกอบ 1 การสัมภาษณ์พระสงฆ์ (Key informant)
หลวงพ่อศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2560

ภาพประกอบ 2 การนำผลงานสร้างสรรค์ในการขอคำแนะนำจากพระสงฆ์ (Key informant)
หลวงพ่อศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2564

ภาพประกอบ 3 การสัมภาษณ์นักธุรกิจ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2560

ภาพประกอบ 4 การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาแก่น
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2560

ภาพประกอบ 5 การสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาแก่น
 ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม วันที่ 14 เมษายน 2560

ภาพประกอบ 6 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่มาแก่น
 ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 7 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะริมถนนสาย

มิตรภาพ

บ้านหินลาด ตำบลม่วงหวาน อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนิม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 8 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะริมถนนสาย

มิตรภาพ

บ้านหินลาด ตำบลม่วงหวาน อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนิม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 9 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะริมถนนสาย

มิตรภาพ

บ้านหินลาด ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 10 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการขายรูปปั้นสักการะ ริมถนนสาย

มิตรภาพ

บ้านหินลาด ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 11 การสัมภาษณ์คุณตา อายุ 80 ปี ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านคำแก่นคูณน้อย
ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 12 การสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านมิตรภาพ
ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

3. การสังเกต

ในการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตจากปรากฏการณ์สนามของ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง โดยสังเกตพื้นที่ทางกายภาพ การจัดวางรูปเคารพและเครื่องสักการะจากการระบอบที่ปรากฏในพื้นที่ การปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้านและการแวะพักของกลุ่มคนที่เดินทางสัญจรจากการสังเกตดังกล่าวนั้นเป็นปฏิบัติการเพื่อให้ผู้วิจัยได้นำการสังเกตนั้นมาเชื่อมโยงให้เห็นประเด็นสำคัญ และจากมูลเหตุของการสังเกตและประเด็นต่าง ๆ นั้น โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมโดยแบ่งแยกได้ดังนี้

3.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้จัดให้มีขึ้น มีผู้ร่วมงานเช่น พระสงฆ์ ชาวบ้านในพื้นที่ภาครัฐและเอกชน ผู้ที่ได้รับเชิญมาเป็นประธานและเป็นเกียรติในงานในบางโอกาสงานระดับท้องถิ่นและจังหวัด

3.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมผู้วิจัยจะสังเกตการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของกลุ่มคนหลากหลายกลุ่ม ที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับ ซึ่งเป็นพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ บริเวณ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้จัดให้มีขึ้น โดยมีผู้ร่วมงานเช่น พระสงฆ์ ชาวบ้านในพื้นที่ ภาครัฐและเอกชนผู้ที่ได้รับเชิญมาเป็นประธานและเป็นเกียรติในงานในบางโอกาสงานระดับท้องถิ่นและจังหวัด

กลุ่มประชากร

ประชากรการวิจัย ประกอบด้วย 6 กลุ่ม (จำแนก Social Structure และทำให้เห็นความสัมพันธ์/ปฏิสัมพันธ์)

1 กลุ่มพระสงฆ์ ประกอบไปด้วย เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เชื่อมโยงระหว่างคนกับพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อ การระบอบ สักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

2 กลุ่มพราหมณ์ ประกอบไปด้วย พราหมณ์ที่มาจากหลายพื้นที่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3 กลุ่มร่างทรง ประกอบไปด้วย เป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรมความเชื่อในชุมชน

4 กลุ่มภาคประชาชน ประกอบไปด้วย คนเดินทางสัญจรไปมาและนักท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญในการสร้างปรากฏการณ์ใหม่ พื้นที่สักการะพื้นที่สาธารณะและกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

5 กลุ่มภาครัฐประกอบไปด้วย ข้าราชการ พนักงานของรัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. นายอำเภอ

6 กลุ่มภาคเอกชน นักธุรกิจ ประกอบไปด้วย พ่อค้า แม่ค้า เจ้าของกิจการต่างๆ ซึ่ง

มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทางด้านเครือข่ายทางสังคมและเงินทุนในมิติของอำนาจ

การดำเนินงานวิจัย

1. การลงสนามวิจัยเพื่อศึกษาพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สาธารณะการจัดวางวัตถุและรูปเคารพริมทาง (ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการลงภาคสนามในพื้นที่วิจัย ศาลปู่คำหัวช้าง (วัดป่าคำหัวช้าง) ริมขอบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ เป็นพื้นที่หลัก/และมีการศึกษาวิจัยพื้นที่ริมทางอื่นๆเพิ่มเติมเช่น ศาลเจ้าปู่ภูพาน และพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นพื้นที่รอง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการวิจัยและสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการเข้าถึงข้อมูล 5 วิธีการคือ 1) การศึกษาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่พิเศษริมทาง โดยการทำแผนที่ (Mapping) เพื่อให้เห็นลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 3) การสัมภาษณ์ (Key informant) พระสงฆ์และช่างทรง 4) การสัมภาษณ์บุคคลหรือกลุ่มคน เช่น กลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มคนเดินทาง กลุ่มภาครัฐและเอกชน 5) สื่อโซเชียลทางอินเทอร์เน็ต (Internet) 6) การสังเกตการณ์เพื่อทำภาพร่างและโมเดลต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางร่วมสมัย

2. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการ วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุป เพื่อนำข้อมูลทาบมองเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงและทำความเข้าใจปรากฏการณ์สนามในสักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์พื้นที่พิเศษริมทาง

2.1. การวิเคราะห์ข้อมูลกับพื้นที่ปรากฏการณ์สนาม ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางท้องถิ่น ปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในริมทาง โดยเฉพาะเส้นทางรองรับการเดินทางของผู้คน ส่วนใหญ่จะเป็นจุดพิเศษหรือจุดสำคัญและจะเป็นพื้นที่อันตรายกลายเป็นพื้นที่พิเศษ ในอัตลักษณ์บริบททางวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งมีพื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งเป็น ป่าธรรมชาติเป็นเนินเขา มีโขดหิน และเป็นหน้าผาไม่สูงมากนัก ซึ่งในอดีตนั้นบริเวณด้านข้างนั้นเป็นหนองน้ำมาก่อน แม่น้ำ อาคาร สิ่งก่อสร้าง ถนน ประชาชน ฯลฯ ซึ่งต่างล้วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมีพื้นที่ทางความคิด (Mental Space) เป็นพื้นที่ในจินตนาการหรือเป็นพื้นที่ที่ถูกก่อกำขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน ซึ่งให้ความหมายเกี่ยวกับพื้นที่ในหลากหลายมุม และพื้นที่ที่การให้ความหมายแล้วส่งผลย้อนกลับไปสู่คนในรูปแบบจินตนาการ มีผลต่อคนทำให้เชื่อถือในสิ่งที่มองไม่เห็น โลกแห่งวิญญาณ เมื่อพื้นที่ที่มีความหมายซึ่งถูกให้โดยมนุษย์แล้ว พื้นที่มีความสำคัญต่อคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆส่งผลไปสู่พื้นที่ทางสังคม (social space) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนทั้งในมิติของจินตนาการและปฏิบัติการซึ่งอาจตั้งอยู่บนพื้นที่กายภาพหรืออยู่นอกอาณาเขตพื้นที่

กายภาพ พื้นที่และการเมือง (Politics of Space) การวิเคราะห์ แนวคิดเรื่อง "การเมืองเรื่องพื้นที่" ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศิลปะจัดวางรูปเคารพ ในบริบทของวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนที่ใช้พื้นที่ร่วมกัน ระหว่างชาวบ้านกับผู้ท้องถิ่น ผู้คนที่เดินทางที่สัญจรไปมา รวมถึงผู้นำทางด้านศาสนา พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ รวมไปถึงการนำพื้นที่มาใช้เป็นเครื่องมือแสดงอำนาจของภาครัฐกับการต่อสู้ต่อรองอำนาจของชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อได้มาซึ่งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของแต่ละฝ่ายในเงื่อนไขของความเชื่อและพิธีกรรม โดยการสร้างรูปเคารพเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าว ในยุคโลกาภิวัตน์

3. ผู้วิจัยศึกษากระบวนการและเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน ได้รวบรวมข้อมูลปรากฏการณ์ของภาคสนามจากประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมผัสและรู้สึกถึงความเป็นจริงของความเชื่อ ที่เกิดขึ้นจากพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผ่านการจัดวางติดตั้ง รูปเคารพและวัตถุสักการะ ที่อยู่รายล้อมรอบตัว ก่อเกิดเป็นประสบการณ์ ความประทับใจ ก่อเกิดแรงบันดาลใจแนวความคิด รูปแบบศิลปะสื่อประสม ศิลปะจัดวาง ศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ และเทคนิคกลวิธีในการใช้วัสดุที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและสื่อวัสดุสมัยใหม่ นำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ตามลำดับดังนี้

การรวบรวมชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกใช้สัญลักษณ์รูปเคารพและวัตถุสักการะ สัญลักษณ์รูปเคารพแบบพุทธ พระสีวลี พระสังกัจจายน์ หลวงปู่ทวด รูปเคารพแบบพราหมณ์ พระพรหม พระพิฆเนศวร รูปเคารพแบบเทพ พระราหู พญานาค รูปเคารพแบบผี รูปปั้นเจ้าปู่คำหัวช้าง รูปวัตถุสักการะ ต้นไม้แม่ตะเคียน รถมังตำนานเรื่องเล่าปู่พญานาค ที่จัดวางติดตั้งอยู่ในพื้นที่รอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกวัสดุที่มีความเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อและพิธีกรรม วัตถุสักการะที่อยู่ในพื้นที่รอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เศษดอกไม้ พวงมาลัย รูปเทียน ขี้เถ้า ผ้าสามสี และการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อสมัยใหม่ เช่น วัสดุเรซินใส หลอดไฟ ลำโพง จอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว เครื่องฉายโปรเจกเตอร์

การทำภาพร่างสีและขาวดำ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำเอารูปสัญลักษณ์ใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้าง ภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ในรูปแบบผีเจ้าที่และนำเอารูปสัญลักษณ์ใบหน้าของหลวงปู่ทวด ภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ พระสีวลี หลวงปู่ทวด พระสังกัจจายน์ พระราหู พระพรหมณ์ เจ้าปู่คำหัวช้าง ในรูปแบบพุทธ พราหมณ์ ผี ด้วยวิธีการตกแต่งภาพเป็นลักษณะรูปแบบคิวอาร์โค้ด โดยการจัดเรียงรูปภาพออกมาในรูปแบบธงชาติไทย เพื่อให้เห็นการสอดแทรกนัยยะความหมายอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการนำเอารูปสัญลักษณ์ของศาลเจ้าที่ มาเป็นต้นแบบในการทำภาพร่าง ผลงาน

ชิ้นนี้เป็นผลงานในรูปแบบศิลปะสื่อประสมจัดวาง 3 มิติ ผสมกับงานวิดีโอ ซึ่งจะมีส่วนประกอบดังนี้ รูปทรงจอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว รูปทรงข้างหมอบสีธงชาติขนาดเล็กวางเรียงกันเป็นชั้น ส่วนตรงฐานจะมีรูปทรงหุ่นยนต์บัลเบิ้ลบีที่อยู่ในท่าหมอบวางเรียงรอบๆเพื่อรองรับฐานของรูปทรงศาลเจ้าที่ ซึ่งต้องการสอดแทรกนัยยะความหมายอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรม ผ่านการจัดวางรูปลักษณ์ใหม่ of ศาลเจ้าที่

การทำภาพร่างโดมเดล การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์ รูปทรงข้างศึกชื่อแก้วกระดิ่งทองอยู่ในท่าหมอบ ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ ในรูปแบบ ผี มาเป็นต้นแบบในการปั้นโมเดลต้นแบบ เพื่อหล่อเป็นผลงานประติมากรรมขนาดเล็กและนำไปจัดวางร่วมกับพื้นที่จริงบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เพื่อให้เห็นการสอดแทรกนัยยะความหมายของพลังจุดรวมอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การทำพิมพ์รูปทรงข้างหมอบในการหล่อเรซินใส การหล่อเรซินใส รูปทรงข้างหมอบ รูปทรงข้างหมอบที่หล่อด้วยเรซินใสที่เรียงต่อกันเป็นธงชาติไทย การทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้างและรูปทรงหุ่นยนต์ การหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง การหล่อรูปทรงหุ่นยนต์ การประติมากรรมรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติไทย

กระบวนการที่กล่าวมานั้น นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทั้งหมดจำนวน 4 ชุด ที่แสดงความหมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลีกลับมาเกรงกลัว ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีทางด้าน ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวาง ศิลปะภาพถ่าย ศิลปะวิดีโอ ผ่าน QR CODE ที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม ในยุคปัจจุบัน 4.0 เป็นสิ่งจำเป็นเปรียบเหมือนเส้นทางเชื่อมเข้าสู่โลกเสมือนที่เราเรียกว่า Social network ช่องทางการติดต่อสื่อสารเพียงสัมผัสบนจอสีเหลี่ยมดิจิทัล รหัสเหล่านี้จึงเป็นเหมือนประตูแดนที่วิเศษของโดราเอมอนที่เราได้เห็นในการ์ตูน เราใช้ช่องทางจากรหัสเข้าถึงเนื้อหาต่างๆได้ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย รูปภาพ QR CODE รูปวัตถุสักการะในรูปแบบสมัยใหม่ พุทธ พราหมณ์ ผี ที่มีการซ่อนเสียงและภาพเคลื่อนไหว เสียงการบิเบตแสดงความหมายนัยยะการเคารพพื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ ผู้บริจาคทำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นๆซึ่งติดตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพแทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในการสื่อสารไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ในยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ในระดับสากลมากขึ้น ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ที่กล่าวมานั้น มีการนำไปติดตั้งจัดวางในพื้นที่บริเวณรอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในท้องถิ่น รวมทั้งการติดตั้งผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ (พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร)

ในเมืองหลวง ซึ่งการติดตั้งจัดวางผลงานทั้งสองส่วนนี้ มีการประสานเชื่อมโยงกัน ในการสื่อสารผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัย ในเชิงแนวคิด รูปแบบ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมในท้องถิ่น กำลังถ่ายทอดเข้าสู่เมืองหลวงสังคมสมัย ทำให้ผู้คนในสังคมเมืองถ่ายทอดเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น และกลายเป็นบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน

4. ผู้วิจัยนำเอาผลงานวิจัยและสร้างสรรค์เผยแพร่ออกสู่สาธารณชน ในรูปแบบของการตีพิมพ์ในระดับชาติและนานาชาติรวมทั้งการนำเสนอผลงานทางวิชาการและการแสดงผลงานสร้างสรรค์ ในหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ทางด้านศิลปะที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติหรือนานาชาติ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1 แบบการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นแบบสัมภาษณ์จึงมีลักษณะของการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ตามจุดมุ่งหมายการวิจัยและยืดหยุ่นได้ตามบริบทและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะมีประเด็นใหม่ๆเพิ่มเติม หรือการเลือกพิจารณาประเด็นสำคัญสัมภาษณ์ในระดับลึกขึ้นในกลุ่มคนบางกลุ่ม บางสถานที่ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม ดังนั้นการออกแบบการสัมภาษณ์จึงมีหลายแบบ ซึ่งแบบการสัมภาษณ์จะเป็นแบบปลายเปิดเสมอ เพื่อสะดวกในการปรับแต่งทิศทางและเพิ่มเติมประเด็นหลัก ประเด็นรองและประเด็นย่อยได้ตามปรากฏการณ์งานสนามที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมซึ่งแบ่งแยกออกได้ดังนี้

1.1.1 แบบการสัมภาษณ์พระสงฆ์ (Key informant) ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้สัมภาษณ์ เพราะเป็นผู้นำด้านพิธีกรรมทางศาสนาพุทธและเชื่อมโยงกับโลกแห่งวิญญาณ

1.1.2 แบบการสัมภาษณ์ช่างทรงเป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรมความเชื่อและความศรัทธา

การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

1.1.3 แบบการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ท้องถิ่น ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน ทำให้เกิดปรากฏการณ์ความเชื่อต่างๆในพื้นที่สักการะพื้นที่สาธารณะ

1.1.4 แบบการสัมภาษณ์กลุ่มคนเดินทางและนักท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญในการสร้างปรากฏการณ์ใหม่พื้นที่สักการะพื้นที่สาธารณะและกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงสู่สังคมสมัยใหม่

1.1.5 แบบสัมภาษณ์ข้าราชการ พนักงานของรัฐและนักธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญใน

การขับเคลื่อน ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางความเชื่อต่างๆในพื้นที่สักการะพื้นที่สาธารณะ

1.1.6 แบบสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทางด้าน
เครือข่ายทางสังคมและเงินทุนในมิติของอำนาจ

2 แบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามนั้นเป็นสิ่งสำคัญเป็นเครื่องมือหลักอีกส่วนหนึ่งในการเก็บรวบรวม
ข้อมูล เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการสร้างแบบสอบถามจึงมีลักษณะ
ของการกำหนดประเด็นทางวิชาการและตามจุดมุ่งหมายการวิจัย

2.1.1 แบบบันทึกการทำงานภาคสนาม

แบบบันทึกการทำงานภาคสนาม เป็นต้นแบบบันทึกเพื่อการทำงานสนาม ที่มี
โครงสร้างหลักสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการวิจัยและกรอบโครงสร้างของแนวคิดของการวิจัย
รวมทั้งการแผนการวิจัย (กิจกรรมและช่วงเวลา) ในสมุดบันทึกประกอบด้วย การวางแผนการทำงาน
การกำหนดจุดประสงค์การทำงานในแต่ละวัน การทบทวนการทำงานในแต่ละวัน/สัปดาห์/เดือน/ช่วง
ระยะของงานวิจัย

2.1.2 แบบบันทึกการทำภาพร่างต้นแบบ การวาดเส้นขาวดำและการวาดภาพสี
เพื่อนำไปสู่การขยายเป็นโมเดลจำลอง เป็นต้นแบบสร้างสรรค์เป็นผลงานจริง

2.1.3 แบบโมเดลจำลองผลงานสร้างสรรค์ต้นแบบเพื่อนำไปสู่การขยายเป็นผลงาน
สร้างสรรค์ที่มีขนาดสัดส่วนเท่าจริง ซึ่งผันแปรไปตามพื้นที่ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการวิจัยและ
สร้างสรรค์

3. โสตทัศนอุปกรณ์

โสตทัศนอุปกรณ์ คือ กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องถ่ายวิดีโอประกอบเสียงและเครื่อง
บันทึกเสียงเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย ความเข้มข้นในการเก็บข้อมูลด้วยโสตทัศนอุปกรณ์จะอยู่
ในช่วงการเก็บข้อมูลปฏิบัติการสนามในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง ตำบลม่วงหวาน
อำเภอโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ในจังหวัดอื่นๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อที่จะได้นำ
ข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อถอดรหัสหมายทางการวิจัยและสามารถนำข้อมูลไปใช้
ในการคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบของศิลปะจัดวางร่วมสมัย

ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

1. วงวิชาการทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม สามารถใช้วิธีศึกษาเป็นต้นแบบในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทของวัฒนธรรมริมทาง ผ่านแนวคิด พื้นที่ พื้นที่พิธีกรรม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
และวัฒนธรรมคือความหมายในงานวิจัยและสร้างสรรค์รูปแบบของศิลปะจัดวางร่วมสมัย

2. ได้เห็นบริบทความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมริมทางจากกลุ่มผู้คนเดินทางกับการแวะ

พัก ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่นและการใช้พื้นที่ร่วมกัน ซึ่งในทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่สาธารณะท้องถิ่นริมทาง จึงกลายเป็น Landmark ใหม่เป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในมิติวัฒนธรรมการเดินทางที่บรรจุไปด้วยความหมายในเงื่อนไขทางความเชื่อและพิธีกรรมของสังคมในอดีตและปัจจุบัน

3. ได้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์รูปแบบการจัดวางรูปเคารพในมิติของคนท้องถิ่นในมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำไปสู่การถอดรหัสหมายใหม่เชิงสัญลักษณ์เพื่อประสานทำความเข้าใจร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางร่วมสมัยของศิลปินทั้งในอดีตและปัจจุบัน

4. ได้สร้างสรรค์ศิลปะจัดวางร่วมสมัย ภายใต้เงื่อนไขของ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งการสร้างสรรค์ศิลปกรรมสมัยใหม่ปัจจุบันนั้นมิได้ผูกพันไว้กับศิลปินเพียงอย่างเดียวแต่ศิลปะถูกให้ความหมายใหม่ในมิติทางวัฒนธรรมผ่านศิลปะที่ยังถูกจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านและการมีส่วนร่วมกับ กลุ่มคนเดินทางที่หลากหลายซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่พิเศษและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จนกลายเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมริมทาง สามารถนำไปใช้เป็นมุมมองใหม่ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมสมัยใหม่และศิลปกรรมร่วมสมัยได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในวิจัยเรื่องนี้ คือ พื้นที่เกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย ซึ่งเป็นโลกที่พระเจ้าและวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่เรียกว่า โลกศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ที่ถูกประดิษฐ์สร้างผลิตซ้ำจากความเชื่อและพิธีกรรมการสร้างวามกรรม “ข้างแก่น โค้งร้อยศพ” ซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่หลากหลาย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ท้องถิ่น รัฐ กลายเป็นบริบททางวัฒนธรรมริมทาง ตั้งอยู่ที่ ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28

พื้นที่สักการะ ในวิจัยเรื่องนี้ คือ เป็นพื้นที่ถึงความเคารพหรือสิ่งที่ควรเคารพนับถือเป็นการกระทำที่ขอบและสิ่งที่เรียกว่าเครื่องสักการะนั้นนิยมจัดแต่งอย่างดี พร้อมสมบูรณ ซึ่งพื้นที่สักการะในวิจัยเรื่องนี้ เป็นพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่มีการปฏิบัติการทางความเชื่อและพิธีกรรมการจัดวางวัตถุรูปเคารพที่เกี่ยวข้องการบนบานศาลกล่าว ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน/คนกับพื้นที่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวง

พื้นที่สาธารณะ ในวิจัยเรื่องนี้ คือ พื้นที่สาธารณะ (public space) เป็นพื้นที่ในโลกทางสังคมซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ประเด็นจากการอภิปรายโต้เถียงปัญหา ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและ

กิจกรรมทางการเมืองของสาธารณชนในอันดับต่อไป พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนรวม (sense of public) และผลประโยชน์ของส่วนรวม พื้นที่สาธารณะเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้แน่นอน เช่น ร้านกาแฟ ลานประชาชน จัดรัศมีกลางเมือง สวนสาธารณะ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่นามธรรม เช่น สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มทางสังคม หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งพื้นที่สาธารณะ ในวิจัยเรื่องนี้ เป็นพื้นที่สำหรับแวะพักริมทาง ของคนในท้องถิ่นในพื้นที่และกลุ่มคนอื่นๆที่เดินทางสัญจรไปมาเช่น สวนสาธารณะริมทางที่มีการตั้งศาลเจ้าที่ รูปเคารพและเป็นพื้นที่ของการรวมตัวของหลายๆกิจกรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ตามการใช้งานหรือไม่ได้ถูกใช้ตามหน้าที่ที่ควรเกิดขึ้นหรือองค์ประกอบของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปตามกายภาพแวดล้อม

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในวิจัยเรื่องนี้ คือ พื้นที่เกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย ซึ่งเป็นโลกที่พระเจ้าและวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่เรียกว่า โลกศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ที่ถูกประดิษฐ์สร้างผลิตซ้ำจากความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่หลากหลาย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ท้องถิ่น รัฐ และกลายเป็นบริบททางวัฒนธรรมริมทาง

วัฒนธรรมริมทาง ในวิจัยเรื่องนี้ คือ วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนกับพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะผ่านความเชื่อและพิธีกรรม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมริมทาง

ศิลปะจัดวาง ในวิจัยเรื่องนี้ คือ การนำศิลปะจัดวางท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่สักการะ ศิลปะวัตถุสักการะและศิลปะวัตถุรูปเคารพ ของพระสงฆ์และชาวบ้านท้องถิ่น กลุ่มเดินทางสัญจร ที่มีการจัดวางอยู่ในพื้นที่เฉพาะพื้นที่สักการะ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งมีการถอดความหมายเพื่อเป็นสัญลักษณ์ ที่นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะและมีการประกอบสร้างสัญลักษณ์ถูกจัดวางติดตั้งอยู่ในพื้นที่หอศิลป์ ทางด้านศิลปะ

การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลงานวิจัยโดยการใช้การวิจัยในเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบภาพถ่ายพร้อมทั้งผังโครงสร้างกรอบแนวคิดเป็นแนวทางการวิจัยอย่างเป็นระบบ พร้อมเปรียบเทียบกับกรณีวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับประเด็นทางวิชาการ คำถามการวิจัย จุดมุ่งหมายของการวิจัย การเสนอผลการวิจัยได้แบ่งแยกออกเป็น 6 บท ซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อดังนี้

บทที่ 1 บทนำ เอกสารในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ภูมิหลังการวิจัย ความมุ่งหมายของการวิจัย คำถามการวิจัย ประเด็นทางวิชาการ คำถามการวิจัย ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์

เฉพาะ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดและทฤษฎี พื้นที่ (Place) พื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) พื้นที่ทางสังคม (social space) พื้นที่ภายในจิตใจ (mental space) แนวคิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) พื้นที่และการเมือง (Politics of Space) ของอังรี เลอเฟบวร์ (Lefebvre. 1991) แนวคิดเรื่อง พื้นที่สาธารณะวาทกรรมและเหตุผลของ (Habermas, 2004) แนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ Identity แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะร่วมสมัย ศิลปะจัดวางและศิลปะอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง เอกสารในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของพื้นที่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะ ความเป็นมา การเกิดขึ้นและพัฒนาการของพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและกระบวนการกลายเป็นพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ในด้านมิติทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงไปสู่สังคมสมัยใหม่

บทที่ 3 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง เอกสารในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง กับปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัย เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในความหมายของพื้นที่สักการะกระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่แวะพัก ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

บทที่ 4 การถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัย จากปรากฏการณ์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งเอกสารในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปรูป เพื่อนำไปสู่การถอดรหัสหมายผ่านปรากฏการณ์ในมิติทางความเชื่อและพิธีกรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการสร้างความหมายและทิศทางใหม่ๆในเชิงสังคมวัฒนธรรมผ่านเงื่อนไขของเวลา “ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง” คือ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นรหัสหมายสำคัญทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทาง ผ่านการปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้านท้องถิ่น และกลุ่มคนเดินทางสัญจรบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

บทที่ 5 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งเอกสารในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงการนำข้อมูลที่ผ่านการกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปรูป ในส่วนของการถอดรหัสหมายทางสัญวิทยามาประกอบสร้างเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ในรูปแบบและวิธีการทางศิลปะจัดวางร่วมสมัยใหม่ทางด้านทัศนศิลป์

บทที่ 6 สรุปรูป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

เอกสารในบทนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงพัฒนาการที่มาจากทางด้านความเชื่อของภาคอีสานและเส้นทางการเดินทางของไทยในสมัยโบราณ รวมทั้งการเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเรื่องเล่าเรื่องราว ตำนาน ของพื้นที่ทางกายภาพของศาลเจ้าปู่คำห้วยช้างในอดีต เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ในความหมายการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างเนื้อหาภายในบทไว้ 6 ส่วนดังนี้

- 1.ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน
- 2.ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : เรื่องเล่า เส้นทางการเดินทางของไทยในอดีต
- 3.ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : การเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต
- 4.ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : ประวัติศาสตร์การตั้งเมืองขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต
5. ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : การเกิดขึ้นของพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2
- 6.ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

1. ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน

ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงที่มา ในคติความเชื่อของชาวพุทธ เรื่องผีของชาวอีสานและความเชื่อเรื่องศาลปู่ตา ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนแต่ละคนและกลุ่มคน ผ่านเรื่องของผีที่มีความผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิตในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้เชื่อมโยงกับศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง เรื่องเล่าเรื่องราว ตำนานทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในอดีต

คติของพราหมณ์และลัทธิถือผีสายทเวตดาซึ่งปนอยู่ในพุทธศาสนาตามแบบชาวบ้านนั้น อนุโลมให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมเสมอไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคมก็ดี การเศรษฐกิจก็ดี หรือจิตวิทยาที่ดี ตลอดจนภูมิปัญญาของคนในถิ่นนั้นๆ ข้อนี้จะเห็นได้จากการที่พุทธศาสนาของ

ชาวบ้านนั้นมีคติของศาสนาพราหมณ์ และลัทธิถือผีสางเทวดาปะปนเกี่ยวข้องกัน เป็นที่สังเกตว่าพุทธศาสนานั้น โดยเฉพาะทางบ้านนอกแล้วมีเรื่องของพราหมณ์และไสยศาสตร์แทรกเป็นยาดำอยู่ทั่วไป เป็นต้นว่าชาวบ้านเขาจะระวังปากไม่พูดจาตลกคะนอง หยอกล้อกันเกี่ยวกับเรื่องจะเข้าพิธีบวช เพราะเชื่อว่าหากผีร้ายได้ยินการหยอกเย้าเช่นนั้นแล้ว มักจะเล่นงานเอาคนที่จะบวชก่อนที่ผ้าเหลืองจะคุ้มกันได้ นอกจากนั้นก็มีการห้ามไม่ให้ผู้หญิงล่วงล้ำเข้าไปในบริเวณที่เขาถ่มเอาไว้ เพื่อทำพิธีบางอย่างเกี่ยวกับศาสนา มีข้อห้าม ไม่ให้ผู้หญิงมีครรภ์เข้าไปร่วมอยู่ในมณฑลพิธีบวชนาคน หนึ่งแม้ในเรื่องการบวชนี้เราจะเห็นรอยของคติพราหมณ์ มาเกี่ยวข้องด้วยเช่น เรียกชื่อผู้ที่เข้าพิธีบวชว่า “นาคน” ซึ่งเป็นสัตว์ในเทพนิยายอย่างหนึ่งกับอีกอย่างหนึ่งก็คือการผูกขวัญนาคนด้วยสายสิญจน์

ความเชื่อของชาวพุทธว่า เชื่อ ว่าโลกหน้ามีอยู่จริง ภพภูมิอันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ไม่มีเฉพาะมนุษย์โลกนี้เท่านั้น ไม่จำเป็น จะต้องมิลักษณะเหมือนโลกมนุษย์ทุกอย่าง อาจจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละโลก ซึ่งแตกต่าง จากโลกมนุษย์ของเรามาก มนุษย์ที่ตายไปแล้วไม่จำเป็น จะต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์นี้เสมอไปอาจจะไปเกิดในภพภูมิใดก็ได้ แม้ว่าในปัจจุบัน มนุษย์ยังไม่ทราบว่ามีโลกอื่นอยู่ที่ไหน มีลักษณะ อย่างไร ก็มีได้หมายความว่าโลกอื่นไม่ (แสง จันทร์งาม, 2544 : 42)

การแสดงนัยแห่งความเชื่อในอำนาจลึกลับ ว่า มนุษย์ดึกดำบรรพ์ทุกเผ่า มีความเชื่อคล้ายคลึงกันว่า ร่างกายประกอบด้วยธาตุ ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งได้แก่ เนื้อ หนัง กระดูก ที่เห็นอยู่ภายนอก อีกส่วนหนึ่งได้แก่ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มองไม่เห็น ด้วยตา ปรากฏอยู่ภายใน สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นคือ เจตภูติหรือวิญญาณ (Soul) ความเชื่อถืออันนี้ เชื่อ ว่าเจตภูติหรือวิญญาณ ไม่มีวันเสื่อมสลายตายจากโลกไป เป็นคติความเชื่อที่ต่อเนื่องกันมาจนถึง ปัจจุบัน และเป็นมูลเหตุของความเชื่อเรื่องผีสางเทวดา และเป็นผลให้เชื่อต่อไปว่า เมื่อดวง วิญญาณยังมีอยู่ ดวงวิญญาณก็ต้องกินต้องอาศัย ต้องใช้สอย สิ่งทั้งหลายที่เคยมีกินมีใช้ มาแล้วในชีวิต ก็ต้องกินใช้ในชีวิตข้างหน้าหรือโลกหน้า (เสฐียร พันธรังษี, 2554 : 33)

ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อชีวิต ถึงคราววิบัติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ปัญหาเหล่านี้เกินขีดความสามารถที่คนธรรมดา จะแก้ไขได้บันดาลให้เป็นไปเช่น อำนาจนั้นอาจจะเป็นเทพเจ้า ภูตผีปีศาจ วิญญาณ สัตว์ป่า พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว ตลอดจนดิน น้ำ ลม ไฟ ฉะนั้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติที่เกิดกับตน มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับ โดยเชื่อว่า ถ้าบอกกล่าวหรือทำให้อำนาจนั้น พอใจอาจจะช่วยให้ปลอดภัย เมื่อพ้นภัยก็ยินดีแสดงความรู้คุณด้วยการเช่นสรวงบูชาหรือประกอบ พิธีกรรมต่างๆ แต่ละสังคมต่างมีความเชื่อเป็นมรดกสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานมีความเชื่อ ในสิ่งต่อไปนี้ คือ เรื่อง โชคกลาง ความฝัน สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏการณ์ธรรมชาติและภูตผีปีศาจ วิญญาณ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2523 : 101)

ภาพประกอบ 13 พิธีกรรมการนับถือผี

ที่มาข้อมูล : <https://cdn.gotoknow.org/assets/media/files/001/359/894/>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

กลุ่มชนชาวอีสานมีคติความเชื่อในการดำเนินชีวิตที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือความเชื่อในอำนาจลี้ลับที่เหนือธรรมชาติเชื่อในเรื่องการรวมกลุ่มกันเพื่อตั้งหมู่บ้านชุมชน เพื่อการครองเรือน การทำมาหาเลี้ยงชีพที่ไม่ต่างอะไรกับมนุษย์กลุ่มชนอื่นๆ ซึ่งเป็นสัตว์สังคมที่มี การใช้ชีวิตพึ่งพาอาศัยกัน ดำรงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่บนโลกร่วมกันมีความเชื่อ มี แนวความคิดความเคยชินถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนกลายมาเป็นคติความเชื่อของชุมชน และเป็น ประเพณีที่กระทำสืบสานเรื่อยมา มนุษย์เราทุกคนล้วนมีสัญชาตญาณในการกลัวภัยอันตรายที่จะ เกิด แก่ตนเองทรัพย์สินของตนเมื่อมีภัยอันตรายอันน่าสะพรึงกลัวเกิดขึ้นจึงเกิดมีความสะทก สะท้านลังเลใจเพื่อความปลอดภัยในชีวิตเป็นเหตุให้เกิดความเชื่อผีบางนางไม้ เทวดามีการบูชา อ้อนวอนเพื่อหวัง ให้ป้องกันรักษาให้เกิดความปลอดภัยการอ้อนวอนบูชาเจ้าป่าเจ้าเขาซึ่งเชื่อกันว่า มีเทวดาอยู่ทั่วไป

คติความเชื่อของชาวอีสานว่าคติความเชื่อ เจ้าภูมิ เจ้าไพร เจ้าป่า ผีบางนางไม้ เป็นคติ ความเชื่อของชาวอีสานมาแต่โบราณ ซึ่งชาวไทยอีสานเรียกว่า “ไทยน้อย” เมื่ออพยพครอบครัวไป ตั้ง หมู่บ้านประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่แห่งใด มักเลือกชัยภูมิป่าเห็นเหมาะสมทำพิธีตั้งพระภูมิบ้าน เรียกว่า “ปู่ตา” หรือดอนปู่ตาให้เป็นพระภูมิเทพอารักษ์ของหมู่บ้านเพื่อคุ้มครองดูแลหมู่บ้านรักษา ผู้คนและปศุสัตว์ ช่วยป้องกันอันตรายและภัย (พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, 2536 : 66)

พหุบุ ปณ จิต โท ชิว

ภาพประกอบ 14 ศาลเจ้าปู่หลุบ อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น
ที่มาข้อมูล : <http://www.kaentong.com/index.php?topic=4944.135>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

ความเชื่อเรื่อง “ผีปู้ตา” ในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักจะมีศาลผีปู้ตาแทบทุกหมู่บ้าน และทุกๆ ปีในเดือน 6 (ตรงกับเดือนพฤษภาคม) ก็จะมีการเลี้ยงผีปู้ตา แต่ความเชื่อถือและพิธีเลี้ยงอาจจะแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของชาวบ้านจะมีมากน้อยเพียงใด สำหรับชาวบ้านนางฮัสตรมีความเชื่อว่า ผีเจ้าปู่ของหมู่บ้านของเขาศักดิ์สิทธิ์กว่าหมู่บ้านอื่นๆ และพิธีเลี้ยงผีก็เป็นพิธีใหญ่ที่ชาวบ้านทุกคนต่างให้ความร่วมมือช่วยเหลือเงินทองและมาร่วมในพิธีเลี้ยงที่จะทำทุกปีไม่ได้ขาด นอกจากความเชื่อเรื่องผีปู้ตาจะเป็นความเชื่อที่มีอยู่ดั้งเดิม ของหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ความเชื่อดังกล่าวภายหลังจากที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์แล้วมีความเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด การเข้าใจความเชื่อเรื่องผีปู้ตา จึงเป็นสิ่งหนึ่ง ที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ถ้าจะเข้าใจสถาบันทางสังคมอื่นๆ ของหมู่บ้าน เรื่องความเชื่อดังกล่าวว่าเป็นสิ่งที่มีความหมายและความสัมพันธ์ต่อสถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของหมู่บ้าน

ความเชื่อเรื่องผีปู้ตากับโครงสร้างสังคมของหมู่บ้าน เราควรจะได้พิจารณาว่าความเชื่อเรื่องผีปู้ตามีความหมายต่อชาวบ้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งมีความสัมพันธ์ต่อโครงสร้างสังคมของหมู่บ้านอย่างไร ดังได้กล่าวแล้วแต่ต้นว่า “ผีปู้ตา” ก็คือผีบรรพบุรุษของชาวบ้านที่ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษของตนสิ้นชีวิตไปแล้ว ก็ยังกลับมาให้ความคุ้มครองรักษาชาวบ้านที่ยังเป็นลูกหลานของผู้ตายอยู่ แต่เนื่องจากชาวบ้านขาดความสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่แน่นอน ผีที่เชื่อว่าเป็นผีมาให้ความคุ้มครองป้องกันหมู่บ้าน จึงหมายรวมถึงผีของบรรพบุรุษทั่วไปไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าบรรพบุรุษของใครคือ

สมัยไหน ส่วนเพศคงจะเป็นเพศชายเพราะเรียกว่า “ผีปู้ตา” ไม่ได้เรียกว่า “ย่ายาย” รวมอยู่ด้วย และก็เป็นผีของญาติทั้งฝ่ายหญิง (คือ “ตา” พ่อของแม่) และฝ่ายชาย (คือ “ปู่” พ่อของพ่อ) อันเป็นเครื่องแสดงให้เห็นอย่างหนึ่งว่าในทางอุดมคตินั้นญาติของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายได้รับความเคารพยกย่องให้สำคัญเท่าๆ กันในสังคม

ภาพประกอบ 15 ประเพณีเลี้ยงผีปู้ตาของชาวอีสาน

ที่มาข้อมูล : <https://superstitionsite.wordpress.com/2016/08/31/blog-post-title-2/>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

ประเพณีเลี้ยงผีปู้ตาของชาวอีสาน จัดปีละ ๒ ครั้ง คือ - วันพุธ เดือน ๓ เดือน ๖ หรือเดือน ๗ - วันพุธ เดือน ๑๒ เดือนยี่ เดือนเจียง (เดือน ๑ เดือน ๒) ชาวบ้านในท้องถิ่นภาคอีสานเชื่อกันว่า ผีปู้ตาเป็นผีของบรรพชนหรือวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังคงมีความรักความผูกพันเป็นห่วงบุตรหลานอยู่ จึงยังอยู่คอยเฝ้าดูแล รักษาคุ้มครองป้องกันภัยร้ายทั้งปวงที่จะเกิดขึ้นแก่บุตรหลานในชุมชนของตนเอง หมู่บ้านแต่ละแห่งจึงสร้างศาลเจ้าหรือศาลปู้ตาไว้ที่ป่าหัวบ้าน หรือท้ายบ้านไว้สำหรับให้ผีปู้ตาอาศัย โดยเมื่อครบกำหนด ๑ ปี ชาวบ้านหรือชุมชนจะจัดพิธีกรรมเลี้ยงผีปู้ตา ๑-๒ ครั้ง เป็นการตอบแทนผีปู้ตาที่คอยปกป้องคุ้มครองตลอดมา

พิธีกรรม ชาวอีสานเชื่อกันว่าวิญญาณของผีปู้ตาจะมีอำนาจในการดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้านได้ตามที่ปรารถนาด้วยวิธีการบ๋า หรือบน ซึ่งเป็นการให้สินบนแก่ผีปู้ตา ถ้าหากว่าสามารถทำให้เขาเหล่านั้นประสบผลสำเร็จตามที่เขาต้องการแล้วชาวบ้านก็จะนำเหล้าไห ไก่ตัว มาแก้บนหรือข้าวปลาอาหารคาว หวาน ตามที่ชาวบ้านได้บนไว้ แต่ดอกไม้จะต้องเป็นดอกไม้สีขาว หรือดอกพุดใส่กรวยใบตอง ๑ คู่ รูปเทียน ๒ เล่ม ผูกติดกันกับตาแหลวจำนวน ๔ อัน โดยมีเฒ่าจ๋าเป็นผู้ประกอบพิธี อัญเชิญดวงวิญญาณผีปู้ตามารับเอาเครื่องเช่นสังเวद्यต่าง ๆ ในขณะที่ประกอบพิธีก็ต้องมีวงแคน

ฆ้อง กลอง มาบรรเลงให้เกิดความสนุกสนานตามประเพณี ต่อจากนั้นเฒ่าจำทำการเสีงทาย ความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองและความปลอดภัยของหมู่บ้าน ชุมชน กับผีปู้ตา เสร็จพิธีชาวบ้านจะนำเครื่องเช่นสังเวทไปฝังในหลุมแล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน พิธีกรรมการเลี้ยงผีปู้ตา เป็นความเชื่อของชาวอีสานที่มีความรัก ความผูกพันอยู่กับภูตผีของบรรพบุรุษ ด้วยความเชื่อที่ว่าบรรพบุรุษยังมีความรัก ความห่วงใย แก่บุตรหลานอยู่เสมอ จึงพร้อมใจกันจัดหาที่พักและเลี้ยงดู เพื่อตอบสนองในพระคุณของบรรพบุรุษ

ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ความเชื่อและพิธีกรรม มนุษย์ในสมัยโบราณทุกเผ่าเชื่อว่าร่างกายประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่มองเห็นได้ (ร่างกายภายนอก) และส่วนที่มองไม่เห็น (วิญญาณภายใน) วิญญาณเป็นสิ่งที่นิรันดรไม่สูญสลาย ส่วนความเชื่อของชาวพุทธนั้น ก็เชื่อว่า โลกหน้า ภพหน้ามีจริง เมื่อมนุษย์ตายไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีกแต่อาจจะไปเกิดในภพใดภพหนึ่ง ความเชื่อเหล่านี้จึงเป็นที่มาของการบูชาบวงสรวงเทพเจ้า ผี สางเทวดาหรือวิญญาณบรรพบุรุษ การบูชาปู้ตา แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ แต่ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคติความเชื่อของชาวบ้านมาแต่โบราณ

ดังนั้นความเชื่อเกี่ยวกับผีสาง เทวดาหรือวิญญาณบรรพบุรุษ การบูชาปู้ตา แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา แต่ความเชื่อในเรื่องผีสาง เทวดาก็ยังคงได้รับการยอมรับนับถือมาช้านาน จนถึงปัจจุบัน สังเกตได้จาก การประกอบพิธีกรรมใดจะต้องมีการเซ่นสรวงบูชา อาจกล่าวได้ว่า การนับถือผีสางเทวดาหรือวิญญาณบรรพบุรุษ การบูชาปู้ตา ได้มีส่วนช่วยเกิดการเสริมสร้างสถาบันครอบครัว เครือญาติให้คงอยู่ และเป็นยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ สร้างขวัญกำลังใจ ให้แก่คนในสังคมไทย ดังนั้นความเชื่อเรื่องศาลเจ้าที่ปู้ตา ที่อยู่ในชุมชน หมู่บ้าน หรือศาลเจ้าที่ปู้ตาตั้งอยู่ริมทาง คือ ปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในบริบทวัฒนธรรมริมขอบทางหลวงแผ่นดิน โดยเฉพาะเส้นทางรองรับการเดิน ทางของผู้คน มักจะเป็นจุดพิเศษหรือจุดสำคัญและมักจะ เป็นพื้นที่อันตราย และกลายเป็นที่พิเศษ พื้นที่เหล่านี้ มักจะถูกสร้างเป็นพื้นที่สักการะผ่านกิจกรรมของการจัดวาง รูปเคารพ การวางศาล หรือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่พิธีกรรมริมทาง ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษา ปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งเลือกใช้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นที่หลักในการวิจัย รวมทั้งได้ศึกษาพื้นที่สักการะริมทางหลวง ในสถานที่อื่นๆประกอบ เพื่อการวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง ในเรื่องของพัฒนาการความเป็นอัตลักษณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ ในการทาบมองกับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งผู้วิจัยได้เรียงลำดับ การศึกษาเรื่องศาลเจ้าที่ริมทางดังนี้

1.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช่างแก่น บโคงร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภออำนาจ จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์

- 2.ศาลเจ้าปู่หลุบ ริมถนนหมายเลข 210 ช่วงชั้นเขาภูพาน บ้านภูพานทอง ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู
- 3.ศาลเจ้าปู่ภูพาน โค้งศักดิ์สิทธิ์บนเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร
- 4.พระยาเบิก เจ้าพ่อขุนताल เจ้าผู้ครองนครลำปาง (เมืองเขลางค์นคร)
- 5.ศาลพระภูมิหลากหลายริมถนนเส้นเขากระปุก-โป่งเกิด จ.เพชรบุรี

ภาพประกอบ 16 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม 14 เมษายน 2562

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน โค้งร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ พื้นที่ดังกล่าวเป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นภาพความจริงหนึ่งที่คุ้นตาสำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คน que เดินทางผ่านไปผ่านมา มีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างความหวังให้กับผู้คนที่หลากหลายกลุ่ม ในชนชั้นทางสังคม พื้นที่ดังกล่าวจะสะดุดตาไปกับรูปปั้นช้างบริวารหลากหลาย มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน วางเรียงรายกว่า 800 เมตร ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัว หรือมากกว่านั้นและในอนาคตข้างหน้าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามแรงศรัทธาของคน ช้างเป็นภาพแทนความจริงที่เปรียบเสมือนบริวารของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกแห่งวิญญาณ รูปช้าง

ดังกล่าวได้ถูกจัดวางตามรูปแบบของคนท้องถิ่นกลุ่มคนที่เดินทางสัญจรหรือกลุ่มคนอื่นๆซึ่งมีการวางอยู่บนโขดหินและเนินผาที่สลับซับซ้อน โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีการสร้างวาทกรรมทำให้เกิดความเกรงกลัว ไปสู่สังคมท้องถิ่นและสังคมสมัยใหม่ ด้วยการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างความหมายตามกาลเวลา ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ก่อเกิดเป็นความทรงจำทางสังคมทั้งในอดีตเชื่อมโยงถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 17 ศาลเจ้าปู่หลุบ ริมถนนหมายเลข 210 ช่วงขึ้นเขาภูพาน บ้านภูพานทอง ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

ที่มาข้อมูล :

http://nblplocal.go.th/public/landmark/data/detail/landmark_id/5/menu/138

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

ศาลเจ้าปู่หลุบ ริมถนนหมายเลข 210 ช่วงขึ้นเขาภูพาน บ้านภูพานทอง ต.หนองบัว อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู ตำนานประวัติศาลปู่หลุบ ปู่หลุบเป็นชื่อคนจริงในอดีตเมื่อประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมา ปัจจุบันเป็นชื่อศาลอันเป็นที่สถิตของดวงวิญญาณตามความเชื่อดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ศาลปู่หลุบ จะมีอยู่ 3 แห่ง ใหญ่ๆ คือ ลำปางแห่งหนึ่ง ดงลานแห่งหนึ่ง และอีกแห่งคือหนองบัวลำภู ประวัติความเป็นมาของปู่หลุบ เดิมนั้นท่านเป็นคนหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ มีชีวิตอยู่ในช่วงปี พ.ศ.2350-2390 เป็นผู้มั่งร่ำรวยใหญ่ แข็งแรง กล้าหาญ และมีการศึกษาทางด้านอู๋ยงคกงระพัน การที่ท่านมีคุณลักษณะดังกล่าวจึงถูกเลือกเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน อยู่ต่อมาระยะหนึ่งเกิดความขัดแย้งกันในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง จึงอพยพครอบครัวพร้อมญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด รวมทั้งกลุ่มของเทพชมภูมาสร้างบ้านแปลงเมืองใหม่ที่หมู่บ้านลำภู เขตเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู ต่อมาเกิดความขัดแย้งกันกับกลุ่มของเทพชมภู จึงอพยพครอบครัวไปอยู่บ้านโนนป่าหว่าน (เขตอำเภอสุวรรณคูหา) ลักษณะพฤติการณ์ที่ผ่านมาแสดงว่ามีการต่อสู้กันระหว่างชนกลุ่มผู้แข็งแรงท่านนั้นจึงจะอยู่ได้ และปู่หลุบก็ต่อสู้อย่างโงกโชนในชีวิตของการเป็นมนุษย์ชาติในวาระสุดท้าย ท่านเสียชีวิตและขอให้เป็นใหญ่ในโลกแห่งวิญญาณ ตั้งแต่เขตภูพานถึงเทือกเขาแดนลาว ลักษณะความเชื่อของกลุ่มชนมีมากมายหลากหลายไม่สามารถจำกัดได้ เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ไปทำมาหากินตามวิถีทางแห่งการคงอยู่ ประชาชน

คนนั้นก็ขอขมาลาโทษ อย่าให้มีเวรกรรมต่อกัน ก็หลายสาเหตุเนื่องมาจากความเชื่อและความกลัว ผสมกัน มีอะไรเกิดขึ้นก็ว่าปู่หลุบเข้าสิงโดยมีสื่อกลางระหว่างผีกับคนนั่นคือ "นางเทียม เช่น ยายดำ บ้านวังหมื่น เทียมว่าปู่หลุบเข้าสิงเพื่อมาอยู่กับเจ้าพระวอ พระตา จึงรับปู่หลุบไว้เพื่อรักษาเขตแดนซึ่งเห็นได้ในปัจจุบันตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 210 อุดรธานี-หนองบัวลำภู เมื่อรถทุกชนิดวิ่งผ่าน จะบีบแตรเป็นสัญญาณเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัจจุบันชาวหนองบัวลำภูมีการรำบวงสรวงทุกปี

ที่มา : http://nblplocal.go.th/public/landmark/data/detail/landmark_id/5/menu/138

ภาพประกอบ 18 ศาลเจ้าปู่ภูพาน โค้งศักดิ์สิทธิ์บนเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร

ที่มาข้อมูล : <http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=21352.0>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

ศาลเจ้าปู่ภูพาน โค้งศักดิ์สิทธิ์บนเทือกเขาภูพาน ถนนสกลนคร-กาฬสินธุ์ ต.ห้วยยาง อ.เมือง จ.สกลนคร บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 18 บนเทือกเขาภูพาน ช่วงถนนศาลเจ้าปู่ภูพานจะมีลักษณะเป็นทางโค้งคล้ายๆปั้งงู เมื่อมองจากด้านบนลงมา เมื่อคนขับรถผ่านไปมาต่างพากันบีบแตรส่งเสียงดังกึกก้อง สาเหตุมาจากบริเวณดังกล่าวเป็นทางโค้งขาขึ้นและขาลง จะพบกับพระพุทธรูป 1 องค์ นามว่า พระพุทธลีลามิ่งมงคลสกลสันตีสุขศรีสุวรรณบรรพต มองเห็นชัดตั้งเด่นเป็นตระหง่านอยู่ข้างทาง บริเวณโดยรอบพระพุทธรูป รายล้อมด้วยรูปปั้นเสือลายพาดกลอน ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ วางเรียงรายอยู่จำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีรูปปั้น ช้าง ม้า เต่า รวมอยู่ด้วยนับดูแล้วมากกว่า 1 พันตัว จึงกลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์น่าเกรงขาม ทำให้ผู้เดินทางทั้งชาวจังหวัดและชาวประจํา รถขนส่ง รถโดยสาร เกือบทุกคัน เมื่อมาถึงบริเวณที่พระพุทธรูปตั้งอยู่ คนขับจะต้องบีบแตรส่งสัญญาณ เสมือนเป็นการบอกกล่าวขอให้เดินทางปลอดภัยส่วนผู้โดยสารก็จะยกมือไหว้ จากสิ่งที่กล่าวมานั้น เมื่อนำไปทาบมองกับศาลเจ้าปู่คำ

หัวช้าง ในเรื่องของพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จะลักษณะคล้ายคลึงการ อยู่หลายส่วนเช่น ศาลเจ้าปู่ภูพานและศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง อยู่ติดถนน ตรงทางโค้ง เหมือนกัน และจะมีการสร้างพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในสถานที่ บริเวณ ศาลเจ้าปู่ภูพานและศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเช่นเดียวกัน มีการวางวัตถุสักการะ เรียงราย เพื่อให้เกิดพลังความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ แต่จะความต่างกันระหว่างอัตลักษณ์ของวัตถุสักการะ ซึ่งศาลเจ้าปู่คำหัวช้างจะเน้นวัตถุสักการะไปที่รูปทรงของช้าง ส่วนศาลเจ้าปู่ภูพานจะเน้นวัตถุสักการะไปที่ รูปทรงของเสื่อ

ภาพประกอบ 19 พระยาเบิก เจ้าพ่อขุนताल เจ้าผู้ครองนครลำปาง (เมืองเขลางค์นคร)

ที่มาข้อมูล : https://www.thainorthtour.com/place_detail.php?id=345

ค้นหาเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563

ตามตำนานเล่าว่า เมื่อครั้ง พระยาโยธา เจ้าเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) หนีทัพพม่าศึกไปอยู่กับพระยาเบิกเจ้าเมืองเขลางค์ (ลำปาง) ผู้โอรส เวลาล่วงไป 14 ปี พระยาเบิกจึงยกทัพเมืองเขลางค์ไปหมายจะชิงเมืองหริภุญชัยกลับคืนให้พระบิดา ฝ่ายพระยามังรายให้เจ้าขุนสงครามราชบุตรออกรบศึก ทั้งสองได้ทำการยุทธหัตถีกันที่บ้านข้ามงชนช้างใกล้เวียงกุมกาม พระยาเบิกถูกหอกแทงบาดเจ็บ แต่ตีฝ่าวงล้อมออกมาได้ จึงได้ถอยออกมาตั้งรับอยู่ที่ตำบลแม่ตาลบริเวณศาลนี้ ได้สู้รบกันเป็นสามรบ ผลที่สุดท้ายเขลางค์แพ้ เจ้าขุนสงครามราชบุตรพระยามังรายจับกุมตัวพระยาเบิกได้และปลงพระชนม์ ณ ดอยขุนतालนี้ ดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์และกล้าหาญเปี่ยมไปด้วยกตัญญูทเวที จึงได้ขนานนามว่า “เจ้าพ่อขุนताल”

ภาพประกอบ 20 ศาลพระภูมิลากสีถนนเส้นเขากระปุก-โป่งเกต จ.เพชรบุรี
ที่มาข้อมูล : <https://hilight.kapook.com/view/137579> ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

ศาลพระภูมิลากสีถนนเส้นเขากระปุก-โป่งเกต จ.เพชรบุรี นายองค์การบริหารส่วนตำบล เปิดเผยว่า ศาลพระภูมิดังกล่าวมีอดีตตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) นายหนึ่งเป็นผู้นำมาตั้งไว้เพื่อความสวยงาม และไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องความเชื่อหรืออุบัติเหตุแต่อย่างใด โดยจะเก็บเอาศาลพระภูมิที่เขาทิ้งแล้วมาทาสีใหม่แล้วเอามาวางข้างถนน จัดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ให้เกะกะการจราจร

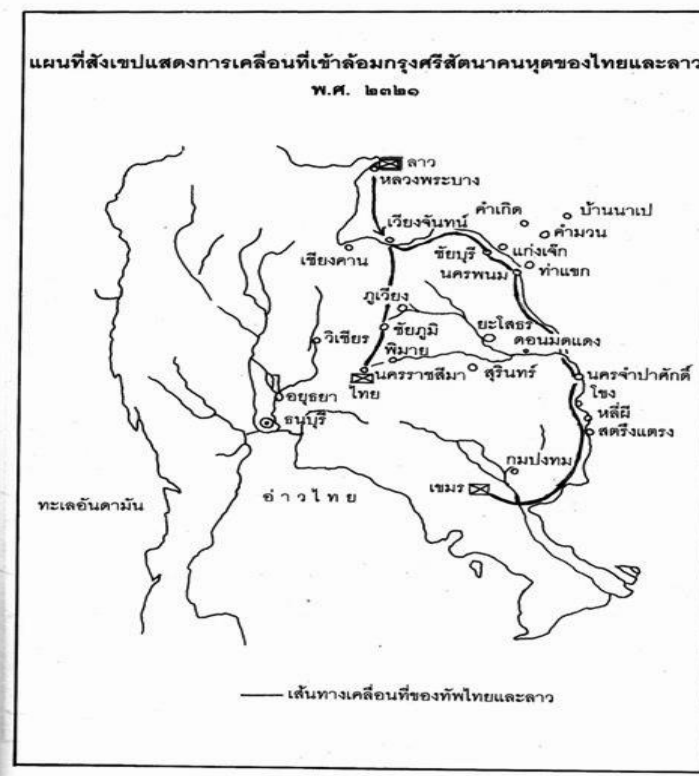
นายองค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวอีกว่า ในเวลาที่หน่วยงานมีการทำถนน ตชด.นายนี้ก็จะมาขยับให้ ซึ่งก็ยอมรับว่ามีชาวบ้านบางส่วนไม่เห็นด้วยกับตรงนี้ เนื่องจากอาจจะกลัว แต่ตนกลับไม่เคยคิดที่จะเอาศาลพระภูมิดังกล่าวออก แต่หากว่าเดือดร้อนอย่างไรให้ไปบอกกับอดีต ตชด. เาเอง หรือจะมีการเอาออกก็เป็นหน้าที่ของทางกรมทางหลวง

จากสิ่งที่กล่าวมานั้น มีความเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งเป็นผีปู่ตาเจ้าที่ข้างทางที่ผู้คนให้ความเคารพสักการะบูชา เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจให้กับชาวบ้าน ชุมชน ผู้คนที่สัญจรไปมา คนในสังคม ซึ่งเชื่อกันว่าผีปู่ตาเป็นผีรักษาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องบ้าน รักษาเมือง ดูแลสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข พิธีการบูชาผีจึงเกี่ยวข้องกับชาวบ้านและผู้คนทุกกลุ่มในสังคมไทย สืบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

2. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต

จากการนิมิตและเรื่องเล่าของ พระศิริวัฒน์ ถาวรรธมโม (อายุ ๖๐ ปี พรรษาที่ ๒๖) เจ้าอาวาส วัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งท่านเล่าให้ฟังว่าที่มาของช้างแก้วนั้นมาจากความศรัทธา ของคนที่มาขอพร บน

บานศาลกล่าวกับปู่คำหวัซัง แล้วให้ได้ในสิ่งที่มุ่งหวังและใครที่สมปรารถนา ก็จะนำช้างรูปปั้นขนาดต่าง ๆ มาเก็บ ตามตำนานเล่าว่าในอดีตที่ตั้งของวัดเป็นเส้นทางผ่านการเดินทัพของไทยจากการไปรบทำศึกที่ประเทศลาว ทุกครั้งที่ออกเดินทางหรือกลับจากการรบกองทัพไทยจะมาแวะพักที่บริเวณหลังวัด เพื่อให้ไพร่พล ช้างศึก ม้าศึก ได้พัก กินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่หลังวัด ซึ่งปัจจุบันหนองน้ำดังกล่าวได้ต้นเขินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำลึกเหมือนในอดีต มีอยู่ครั้งหนึ่งช้างศึกเชือกหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก พยายามเท่าไรก็ไม่สามารถดึงช้างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำได้ ในที่สุดจึงต้องปล่อยให้ช้างจมน้ำตายในอดีต เมื่อเวลาผ่านไปหลายปีได้มีการขุดค้นพบโครงกระดูกช้างในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม (อายุ ๖๐ ปี พรรษาที่ ๒๖) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหวัซัง และชาวบ้าน จึงได้มีการจัดทำปั้นรูปช้าง ที่มีลักษณะท่าทางอยู่ในท่าหมอบ ขึ้นมาเพื่อระลึกถึงช้างเชือกดังกล่าว แต่ด้วยเหตุที่เป็นวัดจึงสร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้หน้าช้างที่หมอบอยู่ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ความหมายระหว่างพุทธและผี ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จากเรื่องเล่าดังกล่าวผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเรื่องเล่ากับประวัติศาสตร์ของเส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3

ภาพประกอบ 21 แผนที่เส้นทางเคลื่อนที่ของทัพไทยลาว

<http://www.iseehistory.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538711112>

ค้นเมื่อวันที่ 2 พ.ค 2560

สมัยเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์คิดก่อกบฏแยกจากไทย ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วยกทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมาเมื่อจุลศักราช 1188 (พ.ศ. 2369) iva นั้น เนื่องจากเจ้าราชบุตร (โย้) เจ้าราชบุตรเมืองเวียงจันทน์บุตรเจ้าอนุวงศ์ มีความชอบคราวปราบอ้ายสาเซียดโง้ง โปรดฯ ให้เป็นเจ้าครองนครจำปาศักดิ์ เป็นเหตุให้เจ้าอนุวงศ์มีกำลังและมีอำนาจขึ้นอีกเป็นอันมากเพราะสามารถว่ากล่าวหัวเมืองชายพระราชอาณาเขตได้ จึงมีพระทัยที่จะกอบกู้เอกราช

ครั้งเมื่อจุลศักราช 1186 (พ.ศ. 2367) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคต เจ้าอนุวงศ์ลงมาถวายพระเพลิงพระบรมศพพร้อมกับพระเจ้ามิ่งมหาสุรสิงหนาท พระเจ้านครหลวงพระบาง ฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ถือตนว่าได้สนิทชิดชอบ มีความดีความชอบมาตั้งแต่รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 และก่อนๆ นี้จะเพ็ดทูลอย่างไรก็ทรงอนุญาติตาม ครั้งมาคราวนี้เมื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพเสร็จแล้วจวนจะกลับบ้านเมือง เจ้าอนุวงศ์ขอพระราชทานจะเอาครอบครัวเวียงจันทน์ที่กวาดต้อนไปอยู่ที่สระบุรีเมื่อครั้งศึกกรุงธนบุรี และละครในกับดวงคำไทยเวียงคืนไปเวียงจันทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงอนุญาต เพราะทรงเห็นว่าพวกเหล่านี้ก็ได้มาตั้งหลักแหล่งอยู่ในพระมหานคร และหัวเมืองมณฑลชั้นในบางเมืองตั้ง 3 แผ่นดินแล้ว หากคืนให้ไปไม่พวกใดก็พวกหนึ่งอาจพากันกลับใจคิดการกำเริบขึ้นอีกตั้งแต่นั้นมาเจ้าอนุวงศ์รู้สึกอภัยยศต่อเหล่ามหาเสนาอำมาตย์ข้าราชการทั้งปวง เป็นประการแรก ประการที่สองเจ้าอนุวงศ์คงจะเห็นความทุกข์ยากลำบากของชาวลาวซึ่งต้องถูกเกณฑ์มาขุดคลองสร้างกรุงเทพมหานครตอนต้น รัชกาลที่ 1 และชนชุงมาทำฐานเดาหม้อพระเจดีย์กลางน้ำเมืองสมุทรปราการในรัชกาลต่อมา ประการที่สามอยู่ในระหว่างเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ เพราะระหว่างที่เจ้าอนุวงศ์พักอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อรอถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น เจ้าอนุวงศ์เข้าพระทัยว่าจะต้องเกิดความยุ่งยากขึ้นในบัลลังก์ไทยอย่างแน่นอน เพราะพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (รัชกาลที่ 3) ได้เสวยราชย์แทนสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ประการสุดท้ายมีกิตติศัพท์เล่าลือว่าไทยเกิดวิวาทกับอังกฤษ อังกฤษกำลังจะยกทัพเรือมาตีกรุงเทพฯ ที่จริงข่าวลือในประการสุดท้ายนี้ เจ้าอนุวงศ์คาดคิดว่าจริงตามนั้น เพราะขนาดนั้นจวกับลอร์ดแอมเฮิสต์ ผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษได้ส่ง กัปตันเฮนรี เบอร์นี เป็นทูตเดินทางเข้ามาทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีในกรุงเทพฯ ตอนต้นรัชกาลที่ 3 แต่เจ้าอนุวงศ์ไม่ทราบเรื่องแจ่มแจ้งพอ เมื่อกลับขึ้นไปถึงเวียงจันทน์ก็ครุ่นคิดร้ายต่อกรุงเทพมหานครทันที กรุงศรีสัตนาคนหุตเวียงจันทน์มีเมืองขึ้นที่มีเขตติดต่อเขมรและเวียดนามเวลานั้นถึง 79 หัวเมือง ส่วนหัวเมืองที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงทั้งเหนือฝ่ายใต้ก็มีถึง 80 หัวเมือง รวมเป็น 159 หัวเมือง เมื่อเป็นที่ตกลงพระทัยจะรบกับไทยแน่แล้ว จึงรับสั่งให้เจ้าอุปราช (ติสสะ) ผู้น้อง คุมทัพอีกทัพนึงยกไปเกลี้ยกล่อมหัวเมืองที่ขึ้นต่อกรุงเทพฯ เวลานั้นคือ เขมราฐภูธรธานี กาฬสินธุ์ สุรินทร์ สังขะ สุวรรณภูมิ ร้อยเอ็ด อุดตะปือ และเมืองชุมพร (เมืองสองคอนตอนดงเตี้ยวันนี้ ในประเทศลาว) แต่เจ้าอุปราช (ติสสะ) มีพระทัยสุขุมเยือกเย็น ได้ทูลทัดเจ้าอนุวงศ์ผู้ที่ตั้งแต่มีการประชุมแสนท้าวพระญาจะยกทัพมาตี

กรุงเทพฯ ว่า “บางกอกเป็นราชธานีอันกว้างใหญ่มีพลเมืองมาก ทุกหัวเมืองเหนือใต้ ตะวันตก ตะวันออก จงรักภักดีต่อกรุงเทพฯ แม้นเราตีได้แล้วจะไปตั้งปกครองอยู่กรุงเทพฯ นั้นจะได้หรือ เกรงไพร่ฟ้าเมืองพลของไทยจะกุมกันลุกฮือขึ้นเป็นกบฏต่อเรา แล้วเราก็จะปราบภายหลังได้ยาก เพราะประชาชนพลเมืองราษฎรไม่เต็มใจรักใคร่นับถือ ไทยก็จะเป็นศัตรูเราเสมอไป เหมือนเรานอนอยู่บนขวากหนาม”

เจ้าอนุวงศ์เมื่อได้ทรงฟังคำปรึกษาของเจ้าอุปราช (ติสสะ) ดังนั้นก็ทรงพิโรธแล้วตรัสตอบว่า “ที่เจ้าอุปราชกลัวไทยต่างๆ นานา นั้นก็เพราะชี้ขลาดกลัวไปเองแต่ฝ่ายเดียว แต่เราหากกลัวไม่ เราคิดจะทำศึกกู้อิสรภาพจากไทย ให้แม่ทัพนายกองเร่งจัดการทัพเป็นศึกใหญ่โดยรีบด่วน เราจะลงไปเอง ผู้ใดขัดขืนจะตัดศีรษะเสีย

ฝ่ายเจ้าอุปราช (ติสสะ) เห็นเจ้าอนุฯ เกรงใจอาจชิงชังเอาจริงก็มีอาจจะขัดขืน เกรงเจ้าอนุฯ จะฆ่าเสีย ก็จำพระทัยตรัสว่า “เห็นดีด้วยแล้วทุกประการ” จึงได้คุมทัพโดยจำใจไปตามที่เจ้าอนุวงศ์ ตรัสสั่งตั้งกล่าวแล้วข้างต้น ฝ่ายเจ้านครจำปาศักดิ์ (โย) นั้น เจ้าอนุวงศ์มีหมายสั่งลงไปให้ยกทัพไปกวาดต้อนเอาครอบครัวเมืองอุบลฯ สมัยพระพรหมวรราชสุริยวงศ์ (พรหม) เป็นเจ้าเมืองอุบลฯ คนที่ 2] เมืองเขมรราชธานี เมืองศรีสะเกษ เดชอุดม และเมืองยโสธร ขึ้นไปไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ให้หมด แล้วให้ยกทัพมาสมทบแม่ทัพใหญ่เจ้าอนุวงศ์ผู้เป็นบิดาตีเมืองนครราชสีมาให้แตก

ครั้งถึงเดือนยี่ แรม 13 ค่ำ ปีมจ จุลศักราช 1188 ให้มหาอุดมฤกษ์ศรีไชยมงคล เจ้าอนุวงศ์ให้เจ้าราชวงศ์ (เหง้า) ผู้บุตร เป็นแม่ทัพหน้าถืออาญาสิทธิ์คุมทหารยกพลไปตีเมืองนครราชสีมาก่อน เพื่อยึดไว้เป็นกำลังและทำลวงอำพรางเจ้าเมืองกรมการต่างๆ ตามรายงานทางมาว่า “มีศุภอักษรไปจากบางกอก ว่าอังกฤษจะยกกองทัพเรือมาตีกรุงเทพฯ โปรดเกล้าฯ ให้ยกทัพลงไปช่วยป้องกันพระนคร” ฝ่ายเจ้าเมืองกรมการทั้งปวงที่ทัพเจ้าอนุวงศ์ผ่านมานั้นหารู้เท่าทันไม่เพราะเห็นว่าเจ้าอนุวงศ์เป็นคนโปรดปรานของพระเจ้าแผ่นดินมาก่อน ก็ยอมให้ทัพผ่านไปโดยสะดวก มีหน้าซำยังแถมจ่ายเสบียงอาหารให้ด้วย ส่วนเจ้าเมืองกรมการต่างๆ ที่เป็นลูกหลานเชื้อสายเจ้าพระตา เจ้าพระวอฯ ซึ่งเป็นอรหันมาตั้งแต่ครั้งพระเจ้าศิริบุญसार ก็ถูกทหารเจ้าอนุวงศ์จับฆ่าเสียโดยไม่ทันรู้ตัวคิดสู้ไม่ทันเป็นจำนวนมาก เช่นที่เมืองเขมรราชธานี และเมืองกาฬสินธุ์ เป็นต้น หากเจ้าเมืองใดเจ้าเมืองกรมการมีลูกสาวหลานสาวยกให้แม่ทัพนายกองไป

กองทัพหน้าเจ้าราชวงศ์ (เหง้า) ยกมาถึงเมืองนครราชสีมา ณ วันแรม 3 ค่ำ เดือน 3 ในศกเดียวกัน ตั้งชุมพลอยู่นอกเมืองที่ศาลาพักเกวียนตรงทาง 3 แพร่งเจ้าราชวงศ์ (เหง้า) สั่งให้แสนสุริยพลคุมคนพันหนึ่งไปทำทางที่คงพญาภัย (ต่อมาเรียกคงพญาเย็น) เพื่อให้กองทัพเจ้าอนุวงศ์ผู้เป็นบิดาจะไต่ยกมาได้สะดวก และให้เพียงเมืองซำเข้าไปในเมืองนครราชสีมาขอเบิกข้าวปลาอาหารจะเอาไปเลี้ยงทหารจะยกไปกรุงเทพฯ เวลานั้นเจ้าพระยานครราชสีมา เจ้าเมืองนครราชสีมาไม่อยู่ไปราชการ

เมืองคูซันท์ อยู่แต่พระยาพรหม (ยกกระบัตร์เมือง) พระยาพรหมจึงออกไปพบกับพระเจ้าราชวงศ์ ณ ค่ายที่ปัก แล้วถามเจ้าราชวงศ์ว่า ท่านยกพลมาทำไมมากมายและจะไปไหน เจ้าราชวงศ์ตอบกล่าว เพทุบายว่า ทางกรุงเทพฯ มีศุภอักษรบอกมาให้เกณฑ์ทัพหัวเมืองลาวลงไปกรุงเทพฯ เพราะทัพ อังกฤษยกมาที่กรุงเทพฯ ทัพของเจ้าย่าขหม่อม (เจ้าอนุวงศ์) ก็ยกมาตั้งอยู่ที่ตำบลน้ำเงินแล้วอีกสอง วันจะยกพลมาถึงเมืองโคราช

เมื่อพระยาพรหม ยกกระบัตร์เมืองฯ ทราบดังนั้น ก็กริ่งใจอยู่ว่าถ้าทางกรุงเทพฯ เกิดศึกใหญ่ เช่นนั้นจริง เหตุฉนั้นเมืองนครราชสีมาจึงไม่ทราบระแคะระคายในเรื่องนี้บ้าง และก็อยู่ใกล้พระนคร กว่าทางเวียงจันทร์ แต่เมื่อเจ้าราชวงศ์อ้างกระแสน้ำของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินกรุงเทพฯ และ หากจริงตามนี้ครั้งนี้เราไม่ปฏิบัติตามก็เกรงจะมีความผิด พระยาพรหมจึงยอมเบิกจ่ายเสบียงอาหารให้ กองทัพเจ้าราชวงศ์ตามที่ขอ เมื่อเจ้าราชวงศ์ (เหง้า) ได้เสบียงแจกจ่ายรีพลแล้ว จึงสั่งให้เพี้ยเมืองขวา กับเชียงใต้ยกพลกองหนึ่งเคลื่อนไปยังเมืองปากเพรียว (สระบุรี) ก่อนส่วนเจ้าราชวงศ์คุมทัพตามไปที หลัง และได้ตั้งทัพที่บ้านขอนแก่นเพี้ยเมืองขวากับเชียงใต้เมื่อได้มาถึงเมืองแล้ว จึงนำพระยาตราของ เจ้าเมืองปากเพรียว หลวงปลัด 1 กองคำ 1 กองสิงห์ 1 และกองเชียง 1 ซึ่ง 3 คนหลังนี้เป็นชาวเวียง จันทร์ตกค้างมาช้านาน เข้าพบเจ้าราชวงศ์ เจ้าราชวงศ์จึงได้กล่าวแก่นายทัพนายกองเมืองปากเพรียวว่า “บัดนี้ ได้ข่าวแม่ทัพญวนแก้ว และทัพเรือฝรั่งอังกฤษยกมาตีกรุงเทพฯ พวกเจ้าอย่าอยู่เลย จะได้ความ ลำบาก ให้อพยพไปอยู่เสียที่เวียงจันทร์ก็จะมีความสุขด้วยกัน” ฝ่ายพวกลาวปากเพรียวได้ฟังดังนั้น ก็ เห็นชอบด้วย จึงยอมสมัครขึ้นไปอยู่ที่เมืองเวียงจันทร์และเจ้าวงศ์ได้สั่งว่า ครอบครว้ใครๆ ก็คุ้มกันขึ้นไปเองเถิดฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ เจ้าสุทธีสาร (โป) บุตรคนโต ได้ฤกษ์ยามยามดีก็ยกทัพ ตามทัพเจ้าราชวงศ์ มาพักอยู่ที่ชานเมืองนครราชสีมาค่ายพักเก่าของเจ้าราชวงศ์ได้ทำไว้รับรองนั้น ณ วันแรม 6 ค่ำ เดือน 3 เวลาบ่าย 3 โมง ครั้นรุ่งขึ้นเจ้าอนุวงศ์สั่งให้นายทัพนายกองคุมรีพลตัดไม้มาทำค่ายรบ ตามตำรา พิชัยสงครามโดยนามนาค แล้วให้ผู้คนป่าวร้องว่าทัพเวียงเมืองจันทร์ยกมาครั้งนี้แต่หมื่นบ้าง เก้าหมื่น บ้าง (ที่จริงยกมาเพียงสองหมื่น) เพื่อชาวเมืองจะได้ขยาดกลัว

เมื่อเจ้าอนุวงศ์ได้ตั้งทัพเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงรับสั่งให้พระยาพรหมยกกระบัตร์เมืองไปเฝ้า ณ ค่าย แล้วรับสั่งว่า เจ้าพระยานครราชสีมาประพฤติเป็นคนพาลทุจริต ตั้งเบียดเบียนไพร่บ้านเมือง ให้ได้รับความเดือดร้อนมาช้านานเมื่อข้าพเจ้าผ่านมาทางนี้ ก็มีผู้มาร้องทุกข์อยู่มิได้ขาด บัดนี้พระยา พรหมกรมการทั้งปวงตระเตรียมครอบครว้ของตนให้เสร็จแต่ใน 4 วันจะได้ยกขึ้นไปอยู่ด้วยกันที่เมือง เวียงจันทร์ แล้วเราจะยกทัพลงไปตีกรุงเทพฯ ให้ได้ในคราวนี้ ท่านทั้งหลายอย่าอยู่ที่นี้เลยรีบเร่งได้ ด้วยกันเถิดพระยาพรหมยกกระบัตร์เมืองฯ ได้ฟังดังนั้นก็สนใจและตกใจ เพิ่งมารู้แน่ชัดว่าเจ้าอนุวงศ์ที่ ยกทัพมานี้คิดร้ายต่อไทยแน่แล้ว แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะจวนตัวจึงพูดขึ้นว่า ยินดีจะไปด้วย แต่ จะต้องเข้าไปเกณฑ์ครอบครว้ในเมืองก่อน และในคืนนั้นได้จัดให้หญิงที่เป็นลูกสาวหลวงบ้างลูกสาว จินบ้างมาปรนปรี้อเจ้าอนุวงศ์แม่ทัพหลวง จะได้หลงเชื่อยินดีและตกใจหลงไหลในหญิงรูปงาม แล้ว

พระยาพรหมได้จัดม้าเร็วเป็นการลับยั้งให้นำหนังสือไปแจ้งเจ้าพระยานครราชสีมาและพระยาปลัดว่า เจ้าอนุวงศ์ยกกองทัพใหญ่จะไปตีกรุงเทพฯ ได้ส่งทัพล่วงหน้าไปยังเมืองสระบุรีแล้ว และยึดเมือง นครราชสีมาไว้ และในวันนั้นเจ้าอนุวงศ์ให้นายทัพนายกองคุมพลเข้าไปในเมืองนครราชสีมาเก็บ อาวุธยุทโธปกรณ์มาเป็นกำลังทัพเวียงจันทร์ แต่เงินทองข้าวของไม่ต้องเอามาเพราะจะทำให้ชาวเมือง รักใคร่นับถือที่จะติดตามไปเมืองลาวโดยดี เวลานั้นพระยาสุริยภักดี ทางกรุงเทพฯ สั่งให้ไปราชการสัก เลกที่เมืองโยธธา ทราบว่าเจ้าอนุวงศ์ยกทัพจะไปตีกรุงเทพฯ จึงรีบเข้าหาเจ้าอนุปราข (ติสสะ) ที่ยกทัพ ผ่านมาจะไปยึดเมืองร้อยเอ็ดสุวรรณภูมิด้วยบายต่างๆ เจ้าอนุปราขตรัสว่า เรารักชอบนับถือกัน จะไป ตีกรุงเทพฯ ก็ไปเถอะ แล้วขอให้กราบทูลพระกรุณาสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินด้วยว่าเรามีได้คิดร้ายต่อ กรุงฯ แต่ประการใด แต่หากขัดคำสั่งเจ้าอนุฯ ไม่ได้ด้วยเกรงต่อชีวิตและลูกเมียจึงทำไปด้วย ความจำใจ แล้วมอบหนังสือให้กับพระยาสุริยภักดี (ป้อม) ติดตัวไปจะได้ผ่านทัพลาวสะดวก เมื่อพระยา สุริยภักดีมาถึงเมืองนครราชสีมาก็เข้าคำนับแสดงหนังสือเจ้าอนุปราข เจ้าอนุวงศ์ก็ให้ผ่านเมือง นครราชสีมาไปได้สะดวก

ฝ่ายเจ้าพระยานครราชสีมาได้ทราบว่ากองทัพเจ้าอนุวงศ์เข้ายึดล้อมนครราชสีมาไว้ จึง ปรีกษากับพระยาปลัด ว่า จะทิ้งครอบครัวไว้เห็นจะไม่ได้การต้องเพทุบายเข้าข้างเจ้าอนุวงศ์ไปพลาง ก่อน เพื่อจะได้รักษาความปลอดภัยของครอบครัวไว้จนกว่าจะมีโอกาสหาช่องทางแก้แค้นตีทัพเจ้าอนุฯ ตามภายหลัง เจ้าพระยานครราชสีมาเห็นชอบด้วย จึงให้พระยาปลัดรีบเดินทางมาพบเจ้าอนุวงศ์ แล้ว บอกว่าเวลานี้เจ้าพระยานครราชสีมาหนีไปอยู่เมืองเขมรแล้วเพราะกลัวอำนาจเจ้าอนุฯ เจ้าอนุฯ เชื่อ สนิทจึงมอบให้พระยาปลัดกับพระยาพรหมเป็นนายทัพนายกองคุมครอบครัวเมืองนครราชสีมาเมือง เวียงจันทร์ส่วนทางกองทัพลาวซึ่งเจ้าอนุวงศ์สั่งให้เพี้ยรามพิชัยเป็นนายกอง ระหว่างเดินทางนั้นพระ ยาทั้งสองแกล้งหน่วงเหนี่ยว ให้ทัพลาวคุมครอบครัวไปช้าๆ เป็นต้น ว่าแกล้งปล่อยวัวเทียมเกวียนที่ ขนย้ายของให้หนีแล้วก็หยุดตามจับ พวกผู้หญิงก็แกล้งเมื่อยล้าอ่อนเพลียชะล้อทัพให้เพื่อรอทัพ เจ้าพระยานครราชสีมาที่ไปเกณฑ์หัวเมืองอื่นๆ ให้ตามมาบรรจบเป็นทัพกระหนาบทัพลาว พระยา ปลัดและพระยาพรหมก็รีบขึ้นไปหาเจ้าอนุวงศ์ที่ทัพหน้าซึ่งเดินทางไปก่อนว่า การเดินทางของครอบครัว ได้รับความอดอยากยิ่งนัก จึงใคร่ขอเบิกร่มพักรัก ขวาน เสียม ปืนผาหน้าไม้เพื่อเอาไปเป็นเครื่องมือหา เสี่ยงอาหารขุดเผือกมันและหน่อไม้ตามมีตามเกิดระหว่างทางเลี้ยงครอบครัว เจ้าอนุวงศ์ได้ทราบ ดังนั้นก็เห็นด้วยอนุญาตให้ครัววนครราชสีมาปืนผาหน้าไม้ จอบ เสียม ไว้สำหรับติดตัวได้

ครั้งพวกครัวไทยได้อาหารเท่าตามที่ขอมมาแล้วนั้น เมื่อหยุดพักครอบครัว ณ ที่ใดก็ปรึกษากัน ว่า บัดนี้คิดไขอาวุธจากवलามาได้บ้างแล้ว เรามาพากันจับพวกลาวฆ่าเสียบ้าง แล้วก็เก็บอาวุธที่ติด ตัวมานั้นทำการเช่นฆ่าต่อไป เมื่อการจลาจลเกิดขึ้นเราก็จะมีโอกาสได้กลับไปบ้านเมืองเพื่อค้นสู้ทาง อื่นอีกต่อไป เมื่อปรึกษานักแนะเป็นที่ตกลงกันแล้ว พระณรงค์สงครามผู้ต้นคิดจึงสั่งกรมการผู้น้อย เทียวกระซิบบอกต่อๆ ไปว่าเย็นวันนี้ เมื่อเราเดินทางถึงทุ่งสัมฤทธิ์ก็เห็นจะพอตีได้เวลาหยุดพัก เราจึง

นำเกวียนเข้าวงล้อมเปิดช่องไว้ที่ประตูสามด้าน ด้านครอบครัวไทยให้อย่าในวงเกวียนกันให้พวกลาว
 อย่านอกวงเกวียน แล้วส่งพวกผู้หญิงชาวไทยไปปล่อยพวกลาวให้ออกนอกวงเกวียนให้หมด พวกเราจะได้
 ลงมือทำการได้ถนัด เพราะพวกทหารลาวคงจะหลงผู้หญิงในครอบครัวไทยมากอยู่ เราได้โอกาสก็จะ
 ให้สัญญาแล้วลงมือจัดการกันเถิด เมื่อการเดินทางของครอบครัวไทยได้ถึงทุ่งสัมฤทธิ์ แล้ว พวกผู้หญิง
 ก็แก่งทำเนเมื่อยล้าเหน็ดเหนื่อยจะเดินทางต่อไปไม่ไหว จึงขอหยุดพักครอบครัวแล้วจัดการพัก
 เกวียนตามคำขอร้องของพระณรงค์สงครามสั่งไว้แล้วนั้น

ในเวลาพลบค่ำของวันนั้น พระณรงค์สงครามได้สั่งเสียจัดให้คุณหญิงโม อายุ 40 ปีเศษ
 ภรรยาพระปลัดซึ่งเป็นผู้ชำนาญในการขี่ม้าให้เป็นแม่กองคุมพวกผู้หญิงทั้งหมด แต่งกายห่มผ้าตะแบง
 มาน (เฉียงบ่า) เอาผ้าโพกศีรษะให้เหมือนกันหมด มีอาวุธไม้พลอง ตะบอง เสียมเป็นอาวุธหรือแล้วแต่
 จะหาได้ครบมือเตรียมการไว้เป็นกองหนุน ตลอดจนการออกอุบายจัดหญิงไปปรนปรีณายทหาร
 นายกองลาวให้เป็นหน้าที่ของคุณหญิงโมทั้งสิ้น เมื่อได้สัญญาในตอนดึกแล้วก็ให้ลงมือพร้อมกัน ชิง
 ฝ่ายพระณรงค์สงครามเป็นนายกองคุมพวกชายแต่งกายโพกศีรษะมีอาวุธ มีด พร้า ขวาน และปืนบ้าง
 ซึ่งไหลออกมาได้จากพวกลาวนายกองหน้า กรมการผู้น้อยเฝ้าซ้ายขวา ท่านพระยาปลัดเป็นผู้คุมกอง
 เกวียนและเด็กเล็กชราฝ่ายพระยาพรหมยกกระบังเมืองฯ คุมชายฉกรรจ์เป็นกองกลางเหมือนทัพ
 หลวง ส่วนเพี้ยรามพิชัยนายทัพลาว คุณหญิงโมได้จัดให้นางสาวเหลือธิดาสาวของหลวงเจริญกรมการ
 เมืองนครราชสีมา ผู้เพียบพร้อมไปด้วยความดีงามซึ่งผู้เขียนขอให้เกียนติดตัวเป็นวีรสตรีไทยคนหนึ่ง
 ที่ถูกลืมไปจนบัดนี้ด้วยการเสียสละของเธออย่างสูง ดังจะกล่าวต่อไปนี้ นางสาวเหลือได้ถูกจัดส่งไปเป็นผู้
 บำเรอแก่ขุนพลเพี้ยรามพิชัยตามลำพังโดยเฉพาะ พร้อมด้วยสิ่งเสี้ยกลอุบายเป็นที่เข้าใจดีตลอดแล้ว
 จนขุนทัพลาวผู้นี้ลืมนอกตรวจตราความเรียบร้อยรอบๆ บริเวณค่ายพักในคืนนั้น ฝ่ายนายกองนาย
 หมวดคุณหญิงโมก็จัดให้สาวๆ นำสุราปลาบั้งข้าวปลาอาหารไปเลี้ยงดูทำเป็นเอาอกเอาใจเสพสุรามัน
 เมาเหมือนมดเมาน้ำผึ้ง ครั้นตึกตึกเข้ายามเสาร์ห้วงปลอดได้เพชรฤกษ์ดีตามดิลกกำลังราหูเข้าจับ
 พระจันทร์ คุณหญิงโมก็สลัดความอ่อนแอของหญิงออกทันที โดยเป็นหัวหน้านำชาวครัวหญิงชาย
 ท่ามกลางความเงียบสงัดโห่ร้องอิงคะนึ่งเป็นสัญญาขึ้นรอบๆ ทิศ แล้วก็เข้าแย่งอาวุธเข้าศึกสู้รบโดยไม่
 คิดชีวิต ฝ่ายนายทัพนายกองลาวไม่คาดฝันว่าจะมีเหตุร้ายกลับกลายเป็นเช่นนั้นนับแต่เกี้ยวสาวเพลินอยู่
 ก็ถูกพวกครัวเมืองนครราชสีมาฆ่าฟัน โดยไม่รู้สีกตัวล้มตายลงเป็นอันมาก สาวงามเหลือผู้เสียสละ
 เลือดเนื้อถลาลูกขึ้นและเข้าแย่งดาบจากขุนพลเพี้ยรามพิชัยอาจหาญ ชะตากรรมของยอดหญิงผู้นี้
 ถูกกำหนดมาให้จบลงในช่วงระยะเวลาอันสั้น เพราะขณะที่สาวงามคว่ำดาบจากขุนพลเพี้ยรามพิชัย
 เพื่อหมายสังหารบุคคลซึ่งตัวเองได้เสียสละเลือดเนื้อและร่างกายอุทิศเพื่อมา*ความอันยิ่งใหญ่
 ของชาติความเป็นไทย ขุนพลเพี้ยรามพิชัยได้สะดุ้งตื่นเพราะเสียงโห่ร้องนั้น ได้แย่งดาบกลับคืนมาได้
 นางสาวเหลือแห่งคืนการกอบกู้อิสรภาพ เพื่อครอบครัวไทย ถลัดวิ่งออกไปจากค่ายพักอย่าง
 สุดแรงเกิด คว่ำได้ดุ้นผืนซึ่งไฟยังลุกไหม้อย่างชิวชวงโดยเพี้ยรามพิชัยวิ่งควดาบตามมาข้างหลัง

อย่างกระชั้นชิด แต่นางสาวเหลือได้ไปถึงจุดหมายหมู่เกวียนซึ่งบรรทุกดินดำจอดเรียงรายเป็นหมู่กัน อยู่ก่อน ท่อนฝืนยังโชนไฟอยู่ถูกแห่ลงไปในเกวียนเล่มหนึ่ง วินาทีนั้นทุกสิ่งเป็นจลุมหาจุล ร่างของ ยอดวีรสตรีไทยที่ถูกลี้มน้อยยับแหลกลาญในพริบตาพร้อมกับร่างของขุนพลเพียรสามพิชัย ซึ่งวิ่งไล่ เข้ามาติดๆ เกวียนบรรทุกดินดำซึ่งจอดไว้ติดๆ กันหลายแหลกลุกไหม้เป็นไฟไหมด พวกนายกอง นาย หมวดลาวตกใจจัดขบวนทัพไม่ติดถูกพวกครัวไทย ฆ่าตายเป็นอันมาก ฝ่ายพระยาปลัด พระยาณรงค์ สงครามจึงสั่งให้พวกครัวเก็บศาสตราวุธเสบียงอาหาร และให้ตัดไม้ไผ่มาทำค้ำยันที่ทุ่งสัมฤทธิ์ เพื่อ จะได้เป็นที่ต่อสู้อกับพวกลาวอีกต่อไป การทำค้ำยันเสร็จจ่ายเดี๋ยวก็ต้องออกมาสู้รบกับพวกลาวที่ ติดตามมารบอีกจนพวกลาวแตกพ่ายไป พวกที่เหลือตายก็รับนำความแจ้งเล่าสาเหตุให้เจ้าอนุวงศ์ ทราบทกประการ

ฝ่ายเจ้าอนุวงศ์เมื่อทราบเรื่องก็ทรงเดือดดาลเป็นอันมากอุทานว่าแทนที่จะยกทัพตีบางกอก อันเป็นจุดหมายได้อย่างสมหวัง กลับมารบกับผู้หญิงเสียทรัพย์สินและเสียเวลาโดยไม่เป็นเรื่อง ทหารเวียง จันทรที่ยกมาครั้งนี้ล้วนได้ฝึกปรือไว้เป็นอย่างดี เคยออกทัพจับศึกกับพม่ามาหลายครั้ง เหตุไฉนโดน ทัพครัวเฉลยเพียงกระพิกมือมีแต่ไม้ค้อนกับเสียมเป็นอาวุธตีไม่แตก ไปหลงผู้หญิงมันอวดแต่ขาลาย มอมกินข้าวสุกเสียข้าวสารชื่อๆ ว่าแล้วก็สั่งให้เจ้าสุทธิสาร (โป) ผู้บุตรคนโต เจ้ากำพร้าว้า 1 เจ้าปาน 1 คุมพล 3,600 กลับไปตีพวกครัวเฉลยเมืองนครราชสีมาให้จับมัดมาทั้งหมด แล้วรีบร้อนไปเมืองจันทร โดยด่วน

ฝ่ายพระยานครราชสีมาทราบข่าวศึกยึดเมืองนครราชสีมาและกวาดต้อนเอาครอบครัวไปเป็น อันมาก ก็รีบออกจากเมืองคูขันธ์เกณฑ์กำลังหัวเมืองรายทางมาทั้งวันทั้งคืน พอตีเจอกองทัพเจ้าสุทธิ สาร (โป) ก็เข้าตะลุมบอลด้วยอาวุธสั้นฆ่าฟันกันล้มตายลงทั้งสองฝ่าย ส่วนครัวเมืองนครราชสีมา กำลังใจดีอยู่แล้ว เมื่อมีกองหนุนมาช่วยกลับมีกำลังใจฮึกเหิมระดมเข้าตีซ้ำซ้ำเติม ทั้งพระยาสุภามา ตราที่อยู่ในเมืองนครราชสีมาที่ขี่ม้าคุมพลชาวเมืองออกมาต่อรบเป็นศึกกระหนาบ ได้ตัดศีรษะหัวหน้า ฝ่ายกองลาวได้คนหนึ่งนำเสียบประจานไว้ที่หน้าค่ายไทย พวกเวียงจันทรที่เสียกำลังใจอยู่ก่อนแล้ว และเห็นทัพมาช่วยครัวหลายด้านก็แตกกระส่าระสาย เจ้าสุทธิสาร (โป) รวมกำลังเข้าตีหลายครั้งไม่ สำเร็จก็หนีมารายงานเจ้าอนุฯ แม่ทัพใหญ่ผู้บิดา

เจ้าอนุวงศ์เมื่อทราบข่าวศึกก็ยิ่งเสียพระทัยเป็นทวี ร้อนพระทัยเป็นกังวลการศึกครั้งนี้มาก พอตีทัพเจ้าราชวงศ์ได้กวาดต้อนครัวเมืองปากเพรียวมาถึงก็เข้าแจ้งบิดาได้ครัวไทยมา 110 ครัว จีน 220 ลาวหมื่นเศษ ยังได้ทราบมาว่ากองทัพกรุงเก่า บ้าง ได้ยกขึ้นมามีกำลังมหาศาล และยกมาหลาย ด้านคือยกมาตั้งอยู่กรุงเก่า บ้าง ยกไปทางนครนายก บ้าง ทางราชจันบุรี บ้าง กบินทร์บุรี บ้าง ฯลฯ ดังนี้ เจ้าอนุวงศ์ทราบดังนั้นก็ให้กริ่งพระทัยเกรงศึกหวาดกลัว ครั้นจะขึ้นยึดเมืองนครราชสีมาเอาไว้ในที่มั่น คิดการศึกใหญ่ต่อไปก็ไม่เห็นช่องทางจะชนะ เพราะข่าวเจ้าอนุวงศ์กับภูได้แพร่ไปตามหัวเมืองรายทาง ที่เจ้าอนุฯ หลอกหลวง เดินทัพผ่านมาตั้งแต่แรกหมดแล้ว จะถูกรุมตีเป็นศึกกระหนาบหน้าหลังหมดทาง

ที่จะคิดการศึกลงไปตีกรุงเทพมหานครได้อีกต่อไป จึงสั่งให้รีบอพยพออกจากเมืองนครราชสีมา กลับไปเวียงจันทร์เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2369 แต่ก่อนจะไปได้สั่งให้ทหารทำการเผาถังฉาง บ้านเรือนหรือทำลายกำแพงเมืองป้อมปราการที่สร้างมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตลอดจนหลักเมือง เมืองนครราชสีมากลายเป็นเมืองร้างไปชั่วขณะหนึ่ง เป็นอันจบศึกเจ้าอนุวงศ์ เกี่ยวกับเมืองนครราชสีมาเพียงเท่านั้น

ในการที่พวกครุฑชาวนครราชสีมาต่อสู้ชนะศึกเวียงจันทร์คราวนี้เมื่อปราบปรามกบฏเจ้าอนุวงศ์ราบคาบแล้ว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานความชอบสถาปนาคุณหญิงโมให้ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็นท้าวสุรนารี วีรสตรีของไทยด้วยผู้หนึ่ง พร้อมด้วยพระราชทานเครื่องยศ ทองคำ ให้เนเกียรติด้วย มีถาดทองคำใส่เขียนหมาก จอกหมากทองคำ 1 คู่ ตลับทองคำ 3 ใบ เต้าปูนทองคำ คนโทน้ำทองคำ และขันน้ำทองคำ ส่วนพระยาปลัดสามีคุณหญิงโม ในรัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานฐานันดรศักดิ์เป็นเจ้าพระยามหิศราธิบดีที่ปรึกษาเมืองนครราชสีมา ท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม) ถึงอสัญกรรมเมื่อปีขวด พ.ศ. 2407 คำนวณว่า ท่านเกิดปีขาล พ.ศ. 2325 เจ้าพระยามหิศราธิบดีสวามีของท่านพร้อมด้วยญาติวงศ์ได้ก่อเจดีย์บรรจุอัฐิไว้ที่วัดศาลาลอย ซึ่งเป็นวัดของท่านได้เป็นหัวหน้าพาสร้างในสมันนั้น ครั้นมาในสมัยพลตรีพระยาสิงหเสนี (สะอาด สิงหเสนี) ข้าหลวงใหญ่มณฑลนครราชสีมา ได้สละทุนส่วนตัวสร้างกุฏิเหลี่ยมคูหารูปเป็นยอดเจดีย์ขึ้นที่มู่วัดพระนารายณ์มหาราช (วัดกลางนคร) แล้วมชิญโกศบรรจุอัฐิท้าวสุรนารีมาประดิษฐานไว้ในเจดีย์ดังกล่าวจนการล่วงมาในสมัยปกครองระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. 2477 สมัยพระกำธรพ่ายพิทศ (ดิศ อินทรโสฬส) ข้าหลวงประจำจังหวัดนครราชสีมา และพันเอกพระเรีงรุก ปัจจามิตร (ทองคำ รักสงบ) ผู้บังคับการมณฑลทหารที่ 5 เวลานั้นเห็นว่าเจดีย์บรรจุอัฐิท้าวสุรนารีเก่านั้นได้ชำรุดทรุดโทรมมาก ทั้งเป็นที่คับแคบไม่กว้างขวางสง่างาม ยิ่งมีมหรสพขึ้นอีกแล้วก็เป็นที่ขัดข้องมากไม่สะดวกที่ปวงชนจะไปทำการเคารพให้เป็นการสมเกียรติยศ จึงได้พร้อมด้วยข้าราชการทหารพลเรือน ตำรวจ พ่อค้า ตลอดจนชาวนครราชสีมาปรึกษาเห็นชอบพร้อมกันจัดการย้ายใส่รางอนุสาวรีย์บรรจุอัฐิท้าวสุรนารีขึ้นใหม่ที่ประตูชุมพล แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2477 เมื่อประกอบพิธีการตามธรรมเนียมแล้ว มีการฉลอง 5 วัน 5 คืน เป็นงานครึกครื้นมโหฬารยิ่ง ซึ่งทางการกำหนดฉลองโดยถือเอาวันที่ 23 มีนาคมของทุกปีสืบต่อกันมาจนทุกวันนี้ วันที่ 23 มีนาคม นี้คือวันที่เจ้าอนุวงศ์ถอยทัพออกจากเมืองนครราชสีมาเมื่อ พ.ศ. 2369 ดังกล่าวแล้วนั่นเอง (ประวัติศาสตร์อีสาน : 50-70)

การศึกษาเรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อระหว่างไทย-ลาว ตั้งแต่ใน สมัยโบราณ เนื่องจากเส้นทางนี้แม้จะมีการใช้เป็น เส้นทางเดินทัพด้วยแต่ก็เป็นเส้นทางที่ใช้ในการติดต่อ แลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมไทย-ลาว มา ตั้งแต่โบราณ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ มุมมองและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

ระหว่างไทย-ลาว ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันร่องรอยหลักฐานทาง โบราณและประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเส้นทาง โบราณที่ใช้ในการติดต่อไปมาหาสู่กันระหว่าง ไทยกับลาว ได้ถูกทำลายไปมาก เนื่องจาก การพัฒนาและความรู้เท่าไม่ถึงการ ประกอบกับผู้ที่มีความรู้เรื่องราวค่าบอกเล่าในพื้นที่ๆ มีความเกี่ยวข้องกับเส้นทางสายนี้ใกล้จะหมดไปพร้อมกับ คนรุ่นเก่า

3.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต

การศึกษาเรื่องเส้นทางโบราณจากกรุงเทพฯ สู่ ในหลักฐานประวัติศาสตร์และโบราณคดี จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อระหว่างไทย-ลาว ตั้งแต่ใน สมัยโบราณ เนื่องจากเส้นทางนี้แม้จะมีการใช้เป็น เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อ แลกเปลี่ยนทางสังคม และวัฒนธรรมไทย-ลาว มา ตั้งแต่โบราณ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ มุมมองและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างไทย-ลาว ได้ดียิ่งขึ้น

การเดินทางและขนส่ง โดยใช้ควายเทียมเกวียน ในชนบทของโคราช เมื่อปี พ.ศ.2465 ในอดีตเมื่อต้องเดินทางขนย้ายสิ่งของที่น้ำหนักมากและมีจำนวนมากเกินกำลังคน ก็จะใช้สัตว์ขนย้าย ต่อมาเมื่อมีเกวียน จึงใช้เกวียนที่ใช้แรงงานสัตว์เป็นพาหนะอนุเคราะห์ประสงค์ ทำให้หุ่นแรงคนได้มาก สามารถเดินทางได้ระยะไกลและรวดเร็วมากขึ้น นอกจากนี้เกวียนยังมีประโยชน์อย่างมากสำหรับงาน ที่เกี่ยวกับการทำนา จนอาจกล่าวได้ว่า เกวียนเป็นพาหนะคู่ใจของชาวนา มาแต่อดีต ทุกครอบครัวจึงต้องมีเกวียนอย่างน้อย ๑ เล่ม เห็นได้จากเมื่อคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณา พระราชบัญญัติทางหลวง ซึ่งต้องมีการเวนคืนที่ดินริมทางหลวงและห้ามวัวควายเดินบนถนนทางหลวง แต่มีราษฎรคัดค้านและขอให้สร้างทางเกวียน เพราะราษฎรส่วนใหญ่ต้องใช้เกวียนเป็นพาหนะ การออกกฎหมายห้ามวัวควายขึ้นไปเดินบนทางหลวง ทำให้ราษฎรไม่สามารถใช้เกวียนได้ ซึ่งถือเป็นการตัดการติดต่อสัมพันธ์กัน การประชุมในครั้งนั้น สภาผู้แทนราษฎรต้องมีมติให้ผ่อนผันในเรื่องการใช้เกวียนเป็นพาหนะบนไหล่ถนนได้

พหุบุ ปณ จิต โท ชิว

ภาพประกอบ 22 การเดินทางและขนส่ง โดยใช้ควายเทียมเกวียน ในชนบทของโคราช เมื่อปี พ.ศ.
2465

<https://web.facebook.com/korat.in.the.past/photos/>

ค้นหาข้อมูล 18 เมษายน 2563

ภาพประกอบ 23 การเดินทาง บนเส้นทางถนนมิตรภาพ สายนครราชสีมา-สระบุรี ก่อนปี พ.ศ.2501

<https://web.facebook.com/korat.in.the.past/photos/>

ค้นหาข้อมูล 18 เมษายน 2563

ถนนมิตรภาพ (Thanon Mittraphap) หรือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เป็นทางหลวงที่
ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในด้านงบประมาณการก่อสร้าง เทคนิควิชาการในการ
ก่อสร้าง นับเป็นทางหลวงสายแรกที่ก่อสร้างถูกต้องตามแบบมาตรฐานการก่อสร้างทางหลวงทุก
ขั้นตอน และเป็นทางหลวงสายแรกของประเทศไทยที่มีผิวจราจรลาดยางแบบแอสฟัลติกคอนกรีต
(Asphaltic Concrete) คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ตั้งชื่อถนนช่วงสระบุรี - ปากช่อง - นครราชสีมาว่า
"ถนนสุดบรรทัด" เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2493 ก่อนเปลี่ยนชื่อเป็น ถนนมิตรภาพ เมื่อวันที่ 20
กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 เป็นถนนสายหลักที่สามารถเดินทางไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกจาก

ถนนพหลโยธิน กิโลเมตรที่ 106+615 (กิโลเมตรที่ 107+350 เดิม) ที่ทางแยกต่างระดับมิตรภาพ ต.ปากเพรียว อ.เมืองสระบุรี จ.สระบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2508 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อแสดงถึงมิตรภาพของประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาในการก่อสร้างถนนร่วมกัน จึงขนานนามถนนสายนี้เป็นถนนมิตรภาพเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 พิธีมอบถนนมิตรภาพช่วงสระบุรี - นครราชสีมา ให้แก่ประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2501 ณ บริเวณกิโลเมตรที่ 37 มวกเหล็ก จ.สระบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นประธานในพิธี ถนนสายนี้เริ่มเปิดใช้เมื่อ 28 มกราคม พ.ศ. 2508

พิธีเปิด ถนนมิตรภาพ ในปี ๒๕๐๑ ทางหลวงหมายเลข ๒ สายสระบุรี-โคราช

ภาพประกอบ 24 ภาพพิธีมอบถนนมิตรภาพช่วง สระบุรี - นครราชสีมา ให้แก่ประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2501 ณ บริเวณกิโลเมตรที่ 37 มวกเหล็ก จ.สระบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นประธานในพิธี

<https://web.facebook.com/korat.in.the.past/photos/>

ค้นหาข้อมูล 18 เมษายน 2563

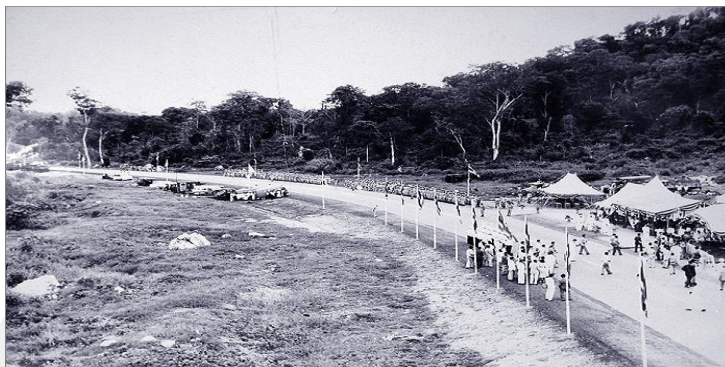
ภาพประกอบ 25 จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ตัดริบบิ้นเปิดทางหลวงสายโคราช-หนองคาย

https://www.silpa-mag.com/history/article_30019

ค้นหาข้อมูล 18 เมษายน 2563

ถนนมิตรภาพเริ่มสร้างใน พ.ศ. 2498 จากสระบุรีจนถึงโคราช ระยะทางประมาณ 148 ก.ม. ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ทำพิธีเปิดใช้เมื่อ 10 ก.พ. 2501 สร้างช่วงต่อจากโคราช ถึงหนองคาย ในปี พ.ศ. 2504 ระยะทาง 360 ก.ม. สายนี้ รัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐ (USOM) พร้อมทั้งได้จ้างผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกันมาช่วยให้คำแนะนำด้วย ส่วนการออกแบบและการก่อสร้างอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมทางหลวง เริ่มเปิดใช้เมื่อ 28 ม.ค. 2508 ท้องถิ่นชนบทที่ถนนมิตรภาพตัดผ่าน ได้นำความเจริญไปสู่สองข้างทาง โดยเฉพาะอำเภอเล็กๆอย่างปากช่อง พลิโกมไปเป็นเมืองที่เจริญอย่างผิดหูผิดตาทีเดียว เดิมถนนมิตรภาพ กำหนดหมายเลขทางหลวงไว้เป็นหมายเลข 21 มาเปลี่ยนเป็นหมายเลข 2 ในภายหลัง เมื่อถนนมิตรภาพสร้างเสร็จสมบูรณ์ในต้นปี พ.ศ. 2508 ในปลายปีเดียวกันนั่นเองเส้นทางจากกรุงเทพถึงสระบุรีก็ได้ปรับปรุงเสร็จทั้งหมด ดังนั้นเส้นทางจากกรุงเทพถึงหนองคายจึงเป็นทางหลวงลาดยางแอสฟัลท์ตลอดสายยาวที่สุดในเมืองไทย 612 ก.ม. ทำให้การเดินทางรถยนต์ใช้เวลาเพียง 8 ชม. ร่นเวลาการเดินทางไปได้มากครับ ภาพต่อไปนี้เป็นภาพพิธีการเปิดใช้ถนนมิตรภาพ เมื่อ 10 ก.พ. 2501

พูน ปณ ทิโต ชิว

ภาพประกอบ 26 พิธีการเปิดใช้ถนนมิตรภาพ เมื่อ 10 ก.พ. 2501

<https://pantip.com/topic/31959539>

ค้นหาข้อมูล 18 เมษายน 2563

ภาพประกอบ 27 พิธีการเปิดใช้ถนนมิตรภาพ เมื่อ 10 ก.พ. 2501

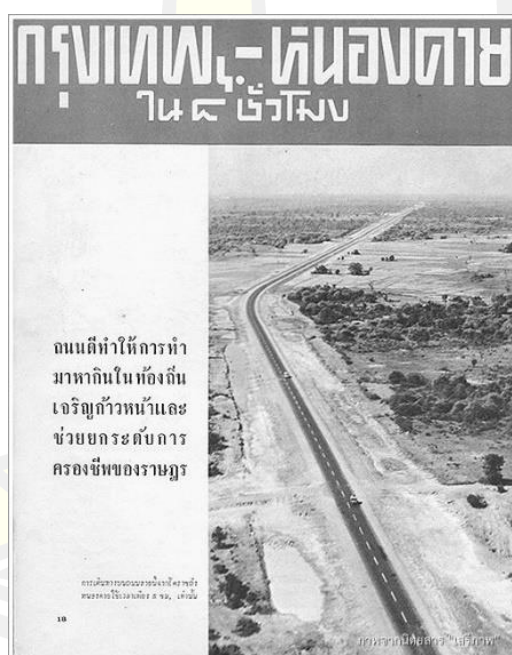
<https://pantip.com/topic/31959539>

ค้นหาข้อมูล 18 เมษายน 2563

ถนนหนทางมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ในท้องถิ่นใดก็ตามที่มีถนน ไปถึงความเจริญของท้องที่ การเพิ่มพูนขยายตัวของการทำมาหากินและรายได้ของประชาชนก็ย่อมจะบังเกิดเป็นเงา ตามตัวมาด้วย ทางหลวงสายนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อมวลชนและทรัพยากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมาก เพราะจะช่วยเชื่อมชุมชน ไร่นา และตลาดในท้องที่ที่สำคัญๆ หลายแห่ง ให้ใกล้ชิดติดต่อกัน และจะเปิดทางเพื่อการ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ดังเช่นที่ประจักษ์อยู่แล้ว ในความเจริญทางเศรษฐกิจที่บังเกิดขึ้นกับ อาณาบริเวณถนนมิตรภาพในเวลาอันไม่นานมานี้ การก่อสร้างถนนมิตรภาพก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นแก่ความ เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนอกจากนี้ ยังพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศลาวอีกด้วยที่ต้องการเป็นทางคมนาคม ในการค้าขายทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลตั้งชื่อถนนเส้นนี้ว่า ถนนสาย มิตรภาพหมายเลข 2 ซึ่งสร้างเป็นถนน ๒ เลน ซึ่งศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้างตั้งอยู่บริเวณริมขอบถนนดัง กล่าวในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นโค้งหักศอกอันตรายสำหรับผู้ที่

สัญจรไปมา

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต้องอาศัยถนนดีเป็นเส้นทางสำหรับนำความเจริญไปสู่ ท้องที่ๆ ห่างไกลคมนาคม และสำหรับลำเลียงพืชผลที่ราษฎรในเขตนั้นๆ ผลิตขึ้นออกสู่ตลาด วันที่ 27 มกราคม 2508 นับว่าเป็นวันสำคัญวันหนึ่งในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและการส่งเสริมความอยู่ดีกินดี ของราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากในวันนั้นได้มีการประกอบพิธีเปิดถนนสายโคราช – หนองคาย เป็นทางการ ถนนสายนี้มีความยาว 360 กม. เป็นช่วงสุดท้ายของทางหลวงซึ่งเริ่มต้นจาก กรุงเทพฯ หนึ่งในสามส่วนของถนนสายนี้ คือ ทางหลวงสายมิตรภาพ เชื่อมสระบุรี กับ โคราช อีก ตอนหนึ่งที่ยังเหลือ คือช่วง กรุงเทพฯ – สระบุรี ซึ่งส่วนใหญ่ก็เสร็จเรียบร้อยแล้วเช่นกัน คงเหลืออีก เพียง 28 กม. (ระหว่าง รังสิต – กรุงเทพฯ) เท่านั้น และช่วงนี้ก็กำหนดว่า จะแล้วเสร็จก่อนเดือน พฤศจิกายน 2508 นี้ ดังนั้น ปัจจุบันเราจึงมีทางหลวงลาดยางแอสฟัลท์ตลอดสายยาวที่สุดใน เมืองไทย ตัดออกจากกรุงเทพฯ ผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือทางนครราชสีมา และไปจนสุด ชายแดนที่จังหวัดหนองคาย ณ ริมฝั่งแม่น้ำโขง รวมเป็นระยะทางยาวทั้งสิ้น 612 กม.

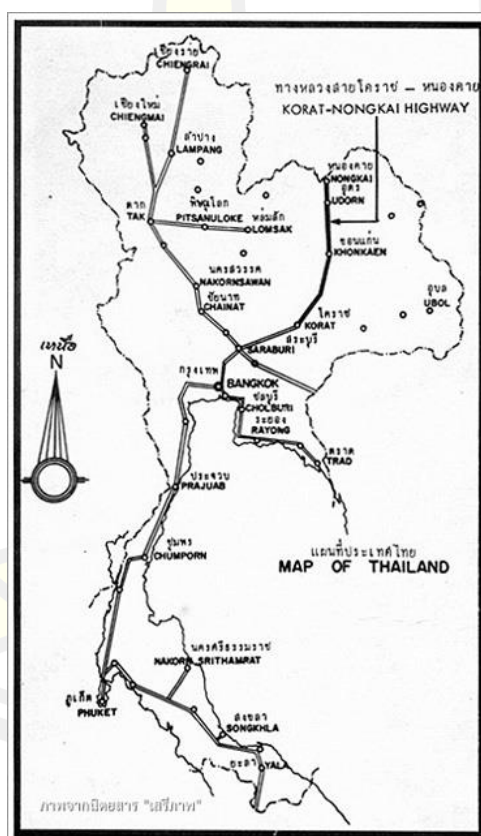

ภาพประกอบ 28 ภาพเส้นทางถนนสายมิตรภาพในอดีต

ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285425819.jpg>

ส่วนในทางปฏิบัตินั้น ทางตอน โคราช – หนองคาย ได้เปิดให้รถยนต์ของประชาชนสัญจร ไปมาได้ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ศกก่อนแล้ว เป็นทางลาดยางแอสฟัลท์ กว้าง 6.5 เมตร และไหล่ทาง ลูกครึ่ง 2 ข้าง ๆ ละ 2.25 เมตร ส่วนใหญ่สร้างทับแนวถนนที่มีอยู่เดิม นอกจากช่วงโคราช – บ้านไผ่ ซึ่ง แนวถนนเดิมคดเคี้ยว และอยู่ในสภาพชำรุด จากการสำรวจและประมาณราคาพบว่า การสร้างแนว

ถนนขึ้นใหม่เป็นการดีกว่าที่จะใช้เส้นทางเดิม ทั้งนี้ เพราะแนวถนนใหม่จะย่นระยะทางลงกว่า 30 กม. บัดนี้การก่อสร้างทางหลวงสายหลักจาก พระนคร ไปจนสุดอาณาเขตลงที่ จังหวัดหนองคาย จึงเสร็จสมบูรณ์ตามความมุ่งหมาย ทำให้เราสามารถเดินทางโดยยานยนต์จาก กรุงเทพฯ ไปถึงหนองคายได้ ภายในเวลา 8 ชั่วโมง โดยแล่นไปตามเส้นทางที่มีผิวจราจรราบเรียบ รถไม่กระเทือนแล่นนิ่ง จนกระทั่งอาจกล่าวได้ว่า แม้น้ำในแกวก็จะไม่หก การเดินทางสะดวก รวดเร็ว และเราอาจกระทำได้ ตลอดฤดูกาลไม่ว่าจะเป็นหน้าฝนหรือหน้าแล้ง นับเป็นเส้นทางคมนาคมขั้นมาตรฐานสายแรก ที่เชื่อม การติดต่อระหว่างเมืองหลวงของประเทศกับหัวเมืองชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการสร้าง ทางสาย โคราซ – หนองคาย สายนี้ รัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารวิเทศกิจแห่ง สหรัฐ (USOM) พร้อมทั้งได้จ้างผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกันมาช่วยให้คำแนะนำด้วย ส่วนการออกแบบและ การก่อสร้างอยู่ภายใต้การควบคุมของ กรมทางหลวง

ภาพประกอบ 29 ภาพแผนที่เส้นทางถนนสายมิตรภาพโคราช – หนองคายในอดีต
ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=owl&month=09-2010&>
ปัญหาในการสร้างทางสายนี้ก็คือ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง จะเห็นได้ว่า ภูมิประเทศในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีความขาดแคลนหินเป็นอย่างมาก ส่วนพื้นที่ ก็มีลักษณะเป็นดินทรายละเอียด

ถ้ารถวิ่งในหน้าแล้งจะเป็นฝุ่นคลุ้ง และในหน้าฝนก็เป็นโคลน แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกัน ทำให้สามารถแก้ปัญหาที่ตกไปได้ เมื่อประมาณ 8 ปีก่อนหน้านี้ นายช่างของกรมทางฯ ได้ร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ทำการสำรวจภูมิประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งใต้ดินและบนดิน เพื่อพิจารณาหาทางที่จะนำวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างทาง ผลของการสำรวจก็ปรากฏแต่เพียงว่า ในภาคนี้มีลูกรัง กรวด รวมกันอยู่เป็นแห่งๆ ซึ่งมีคุณภาพไม่เหมาะที่จะทำถนน แต่ในขณะนั้น ก็ยังมองไม่เห็นวิธีอื่นใดนอกจากจะพยายามใช้วัสดุในท้องถิ่นให้ได้ เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว จะต้องลำเลียงหินไปจากแหล่งห่างไกล เช่น จากสีกี้ว ซึ่งกว่าจะถึง ขอนแก่น ก็เป็นระยะทางห่างประมาณ 200 – 300 กิโลเมตร

ปัญหานี้เป็นปัญหาหนัก จึงจำเป็นต้องมีการทดลองทางวิทยาศาสตร์ โดยร่อนขนาดของวัสดุชนิดต่างๆ ว่ามีขนาดอย่างไรบ้าง แล้วใช้วิทยาการแผนใหม่ ที่จะผสมวัสดุพวกนี้ให้มีคุณภาพใช้แทนหินได้ ในที่สุดการทดลองก็ประสบผลสำเร็จ โดยหาปริมาณของ ดิน ทราย หิน กรวด ที่พบในดินหรือกรวดแม่น้ำ มาผสมกัน ใช้เป็นวัสดุสำหรับสร้างทางได้ จึงได้เปิดโครงการทดลองขึ้นเมื่อ 8 ปีก่อน เรียกว่า Demonstration Project เป็นการทำถนนชั้นทดลองขึ้นสายหนึ่ง ตอนใต้ของจังหวัดอุดรธานี เป็นระยะทางยาวประมาณ 20 กิโลเมตร เพื่อดูผลการทดลองว่าจะใช้ได้เพียงไร

วิธีการเช่นนี้เรียกว่า วิธีการ Mechanical Stabilization คือ เลือกขนาดของเม็ดวัตถุให้เท่ากันพอเหมาะที่จะให้กำลังตีเท่าๆ กับหิน เพื่อนำมาบดอัดจนได้เป็นพื้นฐานถนนตามมาตรฐานที่ต้องการ การทำถนนทดลองสายนี้ลาดยางหนาเพียง 2 เซนติเมตรเท่านั้น ผลก็ปรากฏว่า ทางสายนี้สามารถรับการจราจรได้ดี ทางเรียบ รถยนต์วิ่งได้เร็ว การบำรุงรักษาก็ไม่แตกต่างกับถนนลาดยางส่วนอื่นๆ ของประเทศ ค่าบำรุงรักษาก็อยู่ในอัตราใกล้เคียงกัน กรมทางหลวงจึงได้คิดขยายโครงการ Demonstration Project โดยการสร้างทางสายโคราช – หนองคายขึ้น

ทางสายนี้เริ่มสร้างในปี พ.ศ. 2504 โดยกรมทางหลวง ได้จ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างเป็นตอนๆ รวม ๗ ตอน สรุปรวมเบ็ดเสร็จในการก่อสร้างทางสายโคราช – หนองคาย สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ 240 ล้านบาท ไม่รวมค่าก่อสร้างสะพานอีกประมาณ 50 ล้านบาท ซึ่งองค์การยูเอชเอ็ม ให้ก่อนแล้ว ฉะนั้น จึงสิ้นค่าก่อสร้างรวมทั้งสิ้น คิดเฉลี่ยประมาณ กม.ละไม่ถึง 1 ล้านบาท (ถนนมิตรภาพ ประมาณ กม.ละ 3.5 ล้านบาท) และส่วนใหญ่เป็นเงินค่าก่อสร้างที่องค์การยูเอชเอ็ม ออกให้เกือบ 300 ล้านบาท ซึ่งนับว่าเป็นส่วนที่สหรัฐอเมริกาได้ช่วยเหลือโดยไม่มีข้อผูกพัน การสร้างทางสายนี้ นับว่า มีประโยชน์นานัปการ ไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้น แม้แต่ประเทศลาวก็ได้อาศัยเส้นทางสายนี้ เพราะลาวเป็นประเทศที่ไม่มีถนนติดต่อกับภายนอกได้สะดวกเท่ากับผ่านประเทศไทย ดังนั้น เมื่อประเทศไทยมีทางหลวงที่ดีสายนี้ ประเทศลาวก็ได้ประโยชน์ไปด้วย โดยรถจะวิ่งจาก กรุงเทพฯ ถึง หนองคาย ในเวลาเพียงวันเดียวเท่านั้น

ในการประกอบพิธีเปิด จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี กล่าวว่ "...ถนนหนทางมี

ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ในท้องถิ่นใดก็ตามที่มีถนนไปถึง ความเจริญของท้องที่ การเพิ่มพูนขยายตัวของการทำงานมาหากินและรายได้ของประชาชนก็ย่อมจะบังเกิดเป็นเงาตามตัวมา ด้วย ทางหลวงสายนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อมวลชนและทรัพยากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมาก เพราะจะช่วยเชื่อมชุมชน ไร่นา และตลาดในท้องที่สำคัญๆ หลายแห่ง ให้ใกล้ชิดติดต่อกัน และจะเปิดทางเพื่อการพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ดังเช่นที่ประจักษ์อยู่แล้ว ในความเจริญทางเศรษฐกิจที่บังเกิดขึ้นกับอาณาบริเวณถนนมิตรภาพในเวลาอันไม่นานมานี้” คำกล่าวของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ข้างต้นนี้ บรรยายให้เห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ที่เกิดขึ้นแก่ความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ และสังคม ของท้องที่สองข้างทางถนนมิตรภาพในเวลาปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากปริมาณการจราจรบนถนนมิตรภาพเพิ่มจาก 200 คันในระยะ 5 – ปีที่ผ่านมาเป็น 3,000 คันในปัจจุบัน บริเวณที่ดินที่เคยเป็นป่าทั้ง 2 ข้างทาง ก็เปลี่ยนสภาพเป็นแห่งเพาะปลูกเกษตรกรรม ยาวสุดสายตา

ภาพประกอบ 30 ภาพเส้นทางถนนสายมิตรภาพในอดีต

ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285426594.jpg>

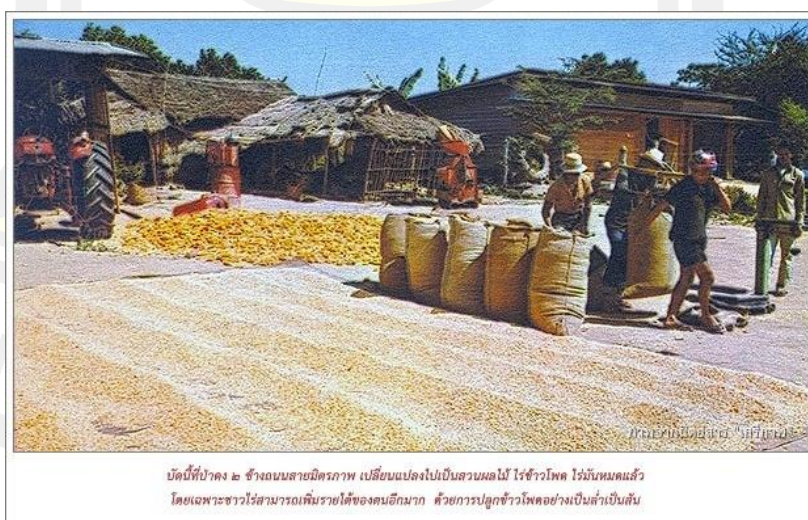
อำเภอปากช่อง อันเป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าผลผลิตเกษตรกรรมในย่านถนนมิตรภาพนั้น แต่ก่อนเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ มีถนนสายเดียว และทั้งสองข้างถนนก็มีแต่ท้องแถวไม้เก่าคร่ำคร่า ครั้นถนนสายมิตรภาพผ่านมา วิวัฒนาการความเจริญในด้านต่างๆ ก็บังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันนี้ ท้องแถวไม้เก่าแก่นั้นได้กลายเป็นตึกสามชั้นยาวเหยียดไปหมดแล้ว ในบริเวณใกล้เคียงตลาดมีการก่อสร้างโรงงานทอกระสอบ โรงงานทำแป้งมัน โรงงานทำแผ่นสังกะสี

ผู้คนที่พากันเข้ามาทำมาหากินในย่านนี้ ซึ่งเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นลำดับ ก็เคลื่อนไหวคึกคัก

ในการซื้อขายข้าวโพดและมันสำปะหลัง อันเป็นพืชหลักที่นิยมเพาะปลูกกันอยู่ในเวลาปัจจุบัน นอกจากนี้ กรมกสิกรรม ยังได้ส่งเสริมให้มีการปลูกฝ้ายมา 2 – 3 ฤดูแล้ว ปรากฏว่า ราษฎรที่ได้เข้าร่วมในการทดลองกับทางราชการ ได้รับความสำเร็จอย่างยิ่ง

ดังนั้นในไม่ช้า ฝ้ายซึ่งให้ผลต่อไร่เป็นมูลค่าสูงมาก ก็จะได้เข้ามาเป็นพืชหลักของย่านนี้ เพิ่มเติมอีกชนิดหนึ่งด้วย เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ถนนดี อาจอำนวยความสะดวกให้พื้นที่และผู้ที่ทำมาหากินอยู่ในละแวกนั้นๆ ได้เพียงไร

ผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับคุณโสฬส رایณะสุข ผู้ช่วยนายช่างกำกับแขวงทางอุดรธานี และคุยกันถึงเรื่องความเป็นมาแห่งทางสายโคราช – หนองคาย คุณโสฬสเล่าให้ฟังว่าเคยอยู่ที่ปากช่องมาก่อน ได้แลเห็นความเปลี่ยนแปลงแก่พื้นที่ในบริเวณนั้นตั้งแต่ระยะเริ่มแรก "การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว น่าทึ่งเหลือเกิน" คุณโสฬสอธิบาย "ที่ป่าที่ดง พอมิถนนตีผ่านไปถึง ผู้คนก็กล้าเสี่ยงชีวิตกับไข้ป่า พวกเข้เข้าไปบุกเบิกจนกลายเป็นไร่เป็นสวนไปหมดเพียงในเวลาไม่กี่ปี ดังเช่นที่ สีคิ้ว เป็นตัวอย่าง ส่วนที่ ปากช่อง นั้น พัฒนาการในด้านต่างๆ เกือบเป็นสิ่งมหัศจรรย์ เมื่อก่อนที่ดินแถวนี้ราคาเพียงไร่ละ 400 – 500 บาท เดียวนี้ขึ้นไปถึง 2 – 3,000บาท ถ้าหากเป็นที่ใกล้เคียงกับตัวตลาดด้วยแล้ว ราคาถึงตั้งแสน ความเจริญก้าวหน้าที่ได้เปลี่ยนแปลงโฉมหน้าบริเวณพื้นที่สองข้างทาง ถนนมิตรภาพเป็นที่ประจักษ์แล้วเป็นอย่างไร ผมก็คิดว่า คงจะเกิดประโยชน์ และมีความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่เช่นเดียวกัน ในบริเวณสองข้างทางสายโคราช – หนองคาย ที่เพิ่งเปิดใหม่นี้" คุณโสฬสกล่าวในที่สุด

บดบดที่ป่าคง ๒ ซ่างถนนสายมิตรภาพ เปลี่ยนแปลงไปเป็นสวนผลไม้ ไร่ข้าวโพด ไร่มันเทศแล้ว โดยเฉพาะชาวไร่สามารถเห็นรายได้ของตนอีกมาก ด้วยการปลูกข้าวโพดอย่างเป็นค่าเป็นกัน

ภาพประกอบ 31 ภาพการประกอบอาชีพ การขายข้าวโพด มันสำปะหลัง ริมถนนสายมิตรภาพในอดีต ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285427120.jpg>

ภาพประกอบ 32 ภาพการประกอบอาชีพ การทำไร่ฝ้าย ริมถนนสายมิตรภาพในอดีต
ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285426734.jpg>

ภาพประกอบ 33 ภาพการทำไร่องุ่น ตำบลปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ริมถนนสายมิตรภาพในอดีต
ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285426959.jpg>

อย่างไรก็ตาม ความเจริญแก่ท้องที่และราษฎรตามที่คุณโสฬสคาดหวังไว้นั้น อาจเป็นสิ่งที่ในอนาคต ซึ่งเราจะต้องคอยดูกันต่อไป แต่ทว่าประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับโดยเห็นประจักษ์อยู่แล้ว นับตั้งแต่ ได้เปิดการสัญจรบนเส้นทางโคราช – หนองคาย ซึ่งสร้างขึ้นใหม่เป็นถนนมาตรฐานเมื่อ

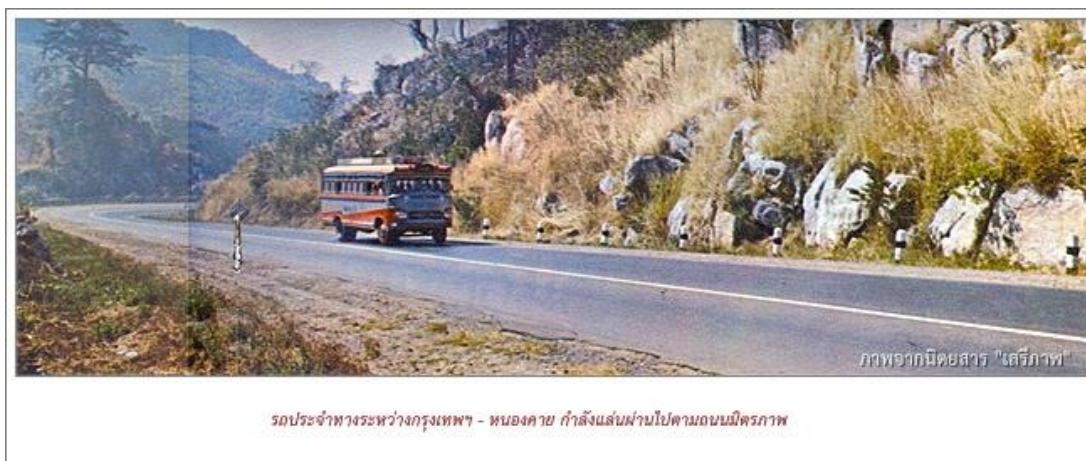
ต้นเดือนพฤศจิกายน ศกก่อนเป็นต้นมานั้น ก็มีอยู่มีใช้น้อย

นายเจริญ ปานทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย เปรียบถนนสายนี้ เหมือนเส้นโลหิตใหญ่ สำหรับบำรุงหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของพื้นที่รูปสามเหลี่ยมซึ่งประกอบเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมี จังหวัดหนองคาย อยู่ทางเหนือสุด นครพนม มุกดาหาร และ อุบลราชธานี อยู่ทางตะวันออก ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และ นครราชสีมา อยู่ด้านใต้"ในพื้นที่รูปสามเหลี่ยมนี้ มีพลเมืองอาศัยทำมาหากินอยู่ถึง 1 ใน 3 ของจำนวนพลเมืองทั้งหมดของประเทศ จึงเห็นได้ว่า ถนนสายนี้สำคัญและมีประโยชน์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ระหว่าง นครพนม อุบล และขอนแก่นนั้น ไม่มีทางรถไฟ การคมนาคม และการขนส่งผลผลิตในท้องที่ ต้องใช้ถนนเป็นเส้นทางย่อยไปเชื่อมโยงกับเส้นทางหลักที่เปิดขึ้นใหม่ทั้งสิ้น อีกประการหนึ่ง เท่าที่เป็นมาแล้ว ปริมาณของผลผลิต หรือสินค้า ในพื้นที่อันกว้างใหญ่นี้ จะส่งออกตลาดได้มากน้อยเท่าใด ย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนตู้รถไฟที่จัดหาได้ ซึ่งไม่ค่อยจะเพียงพอ กับความต้องการเลย การขยายตัวของเศรษฐกิจ จึงถูกจำกัดอยู่เช่นนี้โดยปริยาย ครั้นมามีถนนสำหรับการลำเลียงขนส่งเปิดขึ้นอีกสายหนึ่ง ซึ่งอาจใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และใช้การได้ตลอดทุกฤดูกาลแล้ว ก็นับว่า ได้เปิดหนทางให้เศรษฐกิจของท้องที่ได้ขยายตัวขึ้นอีกเท่าตัวในทันทีทันใดลองคิดดูก็แล้วกันว่า ผลผลิตจากพื้นที่สามเหลี่ยมที่จะต้องลำเลียงโดยเส้นทางสายนี้ มีจำนวนมากน้อยเพียงใด เฉพาะสินค้าที่จะส่งไปเลี้ยงประเทศลาวด้านเดียว ในเดือนหนึ่งๆ ก็เป็นข้าวถึง 30,000 กระสอบ และหมูอีก 2,000 ตัวส่วนของที่จะขนส่งไปยังกรุงเทพฯ มี ข้าว ไม้ ปอ น้ำตาล หมู วัว เป็ด ไก่ บัดนี้ ก็ขนไปกันโดยรถยนต์บรรทุกทุกตามเส้นทางใหม่เป็นส่วนใหญ่แล้วทั้งสิ้น"ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคายให้ทัศนะต่อไปว่า ความสะดวกในการติดต่อคมนาคมของประชาชนก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ที่อำนวยความสะดวกให้เศรษฐกิจเฟื่องฟู เมื่อการเดินทางสะดวกสบาย ผู้คนก็ไปมาหาสู่เพื่อประกอบธุรกิจการงานกันได้มากยิ่งขึ้น การติดต่อค้าขาย จึงขยายตัวออกไปเป็นเงาตามตัว

ภาพประกอบ 34 ภาพการขนส่งออกไปขาย บนถนนสายมิตรภาพในอดีต
ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285427226.jpg>

ปัจจุบันนี้ โคราช ได้กลายเป็นสถานีชุมทางรถยนต์โดยสารแห่งสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะ บริษัท บขส.มีเที่ยวรถวิ่งติดต่อกับ พระนครฯ ถึงวันละ ๓๔ เที่ยว โดยกำหนดออกจาก โคราช ทุกๆ ระยะ 20 นาที สำหรับการเดินทางระหว่าง โคราช – อุดร – หนองคาย นั้น บริษัท บขส. กำหนดการเดินทางระหว่าง โคราช – อุดร ไว้วันละ 10 เที่ยว เที่ยวแรกออกจาก โคราช เวลา 6.00 น. เที่ยวสุดท้าย 19.00 น. จาก อุดร มีรถต่อไปถึง หนองคาย 2 เที่ยว ตามคำเล่าของคุณประกอบ บุญหลง นายสถานี บขส.นครราชสีมา การเดินทางบนเส้นทางเดิมจาก โคราช ถึง หนองคาย ก่อนที่จะได้มีการปรับปรุงสร้างขึ้นมาใหม่ นั้น ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 8 ชั่วโมง ปัจจุบันนี้ รถโดยสารใช้เวลาได้ใน 5 ชั่วโมง"ถ้าจะพูดถึงในทางประหยัด ก็ประหยัดได้อย่างมากมาย" คุณประกอบชี้แจงเพิ่มเติม "เช่นเมื่อก่อน ถนนยังไม่ดี ยางแต่ละเส้นจะทนอยู่ได้ก็ไม่เกิน ๒ เดือน ขณะนี้ ตามสถิติปรากฏว่า ยางที่วิ่งบนถนนเรียบทนทานได้ถึง 6 – 8 เดือน ที่นี้ ลองคิดถึงน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันเครื่องซิครีบ จะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายรายการนี้ลดลงอย่างมากทีเดียว แต่ก่อนรถวิ่งแต่ละเที่ยวต้องผจญกับเรื่องแหวนบหัก เครื่องเหล็กขึ้นนั่นแตก ขึ้นนี้หลุด บ่อยครั้งที่เพลาขาดลงกลางทาง เดียวนี้ รถสาย โคราช – อุดร วิ่งบนทางใหม่มาเกือบสองเดือนแล้ว ยังไม่มีแหวนบหักสักตัวเดียว เนื่องจากเหตุนี้ ทางบริษัทจึงกำลังปลดรถแบบเก่าออกจากงาน เอรารถใหม่ที่ใหญ่กว่า นั่งสบายกว่ามาใช้แทน ผู้โดยสารก็จะเดินทางไปด้วยความสะดวกสบายกว่าแต่ก่อน และถึงที่หมายปลายทางเร็วขึ้นด้วย ระหว่างฤดูนี้ ผู้โดยสารรถทางสาย โคราช – อุดร เต็ม 48 ที่นั่งแทบทุกเที่ยว ซึ่งมากกว่าสมัยที่ทางยังเป็นหลุมเป็นบ่อกว่าเท่าตัว ทั้งนี้ เพราะทางดี ผู้โดยสารรถยนต์ไม่ถูกกระแทกกระทั้นเหมือนแต่ก่อน จึงนิยมเดินทางไปทำธุรกิจหรือไปมาหาสู่กันมากขึ้น”

รถประจำทางระหว่างกรุงเทพฯ - หนองคาย กำลังแล่นผ่านไปตามถนนมิตรภาพ

ภาพประกอบ 35 ภาพรถประจำทางระหว่างกรุงเทพฯ - หนองคาย ที่แล่นผ่านถนนสายมิตรภาพในอดีต

ที่มาของภาพ <https://www.bloggang.com/data/o/owl/picture/1285427367.jpg>

เนื่องจากการขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญในมูลค่าของผลิตผล ไม่ว่าจะในทางกิจกรรม หรืออุตสาหกรรม ถนนดีที่ปลอดภัย สะดวก รวดเร็ว จะช่วยลดทอนมูลค่าของผลิตผล และส่งเสริมให้ผลิตผลเข้าสู่ตลาด และจากตลาดไปถึงผู้บริโภคในราคาที่ย่อมเยา เป็นประโยชน์แก่การลดค่าครองชีพของประชาชน ความจริงข้อนี้ ก็เห็นเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดแจ้งบนทางหลวงสาย โคราช - อุตร แม้ว่าเส้นทางสายนี้จะได้เปิดให้รถยนต์โดยสารระยะสั้นจรไปมา ได้เพียง ๓ เดือนเท่านั้น ช่วงทางระหว่างบ้านไผ่ กับ อุตร เป็นแหล่งที่ราษฎรทำไร่ป่อและไร่อ้อยอย่างเป็นลำเป็นสัน ผู้ทำผลผลิตทั้งสองชนิดจึงได้รับประโยชน์โดยตรงจากถนนสายนี้ นับตั้งแต่การปลูก การแปรสภาพเป็นสินค้า และการลำเลียงสินค้าสำเร็จรูปออกสู่ตลาดเพื่อจำหน่าย"ประโยชน์ประการแรกก็คือ ความสะดวกสบายในการเดินทาง เปิดโอกาสให้พ่อค้ากรุงเทพฯ ได้ขึ้นมาถึงแหล่งผลิตสินค้า" ร.ต.ต.พรหมา ชิกะมูล เจ้าของไร่ป่อที่ ตำบลท่าพระ อธิบายให้ผู้เขียนฟัง "เช่นนี้แล้ว ก็เกิดมีการแข่งขันกันขึ้นระหว่างพ่อค้าที่มาจากกรุงเทพฯ กับพ่อค้าในท้องถิ่น ทำให้ชาวไร่ป่อทั้งหลายหลุดพ้นจากการถูกบีบบังคับของพ่อค้าในท้องถิ่นลงได้มากมาย ยิ่งกว่านั้น เมื่อมีการแย่งซื้อกันขึ้น ชาวไร่ป่อก็ขายป่อของเขาได้ด้วยราคาที่ดีกว่าเดิม ราคาป่อไม่ถูกกดเหมือนเมื่อครั้งมีพ่อค้าท้องถิ่นเป็นเจ้าของตลาดอยู่ฝ่ายเดียว"

ประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง คือ การขนส่ง ค่าเสียหายในด้านนี้ ลดลงถึง 30 - 40 เปอร์เซ็นต์ โดยมากเราปลูกป่อกันในที่ๆ ห่างจากสองข้างทางถนนสายนี้ระหว่าง 1 ถึง 2 หรือ 3 กิโลเมตร เมื่อต้นป่อแก่ตัดได้แล้ว เราจะต้องขนเอาไปแช่น้ำในห้วย หนอง คลอง บึง หรือแหล่งน้ำที่ใกล้ที่สุด เพื่อที่จะพอกป่อก่อนที่ถนนใหม่จะสร้างเสร็จ รถยนต์สำหรับขนป่อออกจากไร่ไปสู่อู่แหล่งน้ำมีอยู่จำกัด จำนวนบริการมีน้อย แต่ความต้องการมีมาก จึงเป็นธรรมดาที่สมัยนั้น พวกชาวไร่ถึงกับต้องไปเที่ยวอ้อนวอนเจ้าของรถให้ตกลงมาช่วยรับจ้างบรรทุกป่อของตนออกจากไร่ ราคาจ้างสมัยนั้นคิดเฉลี่ยแล้วก็ตก

100 บาทต่อเที่ยวคันรถ แคมเปญของปอยยังต้องวางเงินมัดจำเสียอีกด้วย แต่ปัจจุบันนี้เรื่องกลับเปลี่ยนแปลงไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือทีเดียว เพราะพอลถนนใหม่เปิดก็มีรถยนต์บรรทุกเพิ่มขึ้น เยอะแยะ เรื่องจึงโอะละพ้อ

เดี๋ยวนี้พวกเจ้าของรถกลับตกเป็นฝ่ายไปเที่ยวอ้อนวอนเจ้าของไร่ให้จ้างตน แทนที่จะไปให้ งานแก่เจ้าอื่น ค่าบรรทุกคงเหลือเที่ยวรถละ 50 บาท สำหรับไร่ที่ใกล้ถนน 60 – 65 บาท สำหรับไร่ที่ไกลออกไป แคมเปญบรรทุกก็ยังไม่เอาลวงหน้า จะขอรับเอาต่อเมื่อเจ้าของปอได้ขายปอไปแล้วอีกด้วย การลดทอนค่าไสหุ้ยตั้งข้างต้นนี้ ก็แผ่ขยายไปถึงชาวไร่อ้อยเช่นเดียวกัน ตามคำบอกเล่าของมิสเตอร์ เค.อันโต ผู้จัดการโรงงานน้ำตาลของบริษัท ชิบาโต (ประเทศไทย) จำกัด ที่อำเภอกุมภวาปี ปรากฏว่า เมื่อถนนยังไม่ดี ชาวไร่อ้อยต้องเสียค่าขนอ้อยไปส่งโรงงาน 44 บาทต่อตัน ครั้นเปิดถนนแล้ว ค่าไสหุ้ย รายการนี้ลดลงเหลือเพียง 35 บาทเท่านั้น เกี่ยวกับกิจการของโรงงานน้ำตาลเองนั้น มิสเตอร์อันโต กล่าวไว้ว่า ถนนใหม่ทำให้อุปสรรคในด้านขนส่งปลาสนาการไปหมดเหมือนปลิดทิ้ง

ครั้งเมื่อกำลังสร้างโรงงานใหม่อยู่นั้น การขนส่งเครื่องจักรและวัสดุก่อสร้างอื่นๆ จำเป็นต้อง พึ่งทางรถไฟเป็นส่วนใหญ่ แต่กว่าจะขอตู้ได้แต่ละหลังก็แทบเลือดตากระเด็น"ขอตู้แต่ละครั้ง ผมต้อง ไปเที่ยวกราบไหว้ท่านพวกเจ้าหน้าทีรถไฟมากมายหลายท่าน ตั้งแต่กรุงเทพฯ ปลายทางตะมาจนถึง สถานีปลายทาง ขอไป 10 หลัง จะได้อย่างมากก็สัก 2 – 3 หลัง"มิสเตอร์อันโต ว่า"เหตุการณ์ได้ เปลี่ยนแปลงไปหมดแล้ว บัดนี้ รถยนต์บรรทุกทั้งของโรงงานเอง และของบริษัทรับเหมาขนส่งสามารถ แล่นมาถึงโรงงานเลยทีเดียว ไม่ต้องถ่ายเท หรือ ขนย้ายสินค้าที่สถานีรถไฟอีกเป็นทอดสองทอดตั้งแต่ ก่อน ค่าขนส่งน้ำตาลไปกรุงเทพฯ ทางรถไฟ คิดเป็นเงิน 17.50 บาทต่อกระสอบ ปัจจุบันค่าขนส่งทาง รถยนต์เหลือไม่ถึง 15.00 บาท"ที่จังหวัดอุดรธานี มีบริษัทขนส่งเอกชนอยู่หลายบริษัท ที่ดำเนิน กิจการรับขนส่งสินค้าขึ้นล่องระหว่าง กรุงเทพฯ กับจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริษัท เหล่านี้ ใช้รถยนต์บรรทุกเป็นพาหนะทั้งสิ้น บรรดาผู้จัดการของบริษัทดังกล่าว ต่างก็รับรองเป็นเสียง เดียวกันว่า นับแต่ได้เปิดทางสาย โคราช – หนองคาย ที่สร้างขึ้นใหม่ให้ยวดยานสาธารณะเดินได้แล้ว กิจการขนส่งบนทางหลวงได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างกว้างขวาง อำนวยประโยชน์ให้แก่การฟื้นฟู เศรษฐกิจของภาคนี้ได้อย่างไม่อาจประมาณได้ทีเดียว ข้อแรกก็คือ ถนนดีทำให้ประหยัดรายจ่ายในการ ขนส่งลงได้เป็นอันมาก นอกจากนี้ยังได้รับความสะดวกในการดำเนินกิจการโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับ กำหนดเวลาการออกรถ หรือหยุดรถอย่างเช่นบริการขนส่งทางรถไฟ เมื่อมีเหตุเร่งด่วนอย่างไร ก็วิ่งรถ ออกไปได้ทันที ไม่ต้องรอให้เสียเวลา นับว่ารวดเร็วและสะดวกที่สุด เมื่อกล่าวถึงเรื่องการประหยัด รายจ่าย ผู้จัดการบริษัทขนส่ง ก็เล่าเรื่องท้าวถึงความหลังว่า เมื่อครั้งถนนยังเป็นหลุมเป็นบ่อ หรือไม่ก็ โคลนตมนั้น รถบรรทุกมักจะประสบอุบัติเหตุไม่เว้นแต่ละเที่ยว ไม่ยางแตกก็แหวนหัก หรือมิฉะนั้นก็ เพลาขาด เหล่านี้เป็นพื้น ถ้าหากไม่มีเหตุเภทภัยอันใด รถจะทำเวลาจากกรุงเทพฯ ถึงอุดร ในเวลา 20 ชั่วโมง ในช่วงเวลาที่ใช้ถนนใหม่นี้ ข้อขัดข้องดังกล่าวได้ปลาสนาการไปสิ้น รถบรรทุกจาก กรุงเทพฯ

จะถึง อุดร ภายใน ๑๒ ชั่วโมงเป็นอย่างช้า อย่างดีเคยทำได้ใน 10 ชั่วโมง

"คุณลองคำนวณดูเอาเองก็ได้ครับว่า ประหยัดลงได้เท่าไร" ผู้จัดการคนหนึ่งกล่าว "ข้าของก็ไม่เสียหาย ย่นทั้งเวลาและลดการสิ้นเปลืองน้ำมันและการสึกหรอ ตลอดจนการบำรุงรักษาอีกด้วย" เหล่านี้ ทำให้รายจ่ายในการดำเนินงานลดลงเป็นอันมาก ซึ่งประโยชน์ดังกล่าวในที่สุดก็ไปตกแก่ผู้ใช้บริการขนส่ง คือราษฎรผู้ผลิตสินค้าทางเกษตรกรรม และ พ่อค้าพาณิชย์ที่ดำเนินการค้าขายตลอดพื้นที่นี้

ทั้งนี้เพราะเหตุว่า เมื่อค่าใช้จ่ายลดลง บริษัทขนส่งต่างๆ ก็ลดค่าระวางบรรทุกลงมาด้วยเป็นลำดับ เป็นการแข่งขันในเชิงการค้ากันไปในตัว เมื่อเปรียบกันแล้ว ค่าบรรทุกสินค้าระหว่าง อุดร - กรุงเทพฯ สมัยเมื่อถนนยังไม่ดี ตกกิโลกรัมละ 18 สตางค์ ปัจจุบันเหลือเพียง 12 สตางค์ ชาวไร่ชาวนาที่อาศัยทำมาหากินอยู่สองข้างทางถนนสายนี้ จึงสามารถส่งผลิตผลของตนออกสู่ตลาดในราคาถูกกว่าเดิม ผู้จัดการบริษัทขนส่งแห่งหนึ่งชี้แจงเพิ่มเติมว่า ทันทีที่ค่าระวางสินค้าลดลง ความเคลื่อนไหวก็ได้ดำเนินไปตามหลักเศรษฐกิจอย่างสุดเหวี่ยง คือเมื่อค่าบรรทุกถูกลง ปริมาณสินค้าที่ส่งออกตลาดก็เพิ่มเป็นเงาตามตัว จนกระทั่งบัดนี้ ทางบริษัทเขาและของคนอื่นๆ ด้วย จำต้องเพิ่มจำนวนรถบรรทุกสำหรับการลำเลียงขนส่งสินค้าดังกล่าวถึง ๔๐ เปอร์เซ็นต์ คือแต่ก่อนบริษัทของเขาจะมีรถวิ่งอยู่ 40 คัน ขณะนี้ต้องเพิ่มเป็น 70 คันแล้ว นับว่าถนนที่ได้อำนวยประโยชน์ให้แก่บุคคลในอาชีพต่างๆ ได้ทั่วถึงกัน

ปัจจุบันนี้ ผลิตผลสำคัญ ที่ส่งออกสู่ตลาดจากพื้นที่นี้ ได้แก่ ของป่า ไม้ ข้าว ปอ น้ำตาล หมู สัตว์ปีก และวัวควาย สินค้าเหล่านี้จะถูกรวบรวมนำขึ้นบรรทุกและออกจากต้นทางในตอนเย็น คันหนึ่งๆ บรรจุสินค้าเป็นน้ำหนัก 10 ตัน รถจะวิ่งตลอดคืน พอรุ่งเช้าก็เข้าถึงตลาดปลายทางในพระนคร ขาขึ้นจากกรุงเทพฯ สินค้าบรรทุก มีเครื่องอุปโภคบริโภคและวัสดุก่อสร้าง เช่น ซีเมนต์ เหล็กเส้น และสังกะสีลูฟูก เป็นต้น

โดยเฉพาะสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างนี้ มีการลำเลียงต่อไปยังประเทศลาวเพิ่มมากขึ้นตามลำดับทั้งนี้เพราะ ขนส่งทางรถยนต์ไม่จำเป็นต้องมีการยกย้ายถ่ายเทสินค้าสองครั้งสามครั้ง อย่างเช่นบรรทุกไปตามทางรถไฟ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับการถ่ายเทด้วย จึงนับได้ว่า ทางหลวงสาย โคราช - หนองคาย นี้ นอกจากจะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจและความอยู่ดีกินดีของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยแล้วยังอำนวยประโยชน์เปรียบประดุจเส้นโลหิตใหญ่ไปหล่อเลี้ยง การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศลาว อันเป็นประเทศเพื่อนบ้านอีกโสดหนึ่งด้วย (ค้นเมื่อวันที่ 22 ม.ค 2561

<https://www.bloggang.com/viewdiary.php?>

จากสิ่งที่กล่าวมานั้นในความเป็นประวัติศาสตร์ของ พื้นที่ในแต่ละยุคสมัยได้อธิบายถึง พัฒนาการของการค้าอยู่ของ มนุษย์ซึ่งมีเรื่องเล่าของการเดินทาง ในการเดินทางย่อมมี วัฒนธรรม มี เรื่องเล่า มีความทรงจำมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ถูก บรรจุอยู่ในพื้นที่ ความหมายดังกล่าวจะถูกบรรจุไว้ใน พื้นที่ ต่างๆ นานา เพราะฉะนั้นพื้นที่ในการเดินทาง ปัจจุบันได้ถูก นำมาใช้ในบางสถานการณ์ รวมทั้ง การถูกดึงมาใช้อธิบายใน มิติของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

4. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ประวัติศาสตร์การตั้งเมืองขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับถนนสายมิตรภาพ เส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต

เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อระหว่างประเทศไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีความสำคัญ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเส้นทางหนึ่งคือ เส้นทางที่ผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยผ่านจังหวัดต่างๆ หลายจังหวัดไปยังเวียงจันทน์ โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ผ่านนนทบุรี ปทุมธานี ออยุธยา สระบุรี ลพบุรี นครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย ก่อนจะข้ามแม่น้ำโขงไปยังเมืองเวียงจันทน์ เมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่า เส้นทางสายนี้เคยเป็นเส้นทางติดต่อกันมาตั้งแต่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยทวารวดี ดังปรากฏหลักฐานว่ามีชุมชนกระจายอยู่ตามเส้นทางนี้ เช่น แหล่ง โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่โป่งมะนาว จ. ลพบุรี แหล่งโบราณคดีบ้านกุดโง้ง จ.ชัยภูมิ พระพุทธบาท บัวบาน-พระพุทธบาทบัวบก และอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จ.อุดรธานี เป็นต้น นอกจากนี้เส้นทาง ดังกล่าวยังใช้เป็นเส้นทางเดินทาง ระหว่างไทยไปเวียงจันทน์ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

4.1 ประวัติศาสตร์การตั้งเมืองขอนแก่น ชุมชน สังคมในอดีต จากเรื่องเล่าของคนเก่าแก่เล่าต่อๆมาและตามการสันนิษฐานและเอกสารทางวิชาการ พอได้ความว่ารกรากของเมืองขอนแก่นนี้ ก่อนสมัยกรุงเทพฯ คงเคยเป็นเมืองมาก่อนแล้ว แต่ตัวเมืองไม่ได้ตั้งอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น ปัจจุบันนี้ แต่ในเขตจังหวัดขอนแก่นปรากฏว่ามีปูรงศ์เจดีย์โบราณวัตถุและพระพุทธรูปหินอ่อนอยู่ในเขตแคว้นของเมืองนี้ อนุมานได้ว่ามีอายุมาก่อน พ.ศ. 2334 เช่นเจดีย์สถานที่บ้านขามทองที่อำเภอน้ำพอง เข้าใจว่าคงเป็นที่ตั้งเมืองมาก่อนสมัยขอมเรื่องอำนาจ เพราะเป็นสถานที่สำคัญเป็นที่มาของนามเมืองขอนแก่น การตั้งเมือง ได้ย้ายกันไปมาหลายครั้งหลายหนเป็นประวัติการณ์ คือ แรกเมื่อ จุลศักราช 1157 ปีมะเส็ง พ.ศ. 2340 ในรัชกาลที่ 1 กรุงเทพฯ เพี้ยเมืองแพน (ศักดิ์ ต้นสกุล “แสนอ พระ”) ซึ่งเป็นหลานเจ้าแก้วมงคล (หรือเจ้าแก้วบุษมก็เรียก) ผู้เป็นต้นตอของเมืองร้อยเอ็ดและเมืองสุวรรณภูมิ ดังได้กล่าวไว้ในประวัติเมืองร้อยเอ็ดนั้นแล้ว เวลานั้นเพี้ยเมืองแพนอยู่ที่บ้านชีโล้น แขวงเมืองสุวรรณภูมิ เห็นเมืองแสนได้เป็นเจ้าเมืองชนบทก็อยากจะเป็นกับเขาบ้าง จึงได้เกลี้ยกล่อมผู้คนตัวเล็กได้ราว 300 คน แล้วเข้าหาเจ้าพระยานครราชสีมา เจ้าเมืองนครราชสีมากราบเรียนชี้แจงความประสงค์ที่ตนประสงค์อยากจะเจ้าเมือง และเมื่อได้เป็นเจ้าเมืองแล้วก็จะขอขึ้นเมืองนครราชสีมา

เจ้าพระยานครราชสีมาจึงมีบอกกราบทูลพระกรุณาเข้าไปยังกรุงเทพฯ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เพี้ยเมืองแพนเป็นที่ “พระนครบริรักษ์บรมราชภักดี” เจ้าเมือง ยกบ้านบึงบอน เป็นเมืองขอนแก่นขึ้นเมืองนครราชสีมา ตามที่เจ้าพระยานครราชสีมาขอไป เวลานั้นพระนครบริรักษ์ฯ ยังมิได้ย้ายเมืองมาตั้งที่บึงบอนตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ คงอยู่ที่บ้านดอนตะเทียม (หรือดอนกระยอม) เวลานั้นอยู่ในแขวงเมืองชนบท ซึ่งปัจจุบันอยู่ในท้องที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นเหตุที่ขนานนามเมืองว่า ขอนแก่น นั้นเล่าต่อๆ กันมาว่า ที่บ้านขามใหญ่ซึ่งเป็นเขตขึ้นกับบ้านชีโล่น มีต้นมะขามใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง อับเฉาตายยืนต้นมานานแล้ว กลับมีใบเจริญงอกงามขึ้นอีก ชาวบ้านเห็นเป็นอัศจรรย์จึงมาพร้อมกันก่อเจดีย์ครอบต้นมะขามนั้นไว้ โดยบรรจุพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ๘ บทไว้ในเจดีย์นั้นเรียกว่า “พระเจ้าแก้วองค์” เจดีย์ที่ปรากฏทุกวันนี้ซ่อมแซมขึ้นใหม่ ในปัจจุบันจึงมีรูปไม่เหมือนเดิม คือเดิมเป็นรูปปราสาท เมื่อก่อเจดีย์เสร็จแล้วจึงเรียกกันต่อมาว่า เจดีย์ขามแก่น หากจะจัดเข้าไปในลักษณะเจดีย์ซึ่งมีอยู่ 4 อย่าง คือพระธาตุเจดีย์ บริโศคเจดีย์ พระธรรมเจดีย์ และอุเทสิกเจดีย์แล้ว เจดีย์ขามแก่นนี้ก็จัดอยู่ในลักษณะ “พระธรรมเจดีย์” ถือเป็นปูชนียสถานสำคัญ มีพิธีเคารพสักการะในวันเพ็ญเดือน 6 ของทุกๆ ปี อาจจะมีเอานิมิตอันนั้นมาตั้งเป็นนามเมือง คือ เมืองขอนแก่น ก็ได้ ต่อมาเลยเรียกเพี้ยนไปเป็น เมืองขอนแก่น จนถึงทุกวันนี้แต่ก็ไม่มีหลักฐาน เมืองขอนแก่นหรือจังหวัดขอนแก่น เป็นเรื่องที่ขบคิดกันมานานจนพากันเปลี่ยนชื่อเมืองขอนแก่นไปเป็นชื่ออื่น

เมื่อพ.ศ. 2505-2506 แต่ เดชะบุญ ฟ้าดินยังเป็นใจให้ ขอนแก่น ยังสถิตอยู่ในแผ่นดินไทยอีกวาระหนึ่ง ครั้ง พ.ศ. 2356 (ปลายรัชกาลที่ 1 กรุงเทพฯ) จะเนื่องด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ ได้ย้ายเมืองจากดอนกระยอมไปตั้งที่บ้านดอนพันชาติ ในท้องที่ตำบลแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัยเดี๋ยวนี้ ในอดีต พ.ศ. 2369 เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เมื่อปราบกบฏราบคาบแล้วโปรดเกล้าฯ ยกบ้านกู่เวียง ขึ้นเป็นเมืองภูเวียง ขึ้นกับขอนแก่น แต่ไม่ปรากฏในตำนานว่าโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดเป็นเจ้าเมือง กรมการ ฯลฯ บ้านกู่เวียงหรือภูเวียงนี้ ตั้งอยู่ในภูเขากู่เวียง ค่อนข้างเขาไปทางทิศตะวันตก เพราะในบริเวณเขาภูเวียงด้านในเป็นที่ราบ ทำนาได้ มีเนื้อที่ประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร แล้วก็มีเทือกเขาล้อมรอบเป็นของดั่งมีทางเกวียนทางรถยนต์เข้าออกได้ทางเดียวตรงช่องบอง โดยแยกจากทางหลวงสายขอนแก่น-ชุมแพ กม. ที่ 47 เป็นทางยาว 30 กม. ตรงที่ปากช่องบองมีศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่ง ใครผ่านไปผ่านมาต้องแสดงความเคารพ คนเก่าแก่ที่ภูเวียงเล่าต่อๆ มาว่าครั้งเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นแม่ทัพปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เมื่อปราบกบฏสงบแล้วจะเป็นฝ่ายข้าศึกหรือนายทัพนายกองเจ้าเมืองกรมการต่างๆ ที่ไปเข้ากับฝ่ายกบฏจะตัวได้จะต้องถูกลงโทษอย่างหนักตามกฎหมาย คือต้องตายอย่างทรมาณ สถานที่ลงโทษนี้ คือที่ปากช่องนี้เอง ดังนั้นจึงถือกันว่าเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์สืบต่อมาจนเดี๋ยวนี้ เหตุที่ทางการเข้าไปตั้งบ้านเมืองที่หุบเขากู่เวียงนี้ ได้ความว่า เวลานั้นโจรผู้ร้ายชุกชุมเมื่อหลบหนีไปที่ช่องสุ่มในภูเขานี้ ยากแก่การสืบจับและปราบปรามจึงได้ไปตั้งเมืองในเขตดังกล่าวแล้ว

ครั้งต่อมาเมื่อไม่นานมานี้ จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเวียงออกมาตั้งที่บ้านนาแก่นเหลือง ตำบลบ้านเรือ ห่างจากทางหลวงในสายเดียวกันที่เข้าไปในภูเวียง (ตำบลในเมือง) 18 กม.

พ.ศ. 2381 (ในรัชกาลที่ 3) เมืองขอนแก่นได้ถูกย้ายจากบ้านดอนพันชาดมาตั้งที่ริมบึงบอนหนองเหล็ก ตะวันตกบ้านโนนทันคือที่เรียกบ้านเมืองเก่าเดี๋ยวนี้

พ.ศ. 2398 (ในรัชกาลที่ 4) กลับย้ายเมืองขอนแก่นไปตั้งปากบึงบอน (หรือบึงแก่นนครที่เรียกกันในปัจจุบัน) ตะวันออกคือที่บ้านโนนทันเดี๋ยวนี้

พ.ศ. 2310 ย้ายอีก ครั้งนี้ไปตั้งอยู่ที่บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่าริมน้ำชีตะวันออก ห่างจากตัวจังหวัดปัจจุบันประมาณ 8 กิโลเมตร

สมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2434 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าอน้อยยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมนาดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่หัวเมืองลาวพวน (ที่เปลี่ยนมาจากหัวเมืองฝ่ายเหนือ) ตอนเสด็จผ่านเมืองแขวนขอนแก่น ได้ประทับแรมที่บ้านท่อม 1 ราตรี เพราะเส้นทางคมนาคมหรือทางม้าโคเควียนแต่ก่อนจากนครราชสีมาต้องผ่านมาทางเมืองชนบท-บ้านท่อมไปหนองคาย และก็ในสมัยนั้นเมืองขอนแก่นได้โอนสังกัดจากนครราชสีมาขึ้นต่อข้าหลวงใหญ่ หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือแต่ พ.ศ. 2433 แล้วทรงเห็นว่าบ้านท่อมทำเลดีมีผู้คนหนาแน่นใกล้เส้นทางไปมาในสมัยนั้น จึงโปรดให้ย้ายเมืองขอนแก่นจากบ้านดอนบมไปตั้งที่บ้านท่อม กิโลเมตรที่ 13 เดียวนี้ครั้งต่อมาภายหลังราว พ.ศ. 2442 กันดารน้ำไม่เหมาะสมที่จะตั้งเป็นเมืองใหญ่ต่อไป จึงโปรดฯ ให้ย้ายกลับมาตั้งที่บ้านเมืองเก่าศาลากลางจังหวัดตั้งตรงโรงต้มกลั่นสุราขอนแก่นเดี๋ยวนี้

สมัยพระยาศรีสุริยราชวรานุวัต (โพธิ) พ.ศ. 2451 เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลอุดร สมัยจัดการปกครองเป็นบริเวณ จึงได้ย้ายศาลากลางเมืองขอนแก่นมาตั้งที่บ้านพระลับ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น คือ ที่ตั้งศาลากลางเก่าที่ยกให้เป็นที่ทำการเทศบาลเมืองขอนแก่นเดี๋ยวนี้ จนถึงระหว่าง พ.ศ. 2507-2508 สมัยจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีประเทศไทย ได้ย้ายศาลากลางจังหวัดมาสร้างใหม่สง่างามที่สนามบินเก่า ห่างจากที่เดิมประมาณ 2,000 เมตร เรียกว่า “ศูนย์ราชการ” แต่โครงการสร้างผังเมืองขอนแก่นใหม่นี้ ก็สืบต่อเนื่องมาจากจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี เริ่มก่อนแล้ว เมื่อท่านได้ถึงอสัญกรรมไป เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 แล้วก็เป็นที่ของท่านนายกฯ ใหม่ดำเนินการสืบต่อให้สมกับที่เมืองขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะได้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

เมื่อทางการได้ประกาศยุบเลิก บริเวณ เปลี่ยนเป็น เมือง หรือ จังหวัด ในกาลต่อมาแล้ว จังหวัดขอนแก่นจึงมีอำเภอปกครองในปัจจุบัน (พ.ศ. 2512) 11 อำเภอ กับ 1 กิ่งคือ 1.อำเภอเมืองขอนแก่น (สมัยหนึ่งเรียกอำเภอพระลับ กลับมาเรียกอำเภอขอนแก่นตามเดิมตามประกาศกฤษฎีกาในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2481) 2. อำเภอมัญจาคีรี 3. อำเภอบ้านไผ่ (เดิมตั้งอยู่ที่ชนบทเมื่อทางรถไฟผ่านบ้านไผ่ มีผู้คนหนาแน่นเป็นที่รวมหลายจังหวัด จึงย้ายว่าที่ว่าการอำเภอออกมาตั้งที่บ้านไผ่จนถึงทุก

วันนี้ ชื่ออำเภอชนบทก็หายไป) 4. อำเภออุเวียง 5. อำเภอพล 6. อำเภอน้ำพอง 7. อำเภอชุมแพ กิ่ง
อำเภอศรีชมภู 8. อำเภอกระนวน 9. อำเภอหนองสองห้อง 10. อำเภอหนองเรือ 11. อำเภอชนบทมี
เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 15895 ตารางกิโลเมตร มี 115 ตำบล มีวัด 1,082 วัด มีพลเมือง 961,143
คน

ขอนแก่นได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากโดยเฉพาะเมื่อส่วนกลางกำหนดให้ขอนแก่นเป็นเมือง
ศูนย์กลางของการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่ความทันสมัย ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจไม่น้อย
ไปกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็คือปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองขอนแก่น โดยเฉพาะใน
มิติของวัฒนธรรมสาธารณะอันเป็นพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ท้องถิ่น และโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้
เทศบาลนครขอนแก่นได้คิดที่จะใช้วัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาเมืองซึ่งส่วนหนึ่งของ
โครงการดังกล่าวคือการเลือกวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องสินไซมาเป็นพื้นที่สำหรับการสร้าง “ฐานที่มั่น
ทางวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย”

ภาพประกอบ 36 แผนที่จังหวัดขอนแก่น

ที่มาข้อมูล : <https://sites.google.com/site/tangkapom/naeana-canghwad/4-xanakhet-tidtx?tmpl=1>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

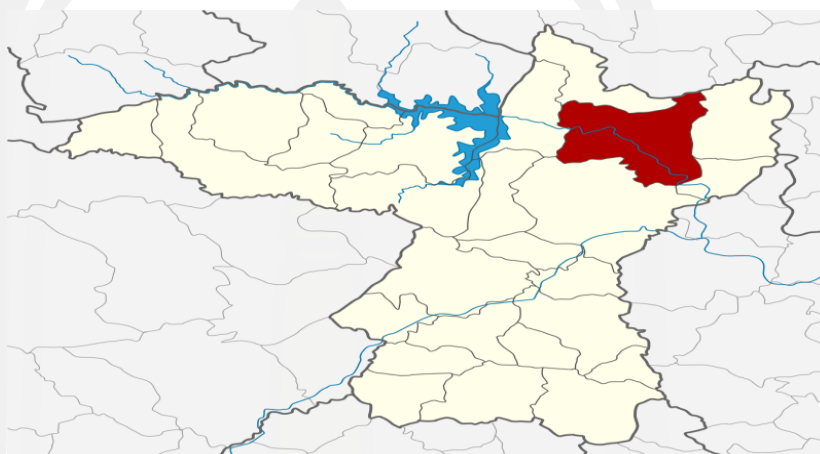
เทศบาลเป็นระบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีหรือแนวคิดในการ
กระจายอำนาจทางการปกครองในลักษณะของการให้อำนาจแก่ประชาชน (Devolution) เป็นการ
กระจายอำนาจทางการเมือง (Political Power) และอำนาจในการบริหาร (Administrative

Power) เป็นระบบการปกครองที่จะมีส่วนในการส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง(Political Participation) และไม่เพียงแต่เท่านั้น เทศบาลเป็นระบบการปกครองที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนเมือง (Urban Area) และโดยนัยนี้ เทศบาลจึงเป็นองค์กรทางการเมืองท้องถิ่นที่สำคัญที่จะมีส่วนต่อการสร้างเสริมความมั่นคงแห่งชาติและสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีสถาบันทางการเมือง การปกครองอันสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองเศรษฐกิจสังคม และยังมีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นอนุกรรมการวัฒนธรรมโดยตำแหน่งและทำหน้าที่บริหารนโยบายสาธารณะด้วยกลไกของระบบราชการซึ่งแม้ว่าสังคมไทยจะมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาอยู่เป็นระยะๆ แต่โดยทั่วไปฐานะของราชการจะมี 2 แบบคือ ในฐานะสถาบันหลักของการพัฒนาประเทศ และในฐานะเครื่องมือของรัฐเพียงแต่ทำที่ของรัฐในบริบทที่ประชาคมโลกเรียกร้องให้กระจายอำนาจนั้นทำให้รัฐต้องเปิดพื้นที่ให้กับความเป็นท้องถิ่นมากขึ้นดังนั้นก็เห็นได้ว่าชุมชนเมืองหลักของไทยในทุกภาคต่างตื่นตัวกับการผลิตสร้างและจัดแสดงความเป็นท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆไม่ว่าจะเป็น พิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑ์ นิทรรศการ การจัดงานประเพณีเฉลิมฉลองเทศกาลประจำจังหวัด และการแสดงสัญลักษณ์ที่สื่อเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นต้น

ในระยะประมาณปี 2524 เป็นต้นมา กรมการปกครองได้จัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่นขึ้นมาช่วยแนะนำศึกษาให้ความรู้เทศบาลในด้านการพัฒนาเมืองหลักกำหนดนโยบายและการวางแผนการสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการ สังคม การพัฒนาชุมชนแออัด การพัฒนาอาชีพ การกำจัดขยะโดยการแยกขยะ การให้เอกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเทศบาล ฯลฯ ภายใต้การช่วยเหลือทางการเงิน จากองค์กร UNICEF ,UNDP , USALD, GTZ และองค์กร LIFE เป็นต้น (แก้วตา จันทรานุสรณ์, 2550 : 70-75)

4.2 อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ริมทางหลวงสายมิตรภาพ (ขอนแก่น-อุดรฯ-หนองคาย) เดิมเป็นหนึ่งใน 5 อำเภอ ของเมืองขอนแก่นในอดีต คือ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอน้ำพอง อำเภอชนบท อำเภอภูเวียง และอำเภอพล เป็นอำเภอที่สำคัญในด้านทิศเหนือของตัวจังหวัดขอนแก่น มีแม่น้ำพองไหลผ่าน ถือเป็นสายเลือดที่หล่อเลี้ยงขาน้ำพองในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ในอดีตมีการคมนาคมที่ขนส่งสินค้าตามลำน้ำพอง เข้าสู่จังหวัดอุดรธานีผ่านอำเภอนโนนสะอาดอำเภอกุมภวาปี อำเภอเมืองอุดรธานีโดยซื้อถนน ช่วงที่ผ่านเทศบาลนครอุดรธานีมีชื่อว่า “ถนนทหาร” จากนั้น ออกจากตัวเมือง และผ่านอำเภอเพ็ญเป็นอำเภอสุดท้ายของ จังหวัด ต่อมาเส้นทางได้เข้าสู่จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัด สุดท้าย ผ่านอำเภอสระใครแล้วสิ้นสุดที่อำเภอเมืองหนองคาย เมื่อใกล้ถึงเทศบาลเมืองหนองคายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 จะแยกไปเป็นทางโททางด้านซ้าย ซึ่งเป็นถนนเลียบเมืองที่ ก่อสร้างขึ้นมาใหม่ โดยไปสิ้นสุดที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ในตำบลมีชัย ส่วนสายเข้าเมืองที่เป็นทางเอก ปัจจุบันเป็น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 233จะไปสิ้นสุดที่

ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 212 หน้าศาลากลางจังหวัดหนองคาย ระยะทาง 7 กิโลเมตร หลัก
กิโลเมตรของถนนมิตรภาพ ปัจจุบันเริ่มต้น กิโลเมตรที่ 0 ที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งเดิมจะนับกิโลเมตรที่ 0
จาก กรุงเทพมหานครตามหลักกิโลเมตรของถนนพหลโยธิน ถนน มิตรภาพตลอดสาย มีระยะทาง
ทั้งสิ้น 508 กิโลเมตร แต่ถ้าหาก นับเลขหลักกิโลเมตรตามถนนพหลโยธินจากกรุงเทพมหานคร ขึ้นมา
จะมีระยะทางรวมทั้งสิ้น 615 กิโลเมตร

ภาพประกอบ 37 แผนที่อำเภอน้ำพอง

ที่มาข้อมูล : <https://th.wikipedia.org/wiki/g>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

4.3 การสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ในชื่อ โครงการน้ำพอง เมื่อ พ.ศ. 2503 โดยได้รับความ
ร่วมมือจากกองทุนพิเศษแห่งสหประชาชาติ ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.
2507 ดำเนินการสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2508 และเนื่องจากบริเวณที่สร้างเขื่อน มีลักษณะภูมิ
ประเทศเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านช่องเขาทั้งสอง ซึ่งแม่น้ำพองดูเหมือนอุกหนัก ชาวบ้านจึงเรียกเขื่อนนี้
ว่า เขื่อนพองหนัก ตามชื่อดั้งเดิมของบริเวณนี้ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระ
ปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเจ้านครราชสีมาเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณ
วดี (ฐานันดรศักดิ์ในขณะนั้น) ไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อน พระราชทานชื่อเขื่อนนี้ว่า เขื่อนอุบลรัตน์
เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งที่สองของประเทศไทย ซึ่งสร้างขึ้นถัดจากเขื่อนภูมิ
พล และเป็นเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขื่อนอุบล
รัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และ ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ปิดกั้น
แม่น้ำพองสาขาย่อยของแม่น้ำชี ตัวเขื่อนเป็นหินถมแกนดินเหนียว ยาว 885 เมตร สูง 32 เมตร สัน
เขื่อนกว้าง 6 เมตร อ่างเก็บน้ำมีความจุ 2,263 ล้านลูกบาศก์เมตร ผลิตไฟฟ้าได้ 55 ล้านกิโลวัตต์-
ชั่วโมง

เขื่อนอุบลรัตน์ ตั้งอยู่ตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น เป็นเขื่อนหินทิ้งแกนดินเหนียว เขื่อนอุบลรัตน์เป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งที่สองของประเทศไทย ซึ่งสร้างขึ้นถัดจากเขื่อนภูมิพล เป็นเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งที่สองของประเทศไทยต่อจากเขื่อนภูมิพล สร้างปิดกั้นแม่น้ำพอง ตรงบริเวณที่เรียกว่า "พองหนีบ" ตำบลโคกสูง อำเภอน้ำพอง (ปัจจุบันเป็นอำเภออุบลรัตน์) จังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากตัวจังหวัดขอนแก่น ประมาณ 50 กิโลเมตร โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2507 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2509 โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (ฐานันดรศักดิ์ในขณะนั้น) ไปทรงประกอบพิธีเปิดเขื่อน เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2509 ทรงพระราชทานชื่อเขื่อนนี้ว่า “เขื่อนอุบลรัตน์”

ความเป็นมาของเขื่อนอุบลรัตน์ ระหว่างวันที่ 20 – 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 ผู้เชี่ยวชาญจาก 4 ประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนามใต้ โดยความสนับสนุนของคณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งเอเชียและตะวันออกเฉียงไกล (ECAFE) ได้ประชุมหารือกันเกี่ยวกับการพัฒนาลุ่มน้ำโขงตอนล่างเพื่อประโยชน์ในด้านการชลประทาน การผลิตกระแสไฟฟ้า การประมง และการป้องกันอุทกภัย ที่ประชุมได้ให้ผู้แทนทุกฝ่ายเสนอให้รัฐบาลทั้ง 4 ประเทศ ภายใต้ความอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ (United Nations) คณะกรรมการฯ ได้ลงมติว่าใน 4 ประเทศ ที่ร่วมงานกันนี้ จะดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำประเทศละ 2 สาขา ซึ่งสำหรับประเทศไทยเราได้เสนอโครงการน้ำพอง (ปัจจุบันคือ เขื่อนอุบลรัตน์) และโครงการน้ำพุง (ปัจจุบันคือเขื่อนน้ำพุง) เป็นสาขาของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

ปี พ.ศ. 2502 คณะกรรมการประสานงานการสำรวจลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ได้ดำเนินการสำรวจลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขง อีกหนึ่งปีต่อมาคณะกรรมการประสานงานการสำรวจลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ได้เสนอให้มีการพิจารณาโครงการน้ำพองเป็นอันดับแรก เพราะโครงการนี้จะให้ประโยชน์แก่การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออนันต์การ

ปี พ.ศ. 2503 องค์การสหประชาชาติ ได้ทำการว่าจ้างบริษัท Rogers International Corporation จากสหรัฐอเมริกาให้มาดำเนินการสำรวจเบื้องต้นให้กับโครงการน้ำพอง โดยใช้เงินจากกองทุนพิเศษสหประชาชาติ (UN Special Fund) ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 รัฐบาลได้นำรายงานการสำรวจเบื้องต้นเสนอต่อรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อขอกู้ยืมเงินมาเป็นค่าก่อสร้างโครงการ รัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้ลงมติให้ความสนับสนุนโดยผ่านสถาบันเครดิตเพื่อการบูรณะแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (K.F.W. หรือ Kreditanstalt für Wiederaufbau)

ปี พ.ศ. 2506 การไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือได้ลงนามในสัญญาว่าจ้างบริษัท Salzgitter Industriebau GmbH. แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา เพื่อสำรวจรายละเอียดออกแบบและควบคุมงานก่อสร้าง โครงการพัฒนาแม่น้ำพอง

ปี พ.ศ. 2507 ได้เริ่มก่อสร้างโครงการโดยการกู้เงินจาก สถาบันเครดิตเพื่อการบูรณะแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (K.F.W.) การก่อสร้างได้แล้วเสร็จเมื่อปลายปี พ.ศ. 2508 และเริ่มดำเนินการผลิตกระแสไฟฟ้าตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2509

ปี พ.ศ. 2512 ได้โอนย้ายจากการไฟฟ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการสร้างเขื่อนนี้เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า การชลประทาน การบรรเทาอุทกภัยและการประมง เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2507 และเริ่มใช้งานเมื่อปี พ.ศ. 2509 ลักษณะตัวเขื่อนเป็นเขื่อนหินทิ้ง มีแกนกลางเป็นดินเหนียว สูง 32 เมตร โดยที่สันเขื่อนอยู่ที่ระดับ 185.00 ม.รทก.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2523 ได้เกิดอุทกภัยขนาดใหญ่มาก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงได้จัดทำโครงการปรับปรุงเขื่อนอุบลรัตน์ เพื่อให้สามารถเผชิญกับอุทกภัยขนาดเช่นที่เคยเกิดขึ้น หรือขนาดใหญ่กว่าที่เคยเกิดขึ้นได้ งานก่อสร้างปรับปรุงเขื่อนอุบลรัตน์ได้เริ่มขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2527 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2530

ภาพประกอบ 38 เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ที่มาข้อมูล : <https://www.naewna.com/local/452857>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563

4.4 ตำบลม่วงหวาน อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่นกับการเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ตามนโยบายของรัฐ ช่วยเพิ่มพูนขยายตัวของการทำมาหากิน และรายได้ของประชาชนเป็นประโยชน์ต่อมวลชนและทรัพยากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่าง

มาก เพราะจะช่วยเชื่อมชุมชนชุมชน ไร่นา และตลาดในท้องที่สำคัญๆ หลายแห่ง ให้ใกล้ชิดติดต่อกัน และจะเปิดทางเพื่อการ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ในความเจริญทางเศรษฐกิจ เกิดขึ้นกับอาณาบริเวณถนนมิตรภาพ รวมทั้งตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่1 บ้านม่วงหวาน , หมู่2 บ้านสระกุด ,หมู่3 บ้านโนนศรีสวัสดิ์ , หมู่4 บ้านห้วยหินลาด , หมู่6 บ้านท่าแม่ , หมู่7 บ้านคำแก่นคูณ , หมู่8 บ้านคำแก่นคูณน้อย , หมู่9 บ้านคำใหญ่ , หมู่10 บ้านมิตรภาพ , หมู่11 บ้านปันน้ำใจ , หมู่12 บ้านคำแก่นคูณ

4.4.1 การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานน้ำตาล

4.4.2 การเกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่นการปลูกมันสำปะหลัง การปลูกอ้อย

4.4.3 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงวัว โคเนื้อ

4.4.4 การเข้ามาของศาสนาอื่นๆ เช่น โรมันคาทอลิก

4.4.5 การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์บนขอบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 คือ พลวัตในการพัฒนาอีกส่วนหนึ่ง ที่ขับเคลื่อนความเจริญความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ผ่านเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อและพิธีกรรม ควบคู่ไปกับการก่อเกิดถนนมิตรภาพทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เกิดความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศลาวอีกด้วยที่ต้องการเป็นทางคมนาคมในการค้าขายทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลตั้งชื่อถนนเส้นนี้ว่า ถนนสายมิตรภาพหมายเลข 2 ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต้องอาศัยถนนดีเป็นเส้นทางสำหรับนำความเจริญไปสู่ท้องที่ห่างไกลคมนาคมและสำหรับลำเลียงพืชผลที่ราษฎรในเขตนั้นได้ผลิตขึ้นออกสู่ตลาด

5. การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์บนขอบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน ไค้งร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ พื้นที่ดังกล่าวเป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นภาพความจริงหนึ่งที่คุ้นตาสำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คนที่เดินทางผ่านไปผ่านมา มีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายกลุ่ม ในชนชั้นทางสังคม พื้นที่ดังกล่าวจะสะดุดตาไปกับรูปปั้นช้างบริวารหลากสี มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน วางเรียงรายกว่า 800 เมตร ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัว หรือมากกว่านั้นและในอนาคตข้างหน้าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามแรงศรัทธาของคน ช้างเป็นภาพแทนความจริงที่เปรียบเสมือนบริวารของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกแห่งวิญญาณ รูปช้าง

ดังกล่าวได้ถูกจัดวางตามรูปแบบของคนท้องถิ่นกลุ่มคนที่เดินทางสัญจรหรือกลุ่มคนอื่นๆซึ่งมีการวางอยู่บนโขดหินและเนินผาที่สลับซับซ้อน โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีการสร้างวาทกรรมทำให้เกิดความเกรงกลัว ไปสู่สังคมท้องถิ่นและสังคมสมัยใหม่ ด้วยการผลิตซ้ำประวัติศาสตร์สร้างความหมายตามกาลเวลา ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ก่อเกิดเป็นความทรงจำทางสังคมทั้งในอดีตเชื่อมโยงถึงปัจจุบัน จากสิ่งที่กล่าวมานั้นในความเป็นประวัติศาสตร์ของพื้นที่ในแต่ละยุคสมัยได้อธิบายถึงพัฒนาการของการดำรงอยู่ของมนุษย์ซึ่งมีเรื่องเล่า มีความทรงจำมีเหตุการณ์ต่างๆที่ถูก บรรจุอยู่ในพื้นที่ มาใช้อธิบายในมิติของกาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งผู้วิจัยต้องการอธิบายโครงสร้างของเนื้อหาไว้ 2 ส่วน ดังนี้

5.1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะ เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในอดีต

พื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เมื่อย้อนก่อนปี พ.ศ 2523 การสัมภาษณ์ชาวบ้านชื่อคุณตา สัมฤทธิ์ ฝ่ายอุประ อายุ 80 ปี เล่าให้ฟังว่า ในสมัยอดีตพื้นที่ ที่ตั้งศาล บริเวณโดยรอบเนินเขาที่ตั้งศาลเจ้าปู่คำหัวช้างนั้นตรงรอบเชิงเขามีน้ำไหลผ่านตลอดปี ซึ่งเป็นลำธารเล็กๆที่น้ำไม่เคยแห้ง ชาวบ้านเรียกว่า น้ำคล่า หมายถึง น้ำที่ผุดขึ้นจากใต้ดินมีสีน้ำตาลใสๆ พื้นที่ทางกายภาพจะมีลักษณะเป็นเนินเขามีเป็นหน้าและมีถ้ำในหน้าผาและมีบนโขดหินขนาดใหญ่ ที่สลับซับซ้อน ซึ่งโขดหินมีรูปร่างคล้ายงูหัวช้างและเป็นปรกทึบ โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ ซึ่งช่วงเวลานั้นได้มีตั้งศาลเจ้าที่มีขนาดเล็กเล็กๆเอาไว้ริมถนนสายมิตรภาพทางหลวงหมายเลข 2 ชาวบ้านเชื่อว่าพื้นที่ดังกล่าวมีเจ้าที่สิงสถิตอยู่ และโขดหินที่ตั้งอยู่เรียงรายในพื้นที่ตรงนี้มีลักษณะคล้ายงู ชาวบ้านจึงตั้งชื่อศาลนี้ว่า ศาลเจ้าปู่หัวช้าง และต่อมาเจ้าที่ดินดังกล่าว ชื่อ นายบุญเลิศ แดงดี ได้ยกพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ธรณีสงฆ์ และมีการตั้งวัดป่าขึ้นมาโดย พระครูสุคนธ์สารคุณ (หลวงพ่อบอม) วัดทำน้ำพอง เจ้าคณะอำเภอน้ำพอง ตั้งชื่อว่า วัดป่าคำหัวช้างตั้งแต่นั้นมา ซึ่งที่มาของการตั้งชื่อวัดมาจาก 2 ส่วนดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพพื้นที่ ที่มีโขดหินคล้ายส่วนหัวของช้างตั้งเรียงรายและมีน้ำคล่าผุดขึ้นตลอดปี จากคำว่า คล่า กลายเป็น คำ ซึ่งเป็นสิ่งมงคล รวมกับคำว่า หัวช้าง จึงมีชื่อว่า คำหัวช้าง

2. เรื่องเล่าตามตำนานประวัติศาสตร์และการนิมิตของพระครูศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ตามตำนานเล่าว่า ในอดีตที่ตั้งของวัดเป็นเส้นทางเดินของกองทัพการไปรบทำศึกที่ประเทศลาว ทุกครั้งที่ออกเดินทางหรือกลับจากรบกองทัพไทยจะมาแวะพักที่บริเวณหลังวัด เพื่อให้ไพร่พล ช่างศึก ม้าศึก ได้พักกินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่หลังวัด ซึ่งปัจจุบันหนองน้ำดังกล่าวได้ต้นเขินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำลึกเหมือนในอดีต มีอยู่ครั้งหนึ่งช่างศึกเชือกหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก ช่างศึกเชือกนั้น ฝอลขึ้นมาแค่ให้เห็นแค่ส่วนหัวเท่านั้น ทหารได้แต่คล่าส่วนหัวเท่านั้น พยายามเท่าไรก็ไม่สามารถดึงช่างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำได้ ในที่สุดจึงต้องปล่อยให้ช่างจมน้ำตาย เมื่อเวลาผ่านไปหลายปีได้มีการขุดค้นพบโครงกระดูกช้างในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จึงกลายมาเป็นชื่อวัดป่าคำหัวช้าง ในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 39 พื้นที่บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม ปี 2523

ภาพประกอบ 40 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่ตั้งติดริมถนน 2 เลน สายมิตรภาพในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม ปี 2523

ภาพประกอบ 41 การตั้งศาลเจ้าปู่คำหัวช้างติดถนน 2 เลน สายมิตรภาพ ในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม ปี 2523

ภาพประกอบ 42 ด้านหน้าศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม ปี 2523

พหุบัน ปณุ ทิโต ชเว

ภาพประกอบ 43 พื้นที่บริเวณด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ปี 2523

5.2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะ เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจะขออธิบายถึง ประวัติโดยสังเขป พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ก่อนบวชเดิมท่านเป็นคนจังหวัดชลบุรี เรียนจบสาขาทางด้านเกษตรหลังจากเรียนจบ ท่านได้ใช้ชีวิตตามปกติเหมือนบุคคลทั่วไป สาเหตุที่ท่านออกบวชมาจากการบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดา ในขณะที่ท่านบวชใช้ชีวิตในผ้าเหลือง ท่านมีความศรัทธาในองค์หลวงปู่ทวดเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีเรื่องปาฏิหาริย์ที่เกี่ยวข้อกับหลวงปู่ทวด ที่ทำให้ท่านรอดพ้นจากเหตุร้ายหลายครั้งเกิด ท่านจึงตั้งจิตอธิษฐานเพื่อเจริญรอยตามหลวงปู่ทวด โดยการออกธุดงค์ไปในสถานที่ต่างๆในประเทศไทยจนเวลาล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน เมื่อประมาณปีพ.ศ 2523 ท่านได้เดินทางธุดงค์มาถึงอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งในขณะนั้นท่านได้ปักกรดเจริญสมาธิภาวนา อยู่ในป่าและบางช่วงเวลา ท่านอาศัยจำวัด ที่มีอยู่ในพื้นที่ของอำเภอน้ำพอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาเพราะท่านเป็นพระนักปฏิบัติ ไปอยู่วัดไหนก็ทำให้วัดนั้นเจริญรุ่งเรืองมาตลอด จากชื่อเสียงของท่านทำให้เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นองค์ปัจจุบัน ได้ติดต่อให้ท่านมาเป็นเจ้าอาวาสที่วัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งในช่วงเวลานั้นวัดป่าคำหัวช้างยังไม่มีเจ้าอาวาสประจำวัด รวมทั้งไม่มีพระลูกวัดอาศัยอยู่ จนจะกลายเป็นวัดร้าง จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ท่านได้มารับตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดป่าคำหัวช้างในปี พ.ศ 2523 จนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ 2523 ท่านพระครูศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้างในปัจจุบัน ได้มีการบูรณะปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพบริเวณรอบ บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างขึ้นมาใหม่ ในช่วงแรกที่ท่านเข้ามาอยู่ที่วัด ท่านได้นั่งเจริญสมาธิภาวนา และได้ตั้งจิตอธิษฐาน ขอเทพเทวดา ฝีเจ้าที่ปู่ย่าและปู่คำหัวช้างที่ปกปักษ์รักษาพื้นที่แห่งนี้ เพื่อที่จะดูแลพวกท่านอย่างดี รวมทั้งจะพัฒนาวัดป่าคำหัวช้างให้

เจริญรุ่งเรือง ต่อไปในอนาคต หลายวันต่อมา หลังจากนั่งสมาธิเจริญภาวนาเสร็จสิ้น ก็มีเหตุการณ์บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งลึกลับ สัมภาษณ์พระครูศิริวัฒน์ ถาวรรธมโม ท่านเล่าให้ฟังว่า ก่อนที่ท่านจะมาอยู่ที่วัดป่าคำห้วยซ่าง มีโยมหลายท่านเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนวัดป่าคำห้วยซ่าง มีพระมาจำพรรษาอยู่หลายรูป แต่ก็อยู่ได้ไม่นาน เพราะจะเหตุการณ์ที่ปี

ในวันนั้นขณะที่ชาวบ้านกำลังนำอาหารมาถวายเพล ช่วงเวลา ตอน 11 โมงเช้า ท่านก็ได้มองไปเห็นเด็ก ตัวเล็กๆซึ่งนั่งปะปนอยู่กับชาวบ้านที่นำอาหารมาถวายเพล ช่วงเวลาผ่านไปไม่นาน เด็กคนนั้นได้กระโดดขึ้นมาหาท่าน บนโต๊ะอาหารที่ท่านกำลังฉันเพลอยู่ แล้วเด็กคนนั้น ถามท่านว่า มึงเป็นใคร ทำไมมาอยู่ที่นี้ ภูไม้ให้อยู่ มึงออกไป ในขณะเวลานั้นก็มี ชาย หญิง แก่ ปรากฏตัวขึ้น แล้วก็บอกเด็กคนนั้นว่า อย่าไปลวงเกินเขา ท่านเป็นพระ เด็กคนนั้นจึง เจ็บลง และร่างค่อยๆหายไป พร้อมกับชาย หญิงแก่ หลังจากเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น ท่านพระครูศิริวัฒน์ ถาวรรธมโม จึงได้จัดพิธีบวงสรวง ในรูปแบบพุทธ พรหมณ์ ผี เพื่อดูแล เทพ เทวดา และ ผีเจ้าที่ ที่ปกปักรักษาพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่าง และจะมีการจัดพิธีเหล่านี้ขึ้นเป็นประจำ โดยเฉาะจะจัดให้ตรงกับวันพระใหญ่

การนิมิตและเรื่องเล่าของ พระครูศิริวัฒน์ ถาวรรธมโม (อายุ 60 ปี พรรษาที่ 26) เจ้าอาวาสวัดป่าคำห้วยซ่าง ซึ่งท่านเล่าให้ฟังว่าที่มาของซ่างแก่นั้นมาจากความศรัทธา ของคนที่มาขอพร บนบาน ศาลกล่าวกับปู่คำห้วยซ่าง แล้วให้ได้ในสิ่งที่มุ่งหวังและใครที่สมปรารถนา ก็จะนำซ่างรูปปั้นขนาดต่างๆ มาแก่นบน ตามตำนานเล่าว่าในอดีตที่ตั้งของวัดเป็นเส้นทางเดินของกองทัพการไปรบทำศึกที่ประเทศลาว ทุกครั้งที่ออกเดินทางหรือกลับจากรบกองทัพไทยจะมาแวะพักที่บริเวณหลังวัด เพื่อให้ไพร่พล ซ่างศึก ม้าศึก ได้พัก กินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่หลังวัด ซึ่งปัจจุบันหนองน้ำดังกล่าวได้ต้นเขินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำลึกเหมือนในอดีต มีอยู่ครั้งหนึ่งซ่างศึกเชือกหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก พยายามเท่าไรก็ไม่สามารถดึงซ่างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำได้ ในที่สุดจึงต้องปล่อยให้ซ่างจมน้ำตาย เมื่อเวลาผ่านไปหลายปีได้มีการขุดค้นพบโครงกระดูกซ่างในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จึงมีการปั้นรูปซ่างขึ้นเพื่อระลึกถึงซ่างเชือกดังกล่าว แต่ด้วยเหตุที่เป็นวัดจึง สร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้หน้าซ่างที่หมอบอยู่ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ความหมายระหว่างพุทธและผี ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการสร้างวาทกรรมทำให้เกิดความเกรงกลัว ไปสู่สังคมท้องถิ่นและสังคมสมัยใหม่ ด้วยการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างความหมายตามกาลเวลา ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ก่อเกิดเป็นความทรงจำทางสังคม

ภาพประกอบ 44 ศาลปู่-ย่า"(เจ้าที่วัดป่าคำห้วยซ่าง) หลังบูรณะปฏิสังขรณ์บริเวณพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำห้วย
ซ่างในอดีต

ที่มาข้อมูล :พระศรีวิวัฒน์ ถาวรธมโม ปี 2524

ภาพประกอบ 45 ศาลปู่-ย่า"(เจ้าที่วัดป่าคำห้วยซ่าง) หลังบูรณะปฏิสังขรณ์บริเวณพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำห้วย
ซ่างในอดีต

ที่มาข้อมูล :พระศรีวิวัฒน์ ถาวรธมโม ปี 2524

เมื่อครั้งที่ปั้นรูปซ่างขนาดเท่าตัวจริงหน้าวัด ปรากฏว่ามีเจ้าที่มาเข้าร่างผู้ที่มาทำบุญที่วัด โดยบอกว่าเป็นรูปซ่างเสร็จให้ตั้งชื่อ ซ่างด้วย ทั้งนี้เจ้าที่ที่เข้าร่างทรงนั้นให้ตั้งชื่อว่า “แก้วกระดิ่งทอง” พร้อมกับบอกด้วยว่า “แก้วกระดิ่งทองเป็นชื่อ ซ่างศึกของน้องสาวย่าโมแห่งเมืองโคราช และเป็นซ่างเชือกเดียวกับที่พลัดตกลงไปตายในหนองน้ำ” ศาลปู่คำห้วยซ่างนั้น เป็นศาลเจ้าที่ทางโค้ง ซึ่งในอดีตที่ถนนยังเป็น 2 เลนนั้น ได้เกิดอุบัติเหตุรถชนคนตาย จำนวนมาก ถึงกับมีการเรียกว่า “โค้ง

ร้อยศพ” จึงมีการแก้เคล็ดด้วยการสร้างรูปปั้นชายแก่ พร้อมกับย้ายที่ตั้งศาลเดิม มาอยู่ร่วมกับศาลปู่
คำหัวช้าง และเมื่อมีการขยายถนนเป็น 4 เลน จึงปิดตำนานโศกภัยร้อยศพมาจนถึงทุกวันนี้

ภาพประกอบ 46 พระพุทธรูปปางประทานพรกับช้างหมอบ

ที่มาข้อมูล ปรีชา นวลน้อม 14 เมษายน 2560

ประวัติอย่างหนึ่งที่น่าสนใจของวัดแห่งนี้ คือ เมื่อ 20 ปีที่แล้ว หรือก่อน พ.ศ.2534 วัดแห่งนี้
เคยรุ่งเรืองชนิด ที่เรียกว่ามีพระเณรมาบวชเรียนทุกปีประมาณ 100 รูป แต่เมื่อมีการยกกรณีสงฆ์ให้
สร้างโรงเรียนม่วงหวานพัฒนาศึกษา จำนวนพระเณรก็ลดลงตามลำดับ ในที่สุดวัดแห่งนี้เกือบจะ
กลายเป็นวัดร้าง มีพระมาเป็นเจ้าอาวาสได้ไม่นานก็ย้ายเป็นเจ้าอาวาสวัดอื่น ปัจจุบันนี้มีพระศิ
ริวัฒน์จำวัตรอยู่เพียงรูปเดียวเท่านั้น พระศิริวัฒน์บอกว่า การยกกรณีสงฆ์ให้สร้างโรงเรียน ถือว่าเป็น
เรื่องดี แต่ปรากฏว่าเมื่อยกกรณีสงฆ์ให้สร้างโรงเรียนม่วงหวานพัฒนาศึกษา วัดป่าคำหัวช้าง กลับ
อยู่หลังโรงเรียนชนิดที่เรียกว่าโรงเรียนปิดประตู ทางเข้าวัด หน้าวัดอยู่หลังโรงเรียน ถ้าหากอยู่ในแนว
เดียวกัน คือ ทั้งวัดทั้งโรงเรียนก็ติดถนนป่านี้วัดคงเจริญกว่าที่เป็นอยู่

พหุ นุ ปณุ ทิ โต ชิว

ภาพประกอบ 47 พระพุทธยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ

ที่มาข้อมูล : <https://web.facebook.com/pages/category/Education/>

ค้นหาเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2561

เมื่อมีการขยายถนนมิตรภาพเป็น ๔ ช่องทาง ทำให้วัดได้กลับมาอยู่ติดถนนอีกครั้ง ปัญหาไม่ได้อยู่แค่นั้น สิ่งหนึ่งที่ตามมา คือ หลังวัดกลับไปติดถนน ต้องกลับทิววัดใหม่โดยเปลี่ยนหลังวัดให้เป็นหน้าวัด ทั้งนี้ ต้องมีการรื้อสิ่งปลูกสร้าง บางส่วน ตัดต้นไม้บางต้นเพื่อสร้างซุ้มประตู และถนนเข้าวัด ทั้งๆ ที่มีความพยายามที่พัฒนาวัดแต่ก็มีวายุถุนันการ เมืองท้องถิ่นรายหนึ่งร้องเรียนขับไล่ให้ย้ายวัด แต่พระผู้ใหญ่ให้ความเมตตา และชาวบ้านให้ความร่วมมือการสร้างวัด จึงดำเนินไปด้วยดี

ภาพประกอบ 48 พระพุทธยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนิม วันที่ 14 เมษายน 2561

6. พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การผลิตซ้ำและการจัดวางศิลปะประติมากรรมรูปช้างกับการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

2.1 การผลิตซ้ำทางความเชื่อของคนในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เกิดความหลากหลายในมิติของ กลุ่มคนในพื้นที่ท้องถิ่นและกลุ่มคนเดินทาง มีความแตกต่างในชุดของการเดินทาง มีโครงสร้างทางสังคม (Social structure) ที่แตกต่างกันดังเช่น ชาวบ้านในพื้นที่และผู้คนกลุ่มอื่นๆ การเข้ามาสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทุกคนอาจจะมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน ในพื้นที่ดังกล่าว เพราะในพื้นที่ นั้นมีประติมากรรมสร้างพื้นที่ในบริบทที่ต่างกัน ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างนั้น ไม่ใช่แค่เป็นพื้นที่สักการะ แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งการแสวงบุญ พื้นที่แห่งการพักแวะ พักผ่อน พื้นที่แห่งครอบครัว เวลาเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทาง เพราะฉะนั้นการผลิตซ้ำทางความเชื่อและพิธีกรรมในพื้นที่ดังกล่าว สามารถเป็นส่วนหนึ่งของคน ในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในมิติต่างๆ ซึ่งจะอธิบายผ่านปรากฏการณ์ดังนี้

2.1.1 การผลิตซ้ำผ่านตำนานเรื่องเล่า พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง เล่าว่า ในอดีตที่ตั้งของวัดเป็นเส้นทางเดินของกองทัพไปรบที่ประเทศลาว ทุกครั้งที่ออกหรือกลับจากรบกองทัพจะมาพักที่บริเวณวัด เพื่อให้ไพร่พล ช่างศึก ม้าศึก ได้แวะพักกินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่ใกล้ๆ วัด ซึ่งปัจจุบันต้นเขินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำลึกเหมือนในอดีต พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง เล่าให้ฟังว่า ที่มาของช้างแก้วบนนั้น มาจากความศรัทธาของคนที่มาขอพร บนบานศาลกล่าวกับปู่คำหัวช้างซึ่งเป็นช่างศึกในอดีต แล้วให้ได้ในสิ่งที่มุ่งหวัง และใครที่สมความปรารถนาก็จะนำช้างรูปปั้นขนาดต่างๆ มาแก้บน ตามตำนานเล่าว่า ในอดีตที่ตั้งของวัดเป็นเส้นทางเดินของกองทัพไปรบที่ประเทศลาว ทุกครั้งที่ออกหรือกลับจากรบกองทัพจะมาพักที่บริเวณวัด เพื่อให้ไพร่พล ช่างศึก ม้าศึก ได้แวะพักกินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่ใกล้ๆ วัด ซึ่งปัจจุบันต้นเขินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำลึกเหมือนในอดีต มีอยู่ครั้งหนึ่ง ช่างศึกชื่อหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก พยายามเท่าไรก็ไม่สามารถดึงช้างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำได้ในที่สุดจึงต้องปล่อยให้ช้างจมน้ำตายและภายหลังได้มีการพบโครงกระดูก จึงมีการปั้นรูปช้างขึ้นเพื่อระลึกถึงช้างเชือกดังกล่าว แต่ด้วยเหตุที่เป็นวัดจึงสร้างพระพุทธรูปยืนปางประทานพรไว้หน้าช้างที่หมอบอยู่ ไม่ใช่พระปางปาเลไลย์ที่มีช้างหมอบอยู่คู่กับลิง และเมื่อครั้งที่ปั้นรูปช้างขนาดเท่าตัวจริงหน้าวัด พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง เล่าว่า ครั้งหนึ่งระหว่างการทำบุญ ถวายเพล มีเจ้าที่มาเข้าร่างผู้ที่มาทำบุญที่วัด โดยบอกว่าเมื่อปั้นรูปช้างเสร็จให้ตั้งชื่อช้างด้วย ทั้งนี้เจ้าที่เข้ามาเข้าร่างทรงนั้นให้ตั้งชื่อว่า “แก้วกระดิ่งทอง” พร้อมกับบอกด้วยว่า “แก้วกระดิ่งทองเป็นชื่อช้างศึกของน้องสาวย่าโมแห่งเมืองโคราช และเป็นช้างเชือกเดียวกับที่พลัดตกลงไปตายในหนองน้ำ” พลังแห่งความเชื่อและศรัทธา ปฏิบัติการของคนกับคน คนกับพื้นที่ ในมิติต่างๆจากปรากฏการณ์ และกิจกรรมต่างมากมาย ก่อให้เกิดการผลิตซ้ำ จนกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่สักการะ

2.1.2 การผลิตซ้ำของพื้นที่ในความหมายใหม่ การนิมิตบนพื้นที่การนิมิต
 หมายใหม่ การนิมิตบนซึ่งเป็น (Mental space) พื้นที่ในใจคนได้นำไปสู่ปรากฏการณ์รูปธรรมของ
 ศิลปะจัดวาง ซึ่งถูกอธิบายผ่าน ประติมากรรมรูปช้าง ประติมากรรมรูปทรงหุ่นยนต์ บัมเบิลบี
 (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่องTransformers หรือ ประติมากรรมรูปทรง ชูเปอร์แมน หรือ
 ประติมากรรมรูปทรงเดอะฮัค ที่มีการแก่นบนถายและติดตั้งในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีสัญลักษณ์ทาง
 ความหมายที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคม (Social structure) พื้นที่ทางสังคม (Social Space)
 และกลายเป็นพื้นที่สักการะและพื้นที่พิธีกรรมของทุกคนและทุกคนสามารถที่จะเข้าไปต่อรองผ่าน
 การระบอบและทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมาแล้วกลายเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ขึ้นไป เรื่อยๆรวมพื้นที่ดังกล่าวนี้ยัง
 ถูกผลิตซ้ำในมิติของพื้นที่ทางสังคม (Social Space)และได้ถูกอธิบายขยายความจากเดิมที่ประกอบ
 อยู่แค่ถนนเส้นทางที่เป็นคนเดินทางไปสู่ถนนในโลกของ (Social media) ที่หลากหลายในยุคปัจจุบัน

2.2 ปฏิบัติการจัดวางศิลปะประติมากรรมรูปทรงช้างนั้น เกิดจากความเชื่อความ
 ศรัทธาของชาวบ้านและผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ ผ่านกิจกรรมและวิธีการ
 หลากหลาย เช่น การบนบานสานกล่าว ในรูปแบบต่าง เนื่องจากมนุษย์นั้นมีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่
 เห็น มีความเป็นปัจเจกเฉพาะบุคคล มีพื้นที่ภายในใจ พื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) (พระบุญ
 ช่วย โชติวิโส (อุยวงศ์),2553:42) ได้กล่าวไว้ว่าเพราะความเชื่อแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) ความเชื่อ
 ทั่วๆ ไปหรือความเชื่อธรรมดา (Belief) เช่น กรรม นรก สวรรค์ ความฝัน 2) ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วย
 ความกลัว หรือ ความเชื่อทางไสย ศาสตร์ (Superstition) ผลของความเชื่อ ความเชื่อเป็นพื้นฐาน
 แห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประโยชน์ของความเชื่อ ทำให้มีลักษณะต่างๆ ดังนี้ คือความเชื่อทำให้เกิด
 ความมั่นใจ ความเชื่อทำให้เกิดพลัง ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ ความเชื่อทำให้เกิดความ
 สามัคคี ความเชื่อทำให้เกิด รูปธรรม(สัญลักษณ์) ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ความเชื่อทำให้
 การนับถือศาสนาเป็นไปอย่างมั่นคง ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ ในทางตรงกันข้าม หากความเชื่อ
 นั้นเป็นความมกมาย (ศิราพร ณ ถลาง, จากหนังสือทฤษฎีจิตวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตาด
 นาน- นิทานพื้นบ้าน 2552) ได้กล่าวถึงสังคมประเพณีว่า พิธีกรรมนั้นเป็นเรื่องของกลุ่มชน พิธีกรรม
 เป็นการ “รวมพลัง” ของคนในสังคม การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกมั่นคง
 อบอุ่น พิธีกรรมช่วยสร้างความรู้สึก “ความเป็นพวกเดียวกัน” ดังนั้น พิธีกรรมจึงเป็นกลไกในการ
 สร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชน นอกจากนั้น หน้าที่ประการสำคัญของพิธีกรรม คือ ช่วยให้ผู้มีความ
 มั่นคงทางใจ มีความสบายใจขึ้น เพราะพิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับการขอร้องให้อำนาจเหนือธรรมชาติ
 ช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจ เช่น ขอฝน ขอให้ผลผลิตดี

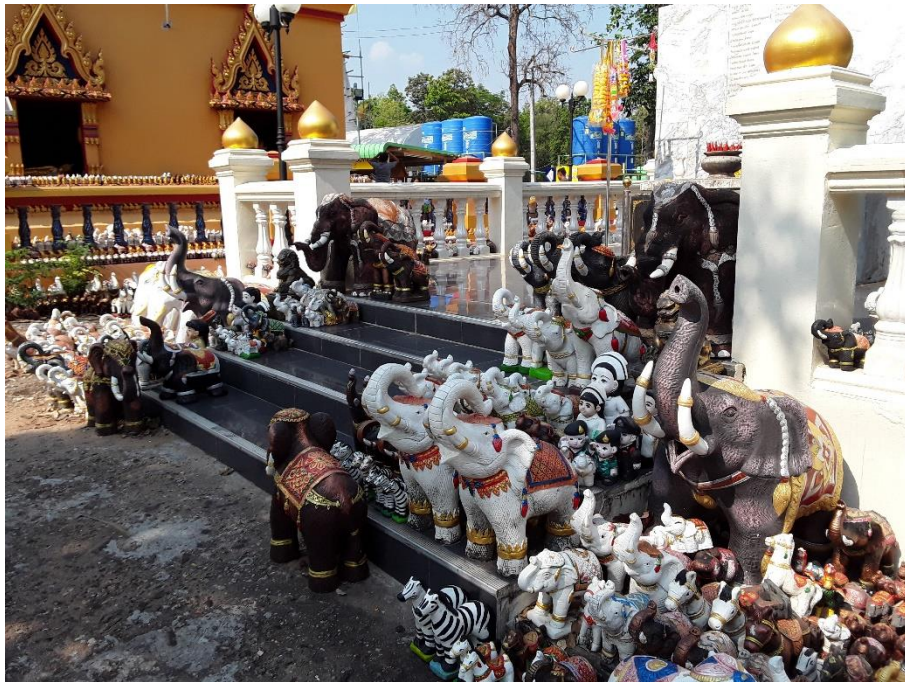

ภาพประกอบ 49 พระพุทธยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 50 พระพุทธยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 51 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 52 พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 53 พระพุทธรูปปางประทานพรกับช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 54 พระพุทธรูปปางประทานพรกับช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

7. สรุปท้ายบท

เนื้อหาในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยต้องการสรุปให้เห็นถึงที่มาทางด้านความเชื่อโดยรวมของภาคอีสาน ซึ่งเชื่อมโยงสู่ ความเชื่อและพิธีกรรม การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต ผ่านเรื่องเล่า เรื่องราว ตำนาน ของพื้นที่ทางกายภาพ เส้นทางการเดินทางของไทยในสมัยโบราณ และการเกิดขึ้นของถนน สายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งเป็นเส้นทางเศรษฐกิจหลักที่เชื่อมโยงสู่เมืองขอนแก่น และ จังหวัดอื่นที่ถนนสายมิตรภาพตัดผ่าน เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรม

ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในความหมายของการพัฒนาการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในเรื่องผีปู่ตาเจ้าที่ข้างทางที่ผู้คนให้ความเคารพสักการะบูชาและเป็นที่พักทางด้านจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจให้กับชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งผู้คนที่สัญจรไปมาที่ผ่านเส้นทางถนนสายมิตรภาพ ซึ่งเชื่อกันว่าผีปู่ตาเป็นผีรักษาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องบ้าน รักษาเมือง ดูแลสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข พิธีกรรมบูชาผีจึงเกี่ยวข้องกับชาวอีสานและผู้คนทุกกลุ่มในสังคมไทย ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมในพื้นที่สักการะศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้พัฒนาไปสู่การสร้างวาทกรรมผ่านเรื่องเล่า ตำนาน เส้นทางการเดินทางของไทยในอดีต เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง ประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทย เส้นทางที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การติดต่อสื่อสารระหว่างไทย-ลาว ตั้งแต่ในสมัยโบราณ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองในอดีตที่เชื่อมโยงถึงปัจจุบัน

การเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต ในความเป็นประวัติศาสตร์ของ พื้นที่ในแต่ละยุคสมัยได้อธิบายถึงพัฒนาการของการดำรงอยู่ของ มนุษย์ซึ่งมีเรื่องเล่าของการเดินทาง ในการเดินทางย่อมมี วัฒนธรรม มีเรื่องเล่า มีความทรงจำมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ถูกบรรจุอยู่ในพื้นที่ ความหมายดังกล่าวจะถูกบรรจุไว้ในพื้นที่ ต่างๆ นานา เพราะฉะนั้นพื้นที่ในการเดินทาง ปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้ในบางสถานการณ์ รวมทั้งการถูกดึงมาใช้ในมิติของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง กับประวัติศาสตร์การตั้งเมืองขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต ในการพัฒนาอีกส่วนหนึ่ง ที่ขับเคลื่อนความเจริญความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบัน เป็นการทำความเข้าใจ ในความหมายกระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์บนขอบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดขึ้นจากพัฒนาการที่มาจากด้านประวัติศาสตร์ของภาคอีสานและเส้นทางการเดินทางของไทยในสมัยโบราณ รวมทั้งการเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเรื่องเล่าเรื่องราว ตำนาน ของพื้นที่ทางกายภาพการเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้น มีเรื่องเล่าของการเดินทางในการเดินทางย่อมมี วัฒนธรรม มีความทรงจำมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ถูกบรรจุอยู่ในพื้นที่ ซึ่งความหมายดังกล่าวจะถูกบรรจุไว้ในพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ เพราะฉะนั้นพื้นที่ในการเดินทางในอดีตและปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้ในบางสถานการณ์ รวมทั้งการถูกดึงมาใช้ในมิติของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีตและปัจจุบัน

พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะ เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในอดีต เกิดจากการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง บริเวณโดยรอบเนินเขาตรงที่ตั้งศาลเจ้าปู่คำหัวช้างนั้นตรง

รอบเชิงเขามีน้ำไหลผ่านตลอดปี ซึ่งเป็นลำธารเล็กๆที่น้ำไม่เคยแห้ง ชาวบ้านเรียกว่า น้ำคล่า หมายถึง น้ำที่ผุดขึ้นจากใต้ดินมีสีน้ำตาลใสๆ พื้นที่ทางกายภาพจะมีลักษณะเป็นเนินเขามีเป็นหน้าและมีถ้ำใน หน้าผาและมีบึงขนาดใหญ่ ที่สลัซบซ้อน ซึ่งโขดหินมีรูปร่างคล้ายๆหัวช้างและเป็นปากรกที่บ โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ชาวบ้านเชื่อว่าพื้นดังกล่าวมีเจ้าที่สิงสถิตอยู่ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อศาลนี้ว่า ศาลเจ้าปู่หัวช้าง

พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะ เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบัน เกิดจาก การประดิษฐ์สร้าง พื้นที่ในรูปแบบพุทธผสมผสานเข้ากับรูปแบบผี ผ่านพระสงฆ์การต่อรองเชิงพื้นที่ ระหว่างพุทธและผี ในโลกแห่งความเป็นจริงและโลกแห่งวิญญาณ โดย พระศรีวิวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำห้วย การตั้งจิตอธิษฐาน ขอเทพเทวดา ผีเจ้าที่ปู่ย่าและปู่คำหัวช้างที่ปกปักรักษาพื้นที่แห่งนี้ เพื่อที่จะดูแล พวกท่านอย่างดี รวมทั้งจะพัฒนาวัดป่าคำหัวช้างให้เจริญรุ่งเรือง ต่อไปในอนาคต ซึ่งจะมีการจัดพิธี บวงสรวง ในรูปแบบพุทธ พรหมณ์ ผี เพื่อดูแล เทพ เทวดา และ ผีเจ้าที่ ที่ปกปักรักษาพื้นที่ ศาลเจ้าปู่ คำหัวช้าง และจะมีการจัดพิธีเหล่านี้ขึ้นเป็นประจำโดยเฉาะจะจัดให้ตรงกับวันพระใหญ่

พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง การผลิตซ้ำและการจัดวางศิลปะประติมากรรมรูปช้างกับการ กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เกิดจากปฏิบัติการจัดวางศิลปะประติมากรรมภาพช้างที่มีระบบระเบียบ มี ชั้นมิติศทางมุ่งหน้าไปทางนั้นทางนี้ กำหนดตำแหน่งตรงนั้นตรงนี้ คือความเชื่อที่ถูกรายตามเรื่อง เล่าและตำนาน ผ่านประวัติศาสตร์บอกเล่า ซึ่งทำให้ดูเสมือนความเป็นจริงและมีความหมายที่ ศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ดังกล่าวนี้ มีนัย ที่เกี่ยวข้องกับอดีตกาลและสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้ เห็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราววิถีแห่ง พุทธ พรหมณ์ ผี ที่ยังประทับอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ช้างจะ เป็นสัญลักษณ์ที่บอกส่วนนี้ ทุกครั้งที่เห็นช้างเรื่องเล่าต่างๆจะถูกผลิตซ้ำใหม่ ในรูปแบบปฏิบัติการทาง พิธีกรรม และกลายเป็นเรื่องที่คนเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มมีการผลิตซ้ำโดยการจัดวางสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่ง สักการะในความหมายของความศักดิ์สิทธิ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความเชื่อจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมริมขอบทางหลวงแผ่นดิน

พูน ปณ ทัต ชิว

บทที่ 3

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

เอกสารในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง กับ ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัย เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในความหมายของพื้นที่สักการะกระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะและสถานที่แวะพัก ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่พื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ได้ถูกประดิษฐ์สร้างทางภูมิทัศน์และสร้างความหมายใหม่ในมิติของความเชื่อและศรัทธา ได้ถูกเปลี่ยนแปลงและถูกใช้ในรูปแบบอื่นๆ กลายเป็นสถานที่แวะพักริมทาง ซึ่งมีความเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ที่มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออก พื้นที่กล่าวได้ถูกจัดการและจัดวางจากพระสงฆ์ คนท้องถิ่น คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ กลายเป็นพื้นที่พักผ่อนของครอบครัว หรือกลายเป็นพื้นที่แสวงบุญของนักท่องเที่ยวหรือผู้คนกลุ่มอื่นๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

จากสิ่งที่กล่าวนั้นแสดงให้เห็นการผลิตซ้ำทางความเชื่อและพิธีกรรมจากในท้องถิ่น คนที่เดินทางครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้มีความหมายใหม่และความหลากหลายในมิติของคนเดินทาง ซึ่งในชุดของการเดินทางนั้นจะมีกลุ่มโครงสร้างทางสังคม (Social structure) ที่แตกต่างกัน เช่นมาจากกลุ่มรถตู้บรรทุกนั่งท่องเที่ยว รถบัสประจำทาง รถส่วนตัวมาแบบเป็นครอบครัว เมื่อเข้ามาในพื้นที่ ผู้คนเหล่านั้นได้สร้างพื้นที่การจัดวางวัตถุประสงค์การของตนเองในความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ทับซ้อนอยู่ด้วยกันในเชิงความหมายของการบูรณาการร่วมกับพื้นที่สาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายและเรียงลำดับโครงสร้างของเนื้อหา ในบทนี้ออกมา 7 ส่วนดังนี้

- 1.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ การกลายเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2
- 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่โรงงาน ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2
3. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของพื้นที่การเข้าวัดอุ้มงคล ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2
4. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของการจัดวางกับการกลายเป็น สนามของเล่น สถานที่แวะพัก ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2
- 5.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

6.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

7.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers) กับศิลปะจัดวางในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

1.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ การกลายเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ “ช้างแก้วบน โค้งร้อยศพ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนสายมิตรภาพ ช่วงบริเวณหลักกิโลเมตรที่ 28 ก่อนถึงเขื่อนอุบลรัตน์ พื้นที่ดังกล่าวจะสะดุดตาไปกับรูปปั้นช้างบริวารหลากสี มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน วางเรียงรายกว่า 800 เมตร ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัว ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ พื้นที่ดังกล่าวเป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีต สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้ที่เดินทางผ่านไปผ่านมา ซึ่งมีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เพื่อเป็นสิริมงคลเหนี่ยวภายในจิตใจ (Mental Space) เป็นพื้นที่ในจินตนาการที่ถูกก่อกำขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคนและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายกลุ่มในชนชั้นทางสังคม ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นสถานที่สำคัญ ทางด้านเศรษฐกิจ การแสวงบุญการท่องเที่ยว ในเส้นทางถนนสายมิตรภาพ ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวได้มีพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ทางกายภาพในรูปแบบการบูรณาการระหว่างความเป็นที่สักการะกับพื้นที่สาธารณะ ผ่านความเชื่อ พิธีกรรม การจัดวางวัตถุสักการะประติมากรรมรูปช้าง ประติมากรรมรูปเคารพ การจัดกิจกรรมงานบุญประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี ในการสร้างรูปเคารพหลวงปู่ทวดองค์ทองเหลืองที่ใหญ่ที่สุดในโลก รวมทั้งการจัดสร้างพื้นที่โรงเรียนและสนามเด็กเล่นสำหรับการแวะพัก ให้กับผู้คนเดินทางผ่านไปผ่านมา บนถนนสายมิตรภาพ

ภาพประกอบ 55 ภาพมุมบนพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 56 ภาพมุมด้านบนพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 57 ภาพมุมด้านหน้าพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

2.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่โรงงานริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

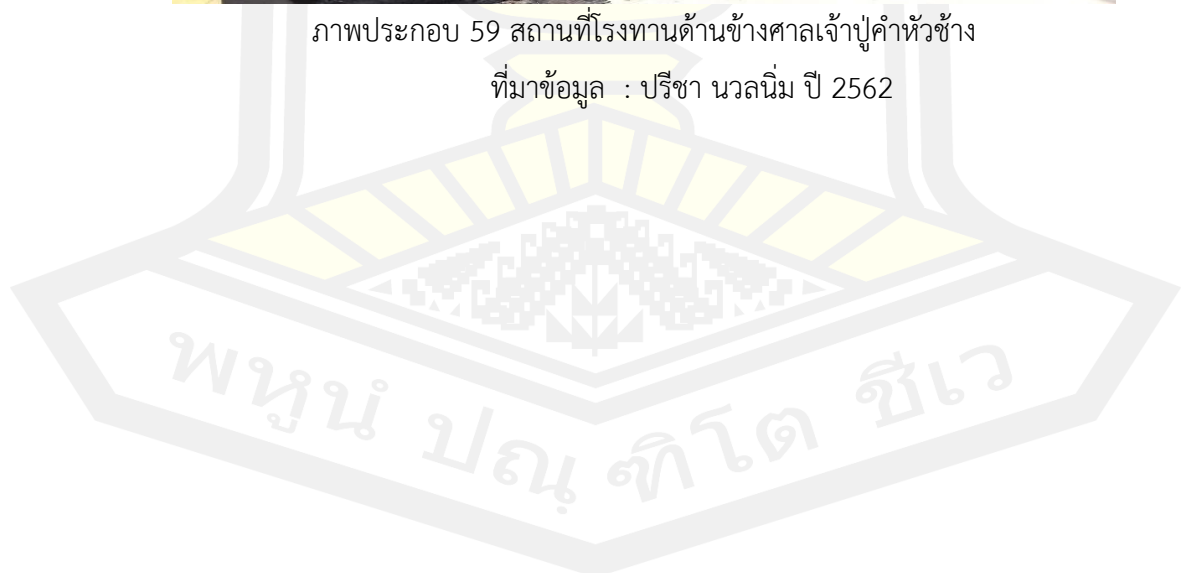
พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้างรูปปัจจุบัน ท่านเล่าให้ฟังว่า โรงงานบริเวณด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้างนั้น เกิดจากความประสงค์ของอาตมา ที่ต้องการสร้างไว้สำหรับผู้ที่สัญจรไปมาบนถนนมิตรภาพ ได้มีการแวะพักรับประทานอาหาร รวมทั้งเป็นสร้างสะพานบุญเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใจบุญที่ต้องการนำสิ่งของบริจาคได้มีพื้นที่ในการทำบุญให้ทาน และกุศลโลบายในการทำให้ผู้คน ได้เข้ามากราบไหว้ สักการะขอพร เป็นพลังศรัทธาที่ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้าง ให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาในอนาคต จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ดังกล่าว จึงทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้าง ผลิตภัณฑ์ จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับพื้นที่ ในพื้นที่สักการะ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะในการแสวงบุญ ให้ทาน ซึ่งมีการทับซ้อนของเรื่องราว ความหมายในบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื้อโยงไปสู่โครงสร้างทางสังคมร่วมสมัย (contemporary social structure) ในวงกว้างได้มากขึ้นในอนาคต

ภาพประกอบ 58 สถานที่โรงงานด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 59 สถานที่โรงงานด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 60 สถานที่โรงทานด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 61 สถานที่โรงทานด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

3. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของพื้นที่ของฝาก การเช่าวัตถุมงคล ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

การสร้างร้านที่บูชาพระเครื่องแม่ของฝากนั้นเกิดจากเหตุปัจจัย 3 ส่วนดังนี้ 1) เกิดจากความประสงค์ของพระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง เนื่องจากท่านมีพระเครื่องวัตถุมงคลที่เก็บสะสมไว้จำนวนมาก จากการนำมาถวายของลูกศิษย์เพื่อต่อยอดการสร้างบุญ สร้างกุศลนำไปให้เช่าบูชา เพื่อเป็นปัจจัยมาบำรุงพัฒนาศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้าง 2) เกิดจากการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนผ่านรูปปั้นชายแก่ผีเจ้าที่ “เจ้าปู่คำหัวช้าง” และรูปปั้นช้าง “แก้วกระดิ่งทอง” ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของฝาก 3) การใช้ภาพแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากหลากหลายพื้นที่ที่มีอยู่ทั่วไป เพื่อเชิญชวนให้คนเข้ามาบูชาสักการะ ทำให้เห็นความหมายในเชิงสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดชีวิตของคนในชุมชนในสังคมสมัยใหม่ในปัจจุบัน เนื่องจากวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังคนไทยเรา มีการนำปรับเอาเรื่องไสยศาสตร์มาผสมกับพุทธศาสนามีพิธีกรรมในการสร้าง การไหว้ครูนับถือเทพเจ้าในศาสนา พราหมณ์การลงอักขระเลขยันต์ของบพสวดอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาอาถึงพระพุทธรูป พระ ธรรมคุณ พระสังฆคุณ วัตถุมงคลอันทรงคุณค่าทั้งในดานศิลปะและความศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นที่ปรารถนาของปุถุชนทั่วไป

ภาพประกอบ 62 สถานที่เช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 63 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 64 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 65 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 66 สถานที่การเช่าวัตถุมงคลด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 67 สถานที่การเข้าวัดถ่มมรดกด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

4. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของจัดวางกับการกลายเป็น สนาม ของเล่น สถานที่แวะพัก ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้างรูปปัจจุบัน ท่านเล่าให้ฟังว่า การสร้างพื้นที่สนามเด็กเล่น ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้าง จะเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งที่สำคัญในการทำให้พื้นที่สักการะ เกิดความงามและเป็นการดึงดูดเชิญชวนให้คนเข้ามาสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่พักผ่อนสำหรับครอบครัว ซึ่งการสร้างพื้นที่สนามเด็กเล่นดังกล่าวทำให้เข้าใจถึงความหมายในเชิงการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ผสมผสานร่วมกับพื้นที่สาธารณะ

ภาพประกอบ 68 สนามเด็กเล่นด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 69 สนามเด็กเล่นด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

5.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ปฏิบัติการจัดวางวัตถุสักการะ ประติมากรรมรูปช้างเป็นกระบวนการของการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ทางความเชื่อและพิธีกรรม ทำให้เกิดความหลากหลายในมิติของการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีโครงสร้างทางสังคม (Social structure) ที่แตกต่างกันดังเช่น ชาวบ้านท้องถิ่นในพื้นที่และผู้คนที่เดินทาง นักท่องเที่ยว กลุ่มอื่นๆ ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่เข้ามาสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทุกคนอาจจะ

มีจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน ในการเข้ามาใช้พื้นที่ดังกล่าว เพราะในพื้นที่นั้นมีการผลิตซ้ำของการสักการะ ในบริบทที่ต่างกันและศาลเจ้าปู่คำหัวช้างนั้นไม่ใช่แค่เป็นพื้นที่สักการะเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งการแสวงบุญ ต่อบุญทำทาน พื้นที่แห่งการพักแวะ พักผ่อนของครอบครัว เวลาเหนื่อยล้าจากการเดินทาง เพราะฉะนั้นการจัดวางวัตถุสักการะประติมากรรมรูปช้างในพื้นที่ดังกล่าว สามารถเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างอัตลักษณ์ในบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข2 ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายผ่านรูปภาพจากปรากฏการณ์ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ดังนี้

ภาพประกอบ 70 การจัดวางวัตถุสักการะประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 71 การจัดวางวัตถุสักการะประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 72 การจัดวางวัตถุประสงค์การประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ภาพประกอบ 73 การจัดวางวัตถุประสงค์การประติมากรรมรูปช้าง บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

6.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 แนวคิดเรื่อง "การเมืองเรื่องพื้นที่" ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศิลปะจัดวางรูปเคารพ ในบริบทของ

วัฒนธรรมริมทาง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนที่ใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับผู้นำทางด้านศาสนา (พระสงฆ์) ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงผู้คนที่เดินทางที่สัญจรไปมา ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ คนกับคน รวมไปถึงการนำพื้นที่มาใช้เป็นเครื่องมือแสดงอำนาจของภาครัฐกับการต่อสู้ต่อรองอำนาจของชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อได้มาซึ่งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ของแต่ละฝ่ายภายใต้เงื่อนไขของความเชื่อและพิธีกรรม โดยการสร้างรูปเคารพเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่สักการะ ซึ่งได้บรรจุสร้างความหมายให้กับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผ่านเงื่อนไขของเวลา ที่มี ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งก่อให้เกิดพลังอำนาจทางความเชื่อและศรัทธาที่มีพลวัตทางวัฒนธรรมในวิถีแห่ง พุทธ พราหมณ์ ฝีมืผลทำให้ผู้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่สักการะและมีการสร้างวาทกรรม การประดิษฐ์สร้างพื้นที่ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) กับทุกชนชั้นในยุคสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายและเรียงลำดับโครงสร้างของเนื้อหาของปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะไว้ดังนี้

6.1 ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพุทธ

พระพุทธรูปปางประทานพรกับช้างหมอบ การประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ เกิดขึ้นจากการนิมิตและเรื่องเล่าของ พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม (อายุ 60 ปี พรรษาที่ 26) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งท่านเล่าให้ฟังว่าที่มาของช้างแก้วบนนั้นมาจาก ความศรัทธา ของคนที่มาขอพร บนบานศาลกล่าวกับปู่คำหัวช้าง แล้วให้ได้ในสิ่งที่มุ่งหวังและใครที่สมปรารถนา ก็จะนำช้างรูปปั้นขนาดต่างๆมาแก้บน ตามตำนานเล่าว่าในอดีตที่ตั้งของวัดเป็นเส้นทางเดินของกองทัพการไปรบทำศึกที่ประเทศลาว ทุกครั้งที่ออกเดินทางหรือกลับจากการรบ กองทัพไทย จะมาแวะพักที่บริเวณหลังวัด เพื่อให้ไพร่พล ช้างศึก ม้าศึก ได้พัก กินน้ำยังหนองน้ำที่อยู่หลังวัด ซึ่งปัจจุบันหนองน้ำดังกล่าวได้ตื้นเขินไม่เหลือสภาพเป็นหนองน้ำลึกเหมือนในอดีต มีอยู่ครั้งหนึ่งช้างศึกเชือกหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำ ซึ่งลึกมาก ทหารพยายามเท่าไรก็ไม่สามารถดึงช้างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำได้ ในที่สุดจึงต้องปล่อยให้ช้างจมน้ำตาย เมื่อเวลาผ่านไปนานหลายปี ซึ่งในช่วงเวลานั้นเกิดการช่วงชิงอำนาจเรื่องพื้นที่เดิมของศาลเจ้าปู่ จากนายทุนนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเหมาะสมสำหรับการประกอบธุรกิจ ประกอบกับในช่วงเวลาทางพระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม (อายุ 60 ปี พรรษาที่ 26) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้างกำลังปรับปรุงภูมิทัศน์รอบๆบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง และวัดป่าคำหัวช้างใหม่จึงได้การขุดบ่อน้ำด้านหลังศาลและได้มีการขุดค้นพบโครงกระดูกช้างในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จึงมีการปั้นรูปช้างขึ้นเพื่อระลึกถึงช้างเชือกดังกล่าว แต่ด้วยเหตุที่เป็นวัดป่าคำหัวช้าง จึง สร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้หน้าช้างที่หมอบอยู่ ไว้ด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ติดริมถนนสายมิตรภาพริมทางหลวงหมายเลข 2 เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในเชิงความหมายการช่วงชิงอำนาจเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ระหว่างพุทธและผี

ภาพประกอบ 74 รูปเคารพ(พระพุทธรูปยืนปางประทานพรกับช้างหมอบ)
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม วันที่ 14 เมษายน 2561

ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพ หลวงปู่ทวดองค์ขนาดใหญ่ เริ่มต้นเกิดขึ้นจากความศรัทธาของ พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม (อายุ 60 ปี พรรษาที่ 26) เจ้าอาวาสวัดป่าคำห้วยซ่าง ซึ่งท่านเล่าให้ฟังว่า ในสมัยท่านบวชใหม่นั้น ท่านมีความศรัทธาในองค์หลวงปู่ทวดมาก เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นกับตัวท่านเองหลายครั้ง เช่น ท่านเกิดประสบอุบัติเหตุ รถชนและเดินรูดงศตกรูเขา แต่ท่านก็รอดมาได้ โดยที่ท่านไม่ได้รับบาดเจ็บ เพราะท่านนับถือหลวงปู่ทวดมาตลอด จากความศรัทธาดังกล่าว ได้นำไปสู่การสร้างหลวงปู่ทวดขนาดใหญ่ โดยท่านได้มีกุศโลบายในการสร้างวาทกรรมสำคัญ “การหลวงปู่ทวดรูปหล่อทองเหลืององค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก” เพื่อเชิญชวนให้ผู้คนพามา ร่วมสร้างหลวงปู่ทวดที่กำหนดติดตั้งจัดวางอยู่องค์อยู่ด้านหน้าวัดป่าคำห้วยซ่าง ด้านข้างศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่าง ติดกับถนนสายมิตรภาพริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งเป็นเนินเขามีความโดดเด่นมีสง่า ดึงดูดผู้คนที่สัญจรไปมาให้มากราบไหว้ สักการะ

รูปเคารพขนาดใหญ่มหึมาทางศาสนาถูกสร้างขึ้นไว้ในดินแดนไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยและยังคงปรากฏให้เห็นถึงปัจจุบัน แต่ด้วยกาลเวลาที่ยาวนาน กระบวนการสร้าง ความหมายให้กับรูปเคารพหลายอย่างยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาแต่บางอย่างถูกปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมตามความเหมาะสม ค่านิยม และวัตถุประสงค์ในการสร้าง เพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จากกระบวนการสร้าง ความหมายให้กับรูปเคารพขนาดใหญ่มหึมาทางศาสนาทั้ง 3 ด้าน สามารถ สะท้อนสังคมไทยว่าให้ การยกย่องพุทธศาสนาเป็นกระแสหลักมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแต่ก็ไม่ได้ละทิ้ง ความเชื่อดั้งเดิมคือผีและ

พราหมณ์และแสดงออกผ่านความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์การกำหนด ฤกษ์ยาม และความเชื่อเรื่องเลขมงคล นอกจากนี้การสร้างรูปเคารพขนาดใหญ่มาแต่ละแห่งเป็นพื้นที่ที่แสดงตัวตนของคนหลายกลุ่มผ่านช่องทางต่าง ๆ และใช้รูปเคารพขนาดใหญ่มาเป็นสื่อ แสดงความปรารถนาของคน โดยความปรารถนาของกลุ่มผู้อำนวยสร้างกับกลุ่มผู้ศรัทธามีความแตกต่างกัน อีกทั้งการสร้างรูปเคารพขนาดใหญ่มาแต่ละองค์ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากใน การดำเนินการก่อสร้าง บำรุงรักษา การจัดการกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆวัดหรือองค์กรมุลินิที่จัดสร้างรูปเคารพ ต้องบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรดำเนินการอยู่ได้ฉะนั้นการตัดสินใจกิจกรรม หรือพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นการพาณิชย์หรือไม่นั้นจึงขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน

ปรากฏการณ์การสร้างรูปเคารพขนาดใหญ่มาทางศาสนาในประเทศไทยจึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีความน่าสนใจในการเข้าใจบริบททางสังคมที่ทำให้เกิดขึ้นและสืบเนื่อง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพของคนในสังคมตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษากระบวนการสร้างสัญลักษณ์และความหมายให้กับรูปเคารพแต่ละองค์ที่ต้องการสื่อสารให้สังคมได้รับรู้ไปในทิศทางที่ต้องการ สำหรับปัจจุบันเลือกศึกษาเฉพาะรูปเคารพขนาดใหญ่มา ทางศาสนาที่ไช้ค่า ประชาสัมพันธ์ใหญ่ที่สุดในโลกโดยเริ่มตั้งแต่พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา ซึ่งจะให้เห็นภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องพุทธศาสนาและเรื่องต่าง ๆ

ปัจจุบันรูปเคารพขนาดใหญ่มาทางศาสนาในประเทศไทยมีจำนวนการสร้าง รวมทั้งขนาดที่ใหญ่เพิ่มมากขึ้น นอกจากพระพุทธรูปแล้วยังมีรูปเคารพทางศาสนาอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายด้านรูปแบบประติมานวิทยา (Iconography) ตามลัทธิความเชื่อของคนในสังคม เช่น รูปเคารพทางศาสนาพุทธนิกายมหายาน รูปเคารพทางศาสนาพราหมณ์ฮินดูเทพ เทวดารวมทั้งรูปเหมือนพระสงฆ์ที่มีปฏิปทาสูงเป็นต้น

ภาพประกอบ 75 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 76 ป้ายประชาสัมพันธ์การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

พหุ นั ปรณ ุ ทิ โต ชี เว

ภาพประกอบ 77 ภาพมุมบนพื้นที่การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 78 ภาพมุมบนพื้นที่การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

พหุ อนุ ทั โด ชี เว

ภาพประกอบ 79 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนึม ปี 2562

ภาพประกอบ 80 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนึม ปี 2562

ภาพประกอบ 81 การจัดสร้าง (หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 82 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 83 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนึม ปี 2562

ภาพประกอบ 84 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนึม ปี 2562

ภาพประกอบ 85 การจัดสร้าง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 86 การปิดทอง(หลวงปู่ทวดองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

6.2 ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว
ช้าง ซึ่งเมื่อมองวิเคราะห์เข้าไปในความหมายจะเข้าใจว่า ศาสนาพุทธจะมีอำนาจและบทบาทสำคัญ

ในการควบคุมการนับถือในรูปแบบพราหมณ์ ได้ถูกกำหนดขนาดรูปทรงของประติมากรรมและตำแหน่งการจัดวางตามมุมมองของพระสงฆ์ เพราะประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ ได้ถูกกำหนดขนาดรูปทรงและตำแหน่งการจัดวางตามมุมมองของพระสงฆ์ การจัดวางจะดูเป็นสิ่งปกติ ไม่ได้ยิ่งใหญ่เป็นแค่ส่วนประกอบของพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง แต่การนับถือศาสนาพราหมณ์เคารพบูชาเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระ นารายณ์พระพรหม พระอิศวรและประกอบพิธีกรรมตามที่กำหนดกันมาจากนั้นก็รับศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาอเทวนิยม เคารพนับถือพระรัตนตรัย เชื่อในกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว มีเหตุมีผลมากขึ้น แต่กระนั้นก็ยังมีคนจำนวนมากยังคงยึดถือพิธีบางอย่างของศาสนาพราหมณ์และได้นำมาผสมผสานกับ พิธีกรรมทางพุทธศาสนาจนกลายเป็นวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเรา

ศิริพร เจนวิทย์อมรเวช, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ศิริวงศ : การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ/นานาชาติ ครั้งที่ 2 หน้าที่ 401-402

ภาพประกอบ 87 พระพรหมประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบพราหมณ์

ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

พหุ อนุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 88 พระพิฆเนศวร ประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบพราหมณ์
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

6.3 ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบผีเจ้าที่ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบผี ยังคงมีบทบาทสำคัญ ในการทำให้พื้นที่ยังคงความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้คนเกิดความเกรงกลัว ซึ่งธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์อวมมีความกลัวติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทั้งความกลัวจากภัย ธรรมชาติและภัยจากสิ่งอื่น เช่น จากสัตว์ ไรคราย ภูติผีปีศาจและจากมนุษย์ด้วยกันเอง ด้วยเหตุนี้เอง มนุษย์จึงได้แสวงหาบางสิ่งมายึดเหนี่ยวหรือเป็นที่พึ่งสำหรับป้องกันภัยอันตรายต่างๆ จึงเป็นที่มาของการ เคารพบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับเทพเจ้าทั้งหลายการนับถือศาสนาและศาสดาซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละชนชาติ และท้องถิ่น ประเทศไทยเราก็มีวิวัฒนาการในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนามานานเช่นกัน แต่เดิมนับถือ เจาป่า เจ้าเขา ผีบรรพบุรุษ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พหุ อนุ ภิ โท ชี เว

ภาพประกอบ 89 ปู่ ย่า ประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบผี
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 90 เจ้าปู่คำหัวช้าง ประติมากรรมรูปเคารพ ในรูปแบบผีเจ้าที่
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

7. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers) กับศิลปะจัดวางในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2

จากการสัมภาษณ์พระศิริวัฒน์ ถาวรรธมโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้างรูปปัจจุบัน ท่านเล่าให้ฟังว่า หุ่นยนต์ Bumblebee มาจากชาวบ้านคนหนึ่งที่ขี่รถยนต์สัญจรผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้างแล้วจึงขอบนบาน เรื่องใหญ่ลูกชายติดราชการเป็นทหาร เมื่อเวลาผ่านไป หลังจากนั้นสิ่งที่ตนเองขอ จึงได้ตามที่ตนเองหวัง จึงได้นำเงินมาแก้บนจำนวน 2 แสนบาท แต่ในขณะนั้นทราบข่าวว่าหลวงพ่อกำลังสร้างหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ จึงไม่อยากแก้บนด้วยเงิน เลยหาวิธีการใหม่เพื่อที่จะทำให้คนมาทำบุญที่วัดมากขึ้น จึงขอหลวงพ่อกวายนหุ่นยนต์ Bumblebee เพื่อเป็นกุศโลบายในการทำให้คนได้เข้ามาที่วัด เนื่องจากหุ่นยนต์ Bumblebee เป็นตัวละครสำคัญในหนังภาพยนตร์

เรื่อง Transformers ซึ่งเป็นฮีโร่สำหรับเด็กๆทั่วโลก ฉะนั้นเมื่อเด็กๆเห็นหุ่นยนต์ดังกล่าว จะทำให้
 อยากรู้อยากเข้ามาถ่ายรูปกับหุ่นยนต์รวมทั้งพ่อและแม่หรือญาติพี่น้องที่เดินทางผ่านเส้นทางถนนสาย
 มิตรภาพ หลังจากนั้นชาวบ้านคนดังกล่าวจึงได้นำหุ่นยนต์ Bumblebee มาถวายหลวงพ่อ แต่
 ชาวบ้านคนดังกล่าวต้องการที่จะนำหุ่นยนต์ไปติดตั้งไว้ที่หน้าวัดติดถนนใกล้กับศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเพื่อ
 เป็นสิ่งดึงดูดได้คนเห็นและจะเข้ามาสักการะศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและหลวงปู่ทวดมากขึ้น รวมทั้ง
 นักข่าวหลายสำนัก สนใจมาทำข่าวประสัมพันธ์มากมายและทำให้วัดป่าคำหัวช้าง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
 โด่งดังไปทั่วประเทศและจะมีผู้คนล้นหลามเข้ามาที่วัด โดยเฉพาะวันอาทิตย์ถือว่าเป็นวันครบครัน จึง
 ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้างเกิดความคึกคักมากขึ้นตั้งแต่หุ่นยนต์ Bumblebee
 มาติดตั้ง

จากสิ่งกล่าวมานั้น สะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ (Identity) ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
 คืออัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่น ที่ดึงดูดให้ผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพได้เข้ากราบไหว้
 สักการะ ขอพร บูชา ซึ่งทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การนำสิ่งของเพื่อมา
 สักการะแก่นั้น ให้ได้มาตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งสิ่งของเหล่านั้นอาจจะไม่ใช่ รูปปั้นช้าง แต่อาจจะเป็น
 สิ่งใหม่ ที่ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับการนำหุ่นยนต์ Bumblebee มาติดตั้ง ทำให้
 เกิดการบูรณาการระหว่างความเชื่อศักดิ์สิทธิ์กับความทันสมัยใหม่ผ่านหุ่นยนต์ดังกล่าว ซึ่งมีการ
 สอดคล้องกับทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (postmodernism) การมองพื้นที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่
 บรรจุไว้ด้วยความหมาย พื้นที่ทางกายภาพต่างๆเช่น เกาะ ป่า สวนสาธารณะในเมืองหรือพื้นที่ใน
 บ้านเรือนมิได้เป็นเพียงวัตถุหรือที่ว่างเพียงอย่างเดียว วิธีการจัดการพื้นที่สะท้อนวิถีคิดต่างๆ พื้นที่จะ
 ไม่สามารถจะผลิตความหมายของตัวเองขึ้นมาได้ แต่มนุษย์เป็นผู้สร้างจัดความสัมพันธ์และให้
 ความหมายแก่พื้นที่ เมื่อมนุษย์เข้าไปใช้พื้นที่นั้นและจะรู้จักการใช้พื้นที่อย่างหวงแหนและเคารพอย่าง
 มีความหมายต่อวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่

แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) การ
 วิเคราะห์สัญศาสตร์ช่วยให้เราตระหนักถึงความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างตัวเรา กับ “สิ่งแทน
 ความ” (object) ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงอาจเข้าใจได้ว่า ความหมายของ ภาพใดๆหรือวัตถุใดๆย่อมมี
 พลวัตคือมีการเปลี่ยนแปลงเลื่อนไหลของความหมายอย่างไม่หยุดนิ่งใน สัญศาสตร์ (semiotics) อาจ
 ก่อให้เกิดความหมายร่วมและเข้าใจถึงกระบวนการที่ทำให้เรา “เข้าใจความหมาย” ของสิ่งใดๆ

ภาพประกอบ 91 ประติมากรรมร่วมสมัย(หุ่นยนต์บัลเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง
Transformers)

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนินม ปี 2562

ภาพประกอบ 92 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่นกัปตันอเมริกา

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนินม ปี 2562

ภาพประกอบ 93 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่นเดอะฮัค

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้างเกิดความศีกคักมากขึ้นตั้งแต่ชาวบ้านนำหุ่นยนต์ Bumblebee มาติดตั้งประติมากรรมร่วมสมัย จึงทำให้ผู้คนที่บนบานได้มีการผลิตซ้ำ โดยการนำหุ่นประติมากรรมที่มีลักษณะเดียวกันมาถวายเพื่อแก้บนเพิ่มมากขึ้น เช่น หุ่นกัปตันอเมริกา หุ่นเดอะฮัค และมีการนำประติมากรรมร่วมสมัยเหล่านี้ไปจัดวาง ตามจุดต่างๆในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นว่ามีการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

8. สรุปท้ายบท

เนื้อหาในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยต้องการสรุปให้เห็นถึง พื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 สังคมร่วมสมัย ในมิติของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดจากการสร้างวาทกรรม “ช้างแก้บน ไค้ร้อยศพ” ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ดังกล่าวเป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรม สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คนที่เดินทางผ่านไปผ่านมา ซึ่งมีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจ (Mental Space) เป็นพื้นที่ในจินตนาการที่ถูกก่อขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคนและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายกลุ่มในชนชั้นทางสังคม ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นสถานที่สำคัญ ทางด้านเศรษฐกิจ การแสวงบุญการท่องเที่ยว ในเส้นทางถนนสาย

มิตรภาพริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวได้มีพลวัตรของการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ทางกายภาพ ในรูปแบบการบูรณาการระหว่างความเป็นที่สักการะกับพื้นที่สาธารณะ ผ่านความเชื่อ พิธีกรรม การจัดวางวัตถุประสงค์การประติมากรรมรูปช้าง ประติมากรรมรูปเคารพ ประติมากรรมในรูปแบบสมัยใหม่ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมงานบุญประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อการสร้างรูปเคารพหลวงปู่ทวดองค์ทองเหลืองที่ใหญ่ที่สุดในโลก รวมทั้งจัดสร้างพื้นที่โรงทานและสนามเด็กเล่นสำหรับการแวะพัก ให้กับผู้คนเดินทางผ่านไปผ่านมา ถนนสายมิตรภาพ

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่โรงทาน ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดจากความประสงค์ของ พระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม (อายุ 67 ปี พรรษาที่ 33) เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้างรูปปัจจุบัน ที่ต้องการสร้างไว้สำหรับผู้ที่สัญจรไปมาบนถนนมิตรภาพ ได้มีการแวะพักรับประทานอาหาร เพื่อเป็นการสร้างสะพานบุญและเปิดโอกาสให้ผู้ใจบุญที่ต้องการนำสิ่งของบริจาค ได้มีพื้นที่ในการทำบุญให้ทานและกุศโลบายในการทำให้ผู้คน ได้เข้ามากราบไหว้ สักการะขอพร เป็นพลังศรัทธาที่ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้าง ให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาในอนาคต จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ดังกล่าว จึงทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้าง ผลิตภัณฑ์ จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับพื้นที่ในพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะในการแสวงบุญ ให้ทาน ซึ่งมีการทับซ้อนของเรื่องราวความหมายในบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื้อโยงไปสู่โครงสร้างทางสังคม ร่วมสมัย (contemporary social structure) ในวงกว้างได้มากขึ้นในอนาคต

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะในความหมายของพื้นที่ของฝาก การเข้าวัดอุ้มงคล ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดขึ้นจากกุศโลบายในรูปแบบพุทธศาสนเข้ากับรูปแบบผี การใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม การสร้างวาทกรรมภาพแทนรูปปั้นผีเจ้าที่เจ้าปู่คำหัวช้าง รูปปั้นช้าง แก้วกระดิ่งทองและการใช้วัตถุมงคล ในการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากวัตถุมงคลเป็นเครื่องรางที่สร้างขึ้นตามคติพุทธศาสนาเป็นพระพุทธรูปหรือพระรูปของพุทธ สาวกผู้เป็นพระอรหันต์และรูปของพระภิกษุที่ยังมีชีวิตอยู่หรือล่วงลับดับขันไปแล้วที่เป็นที่เคารพนับถือว่า เป็นเกจิอาจารย์ที่ทรงคุณวิเศษพระเครื่องเหล่านี้มีฤทธิ์อำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่อาจช่วยคุ้มครองป้องกันเจ้าของหรือผู้ที่บูชาอัญเชิญติดตัวพ้นจากอันตรายทั้งที่เป็นภัยจากอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติภัยธรรมชาติภัยจากสัตว์และจากมนุษย์ด้วยกันเองทำให้ผู้ที่บูชาติดตัวเป็นที่รักของคนทั่วไปและส่งเสริมบารมีให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงในหน้าที่การงานอาชีพ พลา นุภาพของพระเครื่องในด้านต่างๆ เหล่านี้ อาจเรียกรวมได้ว่า เมตตามหานิยม (ฉลอง สุนทรวาณิชย์, 2555, หน้า 2)

ปัจจุบันวัตถุมงคล ได้รับความนิยมเสื่อมใสมากยิ่งขึ้นเป็นที่น่าสนใจว่ามีสาเหตุอะไรที่ทำให้คนไทย หันไปยึดถือพระพุทธรูปพระสงฆ์ (เกจิอาจารย์) หรือวัตถุมงคลจนเป็นที่ต้องการของคนทุกชนชั้น คำตอบที่ สะท้อนออกมาคือเพราะสังคมปัจจุบันอยู่ในภาวะรัดตัวต้องดิ้นรนชวนวายเป็นภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้น ภาวะการเมืองและปัญหาสังคมที่ไร้การเยียวยาตลอดจนการไม่ได้รับความใส่ใจจาก

รัฐทำให้ประชาชนแทบ ทุกคนชั้นวรรณะเกิดความไม่มั่นคงในวิถีการดำเนินชีวิตของตัวเองตั้งนั้นพระเครื่องจึงเป็นที่สนใจของคน เป็นที่พึ่งและศรัทธาทางจิตใจเป็นสัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยจนถือเป็น วัฒนธรรมแห่งความเชื่อในอำนาจของพุทธคุณ

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ ในความหมายของจัดวางกับการกลายเป็น สนามของเล่น สถานที่แหวะพัก ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดจากความประสงค์ของพระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง รูปปัจจุบัน การสร้างพื้นที่สนามเด็กเล่น ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้างนั้น เป็นการสร้างประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นกุศโลบายในการดึงดูด ให้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม ซึ่งในขณะเดียวกันนั้นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม จะลดบทบาทความศักดิ์ลงไปทีน้อย เมื่อเวลาผ่านไปพื้นที่ดังกล่าวจะกลายเป็นพื้นที่สาธารณะได้มากขึ้น

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดจากการปฏิบัติการจัดวางวัตถุประสงค์การ ประติมากรรมรูปช้าง ซึ่งเป็นกระบวนการของการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ทางความเชื่อและพิธีกรรมและการผลิตซ้ำของการสักการะในบริบทที่ต่างกัน ในการเข้ามาใช้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเพื่อ ต่ออายุทำทาน พื้นที่แห่งการพักแวะ พักผ่อนของครอบครัว เวลาเหนื่อย ล้าจากการเดินทาง

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เกิดจากผู้นำทางด้านศาสนา (พระสงฆ์) ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงผู้คนที่เดินทางที่สัญจรไปมา ในการนำพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง มาใช้เป็นเครื่องมือแสดงอำนาจของภาครัฐกับการต่อสู้ต่อรองอำนาจของชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อได้มาซึ่งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ของแต่ละฝ่ายภายใต้เงื่อนไขของความเชื่อและพิธีกรรม โดยการสร้างรูปเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่สักการะ ซึ่งได้บรรจุสร้าง ความหมายให้กับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งก่อให้เกิดพลังอำนาจทางความเชื่อและศรัทธาที่มีพลังทางวัฒนธรรมในวิถีแห่ง พุทธ พราหมณ์ ผี มีผลทำให้ผู้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่สักการะและมีการสร้างวาทกรรม การประดิษฐ์สร้างพื้นที่ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่สาธารณะพื้นที่ทางสังคม(Social Space) กับทุกคนชั้นในยุคสมัยใหม่

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers) กับศิลปะจัดวางในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข2 เกิดจาก การนำสิ่งของเพื่อมาสักการะแก่บน ให้ได้ตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งสิ่งของเหล่านั้นอาจจะไม่ใช่ รูปปั้นช้าง แต่อาจจะเป็นสิ่งใหม่ ที่ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับการนำหุ่นยนต์ Bumblebee มาติดตั้ง ทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างความเชื่อศักดิ์สิทธิ์กับความเป็นสมัยใหม่ผ่านหุ่นยนต์ดังกล่าว ซึ่งมีการสอดคล้องกับทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (postmodernism) การมองพื้นที่เป็น

สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่บรรจุไว้ด้วยความหมาย พื้นที่ทางกายภาพต่างๆเช่น เกาะ ป่า สวนสาธารณะในเมืองหรือพื้นที่ในบ้านเรือนมิได้เป็นเพียงวัตถุหรือที่ว่างเพียงอย่างเดียว วิธีการจัดการพื้นที่สะท้อนวิถีคิดต่างๆ พื้นที่จะไม่สามารถจะผลิตความหมายของตัวมันเองขึ้นมาได้ แต่มนุษย์เป็นผู้สร้างจัดความสัมพันธ์และให้ความหมายแก่พื้นที่ เมื่อมนุษย์เข้าไปใช้พื้นที่นั้นและจะรู้จักการใช้พื้นที่อย่างหวงแหนและเคารพอย่างมีความหมายต่อวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ สะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ (Identity) และแนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) การวิเคราะห์สัญศาสตร์ช่วยให้เราตระหนักถึงความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างตัวเรา กับ “สิ่งแทนความ” (object) ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงอาจเข้าใจได้ว่า ความหมายของ ภาพใดๆหรือวัตถุใดๆย่อมมีพลวัตคือมีการเปลี่ยนแปลงเลื่อนไหลของความหมายอย่างไม่หยุดนิ่งใน สัญศาสตร์ (semiotics) อาจก่อให้เกิดความหมายร่วมและเข้าใจถึงกระบวนการที่ทำให้เรา “เข้าใจความหมาย” ของสิ่งใดๆ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างคืออัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่น ที่ดึงดูดให้ผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพได้ เข้ากราบไหว้ สักการะ ขอพร บูชา ซึ่งทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การนำหุ่นยนต์ Bumblebee มาติดตั้ง ทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างความเชื่อศักดิ์สิทธิ์กับความทันสมัยใหม่ผ่านหุ่นยนต์ดังกล่าว

บทที่ 4

การถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยของชาวบ้านจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

การถอดรหัสหมายผ่านปรากฏการณ์ในมิติทางความเชื่อและพิธีกรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการสร้างความหมายและทิศทางใหม่ๆ ในเชิงสังคมวัฒนธรรมผ่านเงื่อนไขของเวลา “ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง” คือ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นรหัสหมายสำคัญทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทาง ผ่านการปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้านและกลุ่มคนเดินทางสัญจรบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ของคนในหลากหลายชนชั้น ก่อเกิดการผสมผสานองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมในบริบททางสังคมยุคโลกาภิวัตน์ยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นสำคัญทางด้านวิชาการ ออกมาเป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง
2. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต
3. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน
4. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน
5. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางวัตถุสักการะการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน
6. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางรูปทรงและพื้นผิว ผ่านวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
7. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน
8. การถอดรหัสหมายจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย ในรูปแบบ QR CODE เพื่อการสร้างสรรค์

1.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งในคติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะเชิงพื้นที่ทางกายภาพที่อยู่ในตำแหน่งภูมิประเทศที่เด่น เช่น เนินเขา หรือเป็นสถานที่ ที่มีร่องรอยอันไม่สามารถอธิบายได้ในทางวิทยาศาสตร์ เช่น ศาสนสถานของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือมีลักษณะทางธรรมชาติที่แปลกประหลาด เชื่อมโยงกับเรื่องราว ตำนานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในอดีตพื้นที่ดังกล่าวนั้น เคยเป็นเส้นทางเดินทัพการศึกษาสงครามในสมัยรัชกาลที่ 2-3 สงครามเจ้าอนุวงศ์ และยังเป็นเส้นทางการคมนาคมค้าขายของกลุ่มคนในยุคอดีตซึ่งมีความผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิตในสังคม ที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นตามยุคสมัย ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การสร้างถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ในสมัยจอมพล ป.พิบูล สงคราม ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินทางการค้าขายที่สำคัญมาจนถึงในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการใช้พื้นที่ทางกายภาพ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง รวมไปถึงปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากอดีตที่เชื่อมโยงมาสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันระหว่างคนกับพื้นที่ คนกับคน ส่งผลให้เกิดการทับซ้อนของความหมายทางวัฒนธรรมในมิติของความเชื่อและพิธีกรรมในเงื่อนไของเวลา

ดังนั้นการสร้างวาทกรรมในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน โคงค์ร้อยศพ” เป็นการประดิษฐ์สร้างความหมายให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คนที่เดินทางสัญจรผ่านไปผ่านมา ถนนสายมิตรภาพ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งมีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มในชนชั้นทางสังคม พื้นที่ดังกล่าว มีความโดดเด่น สะดุดตาไปกับรูปปั้นช้างบริวารหลากสี ที่มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน วางเรียงรายอยู่ในพื้นที่ทางกายภาพทางธรรมชาติ ยาวประมาณ 800 เมตร ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัว ช้างเป็นภาพแทนความจริงที่เปรียบเสมือนบริวารของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกแห่งวิญญาณ รูปช้างดังกล่าวได้ถูกจัดวางตามรูปแบบของคนท้องถิ่นกลุ่มคนที่เดินทางสัญจรหรือกลุ่มคนอื่นๆซึ่งมีการวางอยู่บนโขดหินและเนินผาที่สลับซับซ้อน โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีการสร้างวาทกรรมทำให้เกิดความเกรงกลัว ไปสู่สังคมท้องถิ่นและสังคมสมัยใหม่ ด้วยการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างความหมายตามกาลเวลา ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ก่อเกิดเป็นความทรงจำทางสังคมทั้งในอดีตเชื่อมโยงถึงปัจจุบัน จากชุดข้อมูลปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการถอดความหมายได้ดังนี้

1.1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะได้พัฒนาการการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในเงื่อนไขของเวลา มีการสร้างและประสานภาพแทนความหมายในทางสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ทางความเชื่อและพิธีกรรม ที่มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคนกับพื้นที่และคนกับคน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิติของโครงสร้างทางสังคมสมัยใหม่ และกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทางด้านวัฒนธรรมและสังคม การคมนาคมและเศรษฐกิจของถนนสายมิตรภาพหมายเลข 2

1.1.1 ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์พื้นที่ทางกายภาพทางธรรมชาติ ป่าไม้ เนินเขา โขดหิน ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งที่สำคัญในการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในบริบททางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในอดีตพื้นที่ดังกล่าว เคยเป็นพื้นที่ทางพิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) มืองค์ประกอบ 2 ด้าน “โลกสามัญ” (Profane World) และ “โลกศักดิ์สิทธิ์” (Sacred World) ได้ให้ความหมายว่า เป็นโลกที่มองไม่เห็นและสัมผัสได้ ซึ่งมีทั้งการเกิดการตาย สุข และทุกข์ โดยบันทึกเรื่องราวผ่าน เรื่องเล่าและตำนานในอดีตของชุมชน โดยนำเรื่องราวมาผูกโยงเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ทั้งนี้ความเชื่อและตัวตนของชุมชนจะถูกตั้งไว้ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชน โดยการสร้างความเชื่อกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย และมีวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่า “โลกศักดิ์สิทธิ์” (Sacred World) (สถาพร เก่งพานิช, สุกรี เกษรเกษตรรา, วรลักษณ์ บุญยสุรัตน์ ,2558:130-131) พื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นป่าชุมชนที่ชาวบ้านใช้ในการหาของป่า เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตและด้วยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่มีโขดหินวางอยู่เรียงราย คล้ายคลึงกับลักษณะของรูปหัวช้างหรือลำตัวของช้าง รวมทั้งทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีความเป็นอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับช้าง ชาวบ้านได้ใช้เป็นชื่อเรียก

ภาพประกอบ 94 ภาพสัณฐานของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณด้านหน้าศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ปี 2524

ภาพประกอบ 95 ภาพสัณฐานของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณด้านข้างศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม ปี 2524

ภาพประกอบ 96 ภาพสัณฐานของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณด้านในศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีต
ที่มาข้อมูล : พระศิริวัฒน์ ถาวรรมโม ปี 2524

ภาพประกอบ 97 ภาพสัณฐานของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในปัจจุบัน
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนิม ปี 2562

ภาพประกอบ 98 ภาพสลัถญะของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในปัจจุบัน
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้ิม ปี 2562

ภาพประกอบ 99 ภาพสลัถญะของพื้นที่ทางกายภาพบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในปัจจุบัน
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้ิม ปี 2562

1.1.2 ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสลัถญะ “รูปปั้นเจ้าปู่คำหัวช้างชายแก่ผี
เจ้าที่ข้างทาง” ที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทวัฒนธรรม ซึ่งเรื่องราวมาผูก
โยงที่แสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ที่ถูกตั้งไว้ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลิตซ้ำทางความเชื่อ
ผ่านการสักการะที่นำไปสู่พลังเหนือธรรมชาติอันลี้ลับ โลกหลังความตายที่มีวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่

เรียกว่า "โลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทาง ซึ่งทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและ
ขณะเดียวกันสิ่งที่กล่าวมานั้นยังสร้างความหวังในใจให้กับผู้คนที่เข้ามาใช้พื้นที่อย่างชอบธรรม

ภาพประกอบ 100 ภาพสลักรูปปั้นชายแก่ เจ้าปู่คำห้วยซ่าง
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 101 ภาพสลักรูปปั้นใบหน้าของชายแก่ เจ้าปู่คำห้วยซ่าง
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

2. การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต

จากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำห้วยซ่างในอดีตนั้นเคยเป็น
เส้นทางการเดินทัพและแวะพักจากการทำศึก สงคราม ในครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์สำคัญทาง

ประวัติศาสตร์ของชาติไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับเมืองนครราชสีมา ได้กล่าวถึงตอนหนึ่งคือ ครั้นในสมัยที่เจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์คิดกบฏอิสรภาพแยกจากไทย ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับเรื่องเล่าจากการนิมิตของพระครูศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำห้วยซ่างในปัจจุบัน ในอดีตเคยมีช่างศึกของน้องสาวยาโม ชื่อ “แก้วกระดิ่งทอง” ได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก ทหารพยายามช่วยเหลือ ดึงเท่าไรก็ไม่สามารถดึงข้างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำไม่ได้ ในที่สุดก็ต้องปล่อยให้ช่างจมน้ำตายไปในที่สุดซึ่งต่อมาได้มีการปั้นรูปช่างหมอบ ชื่อว่า “แก้วกระดิ่งทอง” ขึ้นเพื่อระลึกถึงช่างเชือกดังกล่าวไว้หน้าวัดตั้งชื่อว่า “วัดป่าคำห้วยซ่าง” โดยมีการสร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้ด้านหน้าช่างที่หมอบอยู่ (สัมภาษณ์ พระครูศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำห้วยซ่าง วันที่ วันที่ 9 กันยายน 2560)

ดังนั้นการผลิตซ้ำจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าและการนิมิต ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง ได้กลายเป็นพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ของชาวบ้านผู้คนในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งในชีวิตของผู้คนล้วนแต่มีการเล่าเรื่องราวซ้ำๆ ที่ให้ความหมายในเชิงความสัมพันธ์ทางนามธรรมต่อกัน เป็นการสร้างความจริงในเชิงรูปธรรมขึ้นมาชุดหนึ่งให้กับสังคมวัฒนธรรม เรื่องเล่าจึงมีอำนาจ เรื่องเล่าคือวาทกรรม การเล่าเรื่องจึงเป็นหนทางไปสู่การกระทำในทำนองเดียวกันกับปฏิบัติการทางวาทกรรม การเล่าเรื่องในมิติทางความเชื่อและพิธีกรรมเป็นการปลูกเร้าและสร้างพลังให้กับคนที่เล่าเรื่อง สร้างผลกระทบต่อเนื่องกับผู้ฟัง เรื่องราวเหล่านั้นและมีผลในทางปฏิบัติ เช่น เรื่องเล่านิยามความหมายและกำหนดการกระทำ เรื่องเล่าขับเคลื่อนให้เกิดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เรื่องเล่ากำหนดทางเลือกในการกระทำ และอีกส่วนหนึ่งคือ เรื่องราวที่เป็นทางการที่มีอำนาจในหมู่สาธารณชน (Public transcript) กับเรื่องราวที่ถูกซุกซ่อนไว้ (Hidden transcript) เหมือนขบวนการใต้ดิน มีการใช้เรื่องราวทำนองความจริงอีกชุดหนึ่งให้แพร่กระจายออกไปในรูปของข่าวลือและความเชื่อทำนองอภินิหารเพื่อบั่นทอนอำนาจครอบงำของความรู้และเรื่องราวที่เป็นที่ยอมรับของสาธารณะ (ชูศักดิ์ วิทยากศ 2558 : 5-6)

ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าและการนิมิตดังกล่าว จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนมีความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกทางวัฒนธรรม ซึ่งได้บรรจุสร้างความหมายให้กับพื้นที่ผ่านเงื่อนไขของเวลาที่มีความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น ผ่านการผูกเรื่องราว และตำนานในอดีต ออกมาเป็นเรื่องราว เล่าขานสืบต่อกันมาจนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานที่ผูกเอาไว้ได้เชื่อมโยง ความเป็นตัวตนของคนในชุมชนเข้ากับพลังอำนาจบางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายในเชิงวิทยาศาสตร์ ได้ความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ ผ่านร่องรอยกิจกรรมทางศาสนาซึ่งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ ปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน ความเป็นมา ที่

เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จากชุดข้อมูลปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปประเด็นได้ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ “รูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบเคารพพระพุทธรูปปางประทานพร” ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เห็นปรากฏการณ์สำคัญทางความเชื่อและพิธีกรรม ที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ เส้นทางเดินทัพและแวะพักจากการทำศึกสงคราม ความเป็นชาติไทยผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิต ผ่านองค์ประกอบของการจัดวางสัญลักษณ์ในรูปแบบการบูรณาการระหว่าง ความเชื่อแบบ พุทธ ผี การช่วงชิงเรื่องพื้นที่สักการะ ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 102 ภาพสัญลักษณ์รูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบเคารพพระพุทธรูปปางประทานพร (มุมด้านข้าง)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 103 ภาพสัญลักษณ์รูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบเคารพ
พระพุทธรูปปางประทานพร (มุมด้านหน้า)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนิม ปี 2562

3.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างกับการประดิษฐ์ สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน

ปรากฏการณ์การจัดวาง ประติมากรรมรูปช้างบริวารหลากสีที่มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน วางเรียงรายกว่า 800 เมตร มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 ตัว เกิดจากการจัดการ ติดตั้งจากพระสงฆ์ และ ความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านและผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ ผ่านการสร้าง วาทกรรม “ช้างแก้วบน โค้งร้อยศพ” และ ประวัติศาสตร์ เรื่องราว เรื่องเล่า การนิมิต ก่อเกิดเป็น กิจกรรมทางความเชื่อและพิธีกรรมที่มีวิธีการประดิษฐ์สร้างอย่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่มี การปฏิสัมพันธ์ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น การบะบน ในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการ ของผู้คนหลายชนชั้น เพราะมนุษย์นั้นมีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น มีความเป็นปัจเจกเฉพาะบุคคล มี พื้นที่ภายในใจ พื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ ความเชื่อทำให้เกิดพลัง ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี ความเชื่อทำให้เกิด รูปธรรม (สัญลักษณ์) ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ความเชื่อทำให้การนับถือศาสนาเป็นไป อย่างมั่นคง ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ เป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ในสังคม ผ่านชั้นเชิง (tactic) ศิลปะจัดวางของพระสงฆ์และการบะบนของชาวบ้านท้องถิ่น ที่มีระบบระเบียบ การกำหนด ตำแหน่งการจัดวางศิลปะ ตามลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพตามธรรมชาติและพื้นที่สักการะ เพื่อที่จะต่อตรงกับพื้นที่สักการะเอาไว้และให้ได้ในสิ่งที่ตนเองขอเอาไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าที่ปู่คำหัวช้าง

3.1.ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์การจัดเรียงประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบ วงกลมบนโขดหินและพื้นดินในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากการจัดวางศิลปะของพระสงฆ์และ ชาวบ้านท้องถิ่น ทำให้เห็นความหมายของพลังรวมตัวของวัตถุสักการะบริวารทางความเชื่อ ผ่าน

ความงามทางด้านศิลปะในรูปแบบท้องถิ่น ที่มีการผลิตซ้ำและประดิษฐ์สร้างเชิงชวนให้พื้นที่เกิด
ความศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคมในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

ภาพประกอบ 104 ประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลม
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 105 ประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลม
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 106 ประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลม

ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

3.2 ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ การจัดเรียงประติมากรรมรูปช้างประกอบเข้ากับพื้นที่รูปเคารพและสถาปัตยกรรมไทย ในลักษณะต่างๆในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากการจัดวางศิลปะของพระสงฆ์และชาวบ้านท้องถิ่น การผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ทำให้เห็นความหมายของการจัดวางประกอบสร้างรูปลักษณ์ทางความงามในรูปแบบของท้องถิ่น ผ่านการจัดวางศิลปะวัตถุสักการะบริวารทางความเชื่อกับการบูรณาการร่วมกับศิลปะสถาปัตยกรรมไทยและศิลปะรูปเคารพในแบบ พุทธ พราหมณ์ ผี ในพื้นที่สักการะ เพื่อเชิญชวนให้พื้นที่เกิดความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทางสังคมในบริบทวัฒนธรรมริมทางหมายเลข 2

พหุ อนุ ชาติ โธ ชีเว

ภาพประกอบ 107 การจัดวางประติมากรรมประกอบสถาปัตยกรรมไทย
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 108 การจัดวางประติมากรรมประกอบสถาปัตยกรรมไทย
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

พหุ น ปณ ทิ โต ชี เว

ภาพประกอบ 109 การจัดวางประติมากรรมประกอบรูปเคารพ ศาลพระพรหม
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 110 การจัดวางประติมากรรมรูปช้าง ประกอบรูปเคารพพระสังกัจจายน์
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

4.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แะพักกรณนทางหลวงแผ่นดิน

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ ได้ถูกประดิษฐ์สร้างและสร้างความหมายใหม่ในมิติของความเชื่อและความศรัทธา ได้ถูกเปลี่ยนแปลงและกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ได้ถูกใช้ในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ที่มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกในยุคสมัยใหม่ เช่น พื้นที่สาธารณะ พื้นที่สักการะได้ถูกจัดการและจัดวาง จากพระสงฆ์ ผู้คนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นที่ รองรับการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การพักผ่อนของครอบครัวหรือกลายเป็นพื้นที่แสวงบุญของนักท่องเที่ยวและผู้คนกลุ่มอื่นๆ ที่เดินทางสัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 จากชุดข้อมูลปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปประเด็นได้ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพ ของพระศิริวัฒน์ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง ทำให้เห็นความหมายการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเชิงบูรณาการในรูปแบบ พุทธ พราหมณ์ ผี ที่มีพลวัตทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบเดิมและแบบใหม่ ทำให้เกิดพลังอำนาจทางความเชื่อและความศรัทธา การเชิญชวนให้ผู้คนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ มีการเชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) กับทุกชนชั้นในยุคสมัยใหม่ปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

4.1.1 การสร้างจัดวางรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางประทานพร) (พระพุทธรูปปางนาคปรก) เป็นการสร้างวาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแผ่ขยายความหมายเชิงอำนาจการครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพุทธ ซึ่งเป็นภาพแทนที่แสดงให้เห็นว่า รูปประติมากรรมรูปช้างหมอบที่อยู่เ็นท่าทางกำลังหมอบ การทำความเคารพอยู่ตรงด้านหน้าของพระพุทธรูปปางประทานพร และการจัดวางพระพุทธรูปปางนาคปรก ซึ่งโดยรอบมีการจัดวางรูปปั้นวัตถุสักการะที่มาจากแก่นขนของผู้คน การต่อรองกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเป็นที่สวดแทรกแอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ระหว่าง แบบพุทธกับแบบผี เชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space)

ภาพประกอบ 111 การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางประทานพร)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 112 การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางนาคปรก)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

การสร้างจัดวางรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (หลวงปู่ทวด) มีการสร้างวาทกรรม “การสร้างหลวงปู่ทวดองค์ทองเหลืองที่ใหญ่ที่สุดในโลก” การประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแฝงนัยยะความหมายเชิงอำนาจและเป็นภาพแทนที่แสดงให้เห็นว่า รูปประติมากรรมหลวงปู่ทวด การต่อรองกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นที่สวดแทรกแอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ระหว่าง แบบพุทธกับแบบผี การครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพุทธที่พัฒนาไปสู่กระบวนการ การเป็นที่พื้นที่สาธารณะ ในบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ภาพประกอบ 113 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนินม ปี 2562

ภาพประกอบ 114 รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนินม ปี 2562

พจนานุกรม ปณฺฑิต โท ชีวะ

ภาพประกอบ 115รูปเคารพในรูปแบบพุทธ(หลวงปู่ทวด)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

4.1.2 การสร้างจิตวางรูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพรหม) (พระพิฆเนศ) เป็นการสร้างวาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแย่งนัยยะเชิงอำนาจ การครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพราหมณ์ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แบบเดิม ซึ่งเป็นภาพแทน ความหมายที่แสดงให้เห็นว่า เป็นที่สวดแทรก แอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ระหว่าง แบบ พุทธ พราหมณ์ ผี ที่พัฒนาไปสู่กระบวนการ การเป็นที่พื้นที่สาธารณะ ในบริบททางวัฒนธรรมริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ภาพประกอบ 116 รูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพรหม)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 117 รูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพิฆเนศ)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

4.1.3 การสร้างรูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่ย่า) (เจ้าที่ปู่คำหัวช้าง) เป็นการสร้าง
วาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เห็นการแฝงนัยยะ
ความหมายเชิงอำนาจ การครอบครองพื้นที่สักการะในฐานะผีเจ้าที่ ซึ่งเป็นภาพแทน
ความหมายที่แสดงให้เห็นว่า การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในแบบเดิม เชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่
ทางสังคม (Social Space

ภาพประกอบ 118 รูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่ย่า)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 119 รูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่คำหัวช้าง)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

5.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางวัตถุสักการะการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน

ภาพประกอบ 120 รูปวัตถุสักการะในรูปแบบผี (ต้นไม้เจ้าแม่ตะเคียน)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนึม ปี 2562

ภาพประกอบ 121 ภาพประกอบ รูปวัตถุสักการะในรูปแบบผี (รถเก๋งตำนานปู่พญาภาค)
ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลนึม ปี 2562

6.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางรูปทรงและพื้นผิว ผ่านวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์รูปปั้นวัตถุสักการะบริวารผีเจ้าที่ที่ผู้คนนำมาถวายแก้บน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรูปปั้นช้างและรูปปั้นรูปแบบอื่นๆตามคำขอแก้บนที่สัญญาไว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อได้ตามคำขอตามที่ต้องการวัตถุสักการะเหล่านี้จะถูกนำมาจัดวางอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเกิด

ความศักดิ์สิทธิ์และความงามในรูปแบบศิลปะท้องถิ่น ผ่านความเชื่อเมื่อเวลาผ่านไปวัตถุสักการะเหล่านี้จะผุพังไปตามกาลเวลาแต่ขณะเดียวกันนั้นจะมีวัตถุสักการะสิ่งใหม่ เข้ามาเติมเต็มในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างอยู่ตลอดเวลา เพราะความเชื่อของคนไม่เคยห่างหายไปไหนจากสังคมไทยและยังคงอยู่ต่อไป ผู้วิจัยสนใจลักษณะรูปปั้นวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งมีความหมายสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปตามรูปลักษณะของรูปทรงจากสิ่งที่กล่าวมานั้นทำให้เห็นสัญลักษณ์ความหมายที่แฝงมากับรูปลักษณะของวัตถุสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้คนในเรื่องต่างๆตามความเชื่อ การบะบน ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน

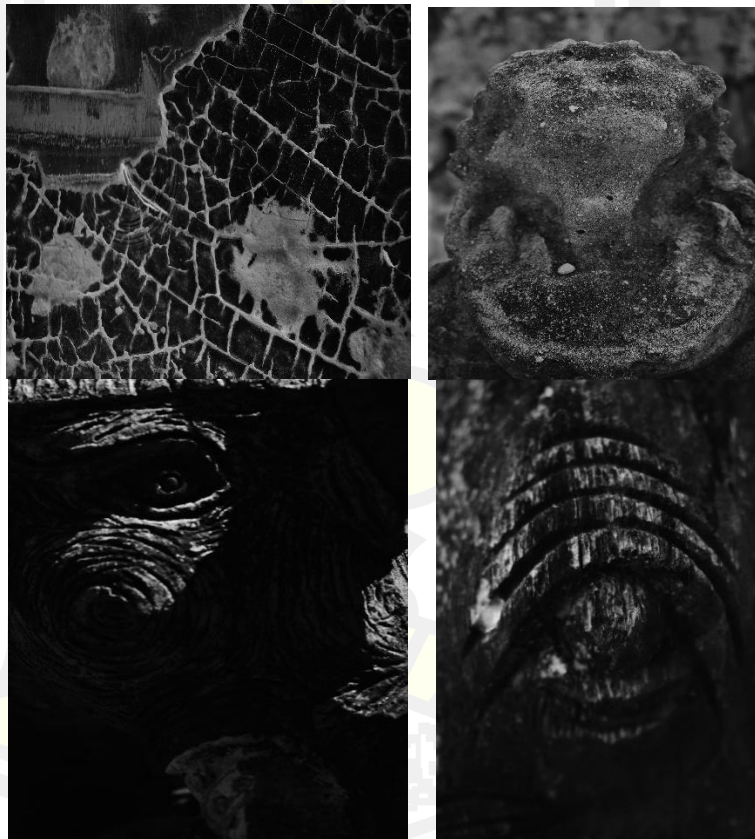
ภาพประกอบ 122 หน้าพระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์กวนอิม

ภาพประกอบ 123 เจ้าปู่คำหัวช้างและหลวงปู่ทวด

ภาพประกอบ 124 รูปปั้นตุ๊กตาในรูปแบบต่างๆ

ภาพประกอบ 125 รูปปั้นตุ๊กตาในรูปแบบต่างๆ

พหุ มณู ศึก โด มง

ภาพประกอบ 126 รูปร่างรอยพื้นผิวของวัตถุ ไม้ ที่ผ่านการเวลาในรูปแบบต่างๆ

7.การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แหวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน

พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเปรียบเสมือนการสร้างพลังอำนาจทางความเชื่อและศรัทธา วิถีแห่งพุทธ พราหมณ์ ผี เป็นพื้นที่ที่ถูกประดิษฐ์สร้าง ความหมายที่เชื่อมโยงไปสู่สังคมชนบทและสังคมสมัยใหม่ พื้นที่ทางกายภาพมีการพัฒนาการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา ผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ที่มีรูปแบบของกิจกรรมในหลากหลายมิติ มีการต่อรองอำนาจเชิงพื้นที่ ที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) โดยกลุ่มคนเดินทางสัญจร ด้วยชั้นเชิง (tactic) ที่จะต่อรองกับพื้นที่ ด้วยการบงกช เอาไว้และได้ในสิ่งที่ตนเองขอเอาไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่ปู่คำหัวช้าง ให้สำเร็จในสิ่งที่หวัง ผู้คนเหล่านี้เลยมีสิทธิ์อันชอบธรรม ในการนำเอาสิ่งต่างๆเข้ามา แก่บนในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีการติดตั้งจัดวาง วัตถุสักการะที่เป็นอย่างอื่นที่ไม่ใช่รูปประติมากรรมข้างแบบเดิมเพียงอย่างเดียว แต่กลับกลายเป็นใหม่ที่มีความหมายในมิติทางสังคมสมัยใหม่รูปแบบตะวันตก เช่นหุ่นยนต์ อีโร่

จากสิ่งที่กล่าวนั้นทำให้ พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้กลายเป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่สาธารณะสำหรับชาวบ้านท้องถิ่นและผู้คนเดินทางสัญจร เพราะพื้นที่สาธารณะ (public space) เป็นพื้นที่ในโลกทางสังคมซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนรวม (sense of public) และผลประโยชน์ของส่วนรวม พื้นที่สาธารณะเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะคือ

พื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้แน่นอน เช่น ร้านกาแฟ ลานประชาชน จัดุ้ร้กลางเมือง สวนสาธารณะ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่นามธรรม เช่น สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มทางสังคม หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เราทราบความหมายในมิติของพื้นที่สาธารณะร่วมกันกับพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีการผลิตซ้ำทางความเชื่อและพิธีกรรมของคนท้องถิ่น พระสงฆ์ คนเดินทางผู้แสวงบุญ นักท่องเที่ยว ทำให้มีความหมายใหม่ในหลากหลายมิติ ซึ่งในความหมายดังกล่าวนี้ มีโครงสร้างทางสังคม (Social structure) ที่แตกต่างกันในระดับชนชั้น เพราะการเดินทางเข้ามาของผู้คน มีหลากหลายกลุ่มที่แตกต่างกันในระดับชนชั้น การเดินทางเข้ามาด้วยรถตู้ รถส่วนตัว มาเป็นครอบครัว เมื่อเข้ามาในพื้นที่ทุกคนล้วนมีพื้นที่เป็นของตนเองโดยชอบธรรม ผู้คนเหล่านั้นได้สร้างพื้นที่ของตนเอง ในความเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สาธารณะ ที่ซ้อนทับอยู่ด้วยกัน มีนัยความหมาย สะท้อนถึงความเชื่อ พุทธ พราหมณ์ ผี ในความเป็นวัฒนธรรมสาธารณะของยุคสมัยใหม่

7.1 ผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ รูปทรงประติมากรรมและการจัดการแบบอื่น ๆ ในตำแหน่งการเจริญชวน ที่แตกต่างไปจากประติมากรรมรูปช้างดั้งเดิมที่เคยมีมาในอดีต เช่น การติดตั้งประติมากรรมรูปทรงหุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers หรือประติมากรรมรูปทรงคนอีโร่ (ซูเปอร์แมน) ประติมากรรมรูปทรงคน เดอะฮัค ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้ ได้ถูกอธิบาย เข้าไปในพื้นที่ ในเชิงความหมายใหม่ การปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง คือการประสานความหมายทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่ก่อเกิดความงามทางด้านศิลปะมีผลทำให้ผู้ที่เดินทางสัญจร ไม่ใช่แค่ผ่านไป แต่ยังมีการแวะพัก มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งในทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่น ดังกล่าวนี้อาจต้องการหาความเป็น Landmark ในลักษณะการเคารพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยการใช้ศิลปะจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านที่ประสานเข้ากับเรื่องราวในอดีตผ่านเงื่อนไขของปัจจุบัน

ภาพประกอบ 127 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่นยนต์ บัมเบิลบี (*Bumblebee*) ในภาพยนตร์ เรื่อง
Transformers

ที่มาข้อมูล : อาจารย์ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

ภาพประกอบ 128 ประติมากรรมร่วมสมัย หุ่น THE HULK เดอะฮัลค์ (*Hero Avengers*)และ
หุ่นกัปตันอเมริกา *Captain America Avengers*

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม ปี 2562

8. การถอดรหัสหมายจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญญาณทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย ในรูปแบบ QR CODE เพื่อการสร้างสรรค

8.1 ผู้วิจัยได้ใช้สัญญาณในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย ในรูปแบบ QR CODE ที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม ในยุคปัจจุบัน 4.0 เป็นสิ่งจำเป็น เปรียบเหมือนเส้นทางเชื่อมเข้าสู่โลกเสมือนที่เราเรียกว่า Social network ช่องทางการติดต่อสื่อสาร หรือ การเข้าถึงสินค้า ผลิตภัณฑ์ออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการเข้าสู่เนื้อหาข้อมูลบนโลกใบนี้ที่แสนง่าย เพียงปลายนิ้ว เพียงสัมผัสบนจอสีเหลี่ยมดิจิทัล รหัสเหล่านี้จึงเป็นเหมือนประตูแดนที่วิเศษของใครเอม่อนที่เราได้เห็นในการ์ตูน เราใช้ช่องทางจากรหัสเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ ได้ เพียงใช้มือถือสแกนลงไป บนรหัส QR CODE ในยุคสมัยที่เทคโนโลยีถูกพัฒนาให้ชีวิตมนุษย์อยู่บนความสบาย โดยมี ภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 129 ลักษณะการใช้ QR CODE ในยุค 4.0

ที่มาของข้อมูล <https://www.posttoday.com/finance/money/511837>

ผู้วิจัยเลือกใช้ QR CODE เป็นสัญญาณภาพแทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสื่อสารไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ที่เทคโนโลยีถูกพัฒนาให้กลายเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ ซึ่งมี ตัวอย่าง QR CODE ภาพแทนความหมาย รูปเคารพ สิ่งสักการะ ที่สื่อความหมายถึง พุทธ พราหมณ์ ผี รวมทั้ง รูปวัตถุสักการะในรูปแบบสมัยใหม่ ที่ติดตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง โดยมี ภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 130 รูปแบบ QR CODE ที่สื่อความหมายถึง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 131 รูปแบบ QR CODE ที่สื่อความหมายถึง หลวงปู่ทวด

ชุดข้อมูล ตารางเปรียบเทียบ การถอดรหัสหมายสัญลักษณ์รูปเคารพที่ติดตั้งจัดวางอยู่ในพื้นที่ศาล
เจ้าปู่คำหัวช้าง ที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE

ชื่อ รูปเคารพ	รูปเคารพสัญลักษณ์ ในพื้นที่ศาล เจ้าปู่คำหัวช้าง	รูปเคารพสัญลักษณ์ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
รูปเคารพ แบบพุทธ พระสีวลี		
รูปเคารพ แบบพุทธ พระสังกัจจายน์		
รูปเคารพ แบบพุทธ หลวงปู่ทวด		
รูปเคารพ แบบพราหมณ์ พระพรหม		

(ต่อ) ชุดข้อมูล ตารางเปรียบเทียบ การถอดรหัสหมายสัญลักษณ์รูปเคารพที่ติดตั้งจัดวางอยู่ในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE

ชื่อ รูปเคารพ	รูปเคารพสัญลักษณ์ ในพื้นที่ศาลเจ้า ปู่คำหัวช้าง	รูปเคารพสัญลักษณ์ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
รูปเคารพ แบบพราหมณ์ (พระพิฆเนศวร)		
รูปเคารพ แบบเทพ (พระราหู)		
รูปเคารพ แบบเทพ (พญานาค)		
รูปเคารพ แบบผี เจ้าปู่คำหัวช้าง		

ชุดข้อมูล ตารางเปรียบเทียบ การถอดรหัสหมายสัญลักษณ์รูปวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว
ข้าง ที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE

ชื่อ รูปวัตถุสักการะ	รูปวัตถุสักการะ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่ คำหัวข้าง	รูปสักการะ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
ต้นแม่ตะเคียน		
รถเก๋งปู่พญานาค		

ตารางเปรียบเทียบ ชุดข้อมูล การถอดรหัสหมายสัญลักษณ์รูปประติมากรรมร่วมสมัย ในพื้นที่ศาล
เจ้าปู่คำหัวข้างที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE

ชื่อ รูปวัตถุสักการะ	รูปวัตถุสักการะ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่ คำหัวข้าง	รูปสักการะ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
หุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์ เรื่อง Transformers		

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ในรูปแบบการใช้ QR CODE รูปทรงช้างหมอบ เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสื่อสารความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่ คำหัวช้าง ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือน Social network ที่เทคโนโลยีถูกพัฒนาให้กลายเป็น ส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ โดยมีตัวอย่าง QR CODE ดังนี้

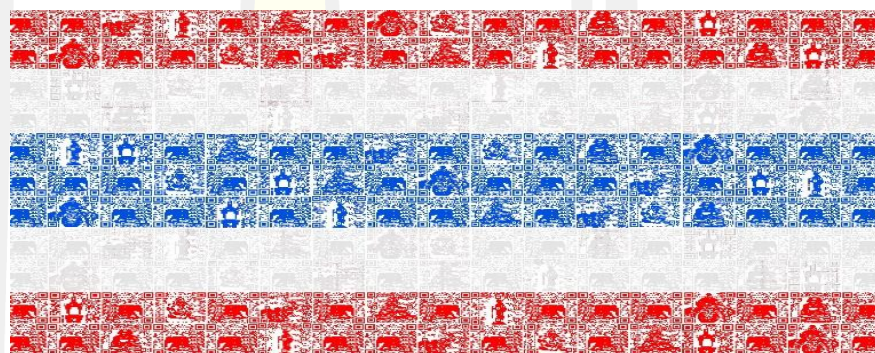
ภาพประกอบ 132 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสิ่งลึกลับ (ปู่คำหัวช้าง)

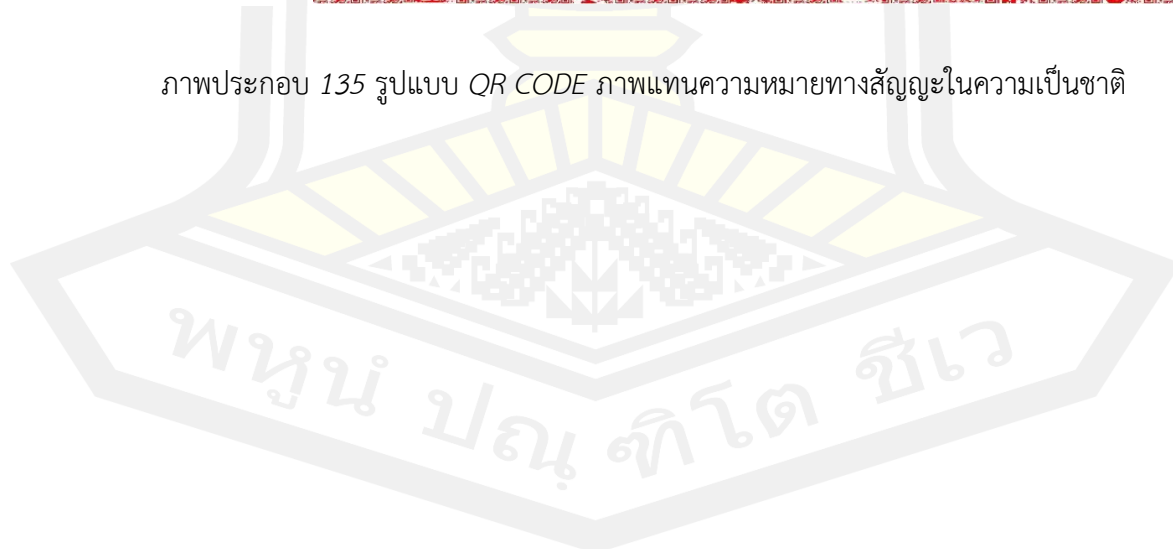
ภาพประกอบ 133 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ที่แสดงถึงรูปเคารพ(หลวงปู่ทวด)

ภาพประกอบ 134 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ พื้นที่สักการะชุมชนใน
จินตนาการ

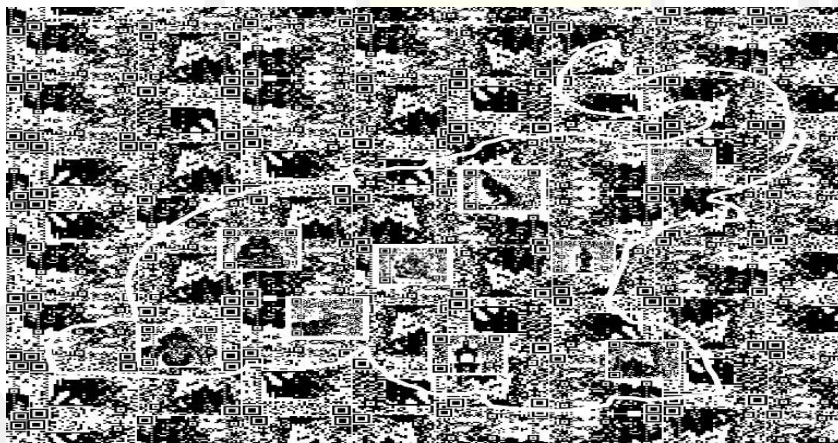

ภาพประกอบ 135 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ในความเป็นชาติ

ภาพประกอบ 136 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ของชุมชนรูปเคารพในพื้นที่
สักการะ

ภาพประกอบ 137 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์ของชุมชนรูปเคารพในพื้นที่
สักการะ

ฟอปปู่คำหัวช้าง

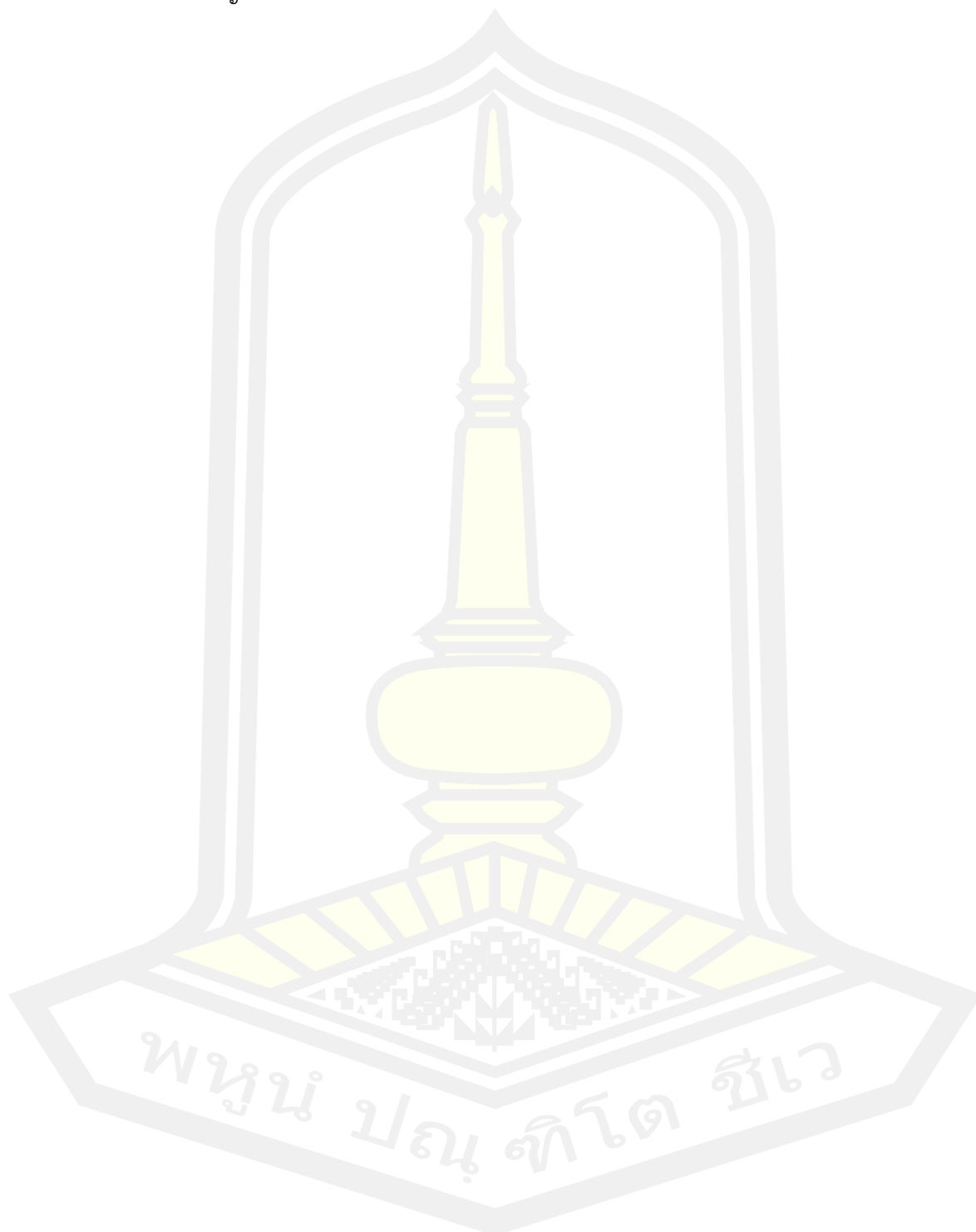
ภาพประกอบ 138 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์พื้นที่สักการะที่เชื่อมโยงสู่โลก
เสมือน Social network

ภาพประกอบ 139 รูปแบบ QR CODE ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์พื้นที่สักการะ(การบวชป่า)

8.2 ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย การใช้เสียงและภาพเคลื่อนไหว ในรูปแบบ การสัมผัสทางการมองเห็นและการได้ยิน ที่เกิดจากกิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคนกับพื้นที่ ผ่านพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เช่น เสียงการบิณฑบาตแสดงการเคารพพื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ ตู๋บริจาคนำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้

บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ รูปแบบของเสียงที่ผู้วิจัยเลือกมานั้นเป็นส่วนสำคัญในการใช้ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ร่วมสมัย

บทที่ 5

การสร้างสรรคผลงานศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

การสร้างสรรคผลงานทางทัศนศิลป์ ในงานวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ศิลปะเป็นสิ่งที่มิได้ผูกพันไว้กับศิลปินแต่ศิลปะถูกให้ความหมายใหม่ในมิติต่างๆทางด้านสังคม วัฒนธรรม ซึ่งอาจจะเป็นศิลปะที่ถูกจัดวางในพื้นที่พิเศษภายนอกพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ทางด้านศิลปะ โดยมีส่วนร่วมกับผู้คน เพราะศิลปะได้ถูกอธิบายผ่านเรื่องเล่าและตำนานจากชาวบ้านหรือคนเฉพาะกลุ่มในท้องถิ่น จนกลายเป็นการผลิตซ้ำในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ของศิลปะในกระบวนการศิลปะของคนท้องถิ่นที่ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์การดำรงของวัฒนธรรมมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย

ผู้วิจัยการถอดความหมายสัญญา ผ่านเงื่อนไขของเวลาปรากฏการณ์ “ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง” ซึ่งเป็นพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นรหัสหมายสำคัญทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่ จะนำไปสู่กระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ในบริบททางวัฒนธรรมริมทาง การปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้านท้องถิ่นและกลุ่มคนเดินทางสัญจรบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ของคนในหลากหลายชนชั้น แสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการสร้างความหมายและทิศทางใหม่ๆ ในสังคมสมัยใหม่ โดยใช้แนวคิดทางด้านสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ที่นำไปสู่การสร้าง Identity (อัตลักษณ์) ช่วยทำให้เห็นความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างคนกับ “สิ่งแทนความ”(object) ซึ่งทำให้เราเข้าใจถึง ความหมายของภาพแทนหรือวัตถุสิ่งของที่อยู่ในพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะ ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง การใช้สัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ดังกล่าว หากพิจารณาสาส์นศาสตร์อย่างสัมพันธ์กับภาพ (visual images) หรือขยายกรอบการพิจารณาออกไปถึงทัศนธรรม (visual culture) และวัตถุธรรม (material culture) สาส์นศาสตร์ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ (symbolism) ที่สามารถนำไปสู่การวิจัยและสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสมัยใหม่ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ซึ่งในบทที่ 5 ผู้วิจัยได้เรียงลำดับโครงสร้างของเนื้อหาไว้ 8 ส่วนดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านวิชาการในการทาบมองประกอบการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์
2. ทฤษฎีและแนวคิด รูปแบบทางด้านทัศนศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานผลงานวิทยานิพนธ์
3. อิทธิพลของศิลปินทางด้านศิลปกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์
4. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

5. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง
6. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต
7. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 3 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แหวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน
8. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 4 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและประติมากรรมร่วมสมัยกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แหวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน

1. ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านวิชาการในการทาบมองประกอบการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

- 1.1 แนวคิดเรื่อง พื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) เนื่องจากพื้นที่บริเวณของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง เป็นป่าธรรมชาติเป็นเนินเขา มีโขดหิน
- 1.2 แนวคิดเรื่อง พื้นที่ทางด้านจิตใจ (Mental Space) พื้นที่บริเวณของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นพื้นที่ ซึ่งมีการสักการะ ในจินตนาการหรือเป็นพื้นที่ที่ถูกก่อกำขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน
- 1.3 แนวคิดเรื่อง แนวคิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) โดยการนำเรื่องเล่า ตำนาน ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่เชื่อมโยงกับชุมชนในรูปแบบของความเชื่อ ทางพิธีกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชนกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย "โลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World)
- 1.4 แนวคิดเรื่อง สัญลักษณ์และการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ซึ่งในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างมีสิ่งแทนความหมายในเงื่อนไขของความเชื่อและพิธีกรรม จากการสักการะบูชา ผ่านรูปทรงปู่คำหัวช้างรูปทรงช้างหมอบ

2. ทฤษฎีและแนวคิด รูปแบบทางด้านทัศนศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานผลงานวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยต้องการอธิบายถึงเรื่องของ ที่มา พัฒนาการของงานศิลปกรรมในอดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะรูปแบบกระบวนการคิด เทคนิคและกลวิธี การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ เนื่องจากประวัติศาสตร์ของงานศิลปกรรม นั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และเป็นส่วนสำคัญในการบันทึก

เรื่องราวของมนุษย์กับมนุษย์เอาไว้ เพื่อให้รำลึกทางวัฒนธรรมที่เป็นมาตั้งแต่อดีต ซึ่งผู้วิจัยได้ทำ ความเข้าใจและพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุป ในด้านคุณค่าทางความงามสุนทรียศาสตร์ ในเชิง สัญลักษณ์ของศิลปวัตถุ พุทธศิลป์ รูปเคารพ เทพเจ้า ประติมากรรมรูปช้าง และประติมากรรมรูป หุ่นยนต์และรูปทรงอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดวางติดตั้งอยู่บนศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นต้น ซึ่งการศึกษา วิเคราะห์มีเงื่อนไขเพื่อทำความเข้าใจในโลกทัศน์ของผู้คนในยุคสมัยที่สร้างวัตถุศิลปะชิ้นนั้นๆขึ้นมา เพื่อตอบสนองความเชื่อและพิธีกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่ง โครงสร้างเนื้อหาทฤษฎีและแนวคิดทางด้านทัศนศิลป์ออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านทัศนศิลป์ศิลปะสื่อประสม วัตถุศิลปะเป็นผลมาจาก ปรากฏการณ์และพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งแสดงออกมาภายใต้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลก แยกไปจากการกระทำภายใต้สัญชาตญาณตามธรรมชาติของมนุษย์ วัตถุศิลปะดังกล่าว อาทิ ที่อยู่ อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ภาพเขียน โต๊ะ ปากกา เสียงเพลง วรรณกรรม กวีนิพนธ์ การแสดงละครนาฏย ลีลา ฯลฯ

ศิลปะที่ตอบสนองความเชื่อถือศรัทธาอันปราศจากเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้รองรับ (Belief Art) วัตถุศิลปะประเภทนี้เป็นวัตถุศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความเชื่อ และชดเชยความ หวาดกลัว ฯลฯ เช่น ศาลพระภูมิ ลายสักยันต์ การรำบวงสรวงเทวดา บทสวดขอพร พานบายศรี ฯลฯ

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านทัศนศิลป์ศิลปะจัดวาง (Installation Art)

“ศิลปะจัดวาง” หมายถึงศิลปะภายในตัวสิ่งก่อสร้าง ถ้าตั้งอยู่ภายนอกก็มักจะเรียกว่า “ศิลปะ ภูมิทัศน์” (Land art) และศิลปะสองประเภทนี้คาบเกี่ยวกัน ศิลปะจัดวางอาจจะเป็นได้ทั้งศิลปะที่ ติดตั้งอย่างถาวรหรือเพียงชั่วคราวก็ได้ ศิลปะจัดวางได้รับการติดตั้งในการแสดงงานนิทรรศการศิลปะ เช่นในพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์หรือในบริเวณพื้นที่ของส่วนบุคคลและของสาธารณชนประเภทของงาน ก็ครอบคลุมตั้งแต่การใช้วัสดุที่พบโดยทั่วไป ที่มักจะเลือกสรรจากวัสดุที่ทำให้มีความกระทออารมณ์ รวมไปถึงวัตถุสมัยใหม่เช่นวิดีโอ,เสียง,การแสดง,ความเสมือนจริง (Immersive virtual reality) และ อินเทอร์เน็ต ศิลปะจัดวางหลายชิ้นเป็นศิลปะเฉพาะที่ (Site-Specific Art) ซึ่งหมายความว่าเป็งาน ที่ออกแบบให้ติดตั้งตรงตำแหน่งหรือสถานที่ที่สร้างงานศิลปะโดยเฉพาะเท่านั้น

กระแสการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางได้แพร่หลายไปทั่วโลก ในประเทศไทยศิลปะจัดวาง ก็เป็นที่นิยมอย่างมากในวงการศิลปะร่วมสมัยไทย แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะรูปแบบนี้ยังคงเป็น ปัญหาอยู่มากน้อย บทความในสูจิบัตร การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 54 เรื่อง Installation Art ของสมพร รอดบุญ (2551) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไปคำว่าอินสตอลเลชัน (Installation) หมายถึงการ ติดตั้ง หรือการจัดวาง แต่คำว่า “Installation Art” หรือ ศิลปะในรูปแบบของการจัดวาง มี

ความหมายที่แตกต่างไปจากความหมายทั่วไปโดยสิ้นเชิง การที่คนไทยได้ไทยแปล ชื่อลักษณะศิลปะประเภทนี้เป็นคำว่า “ศิลปะติดตั้ง” หรือ “ศิลปะจัดวาง” อาจมีผลทำให้นักศึกษาศิลปะ และผู้สนใจทั้งหลายเกิดความเข้าใจผิด โดยที่คิดว่าเป็นการ นำเอาวัสดุ สื่อต่างๆ หรือผลงานศิลปะมาทำการติดตั้ง และจัดวางในที่แห่งไหนก็ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วในวงการศิลปะระดับนานาชาติประเทศจะไม่แปลคำว่า “อินสตอลเลชัน” เป็นภาษาของประเทศนั้นๆ เนื่องจากเป็นศัพท์เฉพาะ และสามารถเรียกทับศัพท์โดยตรงได้ เหตุเพราะเมื่อแปลเป็นภาษาหนึ่งหรือภาษาใดแล้วจะทำให้ ความหมายที่แท้จริงของคำว่าอินสตอลเลชันผิดเพี้ยนไป จึงเป็นเรื่องยากที่จะหา คำศัพท์ภาษาไทยที่สามารถสื่อความหมายได้ตรงกับประเภทของงานในรูปแบบอินสตอลเลชันได้อย่างชัดเจน นอกเสียจากว่าจะเรียกทับศัพท์ และให้นิยามหรือ คำจำกัดความมาเป็นตัวขยายให้เป็นที่สามารถเข้าใจได้ง่าย (สมพร รอดบุญ, 2551) แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการบัญญัติคำศัพท์จากราชบัณฑิตโดยคำว่า “Instillation Art” แปลว่า “ศิลปะจัดวาง” อีกทั้งคำว่า “Instillation Art” และคำว่า “ศิลปะจัดวาง” ก็สามารถสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ทั้งสองคำ แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่มียุทธวิธีที่แน่นอนในเรื่องรูปแบบของศิลปะจัดวางจะเป็นไปในทิศทางใด เนื่องจากว่า ศิลปินมักมีการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแนวนี้ อย่างกว้างขวางไม่มีขีดจำกัด ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่ายบทความนี้ผู้วิจัยจึงนำหลักทฤษฎีของมาร์ค โรเซนทอล (Mark Rosenthal) มาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภท ของศิลปะจัดวางในไทย

ผู้วิจัยจึงขออ้างอิงจากทฤษฎีในหนังสืออันเดอร์สแตนด์ดิ้ง อินสตอลเลชัน อาร์ต

(Understanding Installation Art) เขียนโดยมาร์ค โรเซนทอล (Mark Rosenthal) นักเขียน และนักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษซึ่งได้เขียนแบ่งรูปแบบของ ศิลปะจัดวาง ประกอบไปด้วย 2 รูปแบบหลักคือ

1. การจัดวางเต็มพื้นที่ว่าง (Filled – Space Installation) เป็นรูปแบบศิลปะ การจัดวาง โดยการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ซึ่งในพื้นที่นั้นอาจเป็นเพียงห้องเปล่า ทั่วไปหรือเป็นห้องจัดแสดงในแกลเลอรี ศิลปินผู้สร้างงานจะนำวัตถุหรือวัสดุเข้าไป สร้างงานในพื้นที่และในการสร้างงานรูปแบบจัดวางเต็มพื้นที่ว่างก็มีวิธีการสร้าง ผลงานเป็น 2 ลักษณะคือ 1. จัดวางเต็มพื้นที่ว่าง : ตื่นตาตื่นใจ (Filled – Space Installation: Enchantments” และ 2 จัดวางเต็มพื้นที่ว่าง: แปลงโฉมจัดฉาก (Filled – Space Installation: Impersonations)

1.1 จัดวางเต็มพื้นที่ว่าง : ตื่นตาตื่นใจ (Filled – Space Installation: Enchantments) เป็นการสร้างเสน่ห์ความน่าสนใจให้กับพื้นที่ว่าง หรือทำให้พื้นที่ ดูน่าพิศวง ตื่น

ตะลึง ศิลปินที่สร้างผลงานในลักษณะนี้จะเข้าไปจัดการพื้นที่ เปลี่ยนแปลงบรรยากาศของห้องหรือพื้นที่เดิมให้มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปตามที่ศิลปิน ต้องการ โดยการปกปิดอำพรางพื้นที่เดิมซึ่งอาจมีการสร้างต่อเติมขึ้นใหม่จากผลงาน ของศิลปินที่มีลักษณะสร้างสภาพแวดล้อมใหม่จากจินตนาการที่ผ่านกระบวนการทางความคิดของศิลปินแล้ว ผลงานลักษณะนี้มักมีผลกับผู้ชมในทางความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงผ่านประสบการณ์เมื่อเข้าชมผลงาน

1.2 จัดวางเต็มพื้นที่ว่าง: แปลงโฉมจัดฉาก (Filled – Space Installation: Impersonations) เป็นการปรับแต่งแปลงกายให้กับพื้นที่หรือ การลวงหลอกผู้ชม โดยสร้างสรรค์ให้เป็นพื้นที่แห่งจินตนาการทั้งทำให้เกิดเสน่ห์ ความน่าสนใจ หรืออาจเป็นพื้นที่แห่งความฝันร้าย เล่นบทบาทปลอมที่ไม่ใช่ความจริง ของบุคคลนั้นหรือศิลปินผู้สร้างงาน เพื่อให้ผู้เข้าชมคล้อยตามในสิ่งที่ศิลปินกำหนด ขึ้นหรือเป็นการโน้มน้าวใจให้รู้สึกตาม เช่นสร้างความประหลาดใจ ทำให้รู้สึกกลัว การจัดวางลักษณะ Impersonations อาจมีลักษณะเป็น Site – Specific หรือไม่ได้โดยสิ่งสำคัญศิลปินต้องมีความสามารถที่จะใช้ผลงานร่วมกับสภาพแวดล้อม โน้มน้าวใจ หรือสะกดผู้ชมให้ได้ กล่าวคือ การสร้างงานลักษณะนี้ศิลปินคือผู้ที่อยู่ใน โลกแห่งความฝัน แม้แต่ความเป็นตัวตนของศิลปินก็เปลี่ยนไปในการติดตั้งงาน ศิลปิน ยังคงฝันและอาจดึงคนดูจากโลกความจริงให้ไปมีความรู้สึกร่วมกับเขาในโลกความฝัน

2. การจัดวางเฉพาะที่ (Site – Specific Installation) เป็นศิลปะจัดวางที่มีความเฉพาะเจาะจงโดยงานศิลปะที่นำมาติดตั้งในพื้นที่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อพื้นที่ที่ ถูกกำหนดไว้เท่านั้น เพราะตัวผลงานจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดกับ พื้นที่หากเคลื่อนย้ายไปจัดวางที่อื่นก็จะไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับพื้นที่ การสร้างงานลักษณะนี้มีรูปแบบ และวิธีคิดในการจัดการกับพื้นที่ที่ต้องศึกษาจาก พื้นที่ที่เข้าไปติดตั้งว่าอะไรคือปัญหาของพื้นที่ หรือโจทย์ของพื้นที่นั้นเป็นอย่างไร แนวทางในการคิดศิลปะจัดวางเฉพาะพื้นที่มีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ 2.1 จัดวางเฉพาะที่: บุกรุกแทรกแซง (Site – Specific Installation: Interventions) และ 2.2 จัดวาง เฉพาะที่: สัมพันธ์กลมกลืน (Site – Specific Installation: Rapprochements)

2.1 จัดวางเฉพาะที่ : บุกรุกแทรกแซง (Site – Specific Installation: Interventions) เป็นการสร้างศิลปะจัดวางเพื่อวิพากษ์วิจารณ์พื้นที่ด้วยการเข้าไป บุกรุกแทรกแซงพื้นที่เพื่อเป็นการแสดงเนื้อหาที่แปลกแยก ศิลปินจะเริ่มทำการติดตั้งผลงานโดยต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้เป็น การใช้งาน พุทธิปัญญา วัฒนธรรม สถาบัน และสถานที่ตั้ง การสร้างศิลปะจัดวางในลักษณะนี้อาจติดตั้งในพื้นที่ที่มีเนื้อหา เรื่องราว บริบท หรือพื้นที่ที่มีความสำคัญแต่ก็เป็นตำแหน่งที่

ถูกวิพากษ์วิจารณ์ โดย ตัวผลงานมักจะนำเสนอตามความเป็นจริงหรือนำเสนอสภาพแวดล้อมนั้นๆ นอกจากนี้ผู้ชมที่มีส่วนร่วมในการรับชมอาจได้รับผลกระทบต่อพฤติกรรม หรือการเคลื่อนไหวไปตามสภาพแวดล้อมนั้นๆด้วย

2.2 จัดวางเฉพาะที่: สัมพันธกลมกลืน (Site – Specific Installation: Rapprochements) เป็นการทำให้กลมกลืนโดยศิลปินจะต้องหยั่งรู้ หรือรู้จัก ธรรมชาติของผู้ชมเป็นอย่างดี รวมถึงเข้าใจลักษณะของคนที่จะเข้าชมงาน การสร้าง งานจะเป็นเหมือนการสะกดผู้เข้าชมให้คล้อยตามไปกับผลงานของศิลปิน โดยศิลปินจะต้องเข้าถึงนิสัยอัธยาศัยของคนที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ โดยคุณสมบัติของงานประเภทนี้ มีการเจาะจงพื้นที่อย่างมาก และทั่วไปผลงานจะติดตั้งรวมเข้ากับสถานที่อย่างแนบ เนียนจนแทบจะกลืนหายไปกับสถานที่นั้น การสร้างงานศิลปะจัดวางลักษณะนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดคือคุณสมบัติที่พึงประสงค์สำหรับศิลปินที่อยากให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกขึ้น ในใจ ผู้ชมจะอยู่ร่วมกับผลงานศิลปะที่ศิลปินสร้างในช่วงเวลาหรือสถานการณ์ จริง ณ ขณะนั้นแต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ หรือ จินตนาการของศิลปิน ผู้ชมจะต้องใช้ประสาทสัมผัสต่อประสบการณ์ต่างชนิดให้ได้ ประโยชน์เต็มที่ หากจะกล่าวในเชิงเปรียบเทียบงานศิลปะจัดวางลักษณะนี้ใกล้เคียง กันกับงานสถาปัตยกรรมซึ่งต้องการความร่วมมือ และประสบการณ์ที่ทำความเข้าใจในตัวผลงาน

บทความ ชุตินา โสตามรรค การจำแนกประเภทศิลปะจัดวางในไทย โดยทฤษฎีของมาร์ค โรเซนทอล A Theory of the Classifications of Thailand's 145-149,2563

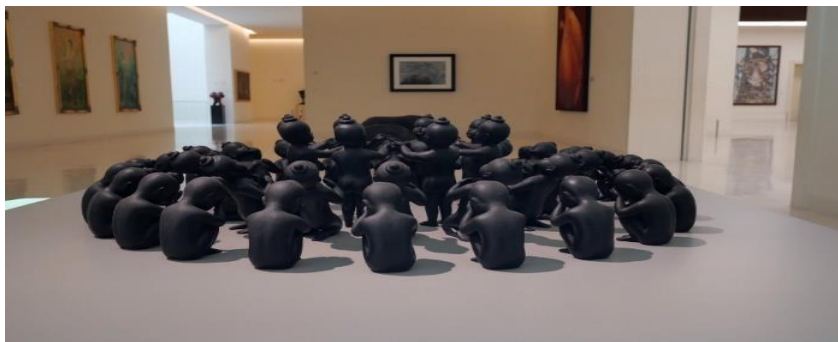
2.3 ทฤษฎีและแนวคิดทางด้านทัศนศิลป์ศิลปะสื่อประสม ศิลปะที่ต้องใช้ปฏิสัมพันธ์จากผู้ดู การศึกษาศิลปะของไทยในปัจจุบันศิลปะร่วมสมัยหลายประเภท และหลายรูปแบบ ดูเหมือนว่ายังไม่เป็นที่เข้าใจในกลุ่ม ของนักศึกษาศิลปะเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปะที่ต้องใช้ปฏิสัมพันธ์จากผู้ดู คือ ศิลปะที่เรียกว่า "Interactive Art" งานศิลปะประเภทนี้มีความแตกต่างจากงานศิลปะทั่วไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรับรู้ของผู้ดู เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นภายใน การโต้ตอบทางความรู้สึกหรือความคิด ในแง่มุมต่างๆแต่ศิลปะ "Interactive Art" เป็นประเภทของศิลปะที่ ศิลปินมีความคิดและมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ดูมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผลงานของเขาโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับผลงาน " ทางกายภาพ" เช่น การจับต้อง การกดปุ่ม การสัมผัสกับตัวงานด้วยวิธีการต่างๆ การเคลื่อนไหวไปในงาน บนงาน การใช้เสียง การสร้างเสียง หรือการมีส่วนร่วมกับงานที่เป็นไปตามที่ศิลปินกำหนดหรือลักษณะของการสร้างสรรค์งานร่วมกับศิลปินโดยอิสระซึ่งก่อให้เกิดสิ่งใหม่ หรือ ความหมายใหม่ให้กับงานของศิลปิน งานประเภท "Interactive Art" จะมีความสมบูรณ์และสัมฤทธิ์

ผลได้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์จากผู้ดูเป็นส่วนสำคัญศิลปะแนวนี้ส่วนใหญ่จะเป็นศิลปะประเภท ศิลปะสื่อ ประสม (mixed media) ศิลปะจัดวาง (Installation Art)

3. อิทธิพลของศิลปินทางด้านศิลปกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ศิลปะเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ มนุษย์เป็น เผ่าพันธุ์ที่ปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมได้อย่างดีเยี่ยมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ โลกยุคปัจจุบันเกิด สิ่งประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นมากมาย สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป บริบททางสังคมที่แตกต่างเหล่านี้ กระตุ้น ใ้ทำงานศิลปะย่อมพัฒนาหากลวิธีที่เหมาะสมให้ผลงานศิลปะได้บอกกล่าวสิ่งที่ศิลปินรู้สึก นึกคิดให้ผู้ชม ได้ตระหนักและใช้ปัญญาในการตรึกตรองตีความตามประสบการณ์ของตนเอง การสร้างสรรค์ผลงานย่อม ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปินที่ส่งผ่านจากยุคสมัยสู่ปัจจุบัน ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลการสร้างสรรค์ผลงานของ ศิลปิน ที่มีแนวคิด รูปแบบ และเทคนิค ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์โดย แบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกได้ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลอิทธิพลทางด้านศิลปกรรม การสร้างสรรค์ผลงานของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณวิชัย สิทธิรัตน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประติมากรรม) ปี2558 แนวคิดและรูปแบบผลงานประติมากรรม ชื่อ“ทุกข์ ความหลง ความหวัง...ผู้มีปัญญา”มีแนวความคิด มาจากพระพุทธศาสนาการตั้งคำถามว่า เหตุใดชาวพุทธจึงไม่เข้าหาสิ่งพระพุทธเจ้าประทานให้ มัวแต่ หลงติดอยู่ในโลกียะ เนื้อหาของงานนำเสนอสภาวะของจิตถ่ายทอดให้ออกมาเป็นรูปร่างเพื่อให้ สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น แฝงแง่คิดสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ล้วนตกในห้วงแห่งความทุกข์ จัดวางเป็น รูปทรงกลม นำลักษณะของกุมารทอง เด็กหัวจุกแทนสภาวะของจิตมนุษย์ด้วยอากัปกิริยาต่าง ๆ ให้ เห็นว่าจิตที่ยังไม่หลุดพ้นนั้นเป็นอย่างไร ลักษณะที่หนึ่ง กุมารก้มหน้าปิดตา แทนลักษณะของจิตที่อยู่ใน ความทุกข์ เกิดความครุ่นคิดเศร้าหมอง ลักษณะที่สอง กุมารอยู่ในท่าวิงวอน แทนลักษณะของคน ที่เกิดความทุกข์แล้วต้องการหาที่พึ่งทางจิตใจด้วยการบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะที่สาม กุมารท่าทางยืนมีมือยกขึ้น แทนลักษณะของการพยายามหาสิ่งที่ตนคิดว่ามีอำนาจหรือพลังที่มองไม่ เห็นที่จะสามารถบันดาลให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ และลักษณะที่สี่ กุมารไสนั่งขัดสมาธิอยู่บนเรือนั้น แทนลักษณะของจิตที่มีปัญญา สะอาด สว่าง สงบ เคลื่อนไหวไปด้วยเรือแห่งสภาวะธรรมในโลกของ ธรรมะ

ภาพประกอบ 140 ศิลปิน : วิชัย สิทธิรัตน์
ชื่อผลงาน “ทุกข์ ความหลง ความหวัง...ผู้มีปัญญา”
ขนาด : 280 x 280 x 80 ซม.
เทคนิค :

ภาพประกอบ 141 ศิลปิน : วิชัย สิทธิรัตน์
ชื่อผลงาน “ทุกข์ ความหลง ความหวัง...ผู้มีปัญญา”
ขนาด : 280 x 280 x 80 ซม.
เทคนิค : bronze sculpture

จากแนวคิด รูปแบบ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานชุด “ทุกข์ ความหลง ความหวัง...ผู้มีปัญญา” ของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณวิชัย สิทธิรัตน์ เมื่อนำมาวิเคราะห์ สรุป สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยและสร้างสรรค์ผลงาน ด้านเนื้อหาและแนวความคิด ซึ่งศิลปินได้มีการใช้เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อ ความทุกข์ และความต้องการหาที่พึ่งทางจิตใจด้วยการบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน โควงร้อยศพ” เป็นพื้นที่พิเศษและศักดิ์สิทธิ์ สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คนนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปผ่านมา มีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้สักการะบูชา บนบานศาลกล่าว ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายในชนชั้นทาง

สังคม ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความโดดเด่น สะดุดตาไปกับรูปปั้นข้างบริวารหลากสี ซึ่งผู้วิจัยได้นำที่มา แร่ง บันดาลใจในการวิจัยและสร้างสรรค์ผลงาน

3.2 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลอิทธิพลทางด้านศิลปกรรม การสร้างสรรค์ผลงานของ สาศรินทร์ เครืออ่อน ศิลปินการสร้างผลงานประติมากรรมสื่อผสมที่ให้ผู้ชมมีส่วนร่วม ร่วมกับศิลปะ ภาพเคลื่อนไหว (Video Art) มีการสร้างสรรค์ผลงานต่อเนื่องและร่วมแสดงผลงานในเวทีระดับโลก มากมาย มีผลงานสำคัญ เช่น “Ramasura and Mekhala, 2546” เทศกาลศิลปะ Venice Biennale ครั้งที่ 50 ประเทศอิตาลี ในปี พ.ศ. 2546 ผลงาน “Terraced Rice Fields Art Project” บริเวณเนินด้านหน้าปราสาท Wilhelmshöhe เมืองคาสเซิล ประเทศเยอรมนี ในเทศกาลศิลปะ Documenta ครั้งที่ 12 ปี พ.ศ. 2550 สาศรินทร์ เครืออ่อน ได้รับรางวัลศิลปาธร สาขา ทัศนศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2552 นับว่าเป็นศิลปินนักทดลองที่ทำให้ให้เห็นจุดเชื่อมต่อต่างๆ ระหว่าง ความเป็นไทยและสากล ผ่านศิลปะเชิงความคิด พร้อมกับพัฒนาการในผลงานอย่างต่อเนื่องเสมอมา

ภาพประกอบ 142 ศิลปิน สาศรินทร์ เครืออ่อน

ศิลปิน สาศรินทร์ เครืออ่อน

ชื่อผลงาน Let's Make a Romantic Scene

ขนาด : -

เทคนิค : -

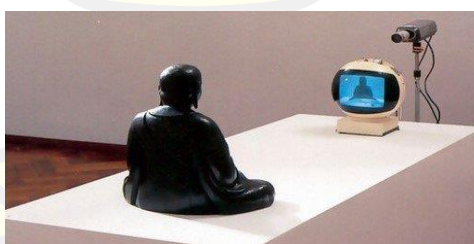
ศิลปิน สาศรินทร์ เครืออ่อน สร้างสรรค์ผลงาน Let's Make a Romantic Scene คือ ผลงานจัดวางสื่อผสมที่ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมในการสัมผัสได้ สาศรินทร์ เครืออ่อน จัดวางกล่อง ขนาดเล็กเพื่อฉายภาพขยายไปที่ผนัง โดยสร้างภูมิทัศน์จำลองจากหลากหลายสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของเมืองเชียงใหม่ด้วยการย่อส่วนและบรรจุในโดมแก้วที่เต็มไปด้วยของเหลวผสมกับฝุ่นที่ได้จากแผ่นกรองอากาศจากบ้านเรือนผู้คนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยสาศรินทร์ กำลังพูดถึงประเด็นของฝุ่นควันที่

กระทบต่อจังหวัดเชียงใหม่ในประเด็นหลักๆ ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความเชื่อที่สะท้อนผ่านสถานที่จำลอง รวมไปถึงปัญหาด้านการท่องเที่ยว ที่ถูกตีความเชิงสัญลักษณ์ผ่านวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นด้วยลักษณะของของที่ระลึกล้อมแก้ว (snow globe) ผลงานชิ้นนี้สะท้อนปัญหาด้านการเข้าถึงทรัพยากร และชีวิตที่มีคุณภาพผ่านประเด็นเศรษฐกิจที่ควรต้องมาพร้อมๆ กับสิ่งแวดล้อมที่ดี

ที่มา : <https://www.artforair.org/s01/>

3.2 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลอิทธิพลทางด้านศิลปกรรม การสร้างสรรค์ผลงานชุด การติดตั้งวิดีโอ ศิลปินชาวเกาหลี Nam June Paik (1932–2006) ใช้วิดีโอเป็นเวทีในการสังเกตความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษยชาติ เมื่อฉันค้นพบ Paik ฉันถูกดึงดูดทันทีเพื่อทีวีซีรีส์ พระพุทธเจ้าของเขาสำหรับการตีข่าวที่ชัดเจนของวัตถุ พระพุทธเจ้าเป็นสัญลักษณ์แห่งการไตร่ตรอง และการตรัสรู้ วางตรงข้ามกล้องและโทรทัศน์ ไอคอนของเทคโนโลยีในปัจจุบัน น้ำจูนไฟกเป็นชาวพุทธที่ฝึกฝนมาตลอดชีวิต สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อตั้งคำถามถึงบทบาทของตนเองในยุคที่ผสมจิตวิญญาณด้วยเทคโนโลยี แต่ละงานในชุดประกอบด้วยพระพุทธรูปนั่งตรงข้ามกล้องและทีวี พระพุทธเจ้าทอดพระเนตรภาพของพระองค์เองบนจอทีวี ขณะที่กล้องมองย้อนกลับไป ในการแข่งขันการจ้องมองที่เนิ่นนานซึ่งทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับตนเองและมนุษยชาติ เราเป็นสังคมที่กำหนดโดยสื่อหรือไม่? จิตวิญญาณมีความซับซ้อนเชิงลบด้วยเทคโนโลยีหรือช่วยให้เราเชื่อมต่อกันทั่วโลก?

ที่มาข้อมูล : <https://medium.com/@codenamecatstac/nam-june-paiks-tv-buddhas-e3606957b23f>

ภาพประกอบ 143 ศิลปิน : *Nam June Paik*

ชื่อผลงาน *TV Buddha (1974) Closed circuit video installation*

เทคนิค : *bronze sculpture*

ที่มาข้อมูล : <https://medium.com/@codenamecatstac/nam-june-paiks-tv-buddhas-e3606957b23f>

ภาพประกอบ 144 ศิลปิน : *Nam June Paik*

ชื่อผลงาน TV Buddha (1989) Closed circuit video installation

เทคนิค : bronze sculpture

ที่มาข้อมูล : <https://medium.com/@codenamecatstac/nam-june-paiks-tv-buddhas-e3606957b23f>

จากแนวคิด รูปแบบ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานชุดผลงานสร้างสรรค์ชุด TV Buddha (1974) Closed circuit video installation และ TV Buddha (1989) Closed circuit video installation เมื่อนำมาวิเคราะห์ สรุป สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยและสร้างสรรค์ผลงาน ด้านแนวความคิดและรูปแบบ ซึ่งศิลปินได้มีการใช้เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อ เป็นสัญลักษณ์ อัตลักษณ์ เชื่อมโยงเข้าผู้คนข้ามพรมแดนทางภูมิศาสตร์ ด้วยเทคโนโลยี ซึ่งเล็งเห็นถึงหลายวิธีที่นวัตกรรมอิเล็กทรอนิกส์จะเปลี่ยนโฉมหน้าความสัมพันธ์ทางสังคม ในยุคปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดและรูปแบบ การสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าว สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน ไค้งร้อยศพ” เป็นพื้นที่พิเศษและศักดิ์สิทธิ์ สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่น และผู้คน นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปผ่านมา มีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้สักการะบูชา บนบานสานกล่าว ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างคามหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายในชนชั้นทางสังคม ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความโดดเด่น สะดุดตาไปกับรูปปั้นช้างบริวารหลากสี ซึ่งผู้วิจัยได้นำที่มา แรงบันดาลใจในการวิจัยและสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มาข้อมูล : <https://medium.com/@codenamecatstac/nam-june-paiks-tv-buddhas-e3606957b23f>

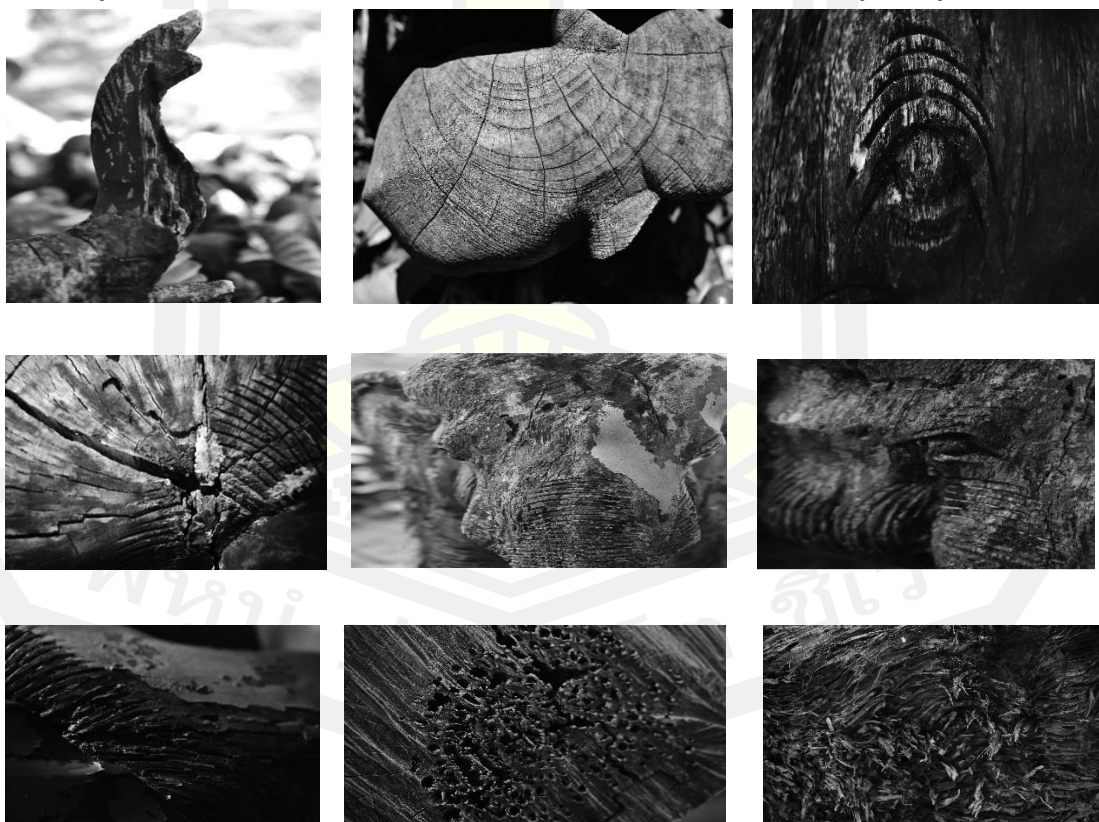
4. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลปรากฏการณ์ของภาคสนาม จากประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมผัสและรู้สึกถึงความเป็นจริงของความเชื่อ ที่เกิดขึ้นจากพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผ่านการจัดวางติดตั้ง รูปเคารพและวัตถุสักการะ ที่อยู่รายล้อมรอบตัว ก่อเกิดเป็นประสบการณ์ ความ

ประทับใจ ก่อเกิดแรงบันดาลใจแนวความคิด รูปแบบศิลปะสื่อประสม ศิลปะจัดวาง ศิลปะเชิง ปฏิสัมพันธ์ และเทคนิคกลวิธีในการใช้สื่อวัสดุที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและสื่อวัสดุสมัยใหม่ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน วิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้เรียงลำดับขั้นตอนในการสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

- 4.1 ขั้นตอนการรวบรวมชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์
- 4.2 ขั้นตอนการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์
- 4.3 ขั้นตอนการทำภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1
- 4.4 ขั้นตอนการทำภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2
- 4.5 ขั้นตอนการทำภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 3
- 4.6 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

4.1 ขั้นตอนการรวบรวมชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ คัดเลือกรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของรูปเคารพและวัตถุสักการะที่จัดวางติดตั้งอยู่ในพื้นที่รอบๆ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการจัดแบ่งกลุ่มชุดข้อมูลตามรูปประกอบดังนี้

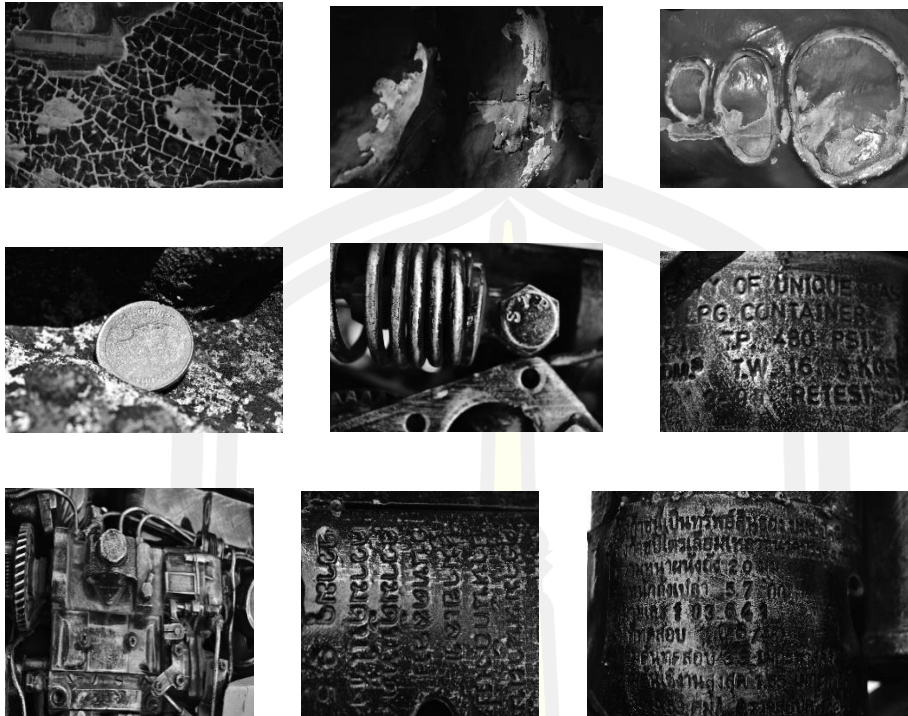

ภาพประกอบ 145 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะที่ทำจากไม้

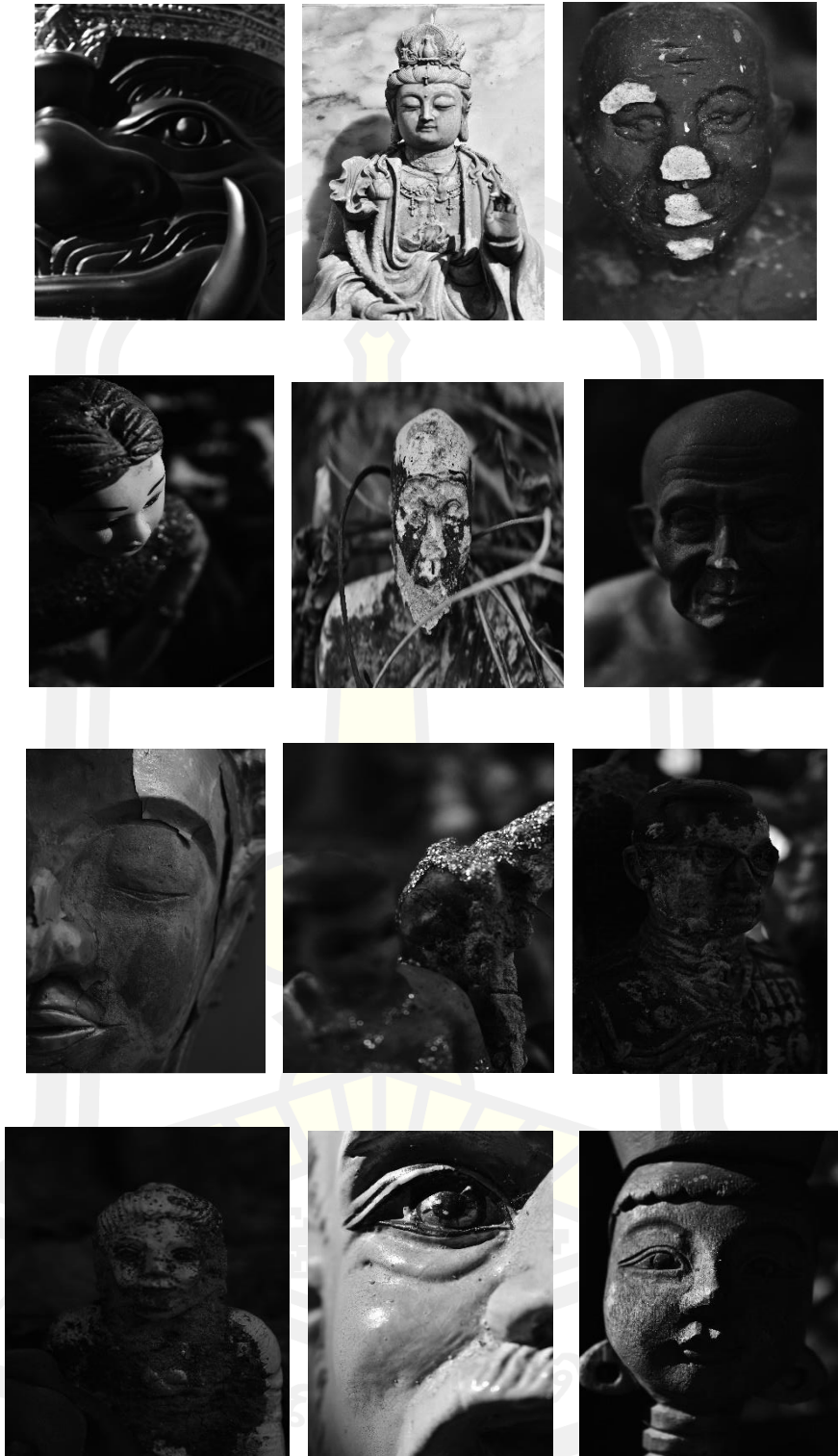

ภาพประกอบ 146 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะที่ทำจากปูน

ภาพประกอบ 147 ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัตถุสักการะที่ทำจากโลหะ

ภาพประกอบ 148 ชุดข้อมูลรูปสลักรูปที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิวของวัดตุสติกการะ

ชุดข้อมูล รูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพที่ติดตั้งจัดวางอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE เพื่อการใช้ในงานสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ชื่อ รูปเคารพ	รูปเคารพสัญลักษณ์ ในพื้นที่ศาล เจ้าปู่คำหัวช้าง	รูปเคารพสัญลักษณ์ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
รูปเคารพ แบบพุทธรูป พระสีวลี		
รูปเคารพ แบบพุทธรูป พระสังกัจจายน์		
รูปเคารพ แบบพุทธรูป หลวงปู่ทวด		
รูปเคารพ แบบพราหมณ์ พระพรหม		

(ต่อ) ชุดข้อมูล รูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพที่ติดตั้งจัดวางอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE เพื่อการใช้ในงานสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ชื่อ รูปเคารพ	รูปเคารพสัญลักษณ์ ในพื้นที่ศาลเจ้า ปู่คำหัวช้าง	รูปเคารพสัญลักษณ์ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
รูปเคารพ แบบพราหมณ์ (พระพิฆเนศวร)		
รูปเคารพ แบบเทพ (พระราหู)		
รูปเคารพ แบบเทพ (พญานาค)		
รูปเคารพ แบบผี เจ้าปู่คำหัวช้าง		

ชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่นำไปสู่ภาพแทน QR CODE เพื่อการใช้ในงานสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ชื่อ รูปวัตถุสักการะ	รูปวัตถุสักการะ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่ คำหัวช้าง	รูปสักการะ QR CODE ในงานสร้างสรรค์
ต้นแม่ตะเคียน		
รถเก๋งปูพญานาค		
หุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์ เรื่อง Transformers		

ภาพประกอบ 149 ภาพข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับช้างศึกไทยเพื่อการใช้งาน
สร้างสรรค์

ที่มาของภาพ : <https://nattiyakorn14463.wordpress.com/2016/01/06/>

ภาพประกอบ 150 ภาพข้อมูลรูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปปั้นช้างหมอบในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัว
ช้างเพื่อการใช้งานสร้างสรรค์

ที่มาของภาพ : ปรีชา นวลน้อม

4.2 ขั้นตอนการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกวัสดุที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม วัตถุประสงค์การะที่อยู่ในพื้นที่รอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เช่น เศษดอกไม้ พวงมาลัย รูป เทียน ชี้เท้า ผ้าสามสี และการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ความสื่่อสมัยใหม่ เช่น วัสดุเรซินใส หลอดไฟ ลำโพง จอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว เครื่องฉายโปรเจ็กเตอร์ โดยมีการจัดแบ่งกลุ่มชุดข้อมูลตามรูปประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 151 ภาพข้อมูลการนำวัสดุพวงมาลัยดอกไม้ ในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างมาใช้ใน การสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพประกอบ 152 ภาพข้อมูลการนำกำนั้เถ่าของรูปและเทียน ในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง มาใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงาน

พหุ นั ปณุ ทิ โด ชี เว

ภาพประกอบ 153 ข้อมูลรูปผ้าสามสี ในพื้นที่ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 154 ข้อมูลการนำเศษผ้าสามสี มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

พหุ ม ปณุ ทิ โท ชี เว

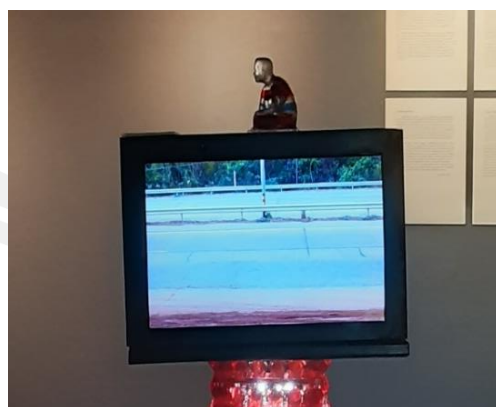
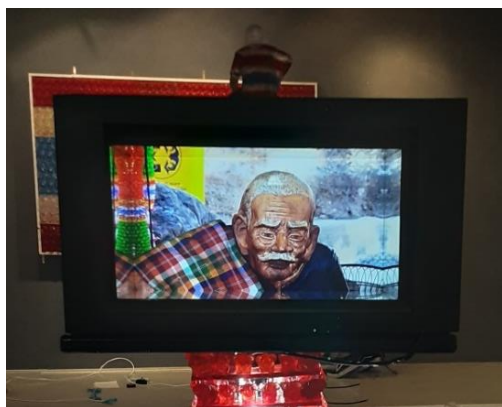

ภาพประกอบ 155 ภาพข้อมูลขวดบรรจุ เรซินใส เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์
ที่มาข้อมูล : <https://www.resinrungart.com/>

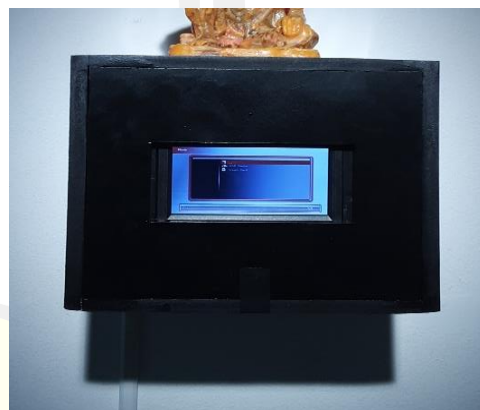

ภาพประกอบ 156 ภาพข้อมูลสีผสมเรซินใส สีแดง สีน้ำเงิน เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์
ที่มาข้อมูล : <https://www.resinrungart.com/>

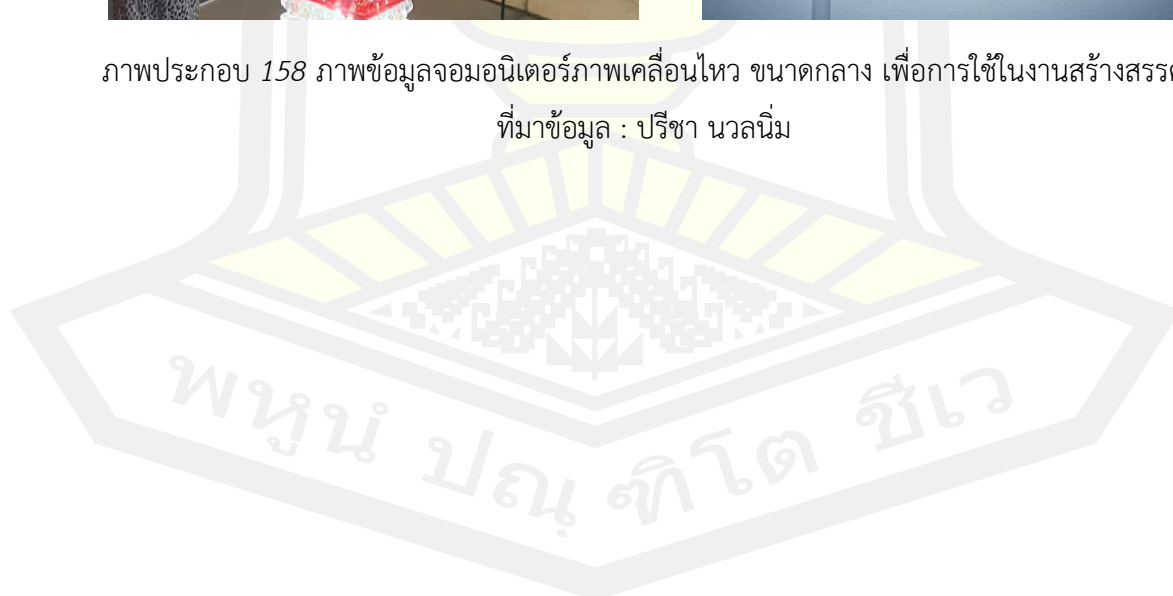
พหุ ประ โท ชีวะ

ภาพประกอบ 157 ภาพข้อมูลจอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว ขนาดกลาง เพื่อการใช้ในงานสร้างสรรค์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

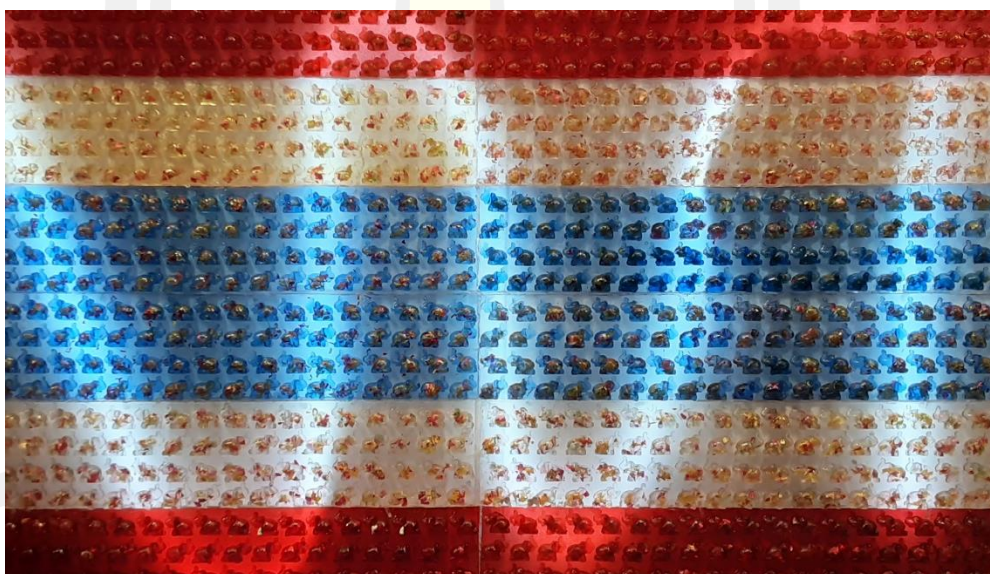

ภาพประกอบ 158 ภาพข้อมูลจอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว ขนาดกลาง เพื่อการใช้ในงานสร้างสรรค์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 159 ภาพข้อมูลเส้นหลอดไฟสีขาว เพื่อการใช้งานสร้างสรรค์
ที่มาข้อมูล : <https://shopee.co.th/%>

ภาพประกอบ 160 ภาพข้อมูลเส้นหลอดไฟที่ใช้ประกอบในงานสร้างสรรค์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

4.3 ขั้นตอนการทำภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง :
พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริม

ทางผู้วิจัยได้นำเอารูปสัญลักษณ์ใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้าง ภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ในรูปแบบผี
 เจ้าที่และนำเอารูปสัญลักษณ์ใบหน้าของหลวงปู่ทวด ภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ในรูปแบบพุทธ มา
 เป็นต้นแบบในการทำภาพร่างต้นแบบ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการนำรูปภาพขาวดำที่ถ่ายมาจากวัตถุสักการะที่
 จัดวางในบริเวณรอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งมีร่องรอยความเก่ามาตัดประกอบทับซ้อนกันให้เกิด
 เป็นมิติลึกลับ เพื่อให้เกิดความรู้สึกน่ากลัว

ภาพประกอบ 161 ภาพร่างการสร้างสรรคผลงานรูปเจ้าปู่คำหัวช้าง
 ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม

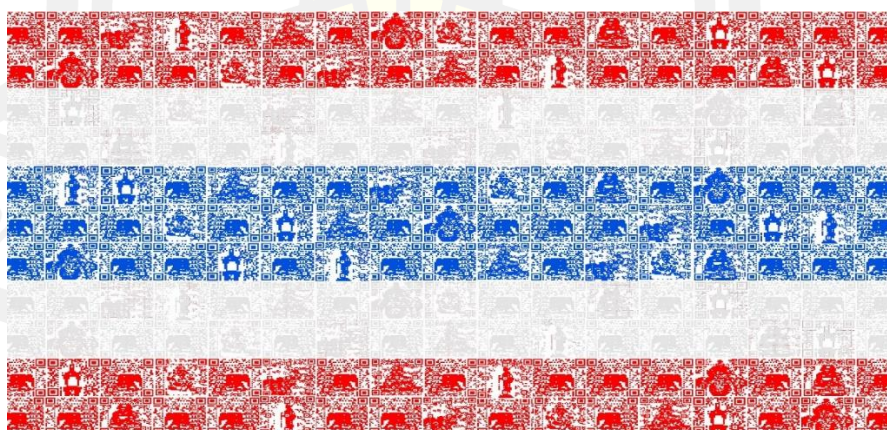

ภาพประกอบ 162 ภาพร่างการสร้างสรรคผลงานรูปหลวงปู่ทวด
 ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม

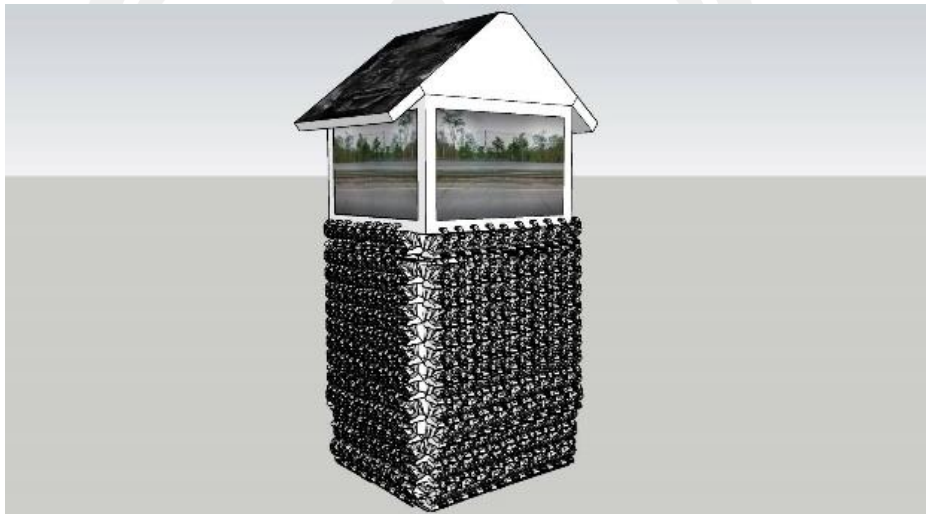
ภาพประกอบ 163 ภาพร่างการสร้างสรรคผลงานรูปสัญลักษณ์วัดอุสัการะบวรารศาลเจ้าที่
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

4.4 ขั้นตอนการทำภาพร่างการสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง :
ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการกลายเป็นพื้นที่
สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน ผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์พระสิวรี หลวงปู่ทวด
พระสังกัจจายน์ พระราหู พระพรหมณ์ เจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ ในรูปแบบ
พุทธ พราหมณ์ ฝั มาเป็นต้นแบบในการทำภาพร่างต้นแบบ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตกแต่งภาพเป็น
ลักษณะ คิวอาร์โค้ด จัดเรียงรูปภาพออกมาในรูปแบบธงชาติไทย เพื่อให้เห็นการสอดแทรกนัยยะ
ความหมายอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 164 ภาพร่างการสร้างสรรคผลงานรูปธงชาติ คิวอาร์โค้ด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

การทำภาพร่างรูปทรงศาลเจ้าที่ ผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์ของศาลเจ้าที่ มาเป็นต้นแบบในการทำภาพร่าง ผลงานชิ้นนี้เป็นผลงานในรูปแบบศิลปะสื่อประสมจัดวาง 3 มิติ ผสมกับงานวิดีโอ ซึ่งจะมีส่วนประกอบดังนี้ รูปทรงจอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว รูปทรงข้างหมอบสี่งชาติ ขนาดเล็กวางเรียงกันเป็นชั้น ส่วนตรงฐานจะมีรูปทรงหุ่นยนต์บัลเบิ้ลบีที่อยู่ในท่าหมอบวางเรียงรอบๆ เพื่อรองรับฐานของรูปทรงศาลเจ้าที่ ซึ่งผู้วิจัยต้องการสอดแทรกนัยยะความหมายอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรม ผ่านการจัดวางรูปลักษณ์ใหม่ของศาลเจ้าที่

ภาพประกอบ 165 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปศาลเจ้าที่
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั้ม

ภาพประกอบ 166 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการจัดวางรูปปั้นข้างและศาลเจ้าที่
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั้ม

4.5 ขั้นตอนการทำภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 3 เจ้าปู่คำหัวช้าง :
 ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและประติมากรรมร่วมสมัยกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
 กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน ผู้วิจัยได้นำเอารูป
 สัญลักษณ์รูปทรงช้างศึกชื่อแก้วกระดิ่งทอง ซึ่งอยู่ในท่าหมอบ ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ ใน
 รูปแบบ ฝี มาเป็นต้นแบบในการปั้นโมเดลต้นแบบ เพื่อหล่อเป็นผลงานประติมากรรมขนาดเล็ก และ
 นำไปจัดวางร่วมกับพื้นที่จริงบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เพื่อให้เห็นการสอดแทรกนัยยะความหมาย
 ของพลังจุดรวมอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 167 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการจัดวางประติมากรรมรูปช้าง
 ที่มาข้อมูล : ปรีชา นवलนั่ม

ภาพประกอบ 168 ภาพร่างการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบการจัดวางประติมากรรมรูปช้าง
 ที่มาข้อมูล : ปรีชา นवलนั่ม

ภาพประกอบ 169 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปหุ่นยนต์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

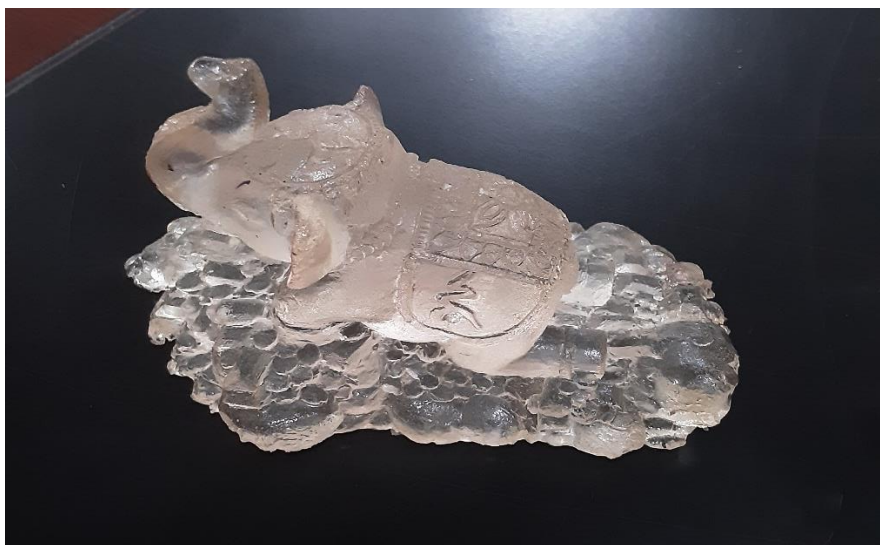
ภาพประกอบ 170 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 171 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปหุ่นยนต์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

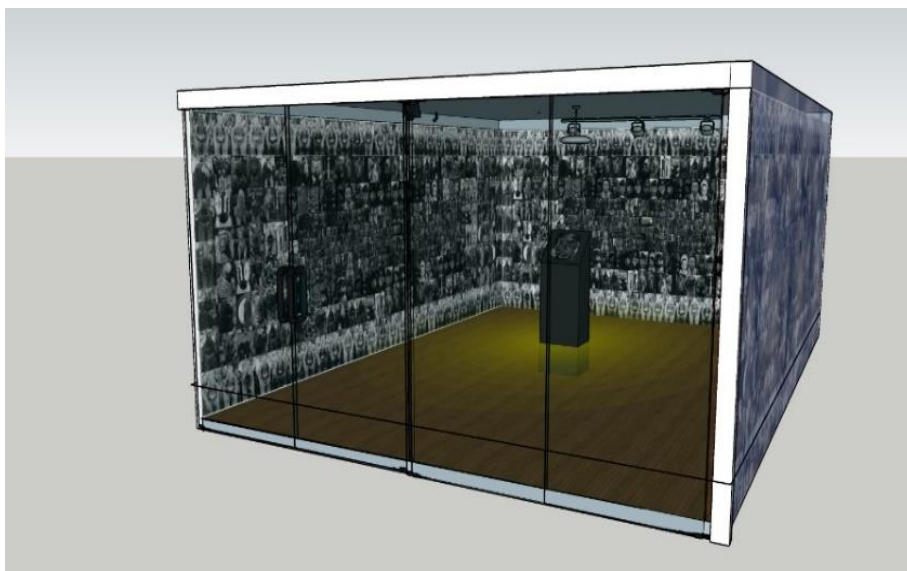
ภาพประกอบ 172 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปหุ่นยนต์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 173 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 174 ต้นแบบโมเดลการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมรูปช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

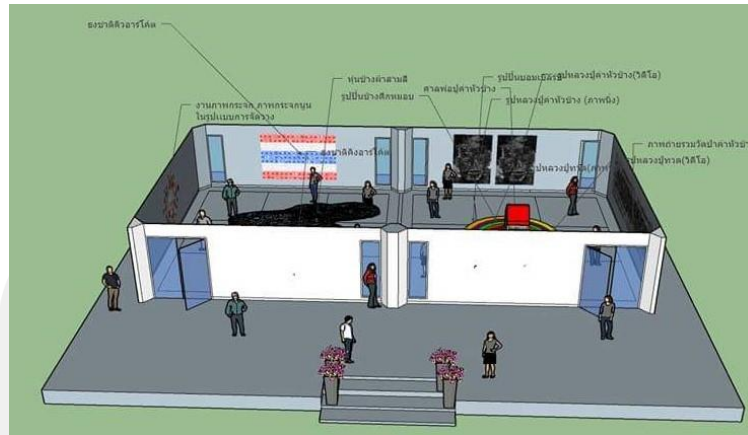

ภาพประกอบ 175 รูปแบบการจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ศิลปวัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร(BACC)
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

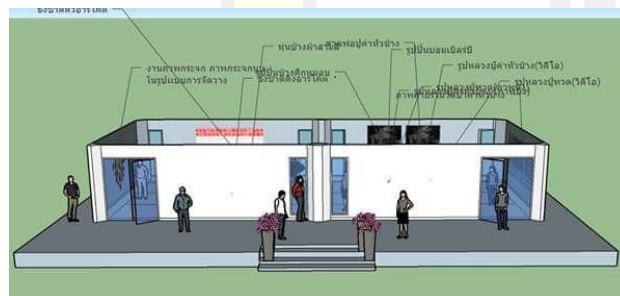

ภาพประกอบ 176 รูปแบบการจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ศิลปวัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร(BACC)
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

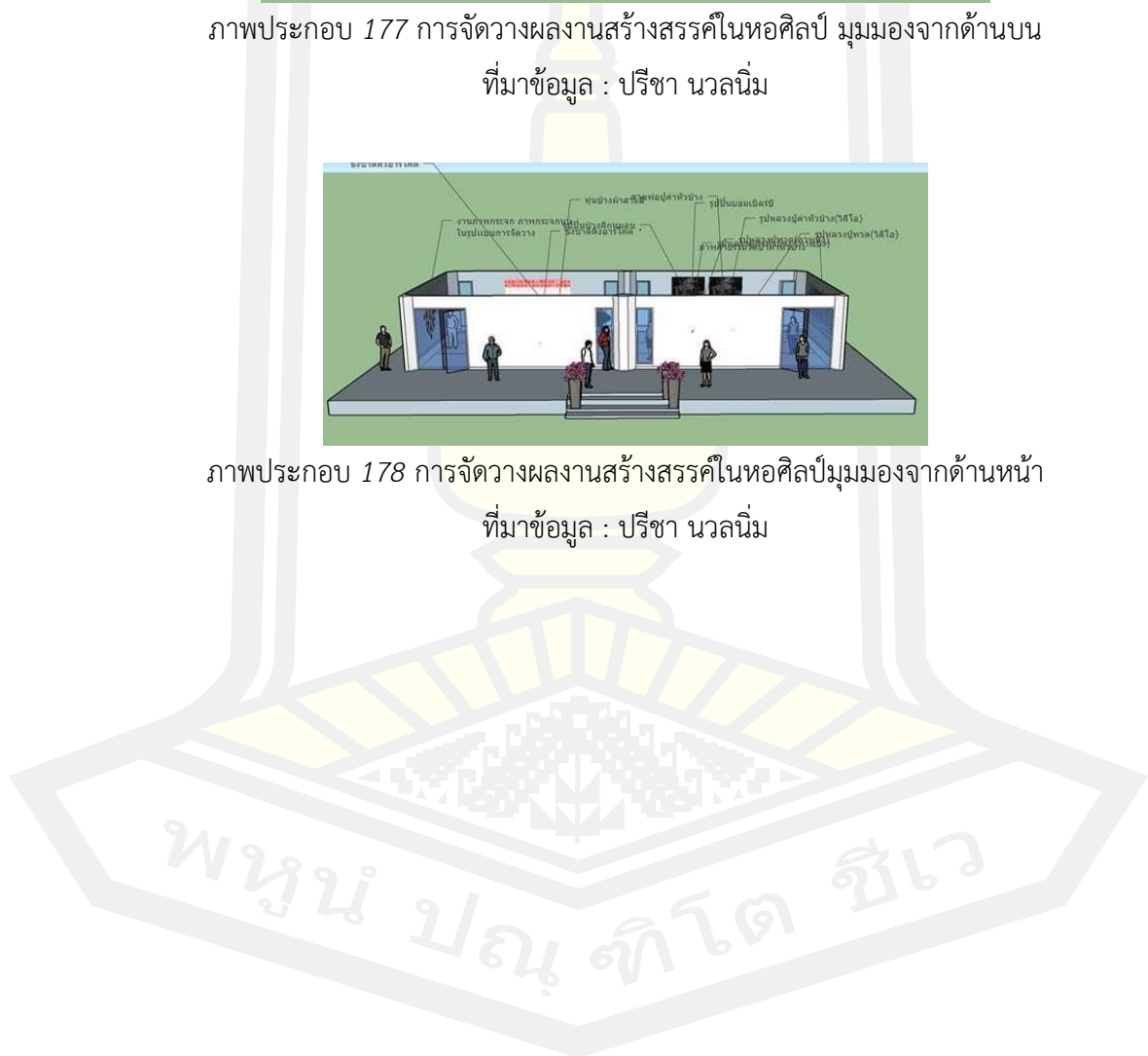
4.2 ภาพร่างการติดตั้ง การติดตั้ง จัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์พระพิฆเนศวร

ภาพประกอบ 177 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ มุมมองจากด้านบน
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 178 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ มุมมองจากด้านหน้า
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

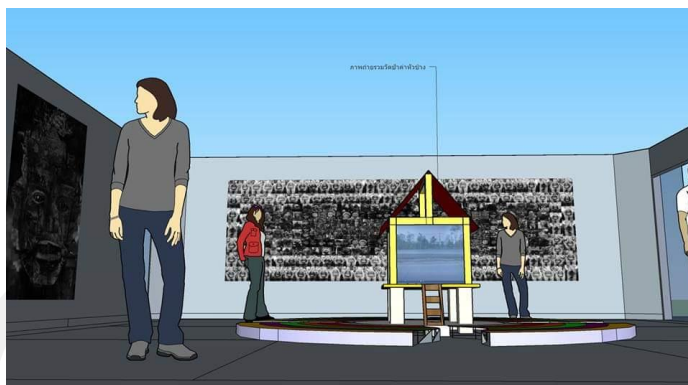

ภาพประกอบ 179 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 180 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

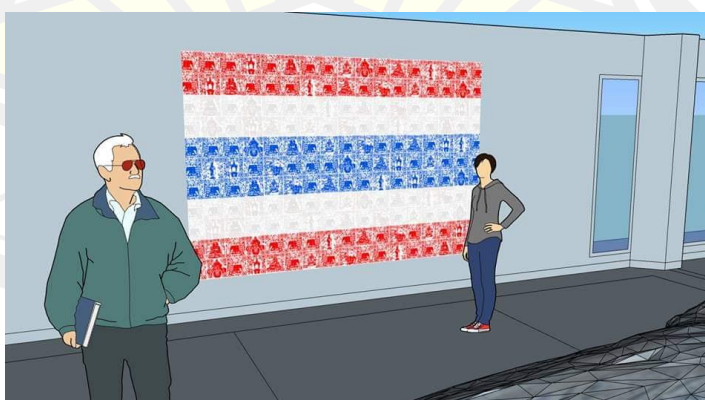
พหุ ปรุ ทิ โต ชี เว

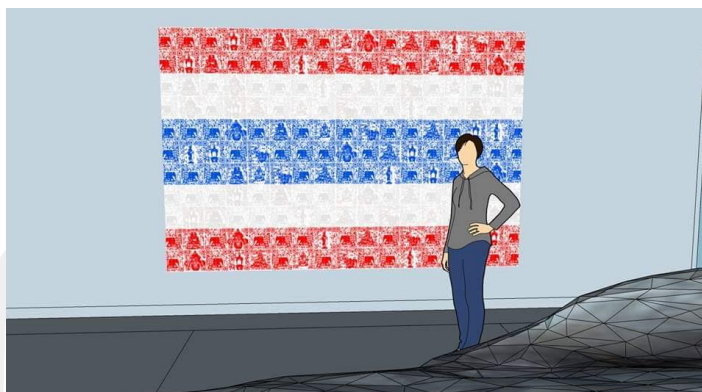
ภาพประกอบ 181 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 182 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 183 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 184 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 185 การจัดวางผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์มุมมองจากด้านบนที่แสดงรายละเอียด
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

4.6 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานภายใต้ชื่อ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 “วัตถุสักการะ สัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง” ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการสร้างวาทกรรม “ช้างแก้วบน โค้งร้อยศพ” ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างริมทางหลวง ถนนสายมิตรภาพหมายเลข 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและเชื่อในสิ่งที่จับต้องไม่ได้สิ่งที่มองไม่เห็นเหนือธรรมชาติ ผ่านการสักการบูชาการบนบานศาลกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งต้องการของผู้คนจากเหตุผลดังกล่าวผู้สร้างสรรค์จึงได้นำเอาสัญลักษณ์รูปทรง รูปแบบการจัดวางวัตถุสักการะ ทาง

ความเชื่อที่มีอยู่ในพื้นที่พิธีกรรม มาเป็นสื่อสัญลักษณ์ความหมายในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ โดยการนำรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้างภาพแทนความหมายผีเจ้าที่ รวมทั้งการนำเอาสัญลักษณ์รูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำ ตำตั่ว ทหาร นางพยาบาล สิ่งอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ มาเป็นสื่อในการถ่ายทอดความหมายที่แสดงถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลีกลับน่าเกรงกลัว ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีทางด้าน ศิลปะภาพถ่าย ศิลปะวิดีโอ ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิม พุทธ พราหมณ์ ผี ที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

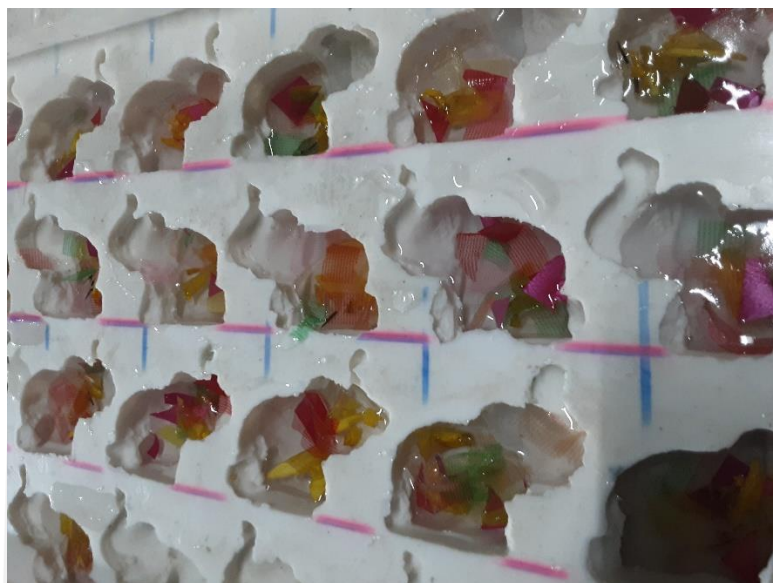
ภาพประกอบ 186 ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงช้างหมอบในการหล่อเรซินใส
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 187 ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงข้างหมอบในการหล่อเรซิ่นใส
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

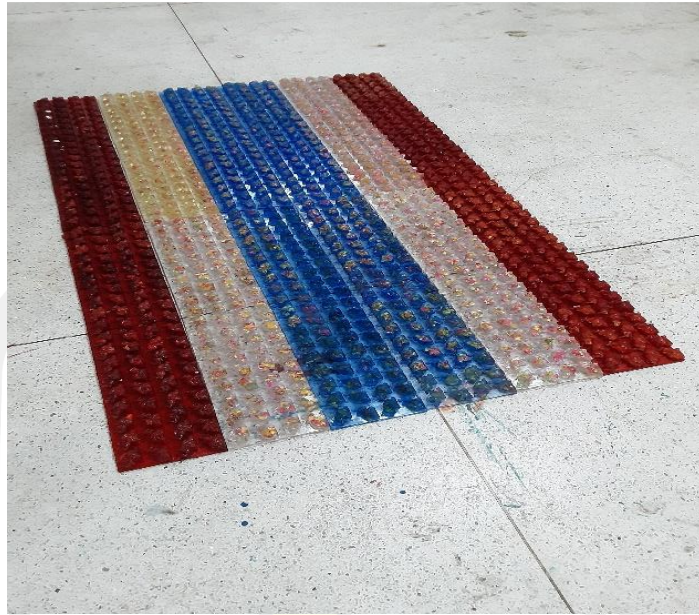
ภาพประกอบ 188 ขั้นตอนการหล่อเรซิ่นใส รูปทรงข้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 189 ขั้นตอนการหล่อเรซินใส รูปทรงช้างหมอบ
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 190 รูปทรงช้างหมอบที่หล่อด้วยเรซินใส
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 191 รูปทรงข้างหมอบที่หล่อด้วยเรซินใสที่เรียงต่อกันเป็นธงชาติไทย
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 192 ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 193 ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 194 ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 195 ขั้นตอนการทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 196 พิมพ์ต้นแบบรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง รูปทรงหุ่นยนต์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 197 ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 198 ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 199 ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

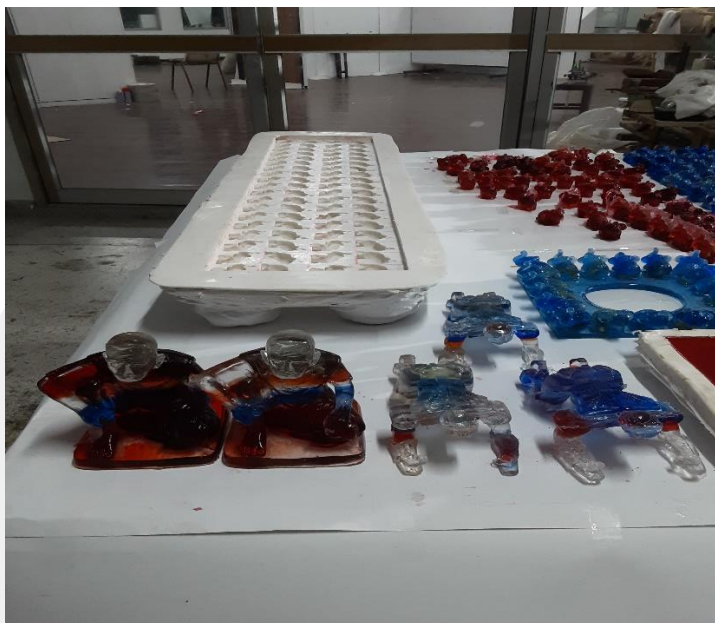
ภาพประกอบ 200 ขั้นตอนการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 201 รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้างที่หล่อออกมาเสร็จสมบูรณ์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม

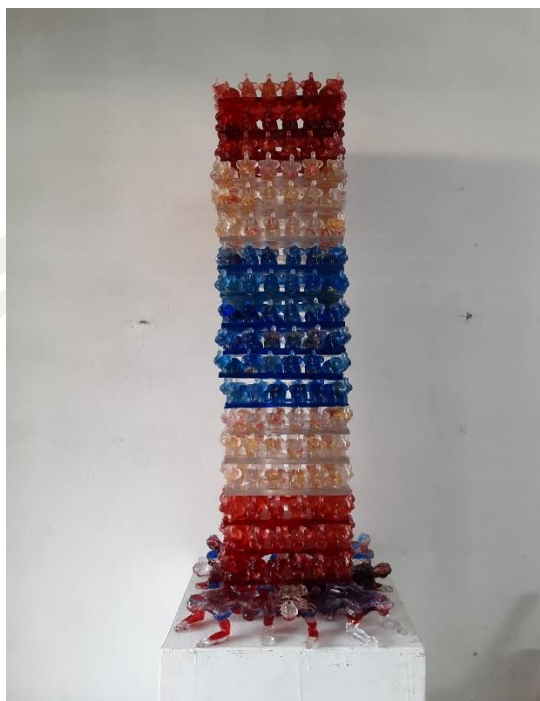
ภาพประกอบ 202 ขั้นตอนการหล่อรูปทรงหุ่นยนต์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม

ภาพประกอบ 203 รูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้างและรูปทรงหุ่นยนต์ ที่หล่อออกมาเสร็จสมบูรณ์
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 204 การประสร้างรูปทรงช้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติไทย
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 205 การประสร้างรูปทรงช้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติไทย
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

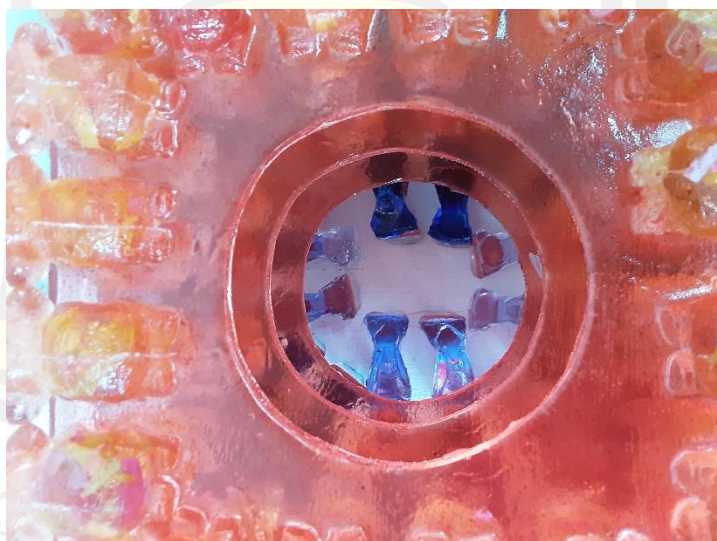

ภาพประกอบ 206 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงช้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสีธงชาติ
ไทย
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

ภาพประกอบ 207 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่ธงชาติ
ไทย

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึ่ง

ภาพประกอบ 208 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่ธงชาติ
ไทย

ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึ่ง

ภาพประกอบ 209 รายละเอียด การประสร้างรูปทรงข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่ธงชาติ
ไทย

4.7 ขั้นตอนการติดตั้งผลงานสร้างสรรค์ ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์
วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 210 ห้องแสดงนิทรรศการ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 211 การทำสีห้องแสดงนิทรรศการ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

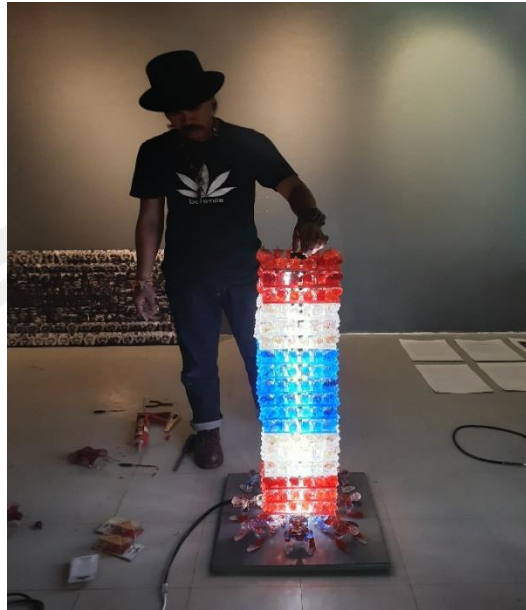
ภาพประกอบ 212 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการติดตั้งผลงาน พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 213 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

ภาพประกอบ 214 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

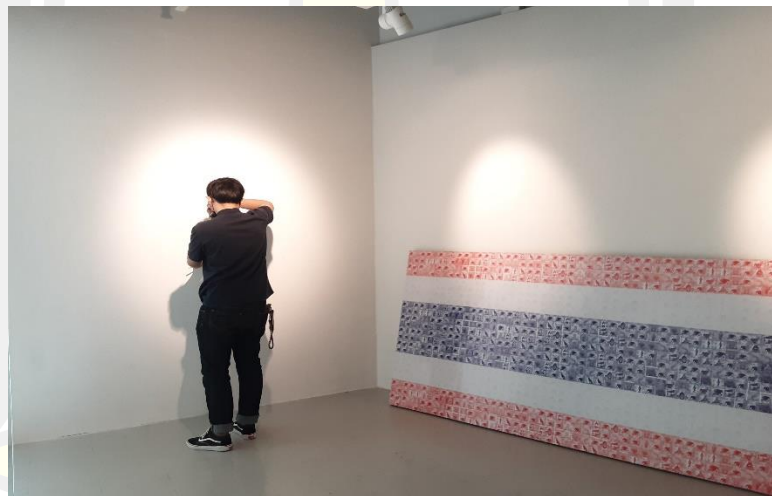
ภาพประกอบ 215 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ ทดลองการใส่ไฟสีธงชาติไทย
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม

ภาพประกอบ 216 การประกอบสร้างผลงานสร้างสรรค์ ทดลองการใส่จอมอนิเตอร์ สำหรับ
ภาพเคลื่อนไหว
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนึม

ภาพประกอบ 217 การจัดเรียง ตัดตั้งผลงานสร้างสรรค์ ที่ ฟิเฟิลท์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 218 การจัดเรียง ตัดตั้งผลงานสร้างสรรค์ ที่ ฟิเฟิลท์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

4.8 การจัดแสดงผลงานสร้างสรรค์ ที่ ฟิเฟิลท์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 219 ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ การแสดงผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้อง P1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนิน

ภาพประกอบ 220 ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ การแสดงผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้อง P1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนิน

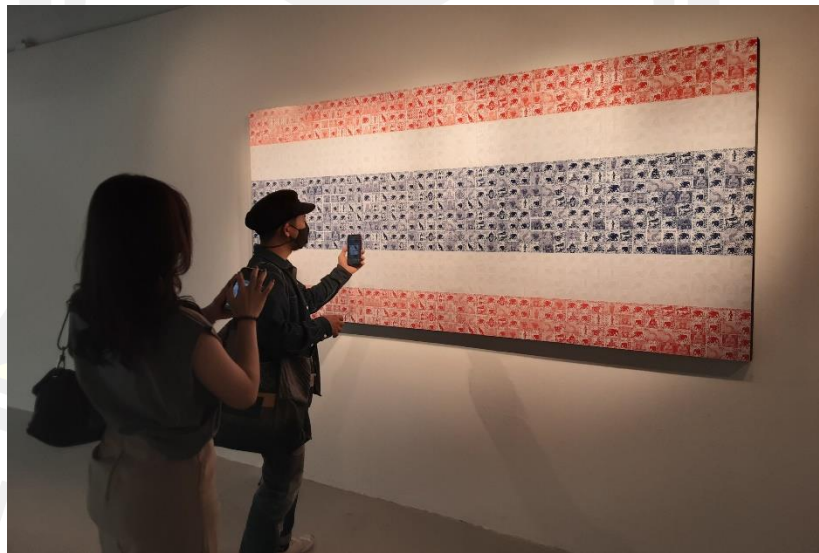
ภาพประกอบ Figure 221 ผู้วิจัยนั่งต้อนรับผู้คนที่มาชมงาน การแสดงผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 222 ภาพข้อมูลการแสดงผลงานสร้างสรรค์ ในการจัดนิทรรศการ
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 223 การติดตั้งผลงานสร้างสรรค์ในการจัดนิทรรศการ
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนียม

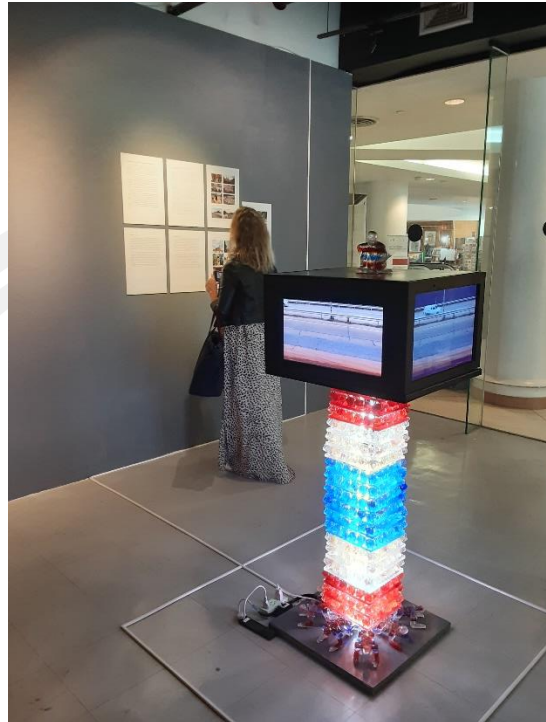
ภาพประกอบ 224 ภาพผู้ชมที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผลงานสร้างสรรค์ โดยสแกน คิวอาร์โค้ดการ
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนียม

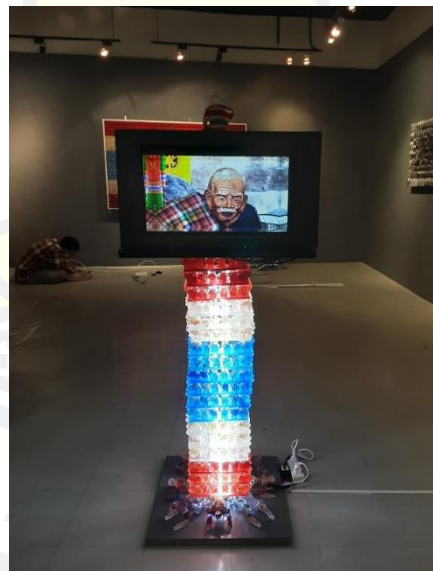
ภาพประกอบ 225 ภาพผู้ชมที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผลงานสร้างสรรค์ โดยสแกน คิวอาร์โค้ดการ
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 226 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 227 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 228209 ภาพผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลน้อม

ภาพประกอบ 229 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

ภาพประกอบ 230 ภาพผู้ชมที่มาชมผลงานสร้างสรรค์
ที่ พีเพิลส์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มาข้อมูล : ปรีชา นวลนั่ม

5.การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปประเด็น จากชุดข้อมูลการถอดรหัสหมายในบทที่ 4 ออกมาเป็น แนวความคิด รูปแบบและเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ออกมาได้ 3 ประเด็นดังนี้

1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะได้พัฒนาการกลายเป็น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในเงื่อนไขของเวลา มีการสร้างและประสานภาพแทนความหมายในทางสัญวิทยาและ การสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ทางความเชื่อและพิธีกรรม ที่มีการ ปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคนกับพื้นที่และคนกับคน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิติของโครงสร้างทาง สังคมสมัยใหม่ และกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทางด้านวัฒนธรรมและสังคม การคมนาคมและเศรษฐกิจของถนนสายมิตรภาพหมายเลข 2

2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพตัวแทนความหมายของความศักดิ์สิทธิ์ ที่มีการสร้าง วาทกรรมทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและเป็นพื้นที่พิเศษที่มีการผลิตซ้ำทางความเชื่อ ผ่านการ สักการะ ที่บรรจุไปด้วยความหมายในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

3 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้กลายเป็นพื้นที่พิเศษ โดยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคน กับพื้นที่และคนกับคน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิติ ของโครงสร้างทางสังคมสมัยใหม่ในวงกว้าง จน กลายเป็นบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

จากการวิเคราะห์และสรุปประเด็น ชุดข้อมูลการถอดรหัสหมายในบทที่ 4 ออกมาได้ 3 ประเด็น และนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 1 การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัว ช้าง : พัฒนาการของพื้นที่ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรม ริมทาง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างของเนื้อหาการสร้างสรรค์ออกมามีดังนี้

ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 1

ภาพประกอบ 231 ชื่อผลงาน ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์แห่งความลึกกลับ 1

ขนาด 180x200 cm.

เทคนิค ศิลปะภาพถ่าย

1.ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่นและมีการสร้างวาทกรรมให้เกิดในพื้นที่จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อ พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก้วบน โค้งร้อยศพ” เป็นปรากฏการณ์ที่มีการประดิษฐ์สร้าง ความหมายให้เกิดเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) นำไปสู่ความเป็นนามธรรมในใจคนเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และมองไม่เห็นเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นรูปธรรม ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วยการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์ทางรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้างซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของผีเจ้าที่รวมทั้งรูปทรงรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำและอื่นๆที่ผ่านการสักการะ จากผู้คนในท้องถิ่นและผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ มาใช้ในการถ่ายทอดความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ น่าเกรงกลัว โดย

สร้างสรรค์ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิคลวิธีผ่าน ศิลปะภาพถ่าย ศิลปะวิดีโอ ที่บรรจุไปด้วยความหมายในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบศิลปะวิดีโอ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สีและขาวดำ โดยการถ่ายพื้นผิวรอยแตกจากรูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำ และอื่นๆที่ผ่านการสักการบูชาในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง โดยการประสร้างต่อภาพซ้อนทับให้เกิด น้ำหนักแสงเงาที่มีมิติก่อเกิดเป็นรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดูลึกกลับ น่าเกรงกลัว

3. ด้านรูปทรงในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปปั้นของวัตถุที่ผ่านการสักการะ ซึ่งจัดวางอยู่ในพื้นที่ทางกายภาพ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัตถุดังกล่าวนี้มาจากผู้คนที่นำมาแก้บน เมื่อได้ตามที่ตนเองสมหวัง ส่วนมากจะเป็นรูปปั้นช้าง และรูปปั้นอื่นๆ รูปปั้นที่นำมาถวายนั้นเปรียบเสมือนข้อต่อรองกับสิ่งที่มองไม่เห็น ในโลกแห่งวิญญาณ เป็นภาพแทนแห่งความหวังในใจคน เช่นรูปปั้นทหาร พยาบาล หมอ

4. ด้านเทคนิคลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคลวิธีโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ โดยนำเอาสัญลักษณ์ทางรูปทรงรูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำ เทพ ทหาร หมอ พยาบาล และอื่นๆ ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของรูปปั้นสักการะ บริวาร ที่ผ่านการบนบาน สักการะจากผู้คนมาใช้โดยการเรียงภาพให้เกิดเป็นมิติลวงลึก ในรูปแบบและเทคนิคลวิธีผ่าน ศิลปะภาพถ่าย โดยตัดต่อภาพให้มีการทับซ้อนกันของพื้นผิวเกิดเป็นมิติของน้ำหนักที่ดูลึกกลับ

5. การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ความเชื่อและพิธีกรรมบรรจุไปด้วยความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ น่าเกรงกลัว ในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบ 232ชื่อผลงาน พื้นที่สักการะชุมชนจินตนาการ

ขนาด 300x600 cm.

เทคนิค ศิลปะภาพถ่าย

1. ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู้ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่นและมีการสร้างวาทกรรมให้เกิดในพื้นที่จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อ พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน โควงร้อยศพ” เป็นปรากฏการณ์ที่มีการประดิษฐ์สร้างความหมายให้เกิดเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) นำไปสู่ความเป็นนามธรรมในใจคนเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และมองไม่เห็นเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นรูปธรรม ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วยการสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์ทางรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้างซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของผีเจ้าที่รวมทั้งรูปทรงรูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำและอื่นๆที่ผ่านการสักการะ จากผู้คนในท้องถิ่นและผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ มาใช้ในการถ่ายทอดความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ น่าเกรงกลัว โดยสร้างสรรค์ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีผ่าน ศิลปะภาพถ่าย ศิลปะวิดีโอ ที่บรรจุไปด้วยความหมายในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบศิลปะวิดีโอ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สีและขาวดำ โดยการถ่ายพื้นผิวรอยแตกจากรูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำ และอื่นๆที่ผ่านการสักการะบูชาในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง โดยการประกอบสร้างตัดต่อภาพที่มีขนาดลดหลั่นกันลงไปและเรียงต่อกันให้เกิดน้ำหนักแสงเงาที่มีมิติเป็นหลุมลึกลงไป ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดูลี้ลับ น่าเกรงกลัว

3. ด้านรูปทรงในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ในผลงานชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางรูปทรงรูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำ เทพ ทหาร หมอ พยาบาล และอื่นๆในการประกอบสร้างผลงาน

4. ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลวิธี ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการตัดต่อภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวรวมทั้งการตัดต่อเสียงดนตรี ประกอบ มีลักษณะสูงต่ำ เสียงการรำแก่นบนผสมจังหวะเสียงการบีบแตรรถข้างทาง ซึ่งต้องความสอดคล้องสมบูรณ์ ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดูลี้ลับ น่าเกรงกลัว

5. การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ความเชื่อและพิธีกรรมการถ่ายทอดความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ น่าเกรงกลัว

ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 3

ภาพประกอบ 233 ชื่อผลงาน เสียงประสานภาพสัญลักษณ์จากสิ่งสักการะทางวัฒนธรรมของความเป็นไทย

ขนาด 180x200 cm.

เทคนิค ศิลปะวิดีโอ

1. ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่นและมีการสร้างวาทกรรมให้เกิดในพื้นที่จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อ พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก่นบน โคว้งร้อยศพ” เป็นปรากฏการณ์ที่มีการประดิษฐ์สร้างความหมายให้เกิดเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) นำไปสู่ความเป็นนามธรรมในใจคนเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และมองไม่เห็นเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นรูปธรรม ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วยการสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์ทางรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้างซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของผีเจ้าที่รวมทั้งรูปทรงรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำและอื่นๆที่ผ่านการสักการะ จากผู้คนในท้องถิ่นและผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ มาใช้ในการถ่ายทอดความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ น่าเกรงกลัว โดยสร้างสรรค์ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีผ่าน ศิลปะภาพถ่าย ศิลปะวิดีโอ ที่บรรจุไปด้วยความหมายในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบศิลปะวิดีโอ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สีและขาวดำ โดยการถ่ายพื้นผิวรอยแตกจากรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำ และอื่นๆที่ผ่านการสักการะบูชาในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง โดยการประสมต่อภาพซ้อนทับให้เกิด

น้ำหนักแสงเงาที่มีมิติก่อให้เกิดเป็นรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดุลิลกลับ น่าเกรงกลัว

3. ด้านรูปทรงในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ในผลงานชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ใช้ใบหน้าของรูปปั้นเจ้าปู่คำหัวช้างมาเป็นรูปทรงหลักในการสร้างสรรค์และมีการนำเอาภาพร่องรอยพื้นผิวที่ได้มาจากากรูปปั้นวัตถุลักษณะ เช่นรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำ และอื่นๆ ร่องรอยพื้นผิว ความงามแบบเก่าๆของวัตถุลักษณะจะนำพาความรู้สึกของผู้ดูให้ไปถึงความลึกกลับ ความน่ากลัว ผ่านภาพเคลื่อนไหวใบหน้ารูปทรงของชายแก่ เจ้าปู่คำหัวช้าง ผีเจ้าที่ริมทางหลวงแผ่นดิน

4. ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลวิธี ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการตัดต่อภาพนิ่งภาพร่องรอยพื้นผิวที่ได้มาจากากรูปปั้นวัตถุลักษณะ เช่นรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำ และอื่นๆและภาพเคลื่อนไหวรวมทั้งการตัดต่อเสียงดนตรีประกอบ มีลักษณะจังหวะเสียงสูงต่ำ การบีบแตรรถข้างทาง ซึ่งต้องความสอดคล้องสมบูรณ์

5.การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ความเชื่อและพิธีกรรม ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึง ความศักดิ์สิทธิ์ดุลิลกลับ น่าเกรงกลัว

6.การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปประเด็น จากชุดข้อมูลการถอดความหมายในบทที่ 4 ออกมาเป็นแนวความคิด รูปแบบและเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ ออกมาได้ 1 ประเด็นดังนี้

1 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง คือ ปราชญ์การณสำคัญทางความเชื่อและพิธีกรรม ที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทยผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิต

จากการวิเคราะห์และสรุปประเด็น ชุดข้อมูลการถอดรหัสความหมายในบทที่ 4 ออกมาได้ 1 ประเด็น และนำไปสู่ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 2 การถอดรหัสความหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างของเนื้อหาออกมามีดังนี้

พหุบุ ปณุ ทิโต ชิว

ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 1

ภาพประกอบ 234 ชื่อผลงาน ภาพแทนความหมายทางสัญลักษณ์แห่งความลึกกลับ 1

ขนาด 150x200 cm.

เทคนิค ปั่นหล่อ เรซิน วัสดุสักการะ

1. ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนมีความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกทางวัฒนธรรม ซึ่งได้บรรจุสร้างความหมายให้กับพื้นที่ผ่านเงื่อนไขของเวลาที่มีความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีตนั้นเคยเป็นเส้นทางการเดินทางและแวะพักจากการทำศึก สงคราม มีการผลิตซ้ำจากร่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าและการนิมิต ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ได้กลายเป็นพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยทางด้านทัศนศิลป์ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีผ่าน ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวางกับพื้นที่ในหอศิลป์ ซึ่งสะท้อนความรู้สึกถึงพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะกับพัฒนาการการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบสื่อประสมที่มีลักษณะเป็นกล่องไฟ โดยการประกอบสร้างด้วยงานประติมากรรมรูปทรงข้างคี่ที่อยู่ในท่าหมอบ วางเรียงต่อกันเป็นแถวยาว และคุมโทนเป็นรูปธงชาติไทย ซึ่งแฝงนัยยะความหมายเชื่อมโยงไปสู่ ตำนานเรื่องเล่า เส้นทางเดินทางทำศึกในอดีต

3. ด้านรูปทรงในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ในผลงานชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปทรงข้างคี่ที่อยู่ในท่าหมอบ ซึ่งรูปทรงดังกล่าวมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์เป็นตัวแทนของเจ้าปู่คำหัวช้าง หรือข้างคี่ แก้วกระดิ่งทอง ที่มาล้มตายในบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในอดีต

4. ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลวิธีทางด้านประติมากรรมโดยการปั่นหล่อด้วยวัสดุเรซินใส ซึ่งภายในรูปทรงข้างคี่แต่ละชิ้นนั้น จะมีการฝังเศษ

เครื่องสักการะเอาไว้ เช่น เศษดอกไม้ เศษพวงมาลัย เศษก้านธูป และอื่นๆเพื่อแฝงนัยยะความหมาย เป็นรูปปั้นสักการะในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

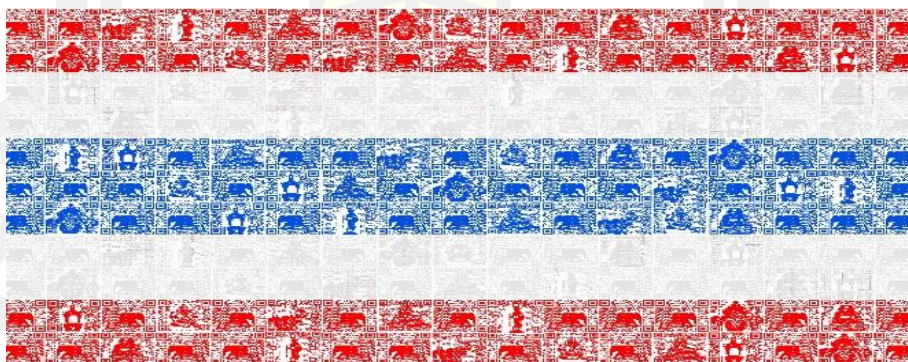
5.การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการสื่อความหมายให้เห็นถึง ความเชื่อ และพิธีกรรม ผ่านพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ซึ่งเป็นภาพตัวแทนความหมายของความศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่พิเศษที่บรรจุไปด้วย ความหมายที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทย

7.การสร้างสรรคผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 3 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวาง ประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่ แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปประเด็น จากชุดข้อมูลการถอดรหัสหมายในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้สรุป ประเด็นได้ดังนี้

1.การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพของชาวบ้านท้องถิ่น ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างทำให้เกิดพลังอำนาจทางความเชื่อและศรัทธา ที่มีพลวัตทางวัฒนธรรม สะท้อนวิถีแห่ง พุทธ พราหมณ์ ผี ทำให้ผู้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่สักการะ ซึ่งมีการสร้างวาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่ให้ กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space)ในทุกชนชั้นในยุค สมัยใหม่ การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการ ประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างของเนื้อหาออกมาดังนี้

ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 235 ชื่อผลงาน QR CODE รูปสัญลักษณ์มิติทางความเชื่อในความเป็นชาติไทย

ขนาด 180x300 cm.

เทคนิค คอมพิวเตอร์กราฟิก/ศิลปะวีดีโอ

1. ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ความเชื่อและพิธีกรรม ในพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ฝังรากลึกทางด้านสังคม วัฒนธรรม ซึ่งได้บรรจุสร้างความหมายความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผ่านเงื่อนไขของเวลาที่มีความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น จากประดิษฐ์สร้าง การผลิตซ้ำ จากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าและการนิมิต ผ่านการสร้างรูปเคารพที่เกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ผี กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) เป็นภาพตัวแทนความหมายของสิ่งสักการะในพื้นที่พิเศษและพัฒนาการการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

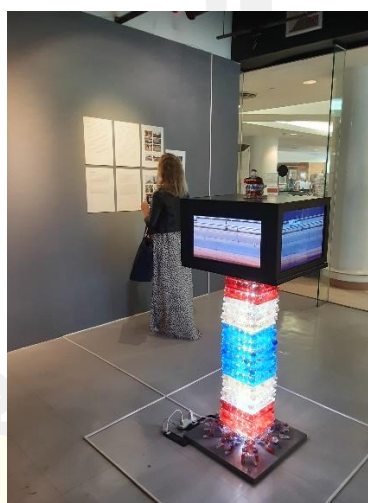
2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบศิลปะกราฟิก QR CODE รูปทรงพระสีวลี พระสังฆาย หลวงปู่ทวด ปู่คำหัวช้าง พระพิฆเนศวร พระพรหม พระราหู ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายเชิงสัญลักษณ์ ที่สามารถสื่อสารแสดงถึงความเป็นพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งภาพนิ่ง QR CODE ดังกล่าวยังเรื่องราวของรูปสัญลักษณ์ในแต่ละรูปไว้ข้างในเมื่อผู้ชมงานได้สแกนคิวอาร์โค้ดผ่าน แอปพลิเคชันไลน์ในมือถือ ซึ่งจะปรากฏเป็นภาพเคลื่อนไหว ซึ่งผู้วิจัยได้รูปแบบของศิลปะที่ต้องใช้ปฏิสัมพันธ์จากผู้ดู คือศิลปะที่เรียกว่า "Interactive Art" ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การรับรู้ของผู้ดู เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นภายใน คือ การโต้ตอบทางความรู้สึกหรือความคิดในแง่มุมต่างๆแต่ศิลปะ "Interactive Art" เป็นประเภทของศิลปะที่ศิลปินมีความคิดและมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ดูให้ผู้ดูมีปฏิสัมพันธ์กับงานของเขาโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับงาน " ทางายภาพ" เช่น การจับต้อง การกดปุ่ม การสัมผัสกับตัวงานด้วยวิธีการต่างๆการเคลื่อนไหวไปในงานบนงาน การใช้เสียง การสร้างเสียง หรือการมีส่วนร่วมกับงานที่เป็นไปตามกำหนดของศิลปิน หรือลักษณะของการสร้างสรรค์งาน ร่วมกับศิลปินโดยอิสระซึ่งก่อให้เกิดสิ่งใหม่ หรือความหมายใหม่ให้กับงานของศิลปิน งานประเภท "Interactive Art" จะมีความสมบูรณ์และสัมฤทธิ์ผลได้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์จากผู้ดูเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งผู้ดูจะได้สัมผัสถึงเนื้อหาความหมายเกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ผี ในพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

3. ด้านรูปทรงในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปทรงสัญลักษณ์ของรูปเคารพพระสีวลี พระสังฆาย หลวงปู่ทวด ปู่คำหัวช้าง พระพิฆเนศวร พระพรหม พระราหู ในการสร้างความหมายในผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้ เนื่องจากรูปเคารพดังกล่าว เป็นพลวัตรหนึ่งในการขับเคลื่อนทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้กลายเป็นพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

4. ด้านเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ โดยการตัดต่อภาพเป็นภาพนิ่ง QR CODE ซึ่งในด้านใน QR CODE จะมีภาพเคลื่อนไหวซ่อนอยู่ ซึ่งมีความหมายที่สะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ผี แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ ในพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

5. การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง ความเชื่อและ พิธีกรรม ในพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ฝังรากลึกทางด้านสังคม วัฒนธรรม ซึ่งได้ บรรลุสร้าง ความหมาย ความ ที่สะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ผี แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึง ความศักดิ์สิทธิ์ ให้กับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ใน บริบทวัฒนธรรมริมทางริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ผลงานสร้างสรรค์ขั้นที่ 2

ภาพประกอบ 236 ชื่อผลงาน ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง
สัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง
ขนาด 180x200 cm.

เทคนิค ศิลปะสื่อประสม ศิลปะจัดวาง/วิดีโอ

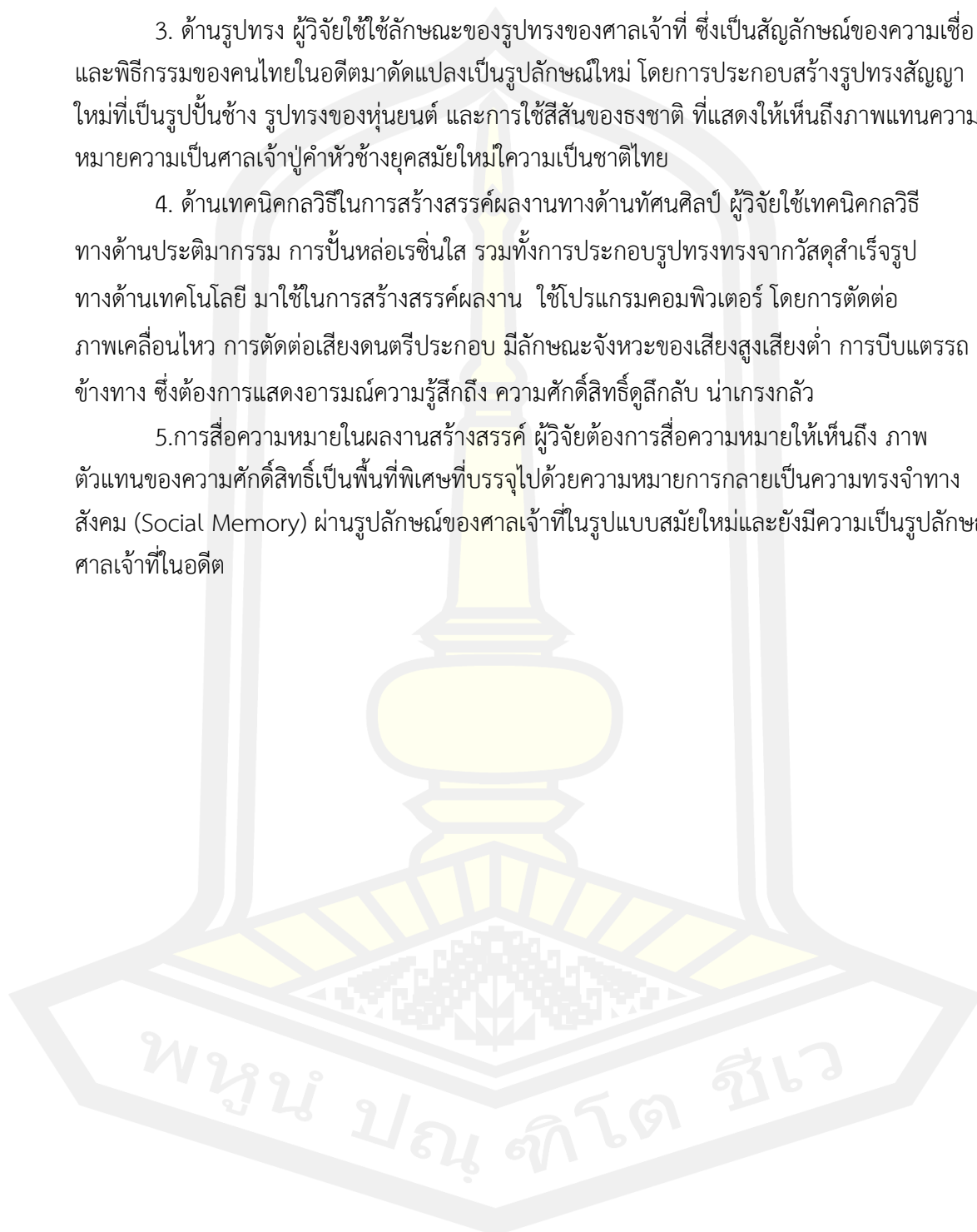
1. ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงศาลเจ้าที่ในบริบททางสังคมร่วมสมัย ที่แฝงสัญลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ให้กับพื้นที่ผ่านเงื่อนไขของเวลาในชุมชนท้องถิ่น กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) เป็นภาพตัวแทนความหมายของความศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่พิเศษที่บรรจุไปด้วยความหมายที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทยผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิต ทำให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะจัดวางร่วมสมัยทางด้านทัศนศิลป์ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีผ่าน ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวางกับพื้นที่ ซึ่งสะท้อนความรู้สึกถึงพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะกับพัฒนาการการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประกอบสร้างศิลปะสื่อประสม ศิลปะจัดวาง ศิลปะวิดีโอภาพเคลื่อนไหว

3. ด้านรูปทรง ผู้วิจัยใช้ใช้ลักษณะของรูปทรงของศาลเจ้าที่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยในอดีตมาดัดแปลงเป็นรูปสัญลักษณ์ใหม่ โดยการประกอบสร้างรูปทรงสัญลักษณ์ใหม่ที่เป็นรูปปั้นช้าง รูปทรงของหุ่นยนต์ และการใช้สีสันทองชาติ ที่แสดงให้เห็นถึงภาพแทนความหมายความเป็นศาลเจ้าปู่คำหัวช้างยุคสมัยใหม่ในความเป็นชาติไทย

4. ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลวิธีทางด้านประติมากรรม การปั้นหล่อเรซินใส รวมทั้งการประกอบรูปทรงทรงจากวัสดุสำเร็จรูปทางด้านเทคโนโลยี มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการตัดต่อภาพเคลื่อนไหว การตัดต่อเสียงดนตรีประกอบ มีลักษณะจังหวะของเสียงสูงเสียงต่ำ การบีบแตรรถข้างทาง ซึ่งต้องการแสดงอารมณ์ความรู้สึกถึง ความศักดิ์สิทธิ์ดูลึกกลับ น่าเกรงกลัว

5. การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการสื่อความหมายให้เห็นถึง ภาพตัวแทนของความศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่พิเศษที่บรรจุไปด้วยความหมายการกลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ผ่านรูปสัญลักษณ์ของศาลเจ้าที่ในรูปแบบสมัยใหม่และยังมีความเป็นรูปสัญลักษณ์ศาลเจ้าที่ในอดีต

ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3

ภาพประกอบ 237 ชื่อผลงาน รูปเคารพ วัตถุสักการะ สัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรม
ริมทาง

ขนาด 180x200 cm.

เทคนิค คอมพิวเตอร์กราฟิก/ศิลปะวิดีโอ

1. ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนมีความเชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกทางวัฒนธรรม ซึ่งได้บรรจุสร้างความหมายให้กับพื้นที่ผ่านเงื่อนไขของเวลาที่มีความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีตนั้นเคยเป็นเส้นทางการเดินทางและแวะพักจากการทำศึก สงคราม มีการผลิตซ้ำจากร่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าและการนิมิต ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ได้กลายเป็นพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) เป็นภาพตัวแทนความหมายของความศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นที่พิเศษที่บรรจุไปด้วยความหมายที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทยผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิต ทำให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางร่วมสมัยทางด้านทัศนศิลป์ในรูปแบบและเทคนิคลวี่ผ่าน ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวางกับพื้นที่ ซึ่งสะท้อนความรู้สึกถึงพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะกับพัฒนาการการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

2. ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบศิลปะวิดีโอ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สีและขาวดำ โดยการถ่ายพื้นผิวรอยแตกจากรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำ และอื่นๆที่ผ่านการสักการะบูชาในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง โดยการประสมต่อภาพซ้อนทับให้เกิด

น้ำหนักแสงเงาที่มีมิติก่อให้เกิดเป็นรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำห้วยช้าง ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดุลิกลับ น่าเกรงกลัว

3. ด้านรูปทรงผู้วิจัยได้ใช้รูปทรงรูปเคารพ เจ้าปู่คำห้วยช้างตัวแทนผีเจ้าที่ มาเป็นสื่อหลักในการแสดงความหมายถึงความศักดิ์สิทธิ์ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง

4. ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลวิธี ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการตัดต่อภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวรวมทั้งการตัดต่อเสียงดนตรี ประกอบ ที่มีลักษณะสูงต่ำ เสียงการรำกัณฑ์บนผสมจังหวะเสียงการปี่แตงรถข้างทาง ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดุลิกลับ น่าเกรงกลัว และผู้วิจัยได้เทคนิคทางประติมากรรม โดยการหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำห้วยช้างด้วยวัสดุจากเศษเทียนไข เศษรูป ขี้เถ้า ที่ได้มาจากการไหว้สักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง

5. การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการสื่อความหมายให้เห็นถึง ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดุลิกลับ

8. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยชุดที่ 4 ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและประติมากรรมร่วมสมัยกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แหวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน

จากชุดข้อมูลปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างที่มีระบบระเบียบ การกำหนดตำแหน่งการจัดวางศิลปะ ตามลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพตามธรรมชาติและพื้นที่สักการะ ในรูปแบบของชาวบ้านเป็นการสร้างพลังทางความเชื่อที่ถูกอธิบายเชื่อมโยงไปสู่ ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าและตำนาน ทำให้ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้างกลายเป็นพื้นที่พิเศษและศักดิ์สิทธิ์ริมทางหลวงแผ่นดิน

2. ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและศิลปะร่วมสมัยในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำห้วยช้าง คือ การประสานความหมายทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่ก่อให้เกิดความงามทางด้านศิลปะมีผลทำให้ผู้คนเดินทางสัญจร ไม่ใช่แค่ผ่านไป แต่ยังมี การแหวะพัก ที่มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งในทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่น ดังกล่าวนี้นี้จึงต้องการหาความเป็น Landmark ในลักษณะการเคารพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยการใช้ศิลปะจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านที่ประสานเข้ากับเรื่องราวในอดีตผ่านเงื่อนไขของปัจจุบัน

ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1

ภาพประกอบ 238 ชื่อผลงาน สัญญะชุมชนรูปเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ขนาด 100x100 cm.

เทคนิค ศิลปะภาพถ่าย/ศิลปะวีดีโอ

ภาพประกอบ 239 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวซ่างในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวซ่าง

ภาพประกอบ 240 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณรูปปั้นหลวงปู่ทวดในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 241 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณตรงทางขึ้นด้านหน้าพระพุทธรูปปางประทานพรและช้างหมอบในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 242 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณรูปปั้นเทพทันใจในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 243 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณโรงทานในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ภาพประกอบ 244 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณตรงจุดเช่าบูชಾವัตถุมงคลในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำ
หัวช้าง

ภาพประกอบ 245 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณจุดติดตั้งหุ่นซูเปอร์ฮีโร่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำ
หัวช้าง

ภาพประกอบ 246 การจัดวางติดตั้ง QR CODE บริเวณจุดติดตั้งของเล่นเด็กในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว
ข้าง

1.ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ริมหางได้ถูกประดิษฐ์สร้างและสร้างความหมายใหม่ในมิติของความเชื่อและความศรัทธาและถูกเปลี่ยนแปลงกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ดังกล่าวได้ถูกใช้ในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) อย่างแยกไม่ออกในยุคสมัยใหม่ผ่านการปฏิสัมพันธ์จัดการและจัดวาง จากพระสงฆ์ ผู้คนในชุมชนท้องถิ่น ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง จึงเปรียบเสมือนจุดรวมของพลังทางความเชื่อและความศรัทธาการพลังอำนาจทางในวิถีแห่ง พุทธ พราหมณ์ ผี สามารถดึงดูดผู้คนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ ทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้างพื้นที่กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์และได้การกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนก่อเกิดเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมขอบทางหลวงแผ่นดิน 2

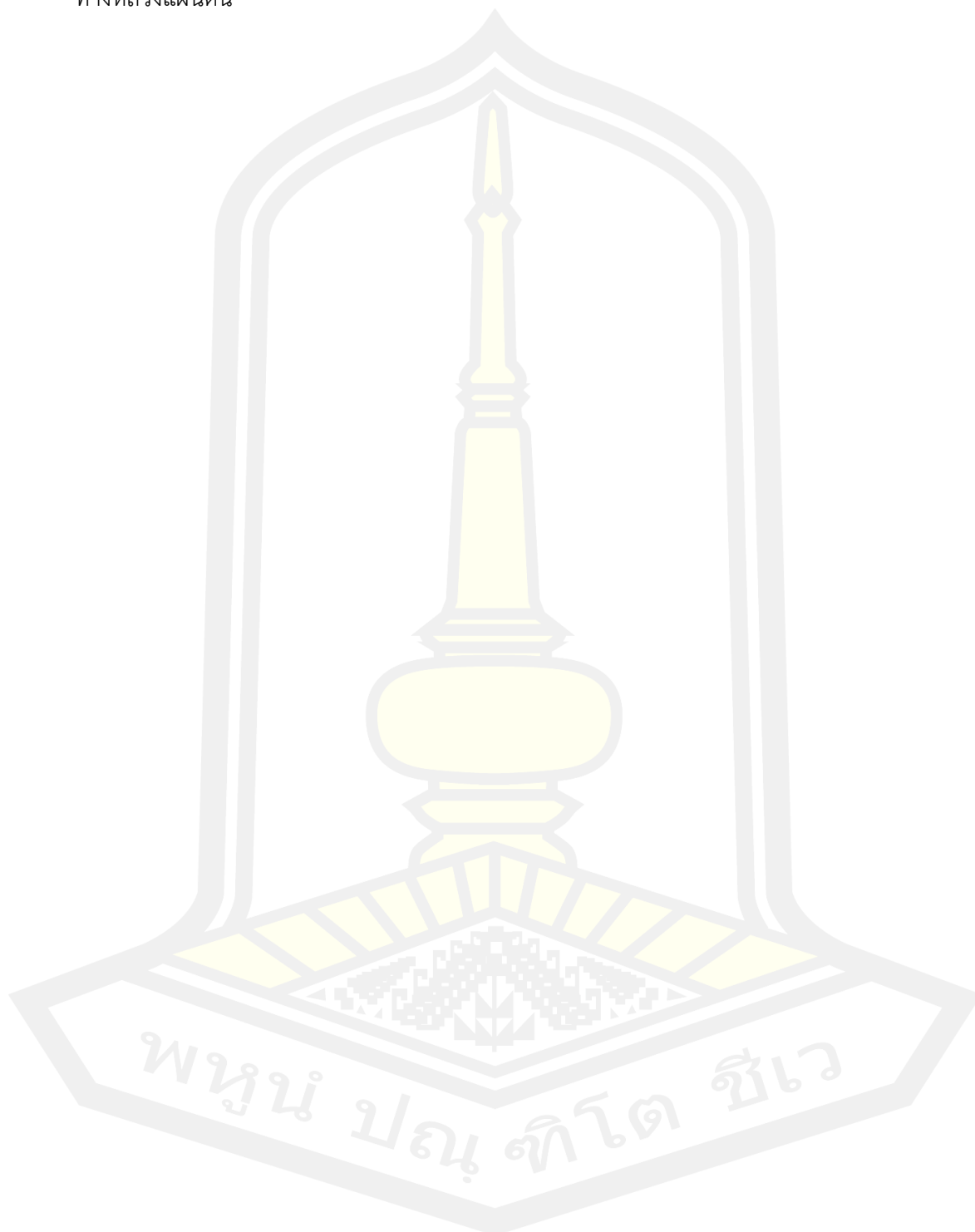
2.ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ รูปแบบ QR CODE เป็นรหัสหมายที่สื่อสารแสดงถึงความเป็นศาลเจ้าปู่คำหัวข้างและใช้รูปแบบศิลปะวีดิโอและภาพถ่าย ภาพนิ่ง QR CODE รูปทรงข้างหมอบและภาพเคลื่อนไหวที่สะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ผี ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง

3.ด้านรูปทรงผู้วิจัยได้ใช้รูปทรงข้างหมอบ แก้วกระดิ่งทอง ในรูปแบบ QR CODE

4.ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ เทคนิคกลวิธี ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการตัดต่อภาพนิ่งที่เป็น QR CODE ซึ่งมีภาพเคลื่อนไหวซ่อนอยู่ด้านใน ที่สะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ผี แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์

5.การสื่อความหมายในผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยต้องการสื่อความหมายให้เห็นถึง มิติของความเชื่อและความศรัทธาในวิถีแห่ง พุทธ พราหมณ์ ผี กับใช้เทคโนโลยีในรูปแบบ QR CODE ที่สามารถดึงดูดผู้คนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ ทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้างพื้นที่กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์และได้การ

กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนก่อนเกิดเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมขอบ
ทางหลวงแผ่นดิน

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของพื้นที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง 2) เพื่อศึกษาศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในฐานะพื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางในสังคมร่วมสมัย 3) เพื่อถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในบริบทวัฒนธรรมริมทาง 4) เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง คือ ปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นริมทาง ซึ่งเป็นเส้นทางรองรับการเดินทางของผู้คนและเป็นจุดสำคัญ เป็นพื้นที่อันตราย พื้นที่พิเศษ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้คน ในหลากหลายมิติทางสังคม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งในประเทศไทยนั้น จะมีพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่อยู่ตามเส้นทางสำคัญในการเดินทางสัญจรของผู้คน จากปรากฏการณ์ดังกล่าว สามารถนำไปสู่การถอดรหัสหมายทางด้านวิชาการและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย เพื่อเป็นการยกระดับองค์ความรู้ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมและวงการศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพัฒนาการของพื้นที่กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผลการวิจัยพบว่า

1. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอีสาน ความเชื่อและพิธีกรรมมนุษย์ในสมัยโบราณทุกเผ่าเชื่อว่าร่างกายประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่มองเห็นได้ (ร่างกายภายนอก) และส่วนที่มองไม่เห็น (วิญญาณภายใน) วิญญาณเป็นสิ่งที่นิรันดรไม่สูญสลาย ส่วนความเชื่อของชาวพุทธนั้น ก็เชื่อว่า โลกหน้า ภพหน้ามีจริง เมื่อมนุษย์ตายไปแล้วก็ไม่จำเป็นต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีกแต่อาจจะไปเกิดในภพใดภพหนึ่ง ความเชื่อเหล่านี้จึงเป็นที่มาของการบูชาบวงสรวงเทพเจ้า ผี สางเทวดาหรือวิญญาณบรรพบุรุษ การบูชาปู่ตา แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ แต่ก็ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคติความเชื่อของชาวบ้านมาแต่โบราณ จากสิ่งที่กล่าวมานั้น มีความเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งเป็นผีปู่ตาเจ้าที่ข้างทางที่ผู้คนให้ความเคารพสักการะบูชา เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจให้กับชาวบ้าน ชุมชน ผู้คนที่สัญจรไปมา คนในสังคม ซึ่งเชื่อกันว่าผีปู่ตาเป็นผีรักษาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องบ้าน รักษาเมือง ดูแลสังคมให้อยู่เย็นเป็น

สุข เรื่องผีของชาวอีสานและความเชื่อเรื่องศาลปู่ตา ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนแต่ละคน และกลุ่มคน มีความผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยมีความเชื่อมโยงกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผ่านเรื่องเล่า ตำนานทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในอดีต

2. ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต การศึกษาเรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อระหว่างไทย-ลาว ตั้งแต่ใน สมัยโบราณ เนื่องจากเส้นทางนี้แม้จะมีการใช้เป็นเส้นทางเดินทัพและเป็นเส้นทางที่ใช้ในการติดต่อ แลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมไทย-ลาว มาตั้งแต่โบราณ จึงทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ มุมมองและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างไทย-ลาว ได้ดียิ่งขึ้น การศึกษาเส้นทางเดินทัพของไทยในอดีต เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง ความทรงจำทางสังคม ผ่านเรื่องเล่า ตำนาน เส้นทางเดินทัพของไทยจากการไปรบทำศึกที่ประเทศลาว ตำนาน หนึ่งช้างศึกเชือกหนึ่งได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก ช้างเชือกนั้นจมน้ำตายในอดีต เมื่อเวลาผ่านไปหลายปี ได้มีการขุดค้นพบโครงกระดูกช้างในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว พระศิริวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง และชาวบ้าน จึงได้มีการจัดทำปั้นรูปช้าง ที่มีลักษณะท่าทางอยู่ในท่าหมอบ ขึ้นมาเพื่อระลึกถึงช้างเชือกดังกล่าว และสร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้หน้าช้างที่หมอบอยู่ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ความหมายระหว่างพุทธและผี ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จากเรื่องเล่าดังกล่าวผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเรื่องเล่ากับประวัติศาสตร์ของเส้นทางเดินทัพของไทยในอดีตที่เชื่อมโยงไปสู่ความเชื่อและพิธีกรรม ในสังคมวัฒนธรรม ของคนไทย

3.ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีต

การศึกษาเรื่องเส้นทางโบราณจากกรุงเทพฯ สู่ ในหลักฐานประวัติศาสตร์และโบราณคดี จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อระหว่างไทย-ลาว ตั้งแต่ในสมัยโบราณ เนื่องจากเส้นทางนี้แม้จะมีการใช้เป็น เส้นทางที่ใช้ในการติดต่อ แลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมไทย-ลาว มา ตั้งแต่โบราณ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ มุมมองและความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างไทย-ลาว ได้ดียิ่งขึ้น

พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง การผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้าง จากเรื่องเล่าและตำนาน ผ่านกระบวนการสักการบูชากับการนำเอาวัตถุสักการะ ประติมากรรมรูปช้าง ประติมากรรมรูปเคารพที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งถูกบรรจุสร้างความหมายในมิติทางวัฒนธรรมอย่างไร ซึ่งเกิดจากการสร้างวาทกรรม เงื่อนไขของเวลาของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิมและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ใหม่ ที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ของเจ้าปู่คำหัวช้างกับความเป็นชาติไทยในช่วงการทำศึกสงครามในสมัยท้าวสุรนารีหรือย่าโม ผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิตของพระสงฆ์และชาวบ้านในท้องถิ่น รวมทั้งการเกิดขึ้นถนนสายมิตรภาพทางหลวงหมายเลข 2 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในการเดินทางของรัฐบาลไทย

และต่างชาติ ที่เชื่อมโยงไปสู่ประเทศลาว ทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในประเทศไทยและเป็นพลวัตสำคัญที่ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทาง

พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ได้มีการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ทางพิธีกรรม พื้นที่สักการะ ผ่านการสร้างวาทกรรม “ช้างแก่นโค้งร้อยศพ” ทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นพื้นที่พิเศษที่มีการผลิตซ้ำ ผ่านการสักการะ มีการสร้างและประสานภาพแทนความหมายในทางสัญลักษณ์วิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ทางความเชื่อและพิธีกรรม ที่มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคนกับพื้นที่และคนกับคน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิติของโครงสร้างทางสังคมสมัยใหม่ในวงกว้าง และกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทางด้านวัฒนธรรมและสังคม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในฐานะพื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางในสังคมร่วมสมัย ผลการวิจัยพบว่า

ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและศิลปะร่วมสมัยในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง คือ การประสานความหมายทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนท้องถิ่นเข้ากับสังคมร่วมสมัย ที่ก่อเกิดเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมริมทางหลวงแผ่นดิน ผ่านการเชิญชวนความงามทางด้านการจัดวางศิลปะแบบท้องถิ่นโดยอาศัย รูปเคารพ พุทธ พราหมณ์ ผี รูปปั้นบริวาร รวมทั้งการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers) การจัดวางประติมากรรมในรูปแบบของคนในท้องถิ่นที่มีการผสมผสานเข้ากับประติมากรรมร่วมสมัย ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในแบบเดิมเปลี่ยนแปลงเข้าไปสู่เชิงพุทธพาณิชย์มากขึ้น มีการสร้างพื้นที่เฉพาะ เช่น พื้นที่โรงทาน พื้นที่การเช่าวัตถุมงคล พื้นที่สนามของเล่น เพื่อเป็นกุศโลบายในการทำให้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะ

จากสิ่งที่กล่าวนั้น มีผลทำให้ผู้คนที่เดินทางสัญจร ไม่ใช่แค่ผ่านไป แต่ยังมีการแวะพัก มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในทุกพื้นที่ของศาลเจ้าที่ริมทางทุกจุด ของคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่น ดังกล่าวนี้นี้จึงต้องการหาความเป็น Landmark ใหม่ ในลักษณะการเคารพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยการใช้ศิลปะจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านที่ประสานเข้ากับการสร้างวาทกรรม เรื่องเล่า ตำนาน ที่เกิดขึ้นในอดีต ผ่านเงื่อนไขความเชื่อความศรัทธาของคนในปัจจุบัน ซึ่งก่อเกิดเป็นอัตลักษณ์ในบริบททางวัฒนธรรมริมทาง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อถอดรหัสหมายศิลปะจัดวางร่วมสมัยจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ผลการวิจัยพบว่า

ปรากฏการณ์ในมิติทางความเชื่อและพิธีกรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการสร้างความหมายและทิศทางใหม่ๆ ในเชิงสังคมวัฒนธรรมผ่านเงื่อนไขของเวลา “ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง” คือ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นรหัสหมายสำคัญทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทาง ผ่านการปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้านและกลุ่มคนเดินทางสัญจรบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ของคนในหลากหลายชนชั้น ก่อเกิดการผสมผสานองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมในบริบททางสังคมยุคโลกาภิวัตน์ยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นสำคัญทางด้านวิชาการ ดังนี้

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พัฒนาการของพื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งในคติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ลักษณะเชิงพื้นที่ทางกายภาพที่อยู่ในตำแหน่งภูมิประเทศที่เด่น เช่น เนินเขา หรือเป็นสถานที่ ที่มีร่องรอยอันไม่สามารถอธิบายได้ในทางวิทยาศาสตร์ เช่น ศาสนสถานของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วหรือมีลักษณะทางธรรมชาติที่แปลกประหลาด เชื่อมโยงกับเรื่องราว ตำนานทางประวัติศาสตร์ ที่เกิดขึ้นจากอดีตที่เชื่อมโยงมาสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันระหว่างคนกับพื้นที่ คนกับคน ส่งผลให้เกิดการทับซ้อนของความหมายทางวัฒนธรรมในมิติของความเชื่อและพิธีกรรมในเงื่อนไขของเวลา ที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นตามยุคสมัย ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ มีการสร้างถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ในสมัยจอมพล ป.พิบูล สงคราม ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินทางการค้าขายที่สำคัญมาถึงในยุคปัจจุบัน

พัฒนาการของพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้มีการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและถนนสายมิตรภาพเกิดความเจริญรุ่งเรือง และดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเดินทางสัญจร ถนนสายมิตรภาพ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่ง เนื่องจากการสร้างวาทกรรม “ช้างแก้วบน ไค้ร่องศพ” ทางความเชื่อและพิธีกรรม ทำให้คนเกิดความเกรงกลัว เป็นที่พึงพอใจและเป็นการประดิษฐ์สร้างความหมายให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คนที่เดินทางสัญจรผ่านไปผ่านมา ซึ่งมีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้บูชา บะบน ขอพร เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจและสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนหลากหลายกลุ่ม ด้วยการผลิตซ้ำ ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ก่อเกิดเป็นความทรงจำทางสังคม ทางด้านวัฒนธรรมและสังคมทั้งในอดีตเชื่อมโยงถึงปัจจุบัน นำไปสู่การถอดความหมายในทางสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ทางความเชื่อและพิธีกรรม ที่มีการ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่และคนกับคน ผ่านรูปปั้นชายแก่เจ้าปู่คำหัวข้างและรูปข้างหมอบ แก้วกระดิ่งทอง ซึ่งเป็นภาพแทนความจริงที่เปรียบเสมือนบริวารของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกแห่งวิญญาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ พื้นที่กายภาพทางธรรมชาติ ป่าไม้ เนินเขา โขดหิน ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง เป็นกลไกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในบริบททางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในอดีต พื้นที่ดังกล่าว เคยเป็นพื้นที่ทางพิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) มีองค์ประกอบ 2 ด้าน "โลกสามัญ" (Profane World) และ "โลกศักดิ์สิทธิ์" (Sacred World) ได้ให้ความหมายว่า เป็นโลกที่มองไม่เห็นและสัมผัสได้ ซึ่งมีทั้งการเกิดการตาย สุข และทุกข์ โดยบันทึกเรื่องราวผ่าน เรื่องเล่าและตำนานในอดีตของชุมชน โดยนำเรื่องราวมาผูกโยงเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ทั้งนี้ความเชื่อและตัวตนของชุมชนจะถูกตั้งไว้ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชน โดยการสร้างความเชื่อกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตายและมีวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่า "โลกศักดิ์สิทธิ์" (Sacred World) (สถาพร เก่งพานิช, สุกรี เกษรเกศรา, วรลัคน์ บุญสุรัตน์, 2558:130-131) พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง เคยเป็นป่าชุมชนที่ชาวบ้านใช้ในการหาของป่า เพื่อมาใช้ในการดำรงชีวิตและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่มีโขดหินวางอยู่เรียงราย คล้ายคลึงกับลักษณะของรูปหัวข้างหรือลำตัวของข้าง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้าง ชาวบ้านจึงได้ใช้เป็นชื่อเรียก คำหัวข้าง มาถึงปัจจุบัน

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง : ตำนาน เรื่องเล่า เส้นทางเดินทัพในสมัยอดีต จากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างในอดีตนั้นเคยเป็นเส้นทาง การเดินทัพและแวะพักจากการทำศึก สงคราม ในครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับเมืองนครราชสีมา ครั้นในสมัยที่เจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์คิดกบฏอิสรภาพ แยกจากไทย ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับเรื่องเล่าจากการนิมิตของพระครูศิริวิวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดปู่คำหัวข้างในปัจจุบัน ท่านเล่าให้ฟังว่า ในอดีตเคยมีข้างศึกของน้องสาวยาโม ชื่อ "แก้วกระดิ่งทอง" ได้พลัดตกลงไปในหนองน้ำซึ่งลึกมาก ทหารพยายามช่วยเหลือ ดึงเท่าไรก็ไม่สามารถดึงข้างเชือกดังกล่าวขึ้นจากหนองน้ำไม่ได้ ในที่สุดก็ต้องปล่อยให้ข้างจมน้ำตายไปในที่สุด ซึ่งต่อมาเจ้าอาวาสและชาวบ้านได้มีการสร้าง ปั้นรูปข้างหมอบ ชื่อว่า "แก้วกระดิ่งทอง" ขึ้นมาเพื่อระลึกถึงข้างเชือกดังกล่าวไว้หน้าวัดตั้งชื่อวัดว่า "วัดป่าคำหัวข้าง" โดยมีการสร้างพระพุทธรูปปางประทานพรไว้ด้านหน้าข้างที่หมอบอยู่ (สัมภาษณ์ พระครูศิริวิวัฒน์ ถาวรธมโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวข้าง วันที่ วันที่ 9 กันยายน 2560)

เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าและการนิมิต ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง ได้กลายเป็นพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ของชาวบ้านผู้คนในสังคมสมัยใหม่และมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนมีความ

เชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกทางวัฒนธรรม ซึ่งได้บรรจุสร้างความหมายให้กับพื้นที่ผ่านเงื่อนไขของเวลาที่มีความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่น ผ่านการผูกเรื่องราวและตำนานในอดีต ออกมาเป็นเรื่องราวเล่าขานสืบต่อกันมาจนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานที่ผูกเอาไว้ได้เชื่อมโยง ความเป็นตัวตนของคนในชุมชนเข้ากับพลังอำนาจบางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายในเชิงวิทยาศาสตร์ ได้ความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ ผ่านร่องรอยกิจกรรมทางศาสนาซึ่งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็น ร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ ซึ่งผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ “รูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบและพระพุทธรูปยืนปางประทานพร” ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เห็นปรากฏการณ์สำคัญทางความเชื่อและพิธีกรรมที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ เส้นทางการเดินทัพและแวะพักจากการทำศึก สงคราม อัตลักษณ์ความเป็นชาติไทย ผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิต ในองค์ประกอบของการจัดวาง รูปปั้นช้างหมอบที่อยู่ในท่าทางการหมอบเป็นการทำความเคารพอยู่ตรงด้านหน้าของพระพุทธรูปปางประทานพร ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่าง ความเชื่อแบบ พุทธ ผี การช่วงชิงเรื่องพื้นที่สักการะในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดให้ผู้คนเข้าปฏิสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ก่อเกิดเป็นพลังความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดิน

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน เกิดจากปรากฏการณ์การจัดวางประติมากรรมรูปช้างบริวารหลากสีที่มีรูปทรงขนาดแตกต่างกัน ในพื้นที่บริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งเกิดจากการจัดวางติดตั้งจากพระสงฆ์และความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านและผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ ผ่านการสร้าง วาทกรรม “ช้างแก้วบน โค้งร้อยศพ” ทำให้เกิดกิจกรรมทางความเชื่อและพิธีกรรมที่มีวิธีการประดิษฐ์สร้างอย่างหลากหลายทางวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผ่านการระบบในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของผู้คนหลายชนชั้น เพราะมนุษย์นั้นมีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น ความเป็นปัจเจกเฉพาะบุคคล มีพื้นที่ภายในใจพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) ซึ่งความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ ความเชื่อทำให้เกิดพลัง ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม (สัญลักษณ์) ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ความเชื่อทำให้การนับถือศาสนาเป็นไปอย่างมั่นคง ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจและเป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ในสังคม ดังนั้นศาลเจ้าปู่คำหัวช้างกับชั้นเชิง (tactic) ศิลปะจัดวางของพระสงฆ์และการระบบของชาวบ้านท้องถิ่น ที่มีระบบระเบียบ การกำหนดตำแหน่งการจัดวางศิลปะ ตามลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพตามธรรมชาติ เพื่อที่จะต่อตรงกับพื้นที่สักการะเอาไว้และให้ได้ในสิ่งที่ตนเองขอเอาไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ การจัดเรียงประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลมบนโขดหินและพื้นดินในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากการจัดวางศิลปะของพระสงฆ์และชาวบ้านท้องถิ่น ทำให้เห็นความหมายของพลังรวมตัวของวัตถุกึ่งการะบิรวารทางความเชื่อ ผ่านความงามทางด้านศิลปะในรูปแบบท้องถิ่น ที่มีการผลิตซ้ำและประดิษฐ์สร้างเชิงุชวนให้พื้นที่เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคมในบริบทวัฒนธรรมริมทาง

รูปสัญลักษณ์ การจัดเรียงประติมากรรมรูปช้างประกอบเข้ากับพื้นที่รูปเคารพและสถาปัตยกรรมไทยในลักษณะต่างๆในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากการจัดวางศิลปะของพระสงฆ์และชาวบ้านท้องถิ่น การผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ทำให้เห็นความหมายของการจัดวางประกอบสร้างรูปลักษณะทางความงามในรูปแบบของท้องถิ่น ผ่านการจัดวางศิลปะวัตถุกึ่งการะบิรวารทางความเชื่อกับการบูรณาการร่วมกับศิลปะสถาปัตยกรรมไทยและศิลปะรูปเคารพในแบบ พุทธ พราหมณ์ ฝิ ในพื้นที่สักการะ เพื่อเชิญชวนให้พื้นที่เกิดความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทางสังคมในบริบทวัฒนธรรมริมทางหมายเลข 2

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปเคารพการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ ได้ถูกประดิษฐ์สร้างและสร้างความหมายใหม่ในมิติของความเชื่อและความศรัทธา ได้ถูกเปลี่ยนแปลงและกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ได้ถูกใช้ในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) รองรับการทำกิจกรรมต่างๆ การพักผ่อนของครอบครัวหรือกลายเป็นพื้นที่แสวงบุญของนักท่องเที่ยวและผู้คนกลุ่มอื่นๆ ที่เดินทางสัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 การจัดวางประติมากรรมรูปเคารพของพระศิริวัฒน์ ถาวรรณโม เจ้าอาวาสวัดป่าคำหัวช้าง ทำให้เห็นความหมายการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เชิงบูรณาการในรูปแบบ พุทธ พราหมณ์ ฝิ ที่มีพลวัตทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบเดิมและแบบใหม่ ทำให้เกิดพลังอำนาจทางความเชื่อและความศรัทธา การเชิญชวนให้ผู้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่สักการะ กระบวนการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ มีการเชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) กับทุกชนชั้นในยุคสมัยใหม่ปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมายรูปสัญลักษณ์ ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางประทานพร) (พระพุทธรูปปางนาคปรก) (หลวงปู่ทวด) การสร้างหลวงปู่ทวดองค์ทองเหลืองที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นการสร้างวาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแผ่ขยายความหมายเชิงอำนาจการครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพุทธ ซึ่งโดยรอบมีการจัดวางรูปปั้นวัตถุกึ่งการะบิรวารที่มาจากแก่นบนของผู้คน การต่อรองกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นที่สอดแทรกแอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม ระหว่างแบบพุทธกับแบบฝิ ที่พัฒนาไปสู่กระบวนการ การเป็นที่พื้นที่สาธารณะ ใน

บริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space)

รูปสัญลักษณ์ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพรหม) (พระพิฆเนศ) เป็นการสร้างวาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแผ่ขยายเชิงอำนาจการครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพราหมณ์ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แบบเดิม ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายที่แสดงให้เห็นว่า เป็นที่สอดแทรก แอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ระหว่าง แบบพุทธพราหมณ์ ผิ ที่พัฒนาไปสู่กระบวนการ การเป็นที่พื้นที่สาธารณะ ในบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

รูปสัญลักษณ์ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่ย่า)เป็นการสร้างวาทกรรมประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะเดิมให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เห็นการแผ่ขยายความหมายเชิงอำนาจ การครอบครองพื้นที่สักการะในฐานะผีเจ้าที่ในอดีต ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายที่แสดงให้เห็นว่า การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในแบบเดิมให้คงอยู่สืบไปและเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ร่วมสมัยในปัจจุบัน

รูปสัญลักษณ์ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบผี (รูปปั้นเจ้าปู่คำหัวข้างชายแก่ผีเจ้าที่ข้างทาง) ซึ่งจัดวางอยู่ติดริมถนนสายมิตรภาพ เป็นจุดสำคัญที่ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างมีการพัฒนาและปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทวัฒนธรรมริมทาง โดยการผูกโยงเรื่องราวที่แสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ซึ่งถูกตั้งไว้ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลผลิตซ้ำทางความเชื่อ ผ่านการสักการะที่นำไปสู่พลังเหนือธรรมชาติอันลึกลับ โลกหลังความตายที่มีวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่า"โลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทาง ซึ่งทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและขณะเดียวกันสิ่งที่กล่าวมานั้นยังสร้างความหวังในใจคนทำให้กับผู้คนที่ย้ายมาใช้พื้นที่อย่างชอบธรรม เพื่อให้มาตามที่ต้องการ

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง : ปฏิบัติการจัดวางวัตถุสักการะการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ มีการใช้วัตถุสักการะในรูปแบบที่หลากหลายในพื้นที่ของความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดพลังความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เราเห็นความหมายของสิ่งสักการะที่แตกต่างกันออกไปจากรูปแบบเดิมแต่โดยภาพรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแต่จะทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความศรัทธาของผู้คนมากขึ้น

รูปสัญลักษณ์ วัตถุสักการะในรูปแบบใหม่เข้ามาติดตั้งจัดวางอยู่ในองค์ประกอบของพื้นที่สักการะเดิมนั้น จะทำให้เราเห็นความหมายของภูมิทัศน์ใหม่ทางความเชื่อและพิธีกรรมที่ก่อให้เกิดความ

งามด้านศิลปะท้องถิ่นที่มีการซ้อนทับความหมายระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิมและพื้นที่สักการะนำไปสู่การเป็นที่สาธารณะในรูปแบบใหม่

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางรูปทรงและพื้นผิว ผ่านวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ซึ่งผู้วิจัยได้ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ รูปปั้นวัตถุสักการะบริวารผีเจ้าที่ที่ผู้คนนำมาถวายแก่บ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรูปปั้นช้างและรูปปั้นในรูปแบบอื่นๆตามลักษณะชนชั้นอาชีพและคำขอแก่บ้นที่สัญญาไว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อได้ตามคำขอตามที่ต้องการวัตถุสักการะเหล่านี้จะถูกนำมาจัดวางอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเกิดความศักดิ์สิทธิ์ ก่อเกิดเป็นความงามในรูปแบบศิลปะจัดวางท้องถิ่น ที่ผ่านเงื่อนไขตามความเชื่อและพิธีกรรม เมื่อเวลาผ่านไปวัตถุสักการะเหล่านี้จะผูกพันไปตามกาลเวลาแต่ขณะเดียวกันนั้นจะมีวัตถุสักการะสิ่งใหม่เข้ามาเติมเต็มในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างอยู่ตลอดเวลา เพราะความเชื่อของคนไม่เคยห่างหายไปไหนจากสังคมไทยและยังคงอยู่ต่อไป รูปสัญลักษณ์ของรูปปั้นวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จะมีสัญลักษณ์ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ตามรูปลักษณะของรูปทรง จากสิ่งที่กล่าวมานั้นทำให้เห็นสัญลักษณ์ความหมายที่แฝงมากับรูปลักษณะของวัตถุสักการะที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้คนในเรื่องต่างๆตามความเชื่อ การบะบน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน

การถอดรหัสหมายศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะและการกลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แหวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างได้กลายเป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่สาธารณะสำหรับชาวบ้านท้องถิ่นและผู้คนเดินทางสัญจร เพราะพื้นที่สาธารณะ (public space) เป็นพื้นที่ในโลกทางสังคมซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนรวม (sense of public) และผลประโยชน์ของส่วนรวม พื้นที่สาธารณะเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้แน่นอน เช่น ร้านกาแฟ ลานประชาชน จัตุรัสกลางเมือง สวนสาธารณะ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่นามธรรม เช่น สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มทางสังคม หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เราทราบความหมายในมิติของพื้นที่สาธารณะร่วมกันกับพื้นที่สักการะ ซึ่งมีการผลิตซ้ำทางความเชื่อและพิธีกรรมของคนท้องถิ่น พระสงฆ์ คนเดินทาง ผู้แสวงบุญ นักท่องเที่ยว ทำให้มีความหมายใหม่ในหลากหลายมิติ ซึ่งในความหมายดังกล่าวนี้ มี

โครงสร้างทางสังคม (Social structure) ที่แตกต่างกันในระดับชนชั้น เพราะการเดินทางเข้ามาของ ผู้คน มีหลากหลายกลุ่มที่แตกต่างกันในระดับชนชั้น การเดินทางเข้ามาด้วยรถตู้ รถส่วนตัว มาเป็น ครอบครัว เมื่อเข้ามาในพื้นที่ทุกคนล้วนมีพื้นที่เป็นของตนเองโดยชอบธรรม ผู้คนเหล่านั้นได้สร้าง พื้นที่ของตนเอง ในความเป็นพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ ที่ซ้อนทับอยู่ด้วยกัน มีนัยยะความหมาย สะท้อนถึงความเชื่อ พุทธ พราหมณ์ ฆี ในความเป็นวัฒนธรรมสาธารณะของยุคสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ ถอดรหัสหมาย รูปสัญลักษณ์ ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ รูปทรงประติมากรรมร่วมสมัยในตำแหน่งการเชิญชวน ที่แตกต่างไปจาก ประติมากรรมรูปช้างดั้งเดิมที่เคยมีมาในอดีต การติดตั้งประติมากรรมรูปทรงหุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่องTransformers หรือ ประติมากรรมรูปทรงคนอีโร่ (ซูเปอร์แมน) ประติมากรรมรูปทรงคน เดอะฮัค ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้ ได้ถูกอธิบายเข้าไปในพื้นที่ในเชิง ความหมายใหม่ การปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเป็นการ ประสานความหมายทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่ก่อเกิดความงามทางด้านศิลปะมีผลทำให้ผู้คนที่เดินทาง สัจจร ไม่ใช่แค่ผ่านไป แต่ยังมีการแวะพัก มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งใน ทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่น ดังกล่าวนี้อาจต้องการหาความเป็น Landmark ในลักษณะการ เคารพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยการใช้ศิลปะจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านที่ประสานเข้ากับเรื่องราวในอดีต ผ่านเงื่อนไขของปัจจุบัน

การถอดรหัสหมายจากศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : การใช้สัญลักษณ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย ใน รูปแบบ QR CODE เพื่อการสร้างสรรค์ สื่อมีเดียในรูปแบบภาพQR CODE ที่มีความสำคัญต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม ในยุคปัจจุบัน 4.0 เป็นสิ่งจำเป็นเปรียบเหมือนเส้นทางเชื่อมต่อเข้าสู่ โลกเสมือนที่เราเรียกว่า Social network ช่องทางการติดต่อสื่อสาร หรือ การเข้าถึงสินค้า ผลิตภัณฑ์ ออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการเข้าสู่เนื้อหาข้อมูลบนโลกใบนี้ที่แสนง่ายเพียงปลายนิ้ว เพียงสัมผัสบนจอ สี่เหลี่ยมดิจิทัล รหัสเหล่านี้จึงเป็นเหมือนประตูแดนที่วิเศษของโดราเอมอนที่เราได้เห็นในการ์ตูน เรา ใช้ช่องทางจารจรหัสเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ ได้ เพียงใช้มือถือแสกนลงไปบนรหัส QR CODE ในยุคสมัยที่ เทคโนโลยีถูกพัฒนาให้ชีวิตมนุษย์อยู่บนความสบาย

รูปสัญลักษณ์ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย รูปภาพ QR CODE พุทธ พราหมณ์ ฆี รวมทั้ง รูปวัตถุสักการะในรูปแบบสมัยใหม่ ที่ติดตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพแทน ความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในการสื่อสารไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่ สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ในยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็น ส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ ภาพแทนความหมายที่เกิดในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัว ช้างสิ่งสำคัญในเชื่อมโยงความเชื่อและพิธีกรรมแบบท้องถิ่นไปสู่สังคมสมัยใหม่ในพื้นที่ต่างๆในระดับ สากลมากขึ้น

รูปสัญลักษณ์ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย การใช้เสียงและภาพเคลื่อนไหว ในรูปแบบ การสัมผัสทางด้านการมองและการได้ยิน ที่เกิดจากกิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ ผ่านพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงการบีบแตรแสดงความหมายนัยยะการเคารพพื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ ตู๋บริจาคนำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ รูปแบบของเสียง เป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่ผสมผสานเข้ากับวิถีแบบใหม่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ที่เปลี่ยนแปลงหมุนวนไปสู่สังคมร่วมสมัยในปัจจุบัน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 5 เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ผลการวิจัยพบว่า

การสร้างสรรคผลงานทางทัศนศิลป์ ในงานวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง ศาลเจ้าปู่ พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ศิลปะเป็นสิ่งที่มิได้ผูกพันไว้กับศิลปินแต่ศิลปะถูกให้ความหมายใหม่ในมิติต่างๆทางความเชื่อ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะเป็ศิลปะที่ถูกจัดวางในพื้นที่พิเศษภายนอกพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ทางด้านศิลปะ โดยการมีส่วนร่วมกับผู้คน เพราะยุคสมัยในปัจจุบัน ศิลปะได้ถูกอธิบายผ่าน ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าและตำนาน จากชาวบ้านหรือคนเฉพาะกลุ่มในท้องถิ่น จนกลายเป็นวาทกรรม การผลิตซ้ำทางความเชื่อ ในหลากหลายมุมมอง ซึ่งศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะ เป็นสิ่งบ่งบอกถึงการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ศิลปะจัดวางในกระบวนการติดตั้งของคนท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นมุมมองใหม่ในการทำควมเข้าใจในปรากฏการณ์ การดำรงของวัฒนธรรมมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ที่การสะท้อนเนื้อหาเรื่องราวความเชื่อและพิธีกรรม การเคารพบูชาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจให้กับชาวบ้าน ชุมชน ในอัตลักษณ์ในความเป็นชาติไทย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปการสร้างสรรคผลงานออกมาทั้งหมดดังนี้

กระบวนการและกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูล

ปรากฏการณ์ของภาคสนามจากประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมผัสและรู้สึกถึงความเป็นจริงของความเชื่อ ที่เกิดขึ้นจากพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ผ่านการจัดวางติดตั้ง รูปเคารพและวัตถุสักการะ ที่อยู่รายล้อมรอบตัว ก่อเกิดเป็นประสบการณ์ ความประทับใจ ก่อเกิดแรงบันดาลใจแนวความคิด รูปแบบศิลปะสื่อประสม ศิลปะจัดวาง ศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ และเทคนิคกลวิธีในการใช้สื่อวัสดุที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและสื่อวัสดุสมัยใหม่ นำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งมีการรวบรวมชุดข้อมูลรูปสัญลักษณ์ในการทำผลงาน

สร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกใช้สัญลักษณ์รูปเคารพและวัตถุสักการะ สัญลักษณ์รูปเคารพแบบพุทธ พระสิวลี พระสังกัจจายน์ หลวงปู่ทวด รูปเคารพแบบพราหมณ์ พระพรหม พระพิฆเนศวร รูปเคารพแบบเทพ พระราหู พญานาค รูปเคารพแบบผี รูปปั้นเจ้าปู่คำหัวช้าง รูปวัตถุสักการะ ต้นไม้แม่ตะเคียน รถเก๋ง ตำนานเรื่องเล่าปู่พญานาค ที่จัดวางติดตั้งอยู่ในพื้นที่รอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง นำไปสู่การทำภาพร่าง สีและขาวดำ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย

ผู้วิจัยได้นำเอาสัญลักษณ์ใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้าง ภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ใน รูปแบบผีเจ้าที่และนำเอาสัญลักษณ์ใบหน้าของหลวงปู่ทวด ภาพแทนความหมายสัญลักษณ์ ใน รูปแบบพุทธ พราหมณ์ ผี ด้วยวิธีการตกแต่งภาพเป็นลักษณะรูปแบบคิวอาร์โค้ด โดยการจัดเรียง รูปภาพออกมาในรูปแบบธงชาติไทย เพื่อให้เห็นการสอดแทรกนัยยะความหมายอัตลักษณ์ทางความ เชื่อและพิธีกรรมที่ฝังรากลึกของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการนำเอาสัญลักษณ์ของ ศาลเจ้าที่ มาเป็นต้นแบบในการทำภาพร่างผลงานในรูปแบบศิลปะสื่อประสมจัดวาง 3 มิติ ผสมกับ งานวีดีโอ ซึ่งจะมีส่วนประกอบดังนี้ รูปทรงจอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว รูปทรงข้างหมอบสี่งชาติ ขนาดเล็กวางเรียงกันเป็นชั้นๆส่วนตรงฐานจะมีรูปทรงหุ่นยนต์บัลเบิ้ลบีที่อยู่ในท่าหมอบวางเรียง รอบๆเพื่อรองรับฐานของรูปทรงศาลเจ้าที่ ซึ่งต้องการสอดแทรกนัยยะความหมายอัตลักษณ์ทางความ เชื่อและพิธีกรรม ผ่านการจัดวางรูปสัญลักษณ์ใหม่ของศาลเจ้าที่ในรูปแบบศิลปะร่วมสมัย

ผู้วิจัยได้เลือกวัสดุอุปกรณ์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและ พิธีกรรม วัตถุสักการะที่อยู่ในพื้นที่รอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เศษดอกไม้ พวงมาลัย ธูป เทียน ขี้เถ้า ผ้าสามสีและการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อสมัยใหม่ วัสดุเรซินใสหล่อรูปทรงข้าง หมอบ รูปทรงข้างหมอบที่หล่อด้วยเรซินใสที่เรียงต่อกันเป็นธงชาติไทย การทำพิมพ์รูปทรงเจ้าปู่คำหัว ช้างและรูปทรงหุ่นยนต์ การหล่อรูปทรงเจ้าปู่คำหัวช้าง การหล่อรูปทรงหุ่นยนต์ การประสร้างรูปทรง ข้างหมอบและรูปทรงหุ่นยนต์ เรียงเป็นสี่งชาติไทยหลอดไฟ ลำโพง จอมอนิเตอร์ภาพเคลื่อนไหว เครื่องฉายโปรเจ็กเตอร์

กระบวนการสร้างสรรค์ที่กล่าวมานั้น นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทั้งหมดจำนวน 4 ชุด ที่ แสดงความหมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลีกลีบนำเกรงกลัว ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิควิถีทางด้าน ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวาง ศิลปะ ภาพถ่าย ศิลปะวีดีโอ ผ่าน QR CODE ที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม ในยุค ปัจจุบัน 4.0 เป็นสิ่งจำเป็นเปรียบเหมือนเส้นทางเชื่อมต่อเข้าสู่โลกเสมือนที่เราเรียกว่า Social network ช่องทางการติดต่อสื่อสารเพียงสัมผัสสบนจอสี่เหลี่ยมดิจิทัล รหัสเหล่านี้จึงเป็นเหมือนประตูแดนที่ วิเศษของโดราเอมอนที่เราได้เห็นในการ์ตูน เราใช้ช่องทางจากรหัสเข้าถึงเนื้อหาต่างๆได้ ในเชิง ปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย รูปภาพ QR CODE รูปวัตถุสักการะในรูปแบบสมัยใหม่ พุทธ พราหมณ์ ผี ที่มีการซ่อนเสียงและภาพเคลื่อนไหว เสียงการบิบบัตรแสดงความหมายนัยยะการเคารพ พื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ คู่

บริจาคทำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นๆซึ่งติดตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพแทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในการสื่อสารไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ในยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ในระดับสากลมากขึ้น

ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ที่กล่าวมานั้น มีการนำไปติดตั้งจัดวางในพื้นที่บริเวณรอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในท้องถิ่น รวมทั้งการติดตั้งผลงานสร้างสรรค์ในหอศิลป์ (พิพิลล์ แกลเลอรี ห้องP1-P2 ชั้น 2 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร) ในเมืองหลวง ซึ่งการติดตั้งจัดวางผลงานทั้งสองส่วนนี้ มีการประสานเชื่อมโยงกัน ในการสื่อสารผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัยในเชิงแนวคิด รูปแบบ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมในท้องถิ่น กำลังถ่ายเทเข้าสู่เมืองหลวงสังคมสมัยใหม่ให้ผู้คนในสังคมเมืองถ่ายเทเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น และกลายเป็นบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิม พุทธ พราหมณ์ ผี ที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ที่กล่าวมานั้น มีการนำไปติดตั้งจัดวางในพื้นที่บริเวณรอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

การสร้างสรรคผลงานทางทัศนศิลป์ งานวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เป็นการบ่งบอกถึงลักษณะการใช้รากทางวัฒนธรรมทางความเชื่อและพิธีกรรม ในรูปแบบผสมผสานจากชุมชนท้องถิ่นและสังคมสมัยใหม่ ผ่านการวิเคราะห์ทางปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและกรอบแนวคิดการถอดสัญญาณความหมาย เพื่อนำไปสู่ แนวคิดรูปแบบ กระบวนการและกลวิธี การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย โดยแบ่งเนื้อหาออกมา 5 ส่วน ดังนี้

ด้านแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึง คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่นและมีการสร้างวาทกรรมให้เกิดในพื้นที่จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อ พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช้างแก้บน โด้งร้อยศพ” เป็นปรากฏการณ์ที่มีการประดิษฐ์สร้างความหมายให้เกิดเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) นำไปสู่ความเป็นนามธรรมในใจคนเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และมองไม่เห็นเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นรูปธรรม ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วยการสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเอาสัญญาณทางรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้างซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของผีเจ้าที่รวมทั้งรูปทรงรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำและอื่นๆที่ผ่านการสักการะ จากผู้คนในท้องถิ่นและผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ มาใช้ในการถ่ายทอดความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลี้ลับ น่าเกรงกลัว โดย

สร้างสรรค์ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านทัศนศิลป์ ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีผ่าน ศิลปะภาพถ่าย ศิลปะวิดีโอ ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดูลึกกลับ น่าเกรงกลัว บรรลุไปด้วยความหมายของชาติไทย ในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ด้านรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยใช้รูปแบบสื่อประสม (Multimedia Art) มุ่งเน้นรูปแบบการใช้วัสดุ วัสดุสังเคราะห์ วัสดุสมัยใหม่ ที่เป็นผลมาจากปรากฏการณ์และพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งการใช้รูปแบบศิลปะจัดวาง (Installation Art) ซึ่งเป็นศิลปะที่ติดตั้งภายในตัวสิ่งก่อสร้าง หอศิลป์และมีการติดตั้งอยู่ภายนอกสิ่งก่อสร้างภายในบริเวณรอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็น ศิลปะภูมิทัศน์ (Land art) ผ่านการประกอบสร้างผลงาน ศิลปะวิดีโอ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สีและขาวดำ โดยการถ่ายพื้นผิวรอยแตกจากรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำ และอื่นๆที่ผ่านการสักการะบูชาในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง การตัดต่อภาพซ้อนทับให้เกิดน้ำหนักแสงเงาที่มีมิติเกิดเป็นรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ดูลึกกลับ น่าเกรงกลัว อัตลักษณ์ความเป็นชาติไทยในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

ด้านรูปทรงในการสร้างสรรค์ผลงาน ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยใช้รูปทรงรูปเคารพ พระพุทธรูปปางประทานพร หลวงปู่ทวด พระสังกัจจายน์ พระพิฆเนศวร พระพรหม พญานาค รูปทรงวัตถุสักการะ ช้างหมอบ ตึกตา นางรำ เทพ ทหาร หมอ พยาบาล รูปทรงหุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) รูปทรงธงชาติไทยและอื่นๆ ซึ่งมีการจัดวางอยู่ในพื้นที่ทางกายภาพ ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัตถุประสงค์กล่าวนั้นมาจากผู้คนที่นำมาแก้บน เมื่อได้ตามที่ตนเองสมหวัง ส่วนมากจะเป็นรูปปั้นช้างและรูปปั้นอื่นๆรูปปั้นที่นำมาถวายเปรียบเสมือนความสำเร็จที่มีข้อต่อตรงกับสิ่งที่มองไม่เห็นในโลกแห่งวิญญาน เป็นภาพแทนแห่งความหวังในใจคนที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต

ด้านเทคนิคกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยใช้เทคนิคกลวิธีโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ โดยนำเอาสัญญาณทางรูปทรงรูปปั้นช้าง ตึกตา นางรำ เทพ ทหาร หมอ พยาบาล และอื่นๆ ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของรูปปั้นสักการะ บริวาร ที่ผ่านการบนบาน สักการะจากผู้คนมาใช้โดยการเรียงภาพให้เกิดเป็นมิติลวงลึก ในรูปแบบและเทคนิคกลวิธีผ่าน ศิลปะภาพถ่าย โดยตัดต่อภาพให้มีการทับซ้อนกันของพื้นผิวเกิดเป็นมิติของน้ำหนักที่ดูลึกกลับ ในรูปแบบ QR CODE รูปภาพวัตถุสักการะ พุทธพราหมณ์ ผี ที่มีการซ้อนเสียงและภาพเคลื่อนไหว เสียงการบิ๊บบัตรแสดงความหมายนัยยะการเคารพพื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ ตูบริจาคทำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นๆซึ่งรูป QR CODE ได้ติดตั้งจัดวางตามจุดต่างๆอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพแทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคนกับผลงานศิลปะร่วมสมัยทางด้านสื่อสารสื่อมีเดียที่นำไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ในยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ ในระดับสากล

ด้านการสื่อความหมายในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยต้องการอธิบายให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวความเชื่อและพิธีกรรม การเคารพบูชาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่บรรจุไปด้วยความหมายที่แสดงถึงความรู้สึที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลึกลับ น่าเกรงกลัวและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจให้กับชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น ผ่านสัญลักษณ์ พุทธ พราหมณ์ ผี อัตลักษณ์ความเป็นชาติไทยในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข โดยแบ่งเนื้อหาการอภิปรายผลออกมาดังนี้

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปรากฏการณ์ พัฒนาการและกระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
ปรากฏการณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง การผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้าง จากเรื่องเล่าและตำนานผ่านกระบวนการสักการะบูชากับการนำเอารูปเคารพที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่สักการะ ซึ่งถูกบรรจุสร้างความหมายในมิติทางวัฒนธรรม ซึ่ง อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม กล่าวไว้ว่า ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตใน 3 ด้านหลักของคนในชุมชน คือ ด้านการทำมาหากิน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านความเป็นอยู่ ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อว่ามีผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนในด้านใดบ้างและในแต่ละด้านนั้นมีการผูกโยงสัมพันธ์กับประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อที่ปรากฏในชุมชน แม้ว่าสภาพทางสังคมของชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยกาลเวลาก็ตาม (อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม.2559 : 2-3) ดังนั้นศาลเจ้าปู่คำหัวช้างกับกระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะซึ่งเกิดจากเงื่อนไขของเวลาการทับซ้อนของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิมและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ใหม่ มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ในโครงสร้างวัฒนธรรมและสังคมสมัยใหม่

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเป็นชาติไทยในช่วงการทำศึกสงครามในสมัยเจ้าอนุวงศ์ ผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิตของพระสงฆ์และชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่เดิมของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีตนั้นเคยเป็นเส้นทางเดินทัพของกองทัพไทย ซึ่งเกี่ยวข้องถึงช่างศึกเชือกหนึ่งทีชื่อว่า “แก้วกระดิ่งทอง” ที่ล้มตายและกลายเป็นผีเจ้าที่อยู่ในบริเวณศาลเจ้าปู่คำหัวช้างมาตั้งแต่อดีต ซึ่งอุษา กลิ่นหอมได้กล่าวไว้ว่า ชาวอีสานมีโลกทัศน์ในการมองโลก มองร่างกายไม่ต่างจากชาวตะวันออก ชาวอีสานเชื่อว่าผีมีอยู่ทั่วไปทุกหนแห่ง มีทั้งผีผดและผีร้าย (อุษา กลิ่นหอม. 2543: 52) ซึ่งช่างเชือกดังกล่าวได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของผี ที่มีการสร้างพลั่วตรและประสานภาพแทนกลายเป็นผีเจ้าที่ริมทางหลวง

แผ่นดิน ซึ่งในทางสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ทางความเชื่อ และพิธีกรรม ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทาง ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มีองค์ประกอบ 2 ด้านได้แก่ โลกสามัญ (Profane World) และโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ในการศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง การอาศัยอยู่ในโลกสามัญ (Profane World) ซึ่งปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2546) ให้ความหมายว่าเป็นโลกที่มองเห็นและสัมผัสได้ ซึ่งมีทั้งการเกิดและตาย สุขและทุกข์ การนำเรื่องราวที่ถูกบันทึกผ่านเรื่องเล่าและตำนานในอดีตของศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง มาผูกโยงเพื่อแสดงให้เห็นความเป็นตัวตนของศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง ความเชื่อในเรื่องเล่าและการสร้างตัวตนของศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง ได้ถูกบรรจุไว้ในพื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคนและคนกับพื้นที่ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทในวัฒนธรรมริมทาง การสร้างความเชื่อเกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย ซึ่งเป็นโลกที่พระเจ้าและวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่าโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) ซึ่ง Emile Durkheim (1915) ได้กล่าวว่า โลกศักดิ์สิทธิ์ และโลกสามัญ เป็นมโนทัศน์อย่างหนึ่งในการพิจารณาระบบ ความเชื่อและศาสนา เพื่อสัมผัสหรือเข้าถึงโลกศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์จึงสร้างพื้นที่เฉพาะสำหรับประกอบ พิธีกรรม ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างโลกสามัญของผู้คนกับโลกทางความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติหรือ วิญญาณ เรียกว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) โดยลักษณะของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถสังเกตได้จาก 3 ลักษณะ ได้แก่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544) 1) ลักษณะเชิงพื้นที่ซึ่งมักอยู่ในตำแหน่งภูมิประเทศที่เด่น อาทิ เนินเขาหรือเป็นสถานที่ที่มีร่องรอย อันไม่สามารถอธิบายได้ เช่น ศาสนสถานของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือมีลักษณะทางธรรมชาติที่แปลกประหลาด 2) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าชุมชนได้สร้างความหมายให้แก่พื้นที่ที่มีความสำคัญ ในชุมชน ผ่านการผูกเรื่องราว ตำนาน ในอดีตเป็นเรื่องราวเล่าขานต่อกันมาจนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานได้ผูกโยงความเป็นตัวตนของคนในชุมชนท้องถิ่น เข้ากับพลังอำนาจบางอย่างที่อธิบายไม่ได้ระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ 3) ร่องรอยกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เชื่อว่า เป็นร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ โดยมีความเกี่ยวข้องกับตำนานในพื้นที่ศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง

พื้นที่ศาลเจ้าป่าคำห้วยซ่าง : การเกิดขึ้นของถนนสายมิตรภาพเส้นทางคมนาคมและการเดินทางในอดีตและกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทางด้านวัฒนธรรมและสังคม การคมนาคมและเศรษฐกิจของถนนสายมิตรภาพ จนกลายเป็นบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 จากสิ่งที่กล่าวมานั้นในความเป็นประวัติศาสตร์ของ พื้นที่ในแต่ละยุคสมัยได้อธิบายถึงพัฒนาการของการดำรงอยู่ของ มนุษย์ซึ่งมีเรื่องเล่าของการเดินทาง ในการเดินทางย่อมมีวัฒนธรรมมีเรื่องเล่า มีความทรงจำมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ถูกบรรจุอยู่ในพื้นที่ ความหมายดังกล่าวจะถูกบรรจุไว้ใน

พื้นที่ต่าง ๆ นานา เพราะฉะนั้นพื้นที่ในการเดินทางปัจจุบัน ได้ถูกนำมาใช้ในบางสถานการณ์ รวมทั้ง การถูกดึงมาใช้อธิบายใน มิติของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างเป็นพลวัตในการพัฒนาอีกส่วนหนึ่ง ที่ ขับเคลื่อนความเจริญความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ผ่านเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรม ควบคู่ไปกับถนนสายมิตรภาพ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เกิดความ เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีความเชื่อมโยงเส้นทางไปสู่ ประเทศลาว ทางด้านการคมนาคมในการค้าขายทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลไทยตั้งชื่อถนนเส้นนี้ว่า ถนนสายมิตรภาพหมายเลข 2 ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องอาศัยถนนดีเป็น เส้นทางสำหรับนำความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ที่ห่างไกลคมนาคมและสำหรับลำเลียงพืชผลที่ราษฎรในเขต นั้นได้ผลิตขึ้นออกสู่ตลาด ทำให้ประชาชน กินดี อยู่ดี ในสังคมต่อไป

พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างที่มีระบบระเบียบ การ กำหนดตำแหน่งการจัดวางศิลปะตามลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพตามธรรมชาติและพื้นที่สักการะ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในรูปแบบของพระสงฆ์และของชาวบ้าน ผู้คนที่ศรัทธาไปมาบนถนนสายมิตรภาพ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ กล่าวว่า ศิลปะที่ตอบสนองความเชื่อถือศรัทธาอันปราศจากเหตุผลที่สามารถ พิสูจน์ได้รองรับ (Belief Art) วัตถุศิลปะประเภทนี้เป็นวัตถุศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความ เชื่อ และชดเชยความหวาดกลัว สุนทรียศาสตร์ในทัศนศิลป์ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พงศกัณยาน 2543 ที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หน้า 9

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างที่มีระบบระเบียบ การกำหนด ตำแหน่งการจัดวางศิลปะตามลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีอยู่เดิมกับความ เปลี่ยนแปลงของพื้นที่สักการะใหม่ในปัจจุบัน เป็นการประดิษฐ์พื้นที่เพื่อสร้างการเจริญชวนให้พื้นที่เกิด ความศักดิ์สิทธิ์ ในมิติทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคมสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงความ งามทางด้านศิลปกรรมท้องถิ่นที่แสดงสัญลักษณ์ความหมายของบริวารของผีเจ้าที่ผ่านวัตถุสักการะ ที่บ่ง บอกลึงพลังทางความเชื่อของผู้คน ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างกลายเป็นพื้นที่พิเศษและศักดิ์สิทธิ์ริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบและวิธีการจัดการพื้นที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์วัด ม่อนพระยาแช่ให้เป็นสถานที่แสวงบุญและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเสนอผ่านการสื่อความหมาย มรดกทางวัฒนธรรม ในรูปแบบของสื่อที่ให้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและคติความ เชื่อที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนประเพณีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนชาวลำปางได้เห็นถึง คุณค่าและความสำคัญของวัดม่อนพระยาแช่และจัดทำเป็นแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจในการเป็นสถานที่แสวงบุญและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดลำปาง ดังนั้น รูปแบบการจัดการพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้มี

การประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ผ่านการผลิตซ้ำ การสร้างวาทกรรม“ข้างแค้นโค้งร้อยศพ” ทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นพื้นที่พิเศษ ที่มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างคนกับพื้นที่และคนกับคน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิติของโครงสร้างทางสังคมสมัยใหม่ในวงกว้าง

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทางในสังคมร่วมสมัย พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้ถูกประกอบสร้างด้วยสัญญาทางความหมายใหม่ ผ่านปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้างและศิลปะร่วมสมัยในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในการประสานความหมายทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนท้องถิ่นเข้ากับสังคมร่วมสมัย ที่ก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมริมทางหลวงแผ่นดิน ผ่านความงามทางด้านการจัดวางศิลปะแบบท้องถิ่นโดยอาศัย รูปเคารพ พุทธ พรหมณ์ ผี รูปปั้นบริวาร รวมทั้งการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะและพื้นที่สาธารณะในแบบเดิมมีการเปลี่ยนแปลงเข้าไปสู่เชิงพุทธพาณิชย์มากขึ้น มีการสร้างพื้นที่เฉพาะที่แตกต่างไปจากเดิม เพิ่มมากขึ้น เช่น การสร้างพื้นที่โรงทาน พื้นที่การเช่าวัตถุมงคล พื้นที่สนามของเล่น ซึ่ง เมธี พิริยการนนท, นพดล ตั้งสกุล ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการ สื่อสาร การสร้างความรู้สึกและการมีผลประโยชน์/ของส่วนรวม ฉะนั้นพื้นที่ สาธารณะจึงเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม รูปธรรมของพื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ทางกายภาพ เช่น สวนสาธารณะ ลานกิจกรรม ตลาดนัด วัด ฯลฯ ส่วนพื้นที่นามธรรม คือ พื้นที่ที่ไม่มีขอบเขตแน่นอน เช่น พื้นที่ทางวัฒนธรรม สังคมออนไลน์/ กลุ่มทางสังคม ฯลฯ (เมธี พิริยการนนท, นพดล ตั้งสกุล.2564:144) ดังนั้นการสร้างพื้นที่เฉพาะในบริเวณพื้นที่สักการะ เป็นการสร้างกุศโลบายที่ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง กลายเป็นพื้นที่สาธารณะร่วมกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีผลทำให้ผู้คนที่เดินทางสัญจร ไม่ใช่แค่ผ่านไป แต่ยังมีการแวะพัก มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในทุกพื้นที่ศาลเจ้าที่ริมทางทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่นในประเทศไทย ดังกล่าวนี้จึงต้องการหาความเป็น Landmark ใหม่ ในลักษณะการเคารพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยการใช้ศิลปะจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านที่ประสานเข้ากับการสร้าง วาทกรรม เรื่องเล่า ตำนาน ที่เกิดขึ้นในอดีตผ่านเงื่อนไขความเชื่อความศรัทธาของคนในปัจจุบัน ก่อเกิดเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดิน

แนวคิดเรื่องพื้นที่ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่อง พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับพื้นที่ทางกายภาพ ในความหมายของ ธรรมชาติ ป่า ภูเขา ทำให้เห็นพัฒนาการของพื้นที่สักการะกระบวนการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สักการะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งการเกิดขึ้นของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งในคติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน เรื่อง ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง พื้นที่

ศักดิ์สิทธิ์ลักษณะเชิงพื้นที่ทางกายภาพที่อยู่ในตำแหน่งภูมิประเทศที่เด่น เช่น เนินเขา หรือเป็นสถานที่ ที่มีร่องรอยอันไม่สามารถอธิบายได้ในทางวิทยาศาสตร์ เช่น ศาสนสถานของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วหรือมีลักษณะทางธรรมชาติที่แปลกประหลาด เชื่อมโยงกับเรื่องราว ตำนานทางประวัติศาสตร์ ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ที่เกิดขึ้นจากอดีตที่เชื่อมโยงมาสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันระหว่างคนกับพื้นที่ คนกับคน ส่งผลให้เกิดการทับซ้อนของความหมายทางวัฒนธรรมในมิติของความเชื่อและพิธีกรรมในรูปแบบ พุทธ พราหมณ์ ผี ในเงื่อนไขของเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ ทศน์ไท พลมณ ได้กล่าวไว้ว่า ปราสาทวัดพุนั้นเป็นปราสาทที่มี บทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อแขวงจำปาสักที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรม โดยมีความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเป็นตัวเชื่อมโยงก่อให้เกิดพิธีกรรม ต่อปราสาทวัดพุนั้น ซึ่งแม้ว่าคติความเชื่อและพิธีกรรมต่อปราสาทวัดพุนั้น จะปรับเปลี่ยนตามแต่ละช่วงยุคสมัยตลอดเวลา แต่ร่องรอยความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ยังคงมีให้เห็นอยู่จนถึงปัจจุบัน อันมาจากความเชื่อใน ลัทธิต่างๆ ทั้ง ผี พราหมณ์ และ พุทธ (ทศน์ไท พลมณ. 2560:40) ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในเชิงของพื้นที่สักการะและชุมชนท้องถิ่นตามยุคสมัย ตั้งแต่การสร้างถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ ในสมัยจอมพล ป.พิบูล สงคราม ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินทางคมนาคมการค้าขายที่สำคัญมาถึงในยุคปัจจุบัน

จากแนวคิด พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้างสัญลักษณ์ทางความเชื่อ วัตถุมงคล ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งเกิดขึ้นจากสร้างกุศโลบายในรูปแบบพุทธศาสนเข้ากับรูปแบบผี พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม ในการสร้างวาทกรรมภาพแทนรูปปั้นผีเจ้าที่ (เจ้าปู่คำหัวช้าง) รูปปั้นช้าง(แก้วกระดิ่งทอง) เพื่อใช้วัตถุมงคลในการประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ในการดึงดูดให้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่ง ฉลอง สุนทรวาณิชย์ กล่าวว่า วัตถุมงคลเป็นเครื่องรางที่สร้างขึ้นตามคติพุทธศาสนาเป็นพระพุทธรูปหรือพระรูปของพุทธ สาวกผู้เป็นพระอรหันต์และรูปของพระภิกษุทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่หรือล่วงลับดับขันไปแล้วที่เป็นที่เคารพนับถือว่า เป็นเกจิอาจารย์ที่ทรงคุณวิเศษพระเครื่องเหล่านี้มีฤทธิ์อำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่อาจช่วยคุ้มครองป้องกันเจ้าของหรือผู้ที่บูชาอัญเชิญติดตัวพ้นจากอันตรายทั้งที่เป็นภัยจากอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติภัยธรรมชาติภัยจากสัตว์และจากมนุษย์ด้วยกันเองทำให้ผู้ที่บูชาติดตัวเป็นที่รักของคนทั่วไป (ฉลอง สุนทรวาณิชย์, 2555, หน้า 2)

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างกับพื้นที่สาธารณะ การสร้างปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆของกลุ่มคนหลากหลายมิติ ผ่านสักการะเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ ผ่านการปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมรูปช้าง ประติมากรรมร่วมสมัย รูปทรงหุ่นยนต์บัลเบบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่อง Transformers) สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมานั้น เป็นกุศโลบายในการดึงดูดให้คนเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม ซึ่งในขณะเดียวกันนั้นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิม จะลด

บทบาทความศักดิ์ลงไปทีน้อย เป็นการประดิษฐ์สร้างพื้นที่กับการกลายเป็น สนามของเล่น สถานที่
แหวะพัก ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2

แนวคิดสัญศาสตร์ (semiotics) การถอดความหมาย ผ่านปรากฏการณ์ในมิติทางความ
เชื่อและพิธีกรรม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างใน
อดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีการสร้างความหมายทิศทางใหม่ๆในเชิงสังคมวัฒนธรรมผ่านเงื่อนไขของเวลา ที่
จะนำไปสู่กระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมริมทาง การปฏิสัมพันธ์ของชาวบ้าน
ท้องถิ่นและกลุ่มคนเดินทางสัญจรบนถนนสายมิตรภาพทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ผู้วิจัยมี
ความเห็นว่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เดิมได้การกลายเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่
ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ซึ่งเกิดจากการสร้างความหมายผ่านการสร้างวาท
กรรม “ช้างแก้วบน โคงร้อยศพ” ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวได้มีพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ทาง
กายภาพ การบูรณาการระหว่างพื้นที่สักการะเดิมกับพื้นที่สาธารณะในรูปแบบใหม่ เพื่อประโยชน์ใช้
สอยในด้านอื่นๆผ่านกิจกรรม การสักการะบูชา ของคนในหลากหลายมิติ ในสังคมปัจจุบัน

ซึ่งพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างในอดีตและปัจจุบัน มีการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบพุทธ รูปปั้น
พระพุทธรูปปางประทานพร รูปปั้นหลวงปู่ทวด การใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบพราหมณ์ รูปปั้นพระพรหม
รูปปั้นพระพิฆเนศวร การใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบผี รูปปั้นชายแก่เจ้าปู่คำหัวช้าง รูปปั้นช้างหมอบ วัตถุ
สักการะรูปปั้นช้าง ประติมากรรมหุ่นยนต์ เมื่อเราวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดสัญวิทยาและการ
สร้างความหมาย (Semiology and Signification) ช่วยให้เราระหนักถึงความสัมพันธ์อัน
หลากหลายระหว่างตัวเรา กับ “สิ่งแทนความ” (object) ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงอาจเข้าใจได้ว่า
ความหมายของ ภาพใดๆหรือวัตถุใดๆย่อมมีพลวัตคือมีการเปลี่ยนแปลงเลื่อนไหลของความหมาย
อย่างไม่หยุดนิ่ง สัญศาสตร์ (semiotics) อาจก่อให้เกิดความหมายร่วมและเข้าใจถึงกระบวนการที่ทำ
ให้เรา “เข้าใจความหมาย” ของสิ่งใดๆ (comprehend meanings) หรือกระบวนการที่เรา “ให้
ความหมาย” แก่สิ่งใดๆ (attribute meanings) โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ได้อธิบาย
ถึงสัญลักษณ์ประเภทความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เนื่องจากมองว่าเป็นความหมายที่มี
ความสำคัญอย่างแท้จริงในแง่ของการรับรู้ เป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้า
มาเกี่ยวข้อง ไม่ได้เกิดจากตัวของสัญลักษณ์เอง เป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เมื่อสัญลักษณ์กระทบ
กับความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้และคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างมีสิ่งแทน
ความหมายโดยนัยผ่าน พื้นที่ทางกายภาพ รูปปั้น รูปเคารพ วัตถุสักการะ รูปแบบ พุทธ พราหมณ์ ผี
ในเงื่อนไข ของความเชื่อและพิธีกรรม ในพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะ ซึ่งปรากฏ
รูปสัญลักษณ์ออกมาดังนี้

รูปสัญลักษณ์ พื้นที่กายภาพทางธรรมชาติ ป่าไม้ เนินเขา โขดหิน ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นกลไกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งอดีตพื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นพื้นที่ทางพิธีกรรม พื้นที่สักการะ ในบริบททางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น รูปสัญลักษณ์ “รูปปั้นช้างศึกในท่าทางการหมอบ และพระพุทธรูปยืนปางประทานพร” ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ทำให้เห็นปรากฏการณ์สำคัญทาง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เชื่อมโยงไปสู่ประวัติศาสตร์ เส้นทางการเดินทางและแวะพักจากการทำศึก สงคราม อัตลักษณ์ความเป็นชาติไทย ผ่านเรื่องเล่าตำนานและการนิมิต ในองค์ประกอบของการจัด วาง รูปปั้นช้างหมอบที่อยู่ในท่าทางการกำลังหมอบ ซึ่งเป็นการทำความเคารพอยู่ตรงด้านหน้าของพระพุทธรูป ปางประทานพร ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่าง ความเชื่อแบบ พุทธ ฝั การ ช่วงชิงเรื่องพื้นที่สักการะในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดให้ ผู้คนเข้าปฏิสัมพันธ์ร่วมกับพื้นที่ก่อเกิดเป็นพลังความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดิน รูปสัญลักษณ์ การจัดเรียงประติมากรรมรูปช้างในรูปแบบวงกลมบนโขดหินและพื้นดินในพื้นที่ศาลเจ้าปู่ คำหัวช้าง จากการจัดวางศิลปะของพระสงฆ์และชาวบ้านท้องถิ่น ทำให้เห็นความหมายของพลัง รวมตัวของวัตถุสักการะบริวารทางความเชื่อ ผ่านความงามทางด้านศิลปะในรูปแบบท้องถิ่น ที่มีการ ผลิตซ้ำและประดิษฐ์สร้างเชิงุชวนให้พื้นที่เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ทางสังคมในบริบท วัฒนธรรมริมทาง รูปสัญลักษณ์ การจัดเรียงประติมากรรมรูปช้างประกอบเข้ากับพื้นที่รูปเคารพและ สถาปัตยกรรมไทย ในลักษณะต่างๆในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จากการจัดวางศิลปะของพระสงฆ์และ ชาวบ้านท้องถิ่น การผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ทำให้เห็นความหมายของการจัดวาง ประกอบสร้างรูปลักษณ์ทางความงามในรูปแบบของท้องถิ่น ผ่านการจัดวางศิลปะวัตถุสักการะบริวาร ทางความเชื่อกับการบูรณาการร่วมกับศิลปะสถาปัตยกรรมไทยและศิลปะรูปเคารพในแบบ พุทธ พราหมณ์ ฝั ในพื้นที่สักการะ เพื่อเชิญชวนให้พื้นที่เกิดความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทางสังคมในบริบทวัฒนธรรมริมทางหมายเลข 2

รูปสัญลักษณ์ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบพุทธ (พระพุทธรูปปางประทานพร) (พระพุทธรูปปาง นาคปรก) (หลวงปู่ทวด) การสร้างหลวงปู่ทวดองค์ทองเหลืองที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นการสร้างวาท กรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแผ่กระจายความหมายเชิงอำนาจ การครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพุทธ ซึ่งโดยรอบมีการจัดวางรูปปั้นวัตถุสักการะที่มาจากแ ก้ บนของผู้คน การต่อรองกับศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นที่สอดแทรกแอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์เดิม ระหว่างแบบพุทธกับแบบฝั ที่พัฒนาไปสู่กระบวนการ การเป็นที่พื้นที่สาธารณะ ใน บริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เชื่อมโยงกับไปสู่พื้นที่ทางสังคม (Social Space) รูปสัญลักษณ์ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบพราหมณ์ (พระพรหม) (พระพิฆเนศ) เป็นการสร้าง วาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะ ให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ การแผ่กระจายเชิงอำนาจการ ครอบครองพื้นที่สักการะในรูปแบบพราหมณ์ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แบบเดิม ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายที่

แสดงให้เห็นว่า เป็นที่สอดแทรก แอบแฝง การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ระหว่าง แบบพุทธ พราหมณ์ ผี ที่พัฒนาไปสู่กระบวนการ การเป็นที่พื้นที่สาธารณะ ในบริบททางวัฒนธรรมริมทางหลวง แผ่นดินหมายเลข 2 รูปสัญญะ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบผี (เจ้าที่ปู่ย่า)เป็นการสร้างวาทกรรม ประดิษฐ์สร้างพื้นที่สักการะเดิมให้กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เห็นการแฝงนัยยะความหมายเชิงอำนาจ การครอบครองพื้นที่สักการะในฐานะผีเจ้าที่ในอดีต ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายที่แสดงให้เห็นว่า การช่วงชิงเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในแบบเดิมให้คงอยู่สืบไปและเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ร่วมสมัยในปัจจุบัน

รูปสัญญะ การจัดวางรูปเคารพในรูปแบบผี (รูปปั้นเจ้าปู่คำหัวข้างชายแก่ผีเจ้าที่ข้างทาง) ซึ่งจัดวางอยู่ติดริมถนนสายมิตรภาพ เป็นจุดสำคัญที่ทำให้พื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างมีการพัฒนาและปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทวัฒนธรรมริมทาง โดยการผูกโยงเรื่องราวที่แสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ซึ่งถูกตั้งไว้ในฐานะที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลิตซ้ำทางความเชื่อ ผ่านการสักการะที่นำไปสู่พลังเหนือธรรมชาติอันลึกลับ โลกหลังความตายที่มีวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่า"โลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ริมทาง ซึ่งทำให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัวและขณะเดียวกันสิ่งที่กล่าวมานั้นยังสร้างความหวังในใจคนทำให้กับผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่อย่างชอบธรรม เพื่อให้มาตามที่ต้องการ รูปสัญญะ รูปปั้นวัตถุสักการะบริวารผีเจ้าที่ที่ผู้คนนำมาถวายแก่บน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรูปปั้นข้างและรูปปั้นในรูปแบบอื่นๆตามลักษณะชนชั้นอาชีพและคำขอแก่บนที่สัญญาไว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อได้ตามคำขอตามที่ต้องการวัตถุสักการะเหล่านี้จะถูกนำมาจัดวางอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเกิดความศักดิ์สิทธิ์ ก่อเกิดเป็นความงามในรูปแบบศิลปะจัดวางท้องถิ่น ที่ผ่านเงื่อนไขตามความเชื่อและพิธีกรรม เมื่อเวลาผ่านไปวัตถุสักการะเหล่านี้จะผูกพันไปตามกาลเวลาแต่ขณะเดียวกันนั้นจะมีวัตถุสักการะสิ่งใหม่เข้ามาเติมเต็มในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างอยู่ตลอดเวลา เพราะความเชื่อของคนไม่เคยห่างหายไปไหนจากสังคมไทยและยังคงอยู่ต่อไป รูปสัญญะของรูปปั้นวัตถุสักการะในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้าง จะมีสัญญะความหมายที่แตกต่างกันออกไป ตามรูปลักษณะของรูปทรง จากสิ่งที่กล่าวมานั้นทำให้เห็นสัญญะความหมายที่แฝงมากับรูปลักษณะของวัตถุสักการะที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคนในเรื่องต่างๆตามความเชื่อ การบะบน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน

รูปสัญญะ รูปทรงประติมากรรมร่วมสมัยในตำแหน่งการเชิญชวน ที่แตกต่างไปจากประติมากรรมรูปช้างดั้งเดิมที่เคยมีมาในอดีต การติดตั้งประติมากรรมรูปทรงหุ่นยนต์ บัมเบิลบี (Bumblebee) ในภาพยนตร์เรื่องTransformers หรือ ประติมากรรมรูปทรงคนอีโร่ (ซูเปอร์แมน) ประติมากรรมรูปทรงคน เดอะฮัค ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้ ได้ถูกอธิบายเข้าไปในพื้นที่ในเชิงความหมายใหม่ การปฏิบัติการจัดวางประติมากรรมร่วมสมัยในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวข้างเป็นการประสานความหมายทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่ก่อเกิดความงามทางด้านศิลปะมีผลทำให้ผู้คนที่เดินทาง

สัญจร ไม่ใช่แค่ผ่านไป แต่ยังมีการแวะพัก มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งในทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่น ดังกล่าวนี้นี้จึงต้องการหาความเป็น Landmark ในลักษณะการเคารพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยการใช้ศิลปะจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านที่ประสานเข้ากับเรื่องราวในอดีตผ่านเงื่อนไขของปัจจุบัน รูปสัญจร ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย รูปภาพ QR CODE พุทธ พราหมณ์ ผี รวมทั้ง รูปวัตถุสักการะในรูปแบบสมัยใหม่ ที่ติดตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพแทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในการสื่อสารไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ในยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ ภาพแทนความหมายที่เกิดในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างสิ่งสำคัญในเชื่อมโยงความเชื่อและพิธีกรรมแบบท้องถิ่นไปสู่สังคมสมัยใหม่ในพื้นที่ต่างๆในระดับสากลมากขึ้น

รูปสัญจร ในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย การใช้เสียงและภาพเคลื่อนไหว ในรูปแบบ การสัมผัสทางด้านการมองและการได้ยิน ที่เกิดจากกิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ ผ่านพื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงการขับแสดงความหมายนัยยะการเคารพพื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ ตูบบริจาคนำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นที่เกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ รูปแบบของเสียง เป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่ผสมผสานเข้ากับวิถีแบบใหม่ ในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ที่เปลี่ยนแปลงหมุนวนไปสู่สังคมร่วมสมัยในปัจจุบัน

การสร้างสรรคศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ในงานวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงหมายเลข 2 สามารถนำไปใช้เป็นมุมมองใหม่ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมสมัยใหม่และศิลปกรรมร่วมสมัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง ในมุมมองความเป็นศิลปะนั้นได้กลายเป็นพื้นที่ของศิลปะจัดวางของคนท้องถิ่นและในมุมมองของคนท้องถิ่นได้กลายเป็นพื้นที่สักการะและกลายเป็นพื้นที่รองรับการเดินทางผู้คน การมีปฏิสัมพันธ์ส่วนร่วมระหว่างคนกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งวิบูลย์ ลี้สุวรรณ กล่าวว่า ศิลปะชาวบ้านมีลักษณะสำคัญคือ สร้างโดยชาวบ้าน หรือประชาชนหรือศิลปิน (นักวิชาการศิลปะตะวันตกบางคนเรียก people art) โดยได้รับความบันดาลใจมาจากชนบประเพณี ความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ จนเป็นงานศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นช่างหรือศิลปินชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเหล่านั้นให้ปรากฏออกมาอย่างเรียบง่ายและแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของกลุ่มชนนั้นๆ ศิลปะชาวบ้าน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546) ซึ่งศิลปะท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง จะมีการจัดวางวัตถุสักการะตามพื้นที่ทางกายภาพของธรรมชาติแบบเดิม ผสมผสานกับการจัดวางร่วมกับพื้นที่เดิมที่การการ

ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ ฉะนั้นเมื่อเรามองถึงประเด็นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ในแบบเดิม ซึ่งกำลังจะถูกกลืนกินไปสู่ความศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบใหม่ ผ่านการจัดวาง วัตถุประสงค์การร่วมสมัย สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและพิธีกรรมของคนที่เปลี่ยนไปตามความต้องการของกลุ่มคนในหลากหลายมิติตามยุคสมัยปัจจุบัน

การสร้างสรรคผลงานทางทัศนศิลป์ ในงานวิจัยและสร้างสรรค์ เรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสร้างสรรค์ศิลปกรรมสมัยใหม่ในปัจจุบันนั้น มิได้ผูกพันไว้กับศิลปะเพียงอย่างเดียวแต่ศิลปะถูกให้ความหมายใหม่ในมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งในงานสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ผู้วิจัยอธิบายแนวความคิดการสร้างสรรคผลงานทางด้านศิลปะ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงทางด้านวัฒนธรรม คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสาน ศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในปัจเจกชนของแต่ละคนและกลุ่มคน ที่มีการแสดงผ่านพิธีกรรม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในชุมชนท้องถิ่น ที่มีการสร้างวาทกรรม“ช้างแก้วบน โควงร้อยศพ”ให้เกิดในพื้นที่สักการะการกลายเป็นอัตลักษณ์ทางความเชื่อ พื้นที่ศาลเจ้าปู่ เป็นปรากฏการณ์ที่มีการประดิษฐ์สร้างความหมายให้เกิดเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เป็นภาพตัวแทนของความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นพื้นที่ในจินตนาการ (Mental Space) นำไปสู่ความเป็นนามธรรมในใจคน เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นรูปธรรม ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วยการสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่มีการเชื่อมโยงกับบริบททางด้านงานศิลปกรรมท้องถิ่น และพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ผ่านสัญลักษณ์ทางรูปทรงใบหน้าของเจ้าปู่คำหัวช้างซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของผีเจ้าที่ รวมทั้งรูปทรงรูปปั้นช้าง ตุ๊กตา นางรำและอื่นๆ ที่ผ่านการสักการะจากผู้คนในท้องถิ่นและผู้คนที่สัญจรไปมาบนถนนสายมิตรภาพ มาใช้ในการถ่ายทอดความหมายแสดงถึงความรู้สึกที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลีลับ นำเกรงกลัว ในรูปแบบศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวาง

ผู้วิจัยได้หยิบยกการสร้างสรรคผลงานของศาสตราจารย์เกียรติคุณวิชัย สิทธิรัตน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประติมากรรม) ปี2558 มาอธิบายเพื่อให้เห็นความสอดคล้องในการใช้เนื้อหาทางด้านมิติวัฒนธรรม ซึ่งการใช้แนวคิดและรูปแบบผลงานประติมากรรม ชื่อ“ทุกข์ ความหลง ความหวัง...ผู้มีปัญญา”มีแนวความคิดมาจากพระพุทธศาสนาการตั้งคำถามว่า เหตุใดชาวพุทธจึงไม่เข้าหาสิ่งพระพุทธรูปเจ้าประธานให้ มัวแต่หลงติดอยู่ในโลกียะ เนื้อหาของงานนำเสนอสภาวะของจิตถ่ายทอดให้ออกมาเป็นรูปร่างเพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น แฝงแง่คิดสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ล้วนตกในห้วงแห่งความทุกข์ ลักษณะการจัดวางเป็นรูปทรงกลม นำสัญลักษณ์รูปปั้นกุมารทอง เด็กหัวจุกแทนสภาวะของจิตมนุษย์ด้วยอากัปกริยาต่างๆให้เห็นว่าจิตที่ยังไม่หลุดพ้นนั้นเป็นอย่างไร ลักษณะที่หนึ่งกุมารก้มหน้าปิดตาแทนลักษณะของจิตที่อยู่ในความทุกข์ เกิดความครุ่นคิดเศร้าหมอง ลักษณะที่ที่สอง กุมารอยู่ในท่าวิงวอน แทนลักษณะของคนที่เกิดความทุกข์แล้วต้องการหาที่พึ่งทางจิตใจด้วยการบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลักษณะที่สามกุมารท่าทางยืนมือยกขึ้น แทนลักษณะของการพยายามหาสิ่งที่ตนคิดว่ามีอำนาจหรือพลังที่มองไม่เห็นที่จะสามารถบันดาลให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ

และลักษณะที่สี่ กุมารไสนั้งขัดสมาธิอยู่บนเรือนั้น แทนลักษณะของจิตที่มีปัญญา สะอาด สว่าง สงบ เคลื่อนไหวไปด้วยเรือแห่งสภาวะธรรมในโลกของธรรมะ ที่มาของข้อมูล (วิชัย สิทธิรัตน์ https://www.facebook.com/138657446248464/posts/2199042666876588/?paipv=0&ea v=AfZvj0kG3DHq5ldsJhGHjdFP0SGhX3tPjObQEg0SzODK-tqXqXtMO48I5bOxnT6uYRE&_rdr) ซึ่งศิลปินได้มีการใช้เนื้อหาเกี่ยวกับมิติทางวัฒนธรรมทางด้าน พระพุทธศาสนาและความเชื่อ ความทุกข์ การหาที่พึ่งทางจิตใจด้วยการบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง “ช่างแก่นบน ไค้งร้อยศพ” เป็นพื้นที่พิเศษและศักดิ์สิทธิ์สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นและผู้คน นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปผ่านมา มีการแวะพัก เพื่อกราบไหว้สักการะบูชา บนบานศาลกล่าว การขอพรเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจ และสร้างความหวังให้กับผู้คนกลุ่มคนที่หลากหลายในชนชั้นทางสังคม

ผู้วิจัยได้หยิบยกการสร้างสรรคผลงานของศิลปินชาวเกาหลี Nam June Paik กับผลงานชุด TV Buddha (1974) Closed circuit video installation และ TV Buddha (1989) Closed circuit video installation การใช้วิดีโอเป็นเวทีในการสังเกตความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นระหว่าง เทคโนโลยีกับมนุษยชาติ ทิวี่ซีรีส์กับพระพุทธเจ้าของเขาสำหรับการตีข่าวที่ชัดเจนของวัตถุประสงค์ใช้ พระพุทธเจ้าเป็นสัญลักษณ์แห่งการไตร่ตรองและการตรัสรู้ วางตรงข้ามกล้องและโทรทัศน์ ไอคอนของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน เป็นการสร้างสรรคงานศิลปะเพื่อตั้งคำถามถึงบทบาทของตนเองในยุคที่ ผสานจิตวิญญาณด้วยเทคโนโลยี พระพุทธเจ้าทอดพระเนตรภาพของพระองค์เองบนจอทีวี ขณะที่ กล้องมองย้อนกลับไป ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับตนเองและมนุษยชาติ เราเป็นสังคมที่กำหนดโดยสื่อหรือไม่? จิตวิญญาณมีความซับซ้อนเชิงลบด้วยเทคโนโลยีหรือช่วยให้เราเชื่อมต่อกันทั่วโลก? ที่มา ข้อมูล (Caitlin Stacy :<https://medium.com/@codenamecatstac/nam-june-paiks-tv-buddhas-e3606957b23f>)

จากแนวคิดรูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของ Nam June Paik ศิลปินได้มีการใช้ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสัญญาทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อในการเชื่อมโยงเข้ากับผู้คนข้าม พรมแดนทางภูมิศาสตร์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในความสัมพันธ์ทางสังคม ในยุค สมัยใหม่ มีความสอดคล้องแนวคิดและรูปแบบ สัญญาทางพระพุทธศาสนา ในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะสื่อประสมและศิลปะจัดวาง ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิม พุทธ พราหมณ์ ผี ซึ่งที่ยังคงฝัง รากลึกอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยทำขึ้นมานั้น ได้มีการ นำไปติดตั้งจัดวางร่วมกับศิลปะท้องถิ่นวัดสุทัศน์การะ ที่อยู่ในพื้นที่จริงบริเวณรอบๆศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง เพื่อให้ความหมายของการอยู่ร่วมกันระหว่างศิลปะกับชน ซึ่งวิบูลย์ ลี้ สุวรรณ ได้ กล่าวไว้ว่า ศิลปะกับชุมชนศิลปะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ทั้งที่เป็น วิจิตรศิลป์และ ประยุกต์ศิลป์หรือสร้างขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน มนุษย์ใช้ศิลปะเป็นเครื่องเสริม

คุณภาพชีวิต ศิลปะกับชุมชนในประเทศไทยที่มีมานานแล้วก็คงหนีไม่พ้น “วัด” วัดถือเป็นแหล่งรวมศิลปะที่สำคัญและเกี่ยวพันกับชุมชนมากที่สุด เพราะวัดถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนที่สำคัญ และเป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างสรรค์และถ่ายทอดศิลปกรรมที่เกิดขึ้นจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ (วิบูลย์ ลี สุวรรณ, 2548)

นันทญา ทวีพงษ์ ได้กล่าวไว้ว่าศิลปะชุมชน (Community Art) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภายใต้ การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสะท้อนบริบทของชุมชน หรือ เพื่อ กระตุ้นผู้คนในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยการสื่อสารผ่านผลงานศิลปะ ที่มีพื้นที่การจัดแสดงเป็นพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ส่วนรวมที่ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ศิลปะการมีส่วนร่วม (Participation Art) ศิลปะที่เป็นระบบเปิด ซึ่งเป็นการทำงานระหว่าง บุคคลกลุ่ม บุคคลชุมชน หรือ องค์กรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ช่วยกันพัฒนาและร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ทั้งเป็นทางการ และไม่ทางการ (นันทญา ทวีพงษ์, 2563) จากสิ่งที่กล่าวนั้น ผู้วิจัยมีความสอดคล้องกับผลงานสร้างสรรค์ชุด การจัดวาง ประติมากรรมรูปช้างและประติมากรรมร่วมสมัยกับการประดิษฐ์สร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กระบวนการ กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสถานที่แวะพักริมถนนทางหลวงแผ่นดิน ผ่านการจัดวางรูปภาพ QR CODE สัญลักษณ์รูปช้างหมอบและรูปภาพ QR CODE สัญลักษณ์รูปเคารพ พุทธ พรหมมณี ฝึ ตามจุดต่างๆบริเวณรอบๆของศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง วัดป่าคำหัวช้าง ซึ่งผู้คนสามารถใช้มือถือในการแสกนลงไปบนรหัส QR CODE) ปัจจัยสำคัญในการจัดวางและประกอบสร้างความหมายทางศิลปะของศิลปะเชิงสัมพันธ์ก็คือความสัมพันธ์ในเรื่องของเวลาและ สถานที่ ปัจจัยสำคัญทั้ง 2 ประการนี้มีขึ้นเพื่อเรียกร้ององค์ประกอบและบริบทต่างๆเข้าด้วยกันและทำหน้าที่แปรเปลี่ยนผู้เข้าชมงานศิลปะให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ทางศิลปะด้วย (ถนอม ชากักดี, 2557) ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างศิลปะกับคนดูในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางด้านสื่อสารสื่อมีเดีย ซึ่งที่มีการซ่อนเรื่องราว ที่มา ผ่านเสียงและภาพเคลื่อนไหว เสียงการบิเบตแสดงความหมายนัยยะการเคารพพื้นที่ของผู้คนที่เดินทางสัญจรไปมาเมื่อผ่านศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เสียงสวดมนต์ให้พรจากพระสงฆ์ ผู้บริจาคทำบุญในรูปแบบต่างๆ เสียงการกราบไหว้ขอพร เสียงการทำพิธีแก้บนหรือพิธีที่มีการสักการะในรูปแบบอื่นๆซึ่งการติดตั้งอยู่ในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง เป็นภาพแทนความหมายที่แสดงถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในการสื่อสารไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของศาลเจ้าปู่คำหัวช้างที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่โลกเสมือนจริง Social network ในยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ ซึ่งภาพแทนความหมายที่เกิดในพื้นที่ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างสิ่งสำคัญในเชื่อมโยงความเชื่อและพิธีกรรมแบบท้องถิ่นไปสู่สังคมสมัยใหม่ในพื้นที่ต่างๆในระดับสากลมากขึ้น

ผู้วิจัยหยิบยกการวิเคราะห์ทัศนศิลป์ของฤกษ์ฤทธิ์ ระวนิช สุธี คุณาวิชยานนท์ และสาครินทร์ เครืออ่อน ภายใต้บริบทสุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์ ในด้านพัฒนาการทัศนศิลป์ร่วมสมัยของไทยหลัง

ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา มีแนวทางการแสดงออกทางสุนทรียะที่ต่างจากรูปแบบเดิมที่เน้น ความสำคัญของวัตถุที่แสดงความงามและอารมณ์ความรู้สึกผ่านการมองเห็นแต่เพียงอย่างเดียว สู่การ แสวงหาการแสดงออกในรูปแบบใหม่ที่ให้ผู้ชมศิลปะได้รับประสบการณ์ร่วมมากขึ้น ผ่านการสร้าง พื้นที่เชิงปฏิบัติการเฉพาะสำหรับการนำเสนอความคิดด้วยงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยที่นอกเหนือจากการ จ้องมอง (สุริยะ ฉายะเจริญ, สุชาติ เกาทองและภานุ สายสุวรรณ : 83-85) ซึ่งงานฤกษ์ฤทธิ ติระวนิช ที่ประกอบอาหารในหอศิลป์กลางกรุงนิวยอร์กแล้วให้ผู้ชมได้รับประทานและสร้างสรรค์กันเพื่อเกิด ประสบการณ์ร่วมกัน (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2546 : 160) โดยเมื่อกิจกรรมทั้งหมดได้สำเร็จลงแล้วก็มี การจัดเก็บเครื่องครัวและเครื่องปรุงที่ใช้แล้วมาจัดวาง เพื่อเป็นการแสดงพยานวัตถุในการสื่อสาร เนื้อหาและสถานะของความเป็นงานศิลปะด้วย และศิลปะจัดวางของสุธี คุณาวิชยานนท์ ที่ไปผู้ชม มีปฏิสัมพันธ์กับตัววัตถุทางศิลปะ โดยผลที่ได้คือผลงานที่ผู้ชมสามารถสร้างงานศิลปะของตนเองและ นำกลับไปเป็นที่ระลึกได้ด้วย

ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เห็นได้ชัดในรูปแบบของงานทัศนศิลป์ที่อยู่ในพื้นที่เฉพาะ งานศิลปะจัดวางหรืองานอินสตอลเลชัน อาร์ต งานศิลปะเชิงแนวคิดหรือคอนเซ็ปชวล อาร์ต และอีกกระแสที่สำคัญ คือ การปฏิบัติการศิลปะตามแนวคิดสุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์ ที่เรียกว่า ศิลปะเชิงสัมพันธ์ หรือ รีเลชันนัล อาร์ต ซึ่งกระแสเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากการรับกระแสศิลปะร่วมสมัยของตะวันตกและ นำมาประยุกต์ใช้กับปฏิบัติการศิลปะในบริบทของไทย พื้นที่อื่นๆภายนอกที่ไม่ใช่อยู่ในหอศิลป์เพียง อย่างเดียว สิทธิเดช โรหิตะสุข ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงถึงบริบทและความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในยุค โลกาภิวัตน์อาจหายไปเมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปลี่ยนมา ทำให้จุดแข็งของแต่ละวัฒนธรรมเกิดการแข่งขันกันผ่านการบริหารจัดการทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อ สร้างพื้นที่ศิลปะ สาธารณะ (Public Art) ศิลปินต้องศึกษาเรียนรู้บริบทของชุมชนในเชิง ประวัติศาสตร์หลากหลายประเด็น เพื่อนำมาสร้างสรรค์ศิลปะในพื้นที่สาธารณะตามจุดต่างๆ(เดช โรหิตะสุข, 2551)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการนำรูปแบบศิลปะเชิงสัมพันธ์ หรือ รีเลชันนัล อาร์ตมาผสมผสานเข้ากับการใช้เนื้อหา ทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า การสร้างวาทกรรมทางความเชื่อและพิธีกรรม ในพื้นที่ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อถอดรหัสหมายไปสู่ความคิด รูปแบบ เทคนิคกระบวนการ ในการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 4 ชุดการสร้างสรรค์ ตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัย ซึ่งในแต่ละชุดของผลงานสร้างสรรค์มีการสะท้อน เนื้อหาเรื่องราวความเชื่อและพิธีกรรม การ เคารพบูชาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจให้กับ ชาวบ้าน ชุมชน ในอัตลักษณ์ในความเป็นชาติไทย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะต่อวงวิชาการด้านศิลปะและวัฒนธรรม

1. ข้อเสนอแนะต่อวงวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมวิจัย

วงวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมวิจัย สามารถนำแนวทางการวิจัย เรื่อง ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง : พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะและศิลปะจัดวางในบริบทวัฒนธรรมริมทาง ซึ่งใช้เป็นตัวแบบวิธีการศึกษาในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทของวัฒนธรรมริมทาง ผ่านแนวคิด พื้นที่พิธีกรรม ในทางสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) ในพื้นที่สักการะกระบวนการการกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่สาธารณะที่แวะพักริมทางหลวงแผ่นดิน

2. ข้อเสนอแนะต่อศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้าง

ศาลเจ้าปู่คำหัวช้างและวัดป่าคำหัวช้าง สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ในการศึกษาบริบทความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมริมทางจากกลุ่มผู้คนเดินทางกับการแวะพัก ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นกับพื้นที่ท้องถิ่นและการใช้พื้นที่สักการะร่วมกัน ซึ่งในทุกจุดของคนท้องถิ่นกับพื้นที่สาธารณะท้องถิ่นริมทางกับการกลายเป็น Landmark ใหม่เป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในมิติวัฒนธรรมการเดินทางที่บรรจุไปด้วยความหมายในเงื่อนไขทางความเชื่อและพิธีกรรมของสังคมในอดีตและปัจจุบัน

3. ข้อเสนอแนะต่อวงวิชาการด้านศิลปะร่วมสมัย

วงวิชาการด้านศิลปะร่วมสมัย สามารถนำไปใช้เป็นมุมมองใหม่ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยได้ภายใต้เงื่อนไขของ ศาลเจ้าปู่คำหัวช้าง พื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะในบริบทวัฒนธรรมริมทาง เนื่องจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่ในปัจจุบันนั้น มิได้ผูกพันไว้กับศิลปะเพียงอย่างเดียวแต่ศิลปะถูกให้ความหมายใหม่ในมิติทางวัฒนธรรม ผ่านพื้นที่ศิลปะในท้องถิ่นที่ยังถูกจัดวางในรูปแบบของชาวบ้านและการมีส่วนร่วมกับกลุ่มคนเดินทางในหลากหลายมิติ ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่สักการะ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่พิเศษและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จนกลายเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมริมทาง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ขนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2523). *ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ชัยนต์ วรรณะภูติ. (2543). *คนเมือง: ตัวตนการผลิตซ้ำสร้างใหม่และพื้นที่ทางสังคม. ในเอกสารทางเสวนาทางวิชาการเรื่อง คนเมืองท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลง*. หน้า 97.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2558) *วัฒนธรรมคืออำนาจ : ปฏิบัติแห่งอำนาจ ตัวตน และชนชั้นใหม่ในพื้นที่วัฒนธรรม, จัดพิมพ์โดย ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา (CESD) ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (RCSD) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า : 5-6*
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ. (2549). *วาทกรรมการพัฒนา : สำนักพิมพ์วิภาษา อำนาจ ความรู้ ความจริงเอกลักษณ์และความเป็นอื่น*. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิภาษา. หน้า172
- ถนอม ชากักดี. (2557) *การสร้างสรรคส์คือเรื่องกระบวนการวิจารณ์ทัศนศิลป์ในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ.2530-2550: ภายใต้บริบทของโลก ก้าววิวัฒน์และโลกศิลปะ*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระวิศิษฐ์ สุขโม (แทบทาม). *การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสกพระและชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโคตร อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น* หน้า : 18-20
- พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. (2536). *วัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาร์ค ไทรป์. (2552). *landart*. พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัท เดอะเกรทไพนธ์อาร์ท จำกัด.
- เมธี พิริยการนนท, นพดล ตั้งสกุล. (2564) *เรื่องพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทางวัฒนธรรม และพื้นที่สาธารณะทางวัฒนธรรม*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> (5 ธันวาคม 2560).
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2548). *ศิลปะในประเทศไทย : จากศิลปะโบราณในสยามถึงศิลปะสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือลาดพร้าว.

สถาพร เก่งพานิช. (2559). “การจัดการพื้นที่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์วัดม่อนพระยาแช้ให้เป็นสถานที่แสวงบุญ และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” หน้า 138.

สมพร รอดบุญ.(2551).ศิลปะในรูปแบบอินสตอลเลชั่น (InstallationArt)”ในสูจิบัตรการแสดง ศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 54, ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 4-28 กันยายน 2551 และ ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ระหว่างวันที่ 4 กันยายน - 26 ตุลาคม 2551. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิทธิเดช โรหิตะสุข. (2551). หมายเหตุจากหมู่บ้าน : บทความวิชาการและบทบันทึกปฏิบัติการ โครงการศิลปะกับชุมชน ณ โรงเรียนบ้านภักดีแผ่นดิน อำเภอดมยานนคร จังหวัดสระแก้ว (พิมพ์ครั้งที่ 1..) : กรุงเทพฯ : โครงการจัดทำเอกสาร ประชาสัมพันธ์ โครงการ มหาวิทยาลัย ชุมชน มศว ตรอนและเครือข่าย.

สุธี คุณาวิชยานนท์.(2546).จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่ สมัยใหม่. กรุงเทพฯ : บ้านหัวแหลม. : 160.

สุริยะ ฉายะเจริญ,สุชาติ เกาทองและภาณุ สวยสุวรรณ.(2564).การวิเคราะห์ทัศนศิลป์ของฤกษ์ฤทธิ์ ระวนิช สุธี คุณาวิชยานนท์ และสาครินทร์ เครืออ่อน ภายใต้บริบทสุนทรียศาสตร์เชิง สัมพันธ์.ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

เสฐียรพันธุ์รังษี. (2554). ศาสนาโบราณ.พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ วิทยาลัย.

แสง จันทร์งาม. (2545). ศาสนศาสตร์ (The Science of Religion). พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ (Identity). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัย แห่งชาติ.

อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม.(2559).ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต ของชนกลุ่ม ชาติพันธุ์เขมรบน พื้นที่บ้านจารย์ อำเภอลำทะ จังหวัดสุรินทร์. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

อิทธิพล ตั้งโฉลก (2550). จิตรกรรมชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 1. อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับริชชิง จำกัด มหาชน.

อุษา กลิ่นหอม. (2543).ผีดีอีสาน. สารคดีวิทยาศาสตร์. ปีที่2 ฉบับที่ 4 กุมภาพันธ์-มีนาคม 2543. หน้า 52.

Caitlin Stacy : <https://medium.com/@codenamecatstac/nam-june-paiks-tv-buddhas-e3606957b23f>

- Airhart, D. L., & Fall, K. M. (1984). *Sodding roadside slopes with wildflowers*. *Landscape Architecture*, 74(4), 96-97.
- Albert, T. W., & Tan, L. (2021). The Slave House as symbolic artifact. *Journal of Interior Design*, 46(2), 55-72.
- Baird, I. G. (2014). *The cult of Phaya Narin Songkhram: Spirit mediums and shifting sociocultural boundaries in northeastern Thailand*. *Journal of Southeast Asian Studies*, 45(1), 50-73.
- Boesch, E. E. (2012). *Symbolic action theory and cultural psychology*. Springer Science & Business Media.
- Broman, B. M. (1999). *Spirit houses and shrines of Thailand*. *Parts of Asia*, 29(4), 72-81.
- Carballo, D. M., Roscoe, P., & Feinman, G. M. (2014). Cooperation and collective action in the cultural evolution of complex societies. *Journal of Archaeological Method and Theory*, 21(1), 98-133.
- Clark, J. (2007). Views of the verge: Roadside memorials and local government policies. *Journal of the Australian College of Road Safety*, 18(2), 29-33.
- Clark, J., & Franzmann, M. (2006). *Authority from grief*, presence and place in the making of roadside memorials. *Death Studies*, 30(6), 579-599.
- Collins, A. Ch., & Opie, A. (2010). When places have agency: Roadside shrines as traumascapes. *Continuum : Journal of Media and Cultural Studies*, 24(1), 107-118.
- Collins, Ch.O., & Rhine, Ch.D. (2003). Roadside memorials. *Omega: Journal of Death and Dying*, 47(3), 221-244.
- Doss, E. (2008). *The emotional life of contemporary public memorials: Towards a theory of temporary memorials*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Cohen, E. (2013). Roadside memorials in northeastern Thailand. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 66(4), 343-363. (15)
- Clarke, J. R. (2006). *Art in the lives of ordinary Romans: visual representation and non-elite viewers in Italy, 100 BC-AD 315*. Univ of California Press.

- Clark, J., & Cheshire, A. (2004). RIP by the roadside: A comparative study of roadside Memorials in New South Wales, Australia, and Texas, United States. *Omega-Journal of Death and Dying*, 48(3), 203-222.
- De Young, J. E. (1966). *Village life in modern Thailand*. Univ of California Press. (255)
- Ellis, G. (2014, November). *Cities and the Spirit Level: Reasserting the Public Interest in Planning Governance*. In International Seminar on 'Shaping Our Cities for Smart, Inclusive and Sustainable Urban Future'.
- Green, M. (2003). *Symbol and image in Celtic religious art*. Routledge. Hartig, K. V., & Dunn, K. M. (1998). *Roadside memorials: Interpreting new deathscapes in Newcastle, New South Wales*. *Australian Geographical Studies*, 36(1), 5-20.
- Henrich, J. (2009). The evolution of costly displays, cooperation and religion: Credibility Enhancing displays and their implications for cultural evolution. *Evolution and human behavior*, 30(4), 244-260.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายปรีชา นวลน้อม
วันเกิด	9 มิถุนายน 2522
สถานที่เกิด	ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบล ขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 ปริญญาตรี ศิลปบัณฑิตสาขาวิชาจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2548 ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม สถาบันคณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2565 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและสร้างสรรค์ ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พหุบัณฑิต ชีวะ